





REPUBLIQUE FINLANDAISE
REPUBLIC OF FINLAND

ΥΓΙΕΙΝΗ

ΗΤΟΙ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΟΥΣ ΤΟΥ

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ καὶ ΓΑΛΗΝΟΥ

Καταστρωθεῖσα ὑπὸ Μπαλάνου Βασιλοπούλου.

Ἄδεια τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τῆς
Αὐτοκρατορικῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς.
Ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Ε. ΒΕΝΕΤΣΑΝΟΠΟΥΛΟΥ.



2987

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

Τύποις, Σ. ΙΓΝΑΤΙΑΔΟΥ.

1875.

αἱ λεπτόταταις διαίταις καὶ ἡσυχαις καὶ ἀκριβεῖς εἶναι σφαλταῖς, καὶ εἰς τοὺς γερούς ὅτι φέρουσι τὰ σφάλματα χειρότερα, τὸ λοιπὸν διὰ τοῦτο αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβεῖς διαίταις εἶναι σφαλταῖς περισσότερο ἀπὸ ταῖς ὀλίγων στερεαῖς.

Αἰτιώδης.

1. Τὸ ἀμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες, μερικοὶ ἐξηγηταὶ τὸ ἐξηγοῦσιν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον εἰς ταῖς λεπταῖς διαίταις, ὅταν, δηλαδὴ, παραγγέλη ὁ ἰατρὸς νὰ τρέφηται ὁ ἀσθενὴς μὲ ὀλίγα καὶ ἐλαφρὰ φαγητὰ, μὲ τὸ νὰ μὴν φυλάττη τὴν παραγγελίαν τοῦ ἰατροῦ καὶ μὲ τὸ νὰ τρώῃ ὁ ἀσθενὴς κρυφίως ἀπὸ τὸν ἰατρὸν ἰσχυρότερα, καὶ γλουσιοπαροχώτερα φαγητὰ, σφάλει καὶ διὰ τοῦτο βλάττεται περισσότερο, διότι περισσότερο σφάλει ὁ ἀσθενὴς, ἵταν ἐμποδίζεται νὰ τρώῃ ἰσχυρὰ καὶ θρεπτικὰ φαγητὰ μὲ τὸ νὰ λεμαργῇ ἢ ὑρεξίς του, καὶ δὲν δύναται νὰ ὑπομένῃ παρὰ ὀπίσταν ἔχη ἐλευθερίαν ἀπὸ τὸν ἰατρὸν νὰ τρώῃ φαγητὰ, ὅχι πολλὰ ἰσχυρὰ, ἀλλὰ ἰσχυρότερα ἀπὸ τὴν λεπτὴν διαίταν, καὶ ἀσθενέστερα ἀπὸ τὰ ἰσχυρὰ.

2. Διὰ τοῦτο θέλουσι νὰ γράφηται αὐτὸς ὁ ἀφορισμὸς, οὕτως ἔντισι λεπτῆσι διαίτησι τὰ πολλά. Ὁ δὲ Γαληνὸς θέλει νὰ γράφηται καλῆτερα κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον, δηλαδὴ, χωρὶς τὰ πολλά, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον περιλαμβάνει καὶ τὸ νόημα τῶν ἄλλων ἐξηγητῶν, καὶ προσέτι διδάσκει, ὅτι, κάθε σφάλμα ὁποῦ συμβαίνει εἴτε θεληματικῶς εἴτε στανικῶς, ἀνίσως σκοπεύει εἰς ἐκεῖνους

ὅπου τρέφονται μετὰ τὴν λεπτὴν διαίταν, καὶ εἶναι ἀκόμη ἀσυνήθιστοι, καὶ διὰ τοῦτο, λέγει καὶ ὁ Ἱπποκράτης, ὅτι αἱ λεπταὶ διαίται εἶναι σφαλταῖ καὶ εἰς τοὺς ὑγιεῖς, διότι φέρουσι τὰ σφάλματα χαλεπώτερα, καὶ ὅχι διὰ τὴν ἀναγκάζονται, νὰ σφάλουν οἱ ἄνθρωποι.

Ἄφορισμὸς ς'.

Εἰς δὲ τὰ ἔσχατα νοσήματα, αἱ ἔσχαται θεραπείαι ὡς ἀκριβείαν κρᾶτισται.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς τὰς ὀλοῦστερινὰς ἀσθένειας, καὶ ἀκριβέστατας ἰατρίας εἶναι ἐξαίρεται.

Αἰτιώδης.

Εἰς τὰ ἔσχατα νοσήματα, λέγει ὁ Ἱπποκράτης τὰ μεγαλώτατα, καὶ ἐσχάτους εἰς ἀκριβείαν θεραπεύει ταῖς ἀκριβέσταταις, εἰς ταῖς μεγάλωταταις λοιπὸν ἀσθένειαίς, πρέπει νὰ γίνωνται καὶ ἡ ἰατρία ἀκριβέσταταις, διότι ἂν καὶ ὀλίγον σφάλῃ ὁ ἰατρὸς εἰς ταῖς μεγάλαις ἀσθενείαις, ὅμως ἀκολουθεῖ κίνδυνος διὰ τὴν δύναμιν τοῦ πάθους.

Ἄφορισμὸς ζ'.

Ὅπου μὲν οὖν κατόξιν τὸ νόσημα, αὐτίκα καὶ τοὺς ἐσχάτους πόνους ἔχει καὶ τῇ ἐσχάτως λεπτοτάτῃ διαίτῃ χρεῖσθαι ἀναγκαῖον, ὅπου δὲ μὴ, ἀλλ' ἐνδέχεται ἀνδρωτέρως διαίταν, τοσοῦτον ὑποκαταβαίνει ὅπου ὅσον ἂν αἰκῦσος μαλθακωτέρα τῶν ἐσχάτων ἦ.

Κατὰ λέξιν.

Ὅπου ἡ ἀσθένεια εἶναι γλήγορη εἰς τὴν αὐξήσιν ἔχει πέραντα καὶ τοὺς ὀλοῦστερινοὺς πόνους, καὶ ἀνάγκη εἶναι νὰ μεταχειρίζηται ὁ ἀσθενὴς τὴν λεπτοτάτην διαίταν, καὶ ὅπου ἡ ἀσθένεια δὲν εἶναι γλήγορη, ἀλλ' εἶναι δυνατὸν νὰ τρέφηται ὁ ἀσθενὴς μετὰ στερεωτέραν τροφήν, τόσον νὰ δίδῃ ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον στερεωτέραν τροφήν, ὅσον ἡ ἀσθένεια ἤθελεν ἦσθαι ἀπαλωτέρα ἀπὸ ταῖς ὀλοῦστεριναῖς ἀσθενείαις.

Αἰτιώδης.

1. Κατόξιν νόσημα ποῖον λέγεται, ἐσημειώθη εἰς τὸν τέταρτον τοῦ παρόντος, πόνου δὲ ἔσχατοι λέγονται, οἱ μεγαλύτεροι πόνου, ὡσὰν οἱ παροξυσμοί, ἢ ἀπλῶς τὰ συμπτώματα.

2. Εἰς τὰ κατόξια λοιπὸν νοσήματα πρέπει νὰ μεταχειρίζηται ὁ ἰατρὸς τὴν λεπτοτάτην διαίταν ἀκόμη καὶ εἰς ἄλλα πάθη, ὡσὰν εἰς ταῖς φλεγμοναῖς καὶ εἰς ταῖς ἰσχυραῖς θερμαῖς, καὶ εἰς ἄλλα ὅπου ὁμοιάζουν τὰ ὀξέα πάθη, δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζηται ὁ ἰατρὸς στερεαῖς τροφαῖς εἰς τὴν ἀκμὴν, διότι δὲν δύναται ὁ ἀσθενὴς νὰ ὑπομένῃ τὴν στερεάν τροφήν, οὔτε νὰ τὴν χωνεύσῃ, ἀλλὰ πρέπει νὰ μεταχειρίζηται λεπτόταταις τροφαῖς, ὡσὰν τὸν μελίκρατον, τὸν φάρων καὶ τὰ ὅμοια, ὅταν δὲ τὸ πάθος δὲν εἶναι τόσον σφοδρὸν, πρέπει νὰ στοχάζηται ὁ ἰατρὸς, τὴν δύναμιν τοῦ πάθους, καὶ ὅσον εἶναι τὸ πάθος ἀπαλωτέρον, τόσον πρέπει νὰ διορίζῃ καὶ στερεωτέραν τροφήν,

διότι ἡ τροφή διαμένει εἰς τὸ σῶμα, ὅμως τόσῃ καὶ τοιαύτην στερεωτέραν τροφήν πρέπει νὰ διορίζῃ ὅπου νὰ ἡμπορῇ νὰ τὴν χωνεύσῃ τὸ στομάχι τοῦ ἀσθενοῦς, καὶ νὰ σκορπίζεται εἰς τροφήν τοῦ σώματος.

Ἄφορισμὸς θ'.

Ὅποτεν ἀκμάζει τὸ νόσημα, τότε καὶ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτη ἀναγκαῖον χρῆσθαι.

Κατὰ λέξιν.

Ὅταν εἶναι ἡ ἀσθένεια εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς, τότε εἶναι ἀναγκαῖον, νὰ μεταχειρίζεται καὶ ὁ ἰατρὸς τὴν λεπτοτάτην δίαιταν.

Αἰτιώδης.

1. Ἀκμὴ πάθους λέγεται ἡ μεγαλητέρα του αὔξησης, καὶ ὡς οὕτως εἰπεῖν τὸ τέλος τῆς ἀναβάσεώς του, ὅτι λοιπὸν εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ πάθους, πρέπει νὰ μεταχειρίζεται ὁ ἰατρὸς τὴν λεπτοτάτην δίαιταν, παραγγέλει διὰ τοῦ παρόντος σαφέστερα, καὶ τὸ αἴτιον δῆλον, διότι εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ πάθους, ὅσον τὸ πάθος αὐξάνει περισσύτερον, τόσον ὁ ἀσθενὴς ἀδυνατίζει περισσύτερον, καὶ δὲν δύναται νὰ χωνεύσῃ πᾶσαν τροφήν, καὶ διὰ τοῦτο χρειάζεται τότε ἡ λεπτοτάτη δίαιτα, λοιπὸν προτοῦ νὰ φθάσῃ ἡ ἀσθένεια εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς, πρέπει νὰ μεταχειρίζεται ὁ ἰατρὸς ὀλίγον στερεωτέραν δίαιταν ἀπὸ τὴν λεπτοτάτην, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἀσθενὴς τότε ἔχει τινὰ δύναμιν εἰς τὸ νὰ χωνεύσῃ τροφήν, ὅσον δὲ ἡ ἀκμὴ συμφώνει, τόσον πρέπει νὰ μετα-

χειρίζεται καὶ λεπτοτάτην δίαιταν, ὅταν δὲ φθάσῃ ἡ ἀκμὴ τὴν λεπτοτάτην.

Ἄφορισμὸς θ'.

Συντεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ τὸν νοσέοντα, εἰ ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ πρὸς τὴν ἀκμὴν τῆς νόσου καὶ πότερον; ἐκεῖνος ἀπαυδήσει πρότερον δὲ καὶ οὐκ ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ ἢ ἡ νοῦσος πρότερον ἀπαυδήσει καὶ ἀμβλινούται.

Κατὰ λέξιν.

Πρέπει νὰ στοχάζεται ὁ ἰατρὸς καὶ τὸν ἄρρωστον, ἀνίσως θέλει εἶσθαι ἀρκετὸς μὲ τὴν διορισμένην δίαιταν, νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ πάθους, καὶ ποῖον ἀπὸ τὰ δύο ἐκεῖνος ὁ ἀσθενὴς, δηλαδὴ θέλει ἀποκάμῃ προτίτερα, καὶ δὲν θέλει φανῆ ἀρκετὸς εἰς τὴν τροφήν, ἢ θέλει ἀποκάμει, καὶ ἀδυνατήσει προτίτερα ἢ ἀσθένεια.

Αἰτιώδης.

Διδάσκονται ἀνωτέρω ὅτι εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ πάθους πρέπει νὰ μεταχειρίζεται ὁ ἰατρὸς τὴν λεπτοτάτην δίαιταν, ἐνταῦθα διδάσκει ἀκριβέστερον καὶ πῶς πρέπει νὰ μεταχειρίζεται ταῖς διαίταις εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ διὰ τοῦτο λέγει πρέπει νὰ στοχάζεται ὁ ἰατρὸς ὄχι μόνον τὴν ἀσθένειαν, ποταπὴ εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀσθενή, καὶ ὅταν ὁ ἀσθενὴς ἔχῃ δύναμιν ὅπου νὰ ἡμπορῇ νὰ ὑπομένῃ μὲ ἐκείνην τὴν δίαιταν ὅπου τοῦ διορίζει ὁ ἰατρὸς ἕως εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀκμῆς τῆς ἀσθενείας του, ἄς φυλάττῃ ἀκριβῶς ὁ ἰατρὸς τὴν δίαιταν ἐκείνην καὶ ἄς μὴν διδῇ

ἐλευθερίαν εἰς ἄλλα φαγητά, ὅταν δὲ φαίνεται ἡ δύναμις τοῦ ἀσθενοῦς ὀλιγωτέρα πρέπει νὰ ἀυγατίζη τὰ φαγητά καὶ νὰ διορίζη ἀδρωτέραν καὶ ἰσχυροτέραν δίαιταν, ὅσον καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἀσθενοῦς εἶναι ἀσθενεστέρα.

Ἀπὸ τοῦτο ἡμποροῦμεν νὰ συνάξωμεν, ὅτι ὅταν συμβαίνει ἀδυναμία καὶ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἀσθενείας, βιάζεται ὁ ἰατρός νὰ τρέφῃ τὸν ἀσθενῆ καὶ εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ πάθους.

Ἐφορισμὸς ι'.

Ὅκοσοι μὲν οὖν αὐτίκα ἡ ἀκμὴ, αὐτίκα λεπταῖς διαίτας ὅκοσοι δὲ ἡ ἀκμὴ ὕστερον ὡς ἐκεῖνο καὶ πρὸ ἐκείνου σμικρὸν ἀφαιρετέον, ἔμπροσθεν δὲ ποιοτέρως δὲ δίαιταν ὡς ἂν ἐξαρκέσῃ ὁ νοσῶν.

Κατὰ λέξιν.

Τὸ λοιπὸν εἰς ὅσους ἡ ἀκμὴ τοῦ πάθους γίνεται πάραυτα πρέπει νὰ τοὺς τρέφῃ καὶ ὁ ἰατρός πάραυτα μὲ λεπταῖς διαίταις, καὶ εἰς ὅσους ἡ ἀκμὴ γίνεται ὕστερα εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὅπου μέλλει νὰ γείνη ἡ ἀκμὴ καὶ προτιήτερα ἀπὸ τὴν ἀκμὴν, ὀλίγον πρέπει νὰ τοὺς ὑστερή ἀπὸ τροφῆν, προτιήτερα δὲ πρέπει νὰ τοὺς τρέφῃ μὲ παχύτερα φαγητά διὰ νὰ ἤθελε εἶσθαι ἀρκετὸς ὁ ἀσθενής.

Αἰτιώδης.

1. Ὑψιλώτερα ἐδίδαξεν διὰ τὰ ὑξέα μόνον πάθη εἰς δὲ τὸν παρόντα διδάσκει καθολικώτερον διὰ κάθε πάθος καὶ διὰ τοῦτο λέγει ἀδιορίστως, ὅτι εἰς ὅποιον πάθος γίνεται

ἀκμὴ πάραυτα, δηλαδὴ ὀλίγον ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν εἰς ἐκεῖνο τὸ πάθος πρέπει νὰ διορίζῃ καὶ ὁ ἰατρός τὴν λεπτὴν δίαιταν πάραυτα, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ πάθους, καὶ ὅσον ἡ ἀκμὴ μέλλει νὰ γείνη γληγορώτερα, τόσον νὰ διορίζῃ καὶ λεπτοτέραν δίαιταν, ὅσον δὲ ἡ ἀκμὴ εἶναι ἀργωτέρα, τόσον νὰ διορίζῃ καὶ ὁ ἰατρός στερεώτερα καὶ παχύτερα φαγητά, διὰ νὰ ἔχῃ δύναμιν ὁ ἀσθενής εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀκμῆς.

Ἐφορισμὸς ια'.

Καὶ ἔντισι παροξυμοῖσιν ὑποστέλλεσθαι χρὴ, τὸ προστηθέναί γὰρ βλάβη, καὶ ὀπόσα κατὰ περιόδου παροξύνει ἔντισι παροξυμοῖσιν ὑποστέλλεσθαι χρὴ.

Κατὰ λέξιν.

Καὶ εἰς τοὺς παροξυμοὺς πρέπει νὰ περισυμαζώνηται ὁ ἰατρός, δηλαδὴ νὰ μὴ διδῇ τροφὴν εἰς τὸν ἀσθενῆ διότι τὸν ἀυγατίζει, δηλαδὴ νὰ τρέφῃ τὸν ἀσθενῆ εἰς τοὺς παραξυμοὺς εἶναι βλάβη, καὶ ὅσα πάθη ἔχουν παροξυμοὺς κατὰ τὰς περιόδους εἰς τοὺς παροξυμοὺς πρέπει νὰ συμμαζώνηται ὁ ἰατρός.

Αἰτιώδης.

1. Παροξυσμὸς λέγεται κατὰ τὸν Γαληνόν, ἡ κίνησις καὶ ταραχὴ τοῦ πάθους, κατὰ δὲ τὸν Ἀετίον, παροξυσμὸς εἶναι μερικὸν κίνημα τοῦ πάθους ὅπου ἀρχίζει ἀπὸ τὸ ταπεινότερον καὶ τρέχει εἰς τὸ σφοδρότερον, τὸ λοιπὸν ἐπειδὴ βλάπτει ἡ τροφή καὶ εἰς τοὺς παροξυμοὺς διὰ τοῦτο

πρέπει νὰ προσέχη ὁ ἰατρὸς εἰς τὸν καιρὸν τῶν παροξυσμῶν νὰ μὴ δίδῃ τροφήν εἰς τὸν ἀσθενή, οὔτε ὅταν ἔρχονται οἱ παροξυσμοί, οὔτε ὅταν μέλλουν νὰ ἔλθουν γλήγορα ἀλλ' οὐδὲ εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἢ ὥραν, ὅπου ἤλθον καὶ προτύτερα. Συνάξεται λοιπὸν ὅτι τότε πρέπει νὰ δίδῃ τροφήν ὁ ἰατρὸς εἰς τὰ πάθη ὅπου φέρουν παροξυσμούς, ὅταν δηλαδὴ παρακμάζουν οἱ παροξυσμοί, ὡσὰν νὰ εἴπω ὅταν καταπραΰνουν ἢ παύουν.

Ἐφορισμὸς β'.

Τοὺς παροξυσμούς καὶ τὰς καταστάσεις δηλοῦσιν αἱ νοῦσοι, αἱ ὧραι τοῦ ἔτους, καὶ ἡ τῶν περιόδων πρὸς ἀλλήλας ἀνταποδόσεις, ἦν τε καθ' ἡμέραν, ἦν τε διὰ πλείονος χρόνου γίνονται, ἀτὰρ καὶ τισὶν ἐπιφαινομένοισιν οἷον, ἐν πλευρητικοῖσιν πτύελον ἦν αὐτίκα ἐπιφαίνεται ἀρχομένου βραχύνει, ἦν δ' ὕστερον ἐπιφαίνεται, μηκίνει καὶ οὔρα καὶ ὑποχωρήματα καὶ ὑδρωτες, καὶ δύσκριτα καὶ αὔκριτα, καὶ βραχέα καὶ μακρὰ τὰ νοσήματα ἐπιφανόμενα δηλοῦ.

Κατὰ λέξιν.

Τοὺς παροξυσμούς καὶ τὰς καταστάσεις τῶν παθῶν ταῖς φανερόνουν αὐτὰ τὰ πάθη καὶ οἱ καιροὶ τοῦ χρόνου καὶ αἱ περικοπαῖς τῶν περιόδων ὅπου γίνονται ἀναμεταξύ τους καὶ ἀνίσως γίνονται καθ' ἡμέραν, καὶ ἀνίσως γίνονται ἔξω ἀπὸ μίαν ἡμέραν, καὶ ἂν γίνονται καὶ διὰ μέσου πολλοῦ χρόνου, ἀλλὰ γνωρίζονται οἱ παροξυσμοί. ἀκόμη

καὶ μετὰ ἐπιφανόμενα τῶν παθῶν, ὡσὰν νὰ εἴπω εἰς τοὺς πλευριτικούς, ἀνίσως φανῆ πάραυτα πάλιν, ὅταν ἀρχίζῃ τὸ πάθος ὀλίγον κρατεῖ ὁ παροξυσμὸς, καὶ ἀνίσως φανεῖ ὕστερον στέκεται πολλὸν καιρὸν, καὶ τὰ κάτουρα καὶ ἡ κόπρος καὶ τὰ ὑδρωτα φανερώνουν τὰ πάθη καὶ κακὰ εἰς τὴν κρίσιν τους καὶ καλὰ, καὶ ὀλιγοχρόνια καὶ πολυχρόνια.

Αἰτιώδης.

1. Παραγγέλοντας ἀνωτέρω νὰ μὴν δίδῃ τροφήν ὁ ἰατρὸς εἰς τὸν καιρὸν τῶν παροξυσμῶν, διδάσκει ἐνταῦθα, καὶ πόθεν δύναται ὁ ἰατρὸς νὰ ἐγχωρίσῃ τῶν παθῶν καὶ ταῖς καταστάσεις· ποῖος δὲ λέγεται παροξυσμὸς, καὶ τί εἶναι, ἐσημειώθη εἰς τὸν ια', κατάστασις δὲ πάθους λέγεται ὁ καιρὸς τῆς κρίσεώς του, ἀλλὰ διὰ νὰ γένῃ σαφέστερον τὸ νόημα τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ, πρέπει νὰ ξαναθημηθῶμεν ἐν συντομίᾳ ὅσα ἐσημειώθησαν προτύτερα διὰ τὴν δίαιταν, τρία λοιπὸν χρειάζεται νὰ ἐξετάζῃ ὁ ἰατρὸς εἰς τὸν ἀσθενή διὰ νὰ διορίζῃ ἀκριβῶς τὴν δίαιταν α' τὴν δύναμιν τοῦ ἀσθενοῦς, διὰ τὴν ὁποίαν εἶπεν ὁ Ἰπποκράτης εἰς τὸν θ' ἀφορισμόν· β' δὲ τὴν κατάστασιν τοῦ πάθους, διὰ τὸ ὁποῖον εἶπεν εἰς γ' ζ' ἢ καὶ ι', νὰ ἐξετάζῃ τοὺς κατὰ μέρος ἀφορισμούς.

2. Τὴν δύναμιν λοιπὸν τοῦ πάθους ἡμπορεῖ νὰ τὴν γνωρίσῃ ὁ ἰατρὸς ἀπὸ τοὺς σφυγμούς καὶ ἀπὸ ἄλλα τινὰ σημεῖα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐρμηνεύει εἰς τὸ προγνωστικὸν τμημα, τὴν δὲ κατάστασιν τοῦ πάθους καὶ τοὺς κατὰ μέρος

παροξυσμούς πῶς εἶναι δυνατόν νὰ τοὺς γνωρίσῃ ὁ ἰατρός, διδάσκει εἰς τὸν παρόντα κεραλαϊωδῶς, ἀρχαλὰ ἐδίδαξεν ἀκριβέστερον, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸ προγνωστικὸν διότι ὁ παρὼν ἀπορισμὸς εἶναι μία ἐπιτομὴ ἐκείνων ὅπου εἶπε εἰς τὸ προγνωστικόν, καὶ εἰς τὸ τῶν ἐπιδημιῶν βιβλίον κατὰ τοῦ ὁποίου τὴν γνώμην ἐρμήνευσε καὶ ὁ Γαλλνός, εἰς τὸ περὶ κρίσεων πλατύτερον. Φανερώνουν λοιπὸν τοὺς παροξυσμούς καὶ ταῖς καταστάσεις, πρῶτον μὲν ἡ ἀσθένεια διότι παραδείγματος χάριν, ὅταν ἡ θέρμη εἶναι τριταΐα γίνεται ἡ κρίσις τῆς γλήγορα, ὅτι ἡ τριταΐα θέρμη λέγεται ταχυκρίσιμος, καὶ οἱ παροξυσμοὶ τῆς γίνονται διὰ μέσου τρίτης ἡμέρας, ὅταν δὲ ἡ θέρμη εἶναι ἀμφημερινὴ λέγεται χρόνιος, καὶ ἡ κρίσις τῆς γίνεται ἀργότερα, ὅταν δὲ εἶναι τεταρταῖα, ἡ κρίσις τῆς γίνεται πολὺ ἀργότερα, ὅτι ἡ τεταρταῖα εἶναι χρονιώτερα καὶ ἀπὸ τὴν ἀμφημερινὴν θέρμην, αὐτᾶς ἡ θέρμεις δὲν εἶναι συνεχεῖς, ἀλλὰ διαλείποντες, ὅτι δὲν γίνονται καθ' ἡμέραν, ἀλλ' εἰς μίαν ἡμέραν γίνονται καὶ εἰς μίαν ἢ δύο παύουσι, ἄλλαι δὲ θέρμαι λέγονται συνεχεῖς, ὡσὰν ὁ καυσώδης καὶ τυφώδης πυρετός καὶ οἱ ὅμοιοι, καὶ δύναται ὁ ἰατρός ὁμοίως νὰ γνωρίσῃ τοὺς παροξυσμούς καὶ ταῖς καταστάσεις, καὶ διὰ τὸν συνεχῆ πυρετὸν, διότι ἂν εἶναι ὁ πυρετὸς καυσώδης γίνεται ἡ κρίσις τοῦ γλήγορα, ὅτι εἶναι καὶ ὀνομάζεται ὀξὺς, εἰδὲ ὁ πυρετὸς εἶναι τυφώδης γίνεται ἡ κρίσις τοῦ ἀργότερα, διότι εἶναι χρονιώτερος, εἰδὲ ὁ πυρετὸς εἶναι ἡμιτριταῖος, γίνεται ἡ κρίσις τοῦ γληγορώτερα μὲν ἀπὸ τὸν καυσώδη καὶ ἀργότερα ἀπὸ τὸν τυφώδη διότι εἶναι μέσος.

3. Καθὼς λοιπὸν δύναται νὰ γνωρίσῃ ὁ ἰατρός τοὺς παροξυσμούς καὶ ταῖς καταστάσεις εἰς τοὺς πυρετοὺς τοιαύτης λογῆς δύναται νὰ τὰ γνωρίσῃ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ πάθη ἀνίσως ἤξεύρει μόνον κάθε πάθος τὸ ἴδιωμα, διότι παραδείγματος χάριν, ὁ πλευρίτης, ἡ περιπνευμονία, ὁ φρενίτης καὶ ἄλλα ὅμοια, εἶναι ὀξεία νοσήματα καὶ γίνεται ἡ κρίσις τοῦ γλήγορα, ἡ δὲ συνάχη καὶ κινάγη, καὶ χολέρα καὶ τίτανος εἶναι κατόξεα καὶ γίνεται ἡ κρίσις τοὺς γληγορώτερα, ὁ δὲ ὑδρῶς, ἡ μελαγχολία, τὸ ἐμπύωμα καὶ ἡ φθύσις εἶναι χρόνια, καὶ γίνεται ἡ κρίσις τοῦ πολυκαιρινῆ, οἱ δὲ παροξυσμοὶ εἰς μὲν τὸν πλευρίτην καὶ τὴν φρενίτιδα γίνονται ταῖς περισσώτεραις φοραῖς διὰ μέσου τρίτης ἡμέρας, εἰς δὲ τὸ ἐμπύωμα καὶ τῆς φθορᾶς τῆς γαστέρας, καὶ τοῦ σικοτίου, γίνονται καθ' ἑκάστην καὶ μάλιστα τὴν νύκτα εἰς ἐκείνους δὲ ὅπου πάσχουν ἀπὸ σπλήναν ἢ ἀπὸ μεγάλην μελαγχολίαν γίνονται διὰ μέσου τετάρτης ἡμέρας.

4. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἤξεύροντας ὁ ἰατρός πότε κάμνει τὴν κρίσιν τοῦ κάθε πάθος, δύναται νὰ γνωρίσῃ καὶ τοὺς παροξυσμούς του, καὶ ταῖς καταστάσεις, διὰ τοῦτο λέγει ὁ Ἱπποκράτης, ὅτι τοὺς παροξυσμούς καὶ τὰς καταστάσεις δηλοῦσιν αἱ νοῦσοι.

5. Δεύτερον δὲ δύναται νὰ γνωρίσῃ ὁ ἰατρός τοὺς παροξυσμούς καὶ ταῖς καταστάσεις τῶν παθῶν καὶ ἀπὸ τοὺς καιροὺς εἰς τοὺς ὁποίους γίνονται τὰ πάθη, διότι παραδείγματος χάριν, ἀπὸ τοὺς τεταρταίους πυρετοὺς οἱ μὲν καλοκαιρινοὶ γίνονται ὀλιγοχρόνιοι καὶ ταχυκρίσιμοι, οἱ δὲ

φθινοπωρινοί πολυκαιρινοί, οί δὲ χειμωνιάτικοι πολυκαιρινώτεροι, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὁμοίως, πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξετάζη ὁ ἱατρὸς καὶ τοὺς καιροὺς καὶ προσέτι νὰ ἐξετάζη καὶ ταῖς κρᾶσαις, διὰ ταῖς ὁποῖαις ἀγκυλὰ καὶ δὲν ἀναφέρει εἰς τὸν παρόντα ἀφορισμὸν, ὅμως διδάσκει εἰς ἄλλα μέρη, διότι καθὼς οἱ παροξυσμοὶ αὐτοῦ τοῦ πάθους διαφόρως συμβαίνουν, εἰς τὸ καλοκαίρι, καὶ διαφόρως εἰς τὸ φθινοπώρον, καὶ διαφόρως εἰς ἄλλον καιρὸν, οὕτω καὶ εἰς ταῖς ἡλικίαις, ὅτι κατ' ἄλλον τρόπον συμβαίνουν εἰς ταῖς θερμαῖς κρᾶσαις, καὶ κατ' ἄλλον εἰς ταῖς ξηραῖς, καὶ κατ' ἄλλον εἰς ταῖς νέαις, ἀναγκαῖον ἀκόμη νὰ ἐξετάζη καὶ τοὺς τόπους καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα καὶ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ ἔθη, καὶ τὸν ἀέρα τοῦ τόπου καὶ μὲ τὴν αὐτὴν ἐξέτασιν θέλει γνωρίσῃ ὁ ἱατρὸς ἀκριβῶς τοὺς παροξυσμοὺς, καὶ ταῖς καταστάσεις, κάθε πάθους πότε γίνεται καὶ πῶς γίνονται.

6. Τρίτον φανερώνουν τοὺς παροξυσμοὺς καὶ ταῖς καταστάσεις τοῦ πάθους, καὶ αἱ ἐπιδόσεις τῶν περιόδων, ἐπιδόσεις δὲ περιόδων λέγει ὁ Ἱπποκράτης τὰς αὐξήσεις τῶν παροξυσμῶν ὅπου γίνονται εἰς αὐταῖς ταῖς περιόδοις τοῦ πάθους αἱ ὁποῖαι φανερώνουν καὶ τὸν χρόνον τῆς αὐξήσεως τοῦ πάθους, καὶ τὴν διωρισμένην ἡμέραν τῆς μελλούσης τοῦ ἀκμῆς, διότι ἡ αὐξήσις τοῦ δευτέρου παροξυσμοῦ μὲ τὸν α' κατὰ τρία ταῦτα ἐξετάζεται, δηλαδή, ἂν ἐγέναν εἰς τὴν ἰδίαν ὥραν ὅπου καὶ ὁ πρῶτος ἐγένεν, ἂν ἐκράτησε τόσον καιρὸν ὅσον ἐκράτησε καὶ ὁ πρῶτος· λοιπὸν ὅταν ὁ παροξυσμὸς ὁ α' γίνεται εἰς τὴν γ' ἢ τετάρτην ἡμέραν,

καὶ ὁ δεῦτερος δὲν γίνεται ὁμοίως μὲ τὸν πρῶτον ἢ ὄγδοος μὲ τὸν δεῦτερον, ἀμὴ ὁ ὑστερινὸς παροξυσμὸς γίνεται προτιήτερα ἀπὸ τὴν ὥραν ὅπου ἐγένε ὁ προτιητερινὸς καὶ σφοδρότερος, καὶ κρατεῖ περισσώτερον καιρὸν, δείκνυσι φανερὰ τὴν αὐξήσιν τοῦ πάθους καὶ τὴν γλήγορον κίνησιν, καὶ ὅτι ἡ ἀκμὴ ἔμειλλε νὰ γένη γληγορώτερα, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ αὐξήσουν οἱ παροξυσμοί, καὶ νὰ μὴ γένη γλήγορα ἡ ἀκμὴ, εἰδὲ ὁ παροξυσμὸς λαμβάνει μικρὰν αὐξήσιν, ὅσον ὁ ὑστερινὸς παροξυσμὸς γίνεται ἀργότερος ἀπὸ τὸν πρῶτον, τόσον δηλεῖ καὶ τὴν ἀκμὴν τοῦ πάθους ἀργότεραν.

7. Τέταρτον φανερώνουν τοὺς παροξυσμοὺς καὶ ταῖς καταστάσεις τῶν παθῶν καὶ τὰ ἐπιφαινόμενα τὰ ὁποῖα τὰ ὀνομάζουν περιπτώματα καὶ σημεῖα, καὶ τὰ διαίρουσιν εἰς παθογνωμικὰ συνεδρεύοντα πέψεως καὶ ἀπεψίας σημεῖα, ἀπὸ αὐτὰ δὲ ἄλλα εἶναι σωτηρίας καὶ ἄλλα θανάτου σημεῖα, καὶ τὰ μὲν παθογνωμικὰ συμβαίνουν ἀντάμα μὲ τὴν ἀσθένειαν καὶ ἄλλοτε ἔρχονται ὕστερα, ἐνίοτε οὐδ' ὅλως γίνονται, τὰ δὲ κρίσιμα δὲν συμβαίνουν ἀντάμα μὲ τὴν πρῶτην ἀρχὴν τοῦ πάθους, ἀλλὰ μὲ ταῖς ὑστεριναῖς δυω ἀρχαῖς καὶ μερικαῖς φοραῖς δὲν φαίνονται οὐδὲ εἰς αὐταῖς ταῖς δύο ἀρχαῖς ἀλλὰ εἰς ταῖς ἀναβάσεις καὶ εἰς ταῖς ἀκμαῖς τοῦ πάθους, ὅμως διὰ νὰ γένη τοῦτο φανερὸν ἄς εἰποῦμεν ἐν συντομίᾳ καὶ πόσαι εἶναι αἱ ἀρχαὶ τοῦ πάθους καὶ ποῖα λέγεται ἀνάβασις καὶ ποῖα λέγεται ἀκμὴ.

8. Κάθε πάθος λοιπὸν διαίρεῖται εἰς τέσσαρα μέρη, ὀνομάζουσι δὲ τινες τὰ μέρη ταῦτα καὶ καιροὺς ὅλου τοῦ

νοσήματος, και καθόλου καιρούς, και τὸ μὲν α' μέρος ὀνομάζεται ἀρχὴ τοῦ πάθους, τὸ δὲ β' αὐξήσις τοῦ γ' ἀκμὴ, εὐδ' παρακμὴ, ἡ δὲ ἀρχὴ σημαίνει γ' εἰς τὴν α', δηλαδὴ, εἰσβολὴν τοῦ πάθους, ἡ ὁποία λέγεται και ἀπλή ἀρχὴ και ἀπλατῆς, και ἐννοεῖται χωρὶς ἕκτασιν χρόνου και ὡς ἀδιαίρετος, σημαίνει δὲ και τὸν χρόνον ἐκεῖνον τοῦ πάθους ὁ ὁποῖος ἐξαπλώνεται ἀφ' οὗ ἀρχίσῃ τὸ πάθος ἕως εἰς τὴν γ', ἡμέραν, και ἔτι σημαίνει τὴν ἀρχὴν ὁποῦ λαμβάνεται ὡς ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ προειρημένα τέσσαρα, ἡ ὁποία ἀρχὴ ἐννοεῖται κατὰ τὸν χρόνον ἀδιωρίστως, περιορίζεται δὲ ἀπὸ τὰ σημεῖα τῆς πέψεως, διότι ἀφ' οὗ ἀρχίσῃ τὸ πάθος ἕως οὗ ἤθελε φανῆ κανένα σημεῖον πέψεως, ὁ χρόνος ἐκεῖνος λέγεται ἀρχὴ πάθους, και ἓν μέρος ἀπὸ τὰ τέσσαρα, ὕστερον δὲ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ταύτην, τὸ δεύτερον μέρος τοῦ πάθους λέγεται αὐξήσις ἀνάθασις και ἐπίδωσις, τὸ τρίτον δὲ ἀκμὴ, και τὸ τέταρτον παρακμὴ, και τὰ μὲν ἱκανὰ εἰς μικρὰν παρηγορίαν τοῦ λόγου, ὅστις δὲ βούλεται νὰ μάθῃ ἀκριβέστερον περὶ τούτου ἄς ἀναγνώσῃ ἐπιμελῶς τὰ περὶ κρίσεων τοῦ Γαληνοῦ και ἄλλων ἰατρῶν.

9. Τὰ δὲ πέμψεως σημεῖα δὲν συμβαίνουν οὐδ' αὐτὰ εἰς τὴν πρώτην ἀρχὴν τοῦ πάθους, δηλαδὴ, τὴν ἀπλατῆ, οὐδέποτε, ὅμως περιορίζουν τὴν ἀρχὴν ἐκείνην τοῦ πάθους, ὁποῦ λαμβάνεται ὡς ἓν μέρος, καθὼς προείρηται, τὰ δὲ τῆς ἀπεψίας συμβαίνουν μὲν εἰς τὴν ἀρχὴν ὅμως ἐνίοτε συμβαίνουν, και ὕστερον τοιαύτης λογῆς διακροῦσιν οἱ ἰατροὶ τὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζουν αὐτοὶ και συμπτώματα και ἐπιφανιόμενα, και ἄλλα μὲν συμβαίνουν εἰς

ἄλλον καιρὸν τοῦ πάθους και ἄλλα εἰς ἄλλον, καθὼς ἐσημειώθη· δύναται δὲ νὰ γνωρίσῃ ὁ ἰατρὸς και δι' αὐτῶν τοὺς παροξυσμοὺς και τὰς καταστάσεις τοῦ πάθους ἡξέυροντας μόνον ἀκριβῶς τὸ ἰδίωμα ἐκάστου σημείου, ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθές, τὸ βεβαιῶ δ' αὐτὸς Ἰπποκράτης, και διὰ παραδείγματος τῶν πλευριτικῶν, ἀνίσως λοιπὸν εἰς τοὺς πλευριτικούς συάλι εἰς τὴν ἀρχὴν, σημαίνει ὅτι ὀλίγον καιρὸν στέκεται ἡ ἀσθένεια, εἰδὲ και φανῆ ὕστερον σημαίνει ὅτι εἰς πολλὴν καιρὸν ἐξαπλώνεται ἡ ἀσθένεια, καθὼς δὲ και συάλι ὁποῦ πτύεται ἀπὸ τοὺς πλευριτικούς ὅταν ἦναι ἄσπρον και λυόν, και οὔτε πολλὰ ὑγρὸν οὔτε πολλὰ παχὺ εἶναι σημεῖον πέψεως, δηλαδὴ χωνεύσεως τοιαύτης λογῆς, ὅταν εἰς τοὺς πλευριτικούς δὲν πτύεται συάλι φανερώναι ἀπεψίαν, δηλαδὴ ἀχωνευσίαν, εἰδὲ πτύουσιν οἱ πλευριτικοὶ πολλὰ λεπτὸν σύαλον, ἐκεῖνο γίνεσθαι σημεῖον ἀμηδρᾶς πέψεως, ὅταν δὲ τὸ σύαλον ἦναι ξανθὸν ἢ κόκκινον, ἢ ἄκρατον δὲν εἶναι καλὸν σημεῖον εἰδὲ και εἶναι μαυροκύτερον ἢ μαῦρον, τὸ σύελον εἶναι ὀλεθριότατον σημεῖον.

10. Πρέπει νὰ ἡξέυρῃ ὁ ἰατρὸς και τοῦτο, ὅτι τὰ σημεῖα τῆς χωνεύσεως εἶναι πάντα και πάντοτε καλά, τὰ δὲ τῆς ἀχωνευσίας φανερώνουν ἐξ ἀνάγκης τὴν ἀσθένειαν πολυκαιρινὴν, ὅμως δὲν φανερώνουν θάνατον ἢ ἐλευθερίαν, ὅτι μοναχὰ τὰ κρίσιμα σημεῖα εἶναι δηλωτικὰ θανάτου και ἐλευθερίας, κρίσιμα δὲ σημεῖα εἶναι ταῦτα, οἱ ἰδρώτες, αἱ αἱμορραγίαι, τὸ ῥίγιος, ἡ μεγάλη κίνησις τῆς κοιλίας, τὸ μέγα ξερατὸν, ὁ πόνος τῆς κεφαλῆς ὁ ἕξαφνος, ἡ πα-

SISMANOGLIO

ράλογος καὶ μεγάλη ἐμπόδις τῆς ἀναπνοῆς, ὁ πονοστόμαχος, ἡ τέτωσις τῶν ὑποχονδρίων χωρὶς πόνον, ἡ μεγάλη ἀγρυπνία, ἡ παραφροσύνη, δηλαδή, ὁ παραλογισμὸς, ἡ ἄλογος κακονυκτία, ὁ παροξυσμὸς ὅπου συμβαίνει πρὸ καιροῦ, τὰ στανικὰ δάκρυα, ἡ κοκκινάδα ὅπου εὐγαίνει χωρὶς λύπην, τὸ κάτω χεῖλος ὅταν σύωνται τὰ μάτια, ὅταν τραβίζονται ἐπάνω καὶ σκοτίζονται, ἢ ὅταν προφαίνονται, ἢ ὅταν εὐγαίνουν ἀπὸ αὐτὰ κάποιαις λάμψεις, τὸ μάγουλον καὶ ἡ μύτη ὅταν κοκκινίζουν ἐξαφνα, τὸ πρίσμα ὅπου εὐγαίνει εἰς τὸ αὐτὸ, τὸ ἀπόστημα ὅπου εὐγαίνει εἰς καμμίαν κλείδωσιν, αὐτὰ καὶ ἄλλα τοσαῦτα ὀνομάζονται σημεῖα κρίσιμα, καὶ ἀνίσως φανοῦν ὅταν πεμφθῆ, δηλαδή, ὠρμάσῃ τὸ πάθος φανερώουν γρήγορον ὑγείαν, ὅταν δὲ φανοῦν εἰς ἀμεμπτον, δηλαδή, ἄωρον ἀσθένειαν, φανερώουν, ἢ θάνατον, ἢ μάρκος ἀσθενείας, διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Ἱπποκράτης, καὶ οὖρα καὶ ὑποχωρήματα καὶ ἰδρώτας.

Ἄφορισμὸς γ'.

Γέροντες, οὐφωρότατα νηστείαν φέρουσι, δευτέρου οἱ καθεστηκότες, ἥκιστα μωράκια, πάντων δὲ μάλιστα παιδία, τουτέων δὲ αὐτέων ἂ ἀντέχει αὐτὰ ἐωυτοῦ θερμότηρα εόντα.

Κατὰ λέξιν.

Οἱ γέροντες ὑπομένουν τὴν νηστείαν εὐκολώτερα, δευτέρου οἱ ἄνδρες, τὰ παλικάρια οὐδαμῶς τὴν ὑποφέρουν

καὶ περισσώτερον ἀφ' ὅλους δὲν ὑποφέρουν τὴν νηστείαν τὰ παιδία, καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ παιδία ἐκεῖνα δὲν ὑποφέρουσι περισσώτερον τὴν νηστείαν, τὰ ὅποια ἤθελαν τύχη θερμότερα ἀπὸ αὐτά.

Αἰτιώδης.

1. Ἐπειδὴ ἡ δίαιτα δὲν πρέπει νὰ διορίζηται εἰς ὅλους ὁμοία, ὅτι ἄλλη ἡλικία ὑποφέρει τὴν νηστείαν καὶ ἄλλη ὄχι, καὶ ὅσοι τὴν ὑποφέρουν ὠφελοῦνται ἀπὸ αὐτὴν, ὅσοι δὲ τὴν νηστείαν δὲν τὴν ὑποφέρουν βλάπτονται ἀπὸ αὐτὴν, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἱπποκράτης σημειώνει εἰς τὸν παρόντα ποία ἀπὸ τὰς ἡλικίας ὑποφέρει τὴν νηστείαν καὶ ποία ὄχι, διὰ νὰ διορίξῃ ὁ ἰατρὸς τὴν δίαιταν προσηκόντως.

2. Αἱ ἡλικίαι λοιπὸν εἶναι πέντε, ἡ τοῦ βρέφους, ἡ τοῦ παιδός, ἡ τοῦ μεираκίου, ἡ τοῦ ἀνδρός καὶ ἡ τοῦ γέροντος, ἀλλ' εἰς μόνας τὰς τέσσαρας δύναται νὰ διορίσῃ ὁ ἰατρὸς τὴν δίαιταν πολλὴν ἢ ὀλίγην, εἰς δὲ τὴν ἡλικίαν τοῦ βρέφους ὄχι, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἱπποκράτης γράφει μόνον καὶ παραγγέλει διὰ τὰς τέσσαρας, πρῶτον λοιπὸν ὑποφέρουσι τὴν νηστείαν οἱ γέροντες, διότι ἔχουν πολλὰ ὀλίγον τὸ ἔμφυτον θερμὸν, καὶ οὔτε ἐπιθυμίαν οὔτε ὄρεξιν ἔχουν τροφῆς, δευτέρου οἱ ἄνδρες, ὅτι καὶ εἰς αὐτοὺς ὀλιγοστεύει τὸ ἔμφυτον θερμὸν, τὰ δὲ μεираκία δὲν ὑποφέρουν τὴν νηστείαν, ὅτι ἔχουν περισσώτερον ἔμφυτον θερμὸν ἀπὸ τοὺς ἄνδρας· τὰ δὲ παιδία μὲ τὸ νὰ ἔχουν περισσώτερον ἔμφυτον θερμὸν καὶ ἀπὸ τὰ μεираκία, διὰ τοῦτο δὲν ὑποφέρουν παντάπασιν τὴν νηστείαν, καὶ μάλιστα ὅσα εἶναι καὶ θερμότερα· εἰς

ποίους λοιπὸν πρέπει νὰ διωρίζῃ ὁ ἰατρὸς μεγαλητέραν νηστείαν καὶ εἰς ποίους κατωτέραν εἶναι φανερόν ἀπὸ τὰ εἰρημένα, πρέπει ἀκόμη νὰ ἐξετάζῃ καὶ ταῖς κράσεις καθὲς ἡλικίας, καὶ νὰ μὴν διωρίζῃ εἰς ὅλους ὅσοι εἶναι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἡλικίας τὴν ἰδίαν νηστείαν, ἀλλ' εἰς μὲν τοὺς θερμότερους κατὰ τὴν κρᾶσιν νὰ διωρίζῃ μικροτέραν νηστείαν, εἰς δὲ τοὺς ψυχροτέρους μεγαλητέραν, διότι ὅσοι ὑποφέρουν τὴν νηστείαν ὠφελοῦνται διὰ τῆς νηστείας, ὅσοι δὲ τὴν νηστείαν δὲν ὑποφέρουσι βλάπτονται δι' αὐτῆς.

Ἐφορισμὸς ἰδ'.

Τὰ αὐξανόμενα πλείστην ἔχει τὴν ἔμφυτον θερμὴν, πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς, εἰ δὲ μὴ, τὸ σῶμα ἀναλίσκεται, γέρουσι δὲ ὀλίγον τὸ θερμὸν, διὰ τοῦτο ἄρα ὀλίγων ὑποκαυμάτων δεύονται ὑπὸ πολλῶν γὰρ ἀποσβέννεται, διὰ τοῦτο καὶ οἱ πυρετοὶ τοῖσι γέρουσι οὐχ' ὁμοίως ὀξέως ψυχρὸν γὰρ τὸ σῶμα.

Κατὰ λέξιν.

Τὰ αὐξανόμενα παιδιά ἔχουν περισσύτερον ἔμφυτον θερμὸν, τὸ λοιπὸν χρειάζονται περισσότεραν τροφήν, ἀμὴ ἀνίσως δὲν ἤθελαν λάβει περισσότεραν τροφήν φθείρονται, εἰς δὲ τοὺς γέρους ὀλίγον εἶναι τὸ ἔμφυτον θερμὸν, διὰ τοῦτο λοιπὸν χρειάζονται ὀλίγα φαγητὰ, διότι ἀπὸ τὰ πολλὰ σβέννεται, διὰ τοῦτο καὶ οἱ πυρετοὶ δὲν εἶναι ὅμοιοι ὀξεῖς εἰς τοὺς γέροντας καθὼς καὶ εἰς τοὺς νέους· διότι τὸ σῶμα τῶν γερόντων εἶναι ψυχρὸν.

Αἰτιώδης.

1. Διδάξας ἀνωτέρω ποία ἀπὸ τὰς ἡλικίας ὑποφέρουν τὴν νηστείαν, καὶ ποία δὲν τὴν ὑποφέρει, εἰς τὸν παρόντα φανερώσει ποίας κράσεως εἶναι πᾶσα ἡλικία, καὶ ἔτι δύκνουσι καὶ τὸ αἷτιον, τίνος χάριν εἰς τὰ παιδιά χρειάζεταιται περισσότερα τροφή, καὶ εἰς τοὺς γέροντας ὀλιγοτέρα, λέγει δὲ μόνον διὰ τὰς δύο ἡλικίας τῶν παιδῶν, δηλαδὴ, καὶ τῶν γερόντων διότι εἶναι ἄκρα ἐναντία, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ ἡ ἡλικία τῶν μειρακίων ὁμοιάζει περισσότερον μὲ τὴν ἡλικίαν τῶν παιδῶν καὶ ἡ τῶν ἀνδρῶν μὲ τὴν τῶν γερόντων, ἀλλὰ ἄς ἐξετάσωμεν καὶ τὴν φύσιν πάσης ἡλικίας.

2. Λοιπὸν κατὰ τοὺς φιλοσόφους τὰ πάντα συνίστανται ἀπὸ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, δηλαδὴ, ἀπὸ τὴν γῆν, ἀπὸ τὸ ὕδωρ, ἀπὸ τὸν ἀέρα καὶ ἀπὸ τὸ πῦρ, καὶ κάθε ἓνα δέχεται τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τὸ στοιχεῖον ὁποῦ κυριεύει εἰς αὐτὸ, παραδείγματος χάριν, ἀνίσως εἰς κανένα περισσεύει τὸ ὕδωρ ὀνομάζεται ψυχρὸν, εἰ δὲ τὸ πῦρ θερμὸν, καὶ εἰς τὰ ἄλλα ὁμοίως, εἰς ὅποιον δὲ πάλιν εἶναι καὶ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἴσα κατὰ ποσότητα, ἐπειδὴ τὸ πῦρ κατὰ τὴν ποιότητα εἶναι ἰσχυρότερον ὀνομάζεται θερμὸν, κατὰ τοῦτον λοιπὸν τὸν τρόπον ἐπειδὴ καὶ τὰ παιδιά ὡσὰν νεογεννημένα μετέχουν περισσότερον ἀπὸ τὸ ὕδατῶδες καὶ ἀερῶδες, διὰ τοῦτο λέγονται νὰ ἦναι ὑγροτέρας κράσεως, ὅτι δὲ τὰ παιδιά μετέχουσι περισσότερον ἀπὸ τὸ ὕδατῶδες καὶ ἀερῶδες δῆλον, διότι κατὰ τοὺς ἰατροφιλοσόφους τὴν γέννησίν μας τὴν ἔχωμεν ἀπὸ τὸ ὑγρὸν, καὶ ἀκόμη τὸ σπέρμα

μετέχει περισσότερον ἄπὸ τὸ ὑγρὸν καὶ ἀερῶδες, καθὼς καὶ τὸ καταμήνιον εἶναι ὑγρᾶς φύσεως, τὰ δὲ παλικάρια μετέχουσι μὲν ὀλιγοτέρας ὑγρότητος ἀπὸ τὰ παιδιά, περισσότερας δὲ ξηρότητος ἀπὸ τὰ παλικάρια οἱ ἄνδρες, καὶ ἀπὸ τοὺς ἄνδρας οἱ γέροντες, διότι ὅσον ἀυξάνει ἡ ἡλικία τόσον πλησιάζει καὶ εἰς τὴν ξηρότητα περισσότερον, ὥστε ὁποῦ ἂν υποθέσωμεν εἰς ὅλας τὰς ἡλικίας τὸ ἔμφυτον θερμὸν ἴσον, ἐπειδὴ τὰ παιδιά μετέχουσι περισσότερον ἀπὸ τὸ ὑγρὸν παρὰ τὰ παλικάρια, καὶ τὰ παλικάρια ἀπὸ τοὺς ἄνδρας, καὶ οἱ ἄνδρες ἀπὸ τοὺς γέροντας, διὰ τοῦτο λέγονται τὰ μὲν παιδιά νὰ ἔχουν περισσότερον καὶ ἔμφυτον θερμὸν ἀπὸ τὰ παλικάρια, τὰ δὲ παλικάρια ἀπὸ τοὺς ἄνδρας, καὶ οἱ ἄνδρες ἀπὸ τοὺς γέροντας, ὅτι τὸ ἀερῶδες καὶ ὑγρὸν εἶναι πλησιέστερον εἰς τὸ θερμὸν παρὰ τὸ ξηρὸν.

3. Πάλιν ἐπειδὴ τὸ ὑγρὸν φθείρεται εὐκολώτερον ἀπὸ τὸ ξηρὸν διὰ τοῦτο τὰ παιδιά χρειάζονται περισσότεραν τροφήν εἰδὲ μὴ φθείρονται, οἱ δὲ γέροντες ἐπειδὴ μετέχουσι περισσότερον τοῦ ξηροῦ καὶ τὸ ξηρὸν δὲν φθείρεται εὐκολα ὡσάν τὸ ὑγρὸν, διὰ τοῦτο χρειάζονται ὀλίγα ἐπικαύματα, δηλαδὴ, τροφαῖς, διότι μὲ τὸ νὰ μετέχουσι περισσότερον ξηροῦ ἔχουσι καὶ ὀλιγώτερον ἔμφυτον θερμὸν ὡς προεῖρηται, καὶ ἀπὸ ταῖς πολλαῖς τροφαῖς φθείρεται τὸ ἔμφυτον θερμὸν, καθὼς σβέννεται καὶ τὸ πῦρ εἰς τὸν λύχον ὅταν βάλῃ τινὰς περισσότερον λάδι ἀπὸ τὸ πρέπον, προσέτι ἐπειδὴ οἱ γέροντες μετέχουσι περισσότερον ξηροῦ, τὸ σῶμά τους εἶναι ψυχρὸν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ πυρετοὶ

δὲν εἶναι ὅμοιοι ὄξεῖς εἰς τοὺς γέροντας καθὼς καὶ εἰς τοὺς νέους.

4. Ὅτι δὲ τὸ ὑγρὸν φθείρεται εὐκολώτερον παρὰ τὸ ξηρὸν καὶ διὰ τῆς πείρας δυνάμεθα νὰ τὸ γνωρίσωμεν, διότι ἂν τινὰς θερμάσῃ ὕδωρ καὶ σίδηρον ὁμοῖα καὶ ὄχι τὸ ἓν περισσότερον καὶ τὸ ἄλλο ὀλιγώτερον, καὶ τὰ βάλῃ καὶ τὰ δύο εἰς τὸν ἥλιον νὰ σταθοῦν ὅλην τὴν ἡμέραν, θέλει ἰδεῖ τὸ μὲν ὕδωρ νὰ ὀλιγοστεύῃ κατὰ τὴν θερμότητα γληγορότερα, μὲ τὸ νὰ ἦναι ὑγρὸν παρὰ τὸ σίδηρον ὁποῦ εἶναι ξηρὸν, διὰ τοῦ ὁποίου παραδείγματος φανεῖται, ὅτι τὸ ὕδωρ ἐξατμίζεται περισσότερον καὶ τὸ ἐξατμιζόμενον φθείρεται καὶ περισσότερον.

Ἐφορισμὸς ιε.

Αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος θερμώταται φύσει, καὶ ὕπνοι μακρότατοι, ἐν ταύτησιν οὖν τῆσιν ὥρησιν καὶ τὰ προσάγματα πλεῖο δοτέον, καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλεῖον ἔχουσι, τροφῆς οὖν πλείονος δεόνται, σημειῖον αἱ ἡλικίαι καὶ ἀθληταί.

Κατὰ λέξιν.

Αἱ κοιλίαι τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἀνοιξιν εἶναι φυσικὰ θερμότεραις, καὶ οἱ ὕπνοι μακρότατοι, λοιπὸν εἰς αὐτοὺς τοὺς καιροὺς τὸν χειμῶνα, δηλαδὴ, καὶ τὴν ἀνοιξιν πρέπει νὰ δίδῃ ὁ ἰατρός καὶ τροφήν περισσότεραν εἰς ταῖς κοιλίαις, ὅτι ἔχουσι τὸ ἔμφυτον θερμὸν περισσότερον, λοιπὸν χρειάζονται περισσότεραν τροφήν, σημειῖον τοῦτο εἶναι αἱ ἡλικίαι καὶ οἱ ἀγωνισταί.

Αιτιώδης.

1. Ἐρμηνεύοντας ἀνωτέρω διὰ τὴν δίαιταν τῶν ἀσθενῶν, ἐνταῦθα διδάσκει καὶ διὰ τὴν δίαιταν τῶν ὑγιεινῶν, καὶ διὰ τοῦτο φανερώνει εἰς ποῖον καιρὸν περισσεύει τὸ ἔμφυτον θερμὸν, καὶ εἰς ποῖον χρειάζεται καὶ ὁ ἄνθρωπος περισσοτέραν τροφήν εἰς φύλαξιν τῆς υγείας του.

2. Εἰς τὸν χειμῶνα λοιπὸν καὶ εἰς τὴν ἀνοιξιν ἐπειδὴ περισυμμαζώνηται ἡ θερμότης τοῦ κορμίου μέσα διὰ τὴν ἕξω ψυχρότητα, καθὼς τὸ καλοκαῖρι εὐγαίνει ἕξω, διὰ τοῦτο καὶ τότε καὶ αἱ κοιλίαι τῶν ἀνθρώπων εἶναι θερμότεραις παρὰ εἰς τὸ φθινόπωρον καὶ τὸ καλοκαῖρι, διότι περισσεύει τὸ ἔμφυτον θερμὸν, διὰ τὸ ὅποσον ταῖς ὀνομάζει καὶ ὁ Ἰπποκράτης φύσει θερμαῖς, καὶ λέγει, ὅτι τότε χρειάζεται καὶ περισσοτέραν τροφήν ὁ ἄνθρωπος, καὶ τοῦτο εὐλόγως, διότι εἰς τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἀνοιξιν τὸ ἔμφυτον θερμὸν περισσεύει, καὶ οἱ ὕπνοι γίνωνται μακρότατοι, καὶ γίνεται δι' αὐτῶν, δηλαδή, τοῦ ἔμφυτου θερμοῦ, καὶ τῶν ὕπνων ἡ χώνευσις εὐκολωτέρα.

3. Ὅτι δὲ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ λαμβάνωμεν περισσοτέραν τροφήν, ὅταν περισσεύῃ τὸ ἔμφυτον θερμὸν, θέλωμεν τὸ καταλάβει εὐκρινέστερον ἀπὸ τὰ δύο ταῦτα παραδείγματα, δηλαδή, ἀπὸ ταῖς ἡλικίαις καὶ ἀπὸ τοὺς ἀθλητάς, λοιπὸν καθὼς εἴπωμεν εἰς τὸν ἰγ' ἀφορισμὸν τοῦ παρόντος, ὅσοι ἔχουν περισσώτερον τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ὅτι λογῆς εἶναι ἡ τῶν παιδῶν καὶ τῶν νέων χρειάζονται καὶ περισσοτέραν τροφήν, ὅμως καὶ οἱ γυμνασταὶ μὲ τὸ νὰ

αἰξάνῃ εἰς αὐτοὺς τὸ ἔμφυτον θερμὸν, εἰς ταῖς παλαιστραῖς χρειάζονται καὶ αὐτοὶ περισσοτέραν τροφήν, καθὼς λοιπὸν αἱ ἡλικίαι τῶν παιδῶν καὶ οἱ γυμνασταὶ μὲ τὸ νὰ ἔχουν περισσοτέραν τροφήν, οὕτω καὶ τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἀνοιξιν χρειάζομεθα περισσοτέραν τροφήν, ὅτι ὡς προείπωμεν καὶ τότε τὸ ἔμφυτον θερμὸν, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ τότε περισυμμαζώνηται τὸ ἔμφυτον θερμὸν εἰς τὰ ἐντόσθια, τὸ ὅποσον εἶναι τὸ λεπτότατον τοῦ αἵματος κατὰ τοὺς ἰατροὺς, καὶ περισυμμαζωνόμενον κενώνονται αἱ φλέβαι τοῦ σώματος, διὰ τοῦτο χρειάζεται περισσοτέρα τροφή καὶ στεροτέρα εἰς γέμησιν τῶν φλεβῶν, ὅμως δὲν πρέπει νὰ μεταχειριζόμεθα τὴν τροφήν εἰς ὅλην τὴν ἀνοιξιν ὁμοίως, ἀλλ' εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνοιξέως ἐπειδὴ συμφώνει εἰς τὸν χειμῶνα, πρέπει δὲ νὰ μεταχειριζόμεθα περισσοτέραν τροφήν, εἰς δὲ τὸ τέλος ἐπειδὴ συμφώνει εἰς τὸ καλοκαῖρι ὀλιγωτέραν καὶ εἰς τὴν μέσση μετρίαν.

4. Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται φανερόν, διὰ ποίαν αἰτίαν τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἀνοιξιν τρέφεται τὸ κορμὶ τοῦ ἀνθρώπου περισσώτερον καὶ εἶναι στερεώτερον, ὅταν δηλαδή, μεταχειρίζεται περισσοτέραν τροφήν καὶ δύναται νὰ τὴν χωνεύσῃ, διὰτὶ ἔχει περισσώτερον τὸ ἔμφυτον θερμὸν.

Ἄφορισμὸς ιγ'.

Ἵγγραὶ πᾶσαι δίαιται τοῖσι πυρεταίνουσι ξυμφέρουσι, μάλιστα δὲ παιδίοις, καὶ τοῖσιν ἄλλοις τοῖσιν οὕτως εἰθισμένοιςιν διαιτεῖσθαι.

Κατὰ λέξιν.

Ὅλα τὰ ὑγρά φαγητὰ ὠφελοῦν εἰς τοὺς θερμασμένους, τὸ περισσότερο ὠφελοῦν εἰς τὰ παιδία, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἐκείνους ὅπου συνηθίζουσι νὰ τρέφονται τοιούτης λογῆς, δηλαδὴ, μὲ ὑγρά φαγητὰ.

Αἰτιώδης.

1. Ἐπειδὴ ἀνωτέρω ἐδίδαξε κατ' ἰδίαν, καὶ διὰ τὴν δίαιταν τῶν ἀσθενῶν, καὶ διὰ τὴν δίαιταν τῶν υγιεινῶν, διὰ νὰ γένη ἡ διδασκαλία του σαφεστέρα καὶ τελειωτέρα, διὰ τοῦτο διὰ τοῦ παρόντος διδάσκει διὰ τὰς δύο δίαιτας, καὶ μὲ τὸ παράδειγμα τῶν θερμασμένων, καὶ τῶν παιδῶν φανερώσει, ὅτι εἰς μὲν τοὺς ἀσθενεῖς, ὠφέλιμος εἶναι ἡ ἐναντία δίαιτα τῆς παρὰ φύσιν κράσεως, εἰς δὲ τοὺς υγιεῖς ἡ ὁμοία μὲ τὴν φυσικὴν τους κρᾶσιν καὶ τοῦτο δῆλον, διότι, ἐπειδὴ εἰς τοὺς πυρετοὺς μεταβάλλεται τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ὃ δὲ πυρετὸς, δηλαδὴ, ἡ κοινῶς λεγομένη θερμῆ, εἶναι πάθος θερμὸν καὶ ξηρὸν, καὶ διὰ τοῦ πυρετοῦ γίνεται ἡ κρᾶσις τῶν θερμασμένων παρὰ φύσιν θερμὴ καὶ ξηρὰ, καὶ διὰ τοῦτο ὠφελεῖ εἰς τοὺς θερμασμένους ἡ ἐναντία τροφή, δηλαδὴ, ἡ ὑγρὰ, εἰς δὲ τὰ παιδία καὶ εἰς ἐκείνους ὅπου συνηθίζουσι νὰ τρέφονται μὲ ὑγράς τροφάς, ἐπειδὴ ἡ κρᾶσις τους εἶναι φυσικὰ ὑγρὰ, διὰ τοῦτο ὠφελεῖ εἰς αὐτοὺς ἡ ὑγρὰ τροφή, ὡσὰν ὅπου εἶναι ὁμοία μὲ τὴν κρᾶσίν τους, καὶ ὄχι ἡ ἐναντία.

2. Ὅταν δὲ εἰς τὸν ἀσθενῆ δὲν ᾔηται μόνον πυρετὸς, ἢ

ἄλλο πάθος, ἀλλὰ συμβαίνουν δύο πάθη ἐνάντια, ὡσὰν νὰ εἰπῶ πυρετὸς καὶ ὑδρώπικας, ἢ πλευρίτης καὶ ἄλλο ἐναντίον του, τότε ὁ ἰατρὸς πρέπει νὰ προσέχη μὲ ἀκριβειαν, νὰ κυβερνᾷ καὶ τὰ δύο, ἀλλὰ περισσότερο πρέπει νὰ προσέχη εἰς ἐκεῖνο ὅπου κυριεῖται περισσότερο καὶ φέρει καὶ μεγαλύτερον κίνδυνον, καὶ διὰ νὰ κυβερνήσῃ προπόντως πρέπει νὰ ἐξετάζῃ καὶ τὰς ἡλικίας καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τοὺς τόπους καὶ τὰς συνηθείας.

Ἄφορισμὸς ιζ'.

Καὶ οἷσιν ἄπαξ ἢ δις καὶ πλείω, ἢ ἐλάσσω, καὶ κατὰ μέρος δοτέον δέ τοι, καὶ τῇ ὥρῃ, καὶ τῇ χώρῃ, καὶ τῇ ἡλικίῃ καὶ τῷ ἔθει.

Κατὰ λέξιν.

Καὶ εἰς ἐκείνους ὅπου πρέπει νὰ δίδῃ ὁ ἰατρὸς τροφήν μίαν φορὰν τὴν ἡμέραν ἢ δύο, καὶ περισσοτέραν ἢ ὀλιγοτέραν καὶ ξεχωριστὰ τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν νύκτα πρέπει νὰ τὴν δίδῃ, καὶ κατὰ τὴν ὥραν καὶ κατὰ τὸν τόπον καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν, καὶ κατὰ τὴν συνηθειαν τοῦ ἀσθενοῦς.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ νὰ φανερώσῃ καθαρώτερον ὁ Ἱπποκράτης πότε πρέπει νὰ διορίζῃ ὁ ἰατρὸς πολλὴν ἢ ὀλίγην τροφήν εἰς τὸν ἀσθενῆ καὶ τί λογῆς τροφήν καὶ πόσας φορὰς τὴν ἡμέραν ἢ τὴν νύκτα, λέγει ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάζῃ καὶ τὸν καιρὸν εἰς τὸν ὅποιον συμβαίνει ἡ ἀσθένεια, καὶ τὸν τόπον

εις τὸν ὁποῖον εὐρίσκεται ὁ ἀσθενής, καὶ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ ἔθος τοῦ ἀσθενοῦς, ὅτι ἀπὸ τὴν ἐξέταξιν τῶν τοιούτων δύναται νὰ γνωρίσῃ καὶ πῶς πρέπει νὰ δίδῃ τὴν τροφήν καὶ ὁποῖαν, παραδείγματος χάριν, ἀνίσως ἢ δύναμις τοῦ πάσχοντος εἶναι ἀσθενής, καὶ ἡ διάθεσις τοῦ σώματός του ἐφθάρη, ἢ οἱ χυμοὶ ὀλιγόστευσαν, τότε πρέπει νὰ δίδῃ ὁ ἰατρὸς ὀλίγην τροφήν καὶ πολλάκις ὀλίγην μὲν, ὅτι δὲν ἔχει δύναμιν νὰ τὴν χωνεύσῃ, πολλάκις δὲ ὅτι χρειάζεται τὸ σῶμα τροφήν διὰ τὴν κένωσιν τῶν χυμῶν.

2. Ἀνίσως δὲ ἡ δύναμις του εἶναι ἀδύνατος καὶ τὸ σῶμα σύμμετρον κατὰ τοὺς χυμοὺς, καὶ τότε πρέπει νὰ δίδῃ ὀλίγην τροφήν καὶ ὀλιγάκις, ὅτι δὲν ἔχει δύναμιν νὰ τὴν χωνεύσῃ, καὶ μάλιστα ὅταν ἦναι ἡ δύναμις δυνατὴ, καὶ οἱ χυμοὶ περισσεύουσιν, καὶ τότε χρειάζεται ὀλίγη τροφή καὶ ὀλιγάκις διὰ τὸ πλῆθος τῶν χυμῶν.

3. Πάλιν ὅταν ἡ δύναμις εἶναι ἰσχυρὰ καὶ τὸ σῶμα ἐφθάρη ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν καὶ οἱ χυμοὶ ὀλιγόστευσαν τότε πρέπει νὰ δίδῃ πάλιν τροφήν καὶ πολλάκις, διότι δύναται νὰ τὴν χωνεύσῃ ὁ πάσχων καὶ χρειάζεται καὶ αὔξησις τῶν χυμῶν.

4. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον δύναται νὰ γνωρίσῃ ὁ ἰατρὸς τὴν τροφήν προσηκόντως καὶ κατὰ τοὺς καιροὺς καὶ κατὰ τοὺς τόπους, κατὰ μὲν τοὺς καιροὺς, εἰς τὸ καλοκαίρι ὀλιγοστεύουν καὶ εὐγαίνουσι οἱ χυμοὶ, καὶ ἡ δύναμις τοῦ πάσχοντος εἶναι ἀσθενής, τὸν δὲ χειμῶνα πολλὴ τροφή χρειάζεται καὶ ὀλιγάκις, διότι εἰς τὸν χειμῶνα ἡ δύναμις τοῦ πάσχοντος εἶναι ἰσχυρὰ, καὶ οἱ χυμοὶ δὲν κεν-

νώνονται οὐδὲ ἐξατμίζονται ὡσὰν τὸ καλοκαίρι, εἰς δὲ τὴν ἀνοιξιν, εἰς τὴν ἀρχὴν μὲν πολλὴ τροφή χρειάζεται καὶ ὀλιγάκις διότι καὶ τότε ἡ δύναμις τοῦ ἀσθενοῦς εἶναι ἰσχυρὰ, καὶ οἱ χυμοὶ περισσεύουσιν μὲ τὸ νὰ συμῶνῃ κατὰ τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν χειμῶνα, εἰς δὲ τὸ τέλος ὀλίγη τροφή χρειάζεται καὶ ὀλιγάκις, διότι ὁμοιάζει ἡ ἀνοιξίς κατὰ τὸ τέλος τῆς μὲ τὸ καλοκαίρι, εἰς δὲ τὸ φθινόπωρον ἀνίσως ἡ δύναμις εἶναι ἰσχυρὰ, πολλὴ τροφή χρειάζεται καὶ πολλάκις, οἱ δὲ ἀσθενεῖς ὀλίγην καὶ ὀλιγάκις, ὅτι εἰς τὸ φθινόπωρον συμβαίνουσι μάλιστα τὰ φθοροποιὰ πάθη.

5. Κατὰ δὲ τοὺς τόπους εἰς μὲν τοὺς θερμοὺς ὀλίγη τροφή χρειάζεται καὶ πολλὰ ὀλιγάκις, εἰς δὲ τοὺς ψυχροὺς περισσότερα καὶ ὀλιγάκις, ὅτι εἰς τοὺς θερμοὺς τόπους ἀσθενεῖ ἡ δύναμις καὶ ὀλιγοστεύουσι οἱ χυμοὶ, ὁμοίως πρέπει νὰ διορίζῃ τὴν δίαιταν ὁ ἰατρὸς, καὶ κατὰ ταῖς ἡλικίαις καὶ ταῖς συνθήκαις, ἐκεῖ, δηλαδὴ, ὅπου εἶναι ἡ δύναμις ἰσχυρὰ καὶ οἱ χυμοὶ περισσεύουσιν, νὰ διορίζῃ πολλὴν τροφήν καὶ ὀλιγάκις, ἐκεῖ δὲ ὅπου ἡ δύναμις εἶναι ἀσθενεσττέρα καὶ οἱ χυμοὶ ὀλιγώτεροι, νὰ δίδῃ ὀλίγην τροφήν καὶ πολλάκις, διὰ τὸ αὐτὸ αἴτιον ὅπου ἐσημειώθη εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἐδαφίου τοῦ παρόντος.

Ἐφορισμὸς ιη'.

Θέρους καὶ φθινοπώρου σιτία δυσφορώτατα φέρουσι χειμῶνος ῥύηστα, ἤρος δεύτερον.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ φθινόπωρον δύσκολα ὑποφέρουσι

οἱ ἄνθρωποι τὰ φαγητὰ, τὸν χειμῶνα εὐκολώτερα, τὴν ἀνοιξιν δεύτερον τοῦ χειμῶνος.

Αἰτιώδης.

1. Ὁ παρὼν ἀφορισμὸς εἶναι ἀναπλήρωσις τοῦ δεκάτου πέμπτου, καὶ ὡσὺν νὰ εἶπω τελειότερα διδασκαλίᾳ καὶ διὰ τοὺς τέσσαρας καιροὺς τοῦ χρόνου, διότι ἐκεῖ μὲν εἶπε μόνον διὰ τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἀνοιξιν ὅποια τροφή καὶ πόσις χρειάζεται, εἰς δὲ τὸν παρόντα διδάσκει πότε χρειάζεται ὁ ἀσθενὴς περισσοτέραν τροφήν καὶ πότε ὀλιγοτέραν καὶ διὰ τοὺς τέσσαρας καιροὺς.

2. Πρῶτος λοιπὸν καιρὸς εἰς τὸν ὁποῖον χρειάζεται περισσότερο τροφή εἶναι ὁ χειμῶν, δεύτερον ἡ ἀνοιξίς, τὸ αἴτιον ὅπου ἐσημειώθη εἰς τὸν δέκατον πέμπτον ἀφορισμὸν τοῦ παρόντος, τὸ δὲ καλοκαίρι καὶ τὸ φθινόπωρον χρειάζεται ὀλιγωτέρα τροφή, ὅτι τὸ μὲν καλοκαίρι ὀλιγοστεύει τὸ ἔμφυτον θερμὸν μὲ τὸ νὰ ἐξαπλώνηται εἰς ὅλον τὸ κορμὶ, τὸ ὁποῖον ἔμφυτον θερμὸν χωνεύει τὴν τροφήν ὡς εἴρηται, τὸ δὲ φθινόπωρον ἀκολουθεῖ εἰς τὸ καλοκαίρι καὶ ἀρχίζει τότε νὰ ψυχραίνηται καὶ νὰ περισυμμάζωνηται, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ φθινόπωρον χρειάζεται ὀλίγη τροφή ἀλλὰ πικρά.

Ἀφορισμὸς ιθ'.

Τοῖσιν ἔν τισι περιόδῳσι παροξυνομένοισι μηδὲν διδόναι, μηδ' ἀναγκάζειν, ἀλλ' ἀφαιρέειν τῶν προσθέσιων πρὸ τῶν κρίσεων.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς ἐκείνους ὅπου δέχονται τοὺς παροξυσμοὺς εἰς τὰς περιόδους δὲν πρέπει νὰ δίδῃ τροφήν ὁ ἰατρὸς ὀλοτελῶς, μήτε νὰ ἀναγκάζῃ, ἀλλὰ νὰ ὑστερῇ τὰς τροφὰς προτοῦ νὰ γένουν οἱ παροξυσμοί.

Αἰτιώδης.

1. Περίοδος κατὰ τὸν Γαληνὸν εἶναι καὶ λέγεται ὁ χρόνος ὅπου εὐρίσκεται εἰς τὰ πάθη, συγκεκριμένος ἐξ ἐπιτάσεως καὶ ἀνέσεως τῶν αὐτῶν παθῶν, διότι κάθε πάθος ἀπὸ πρώτην ἀρχὴν τῆς γεννήσεώς του τρέχει εἰς αὔξησιν, ἡ ὅποια αὔξησις λέγεται ἐπίτασις, μετὰ τὴν αὔξησιν δὲ μεταβαίνει εἰς ἐλάττωσιν, καὶ αὕτη ἡ ἐλάττωσις λέγεται ἄνεσις, ἀλλὰ σαφηνείας χάριν, ἔστω παράδειγμα, ὁ τριταῖος πυρετὸς, τῆς περιόδου λοιπὸν τοῦ τριταίου πυρετοῦ, πρῶτος καιρὸς λέγεται ἡ ψύχρανσις τοῦ σώματος τοῦ πάσχοντος, δεύτερος ἡ μεταβολὴ τῶν σφυγμῶν καὶ τῆς ψυχρότητος ὅπου γίνεται εἰς τὸ ἐναντίον, δηλαδὴ, εἰς τὴν θερμότητα καὶ καλεῖται καιρὸς ἀνωμαλίας, διατὶ προτοῦ νὰ παύσῃ ἡ ψύχρανσις αἰσθάνεται ὁ πάσχων θερμότητα, τρίτος καιρὸς λέγεται ἡ αὔξησις τῆς θερμότητος καὶ τῶν σφυγμῶν, τέταρτος καιρὸς ἐκεῖνος εἰς τὸν ὁποῖον φαίνεται κατὰ τὴν ἐδικὴν μας αἴσθησιν ἡ θερμότης, ἀφοῦ αὐξήσῃ νὰ στέκηται εἰς τὸ ἴδιον, εἰς τόσον ὅπου μικρὸν καιρὸν, οὔτε νὰ αὐξάνῃ οὔτε νὰ ὀλιγοστεύῃ, πέμπτος καιρὸς εἰς τὸν ὁποῖον ἀρχίζει ἡ θερμότης νὰ ὀλιγοστεύῃ, καὶ ἕκτος καιρὸς εἰς τὸν ὁποῖον παύει τελείως ἡ θερμότης, καὶ διὰ

τοῦτο ὀνομάζεται καὶ καιρὸς ἀπυρεξίας καὶ χρόνος διαλύματος, αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ἔξω καιροὶ πληροῦσι μίαν ἀπὸ τὰς κατὰ μέρος περιόδους τοῦ τριταίου πυρετοῦ, σύγκειται ἀπὸ αὐξήσεων καὶ ὀλιγόστευσιν τοῦ αὐτοῦ τριταίου πυρετοῦ, τοιοῦτης λογῆς καὶ κάθε ἄλλου πάθους περιόδου.

2. Ἡ δίαίτα δὲ ἐξετάζεται κατὰ τρία, κατὰ ποσὸν, δηλαδή, ἂν χρειάζεται πολλή ἢ ὀλίγη, κατὰ ποιὸν, δηλ: ἂν χρειάζεται ψυχρὰ ἢ θερμὴ, καὶ κατὰ τὸν τρόπον τῆς χρήσεως, δηλαδή, πότε πρέπει νὰ διορίζῃ ὁ ἰατρὸς τροφήν νὰ δίδηται, καὶ πότε νὰ ἐμποδίσῃ, διὰ τὸ ποσὸν λοιπὸν καὶ τὸ ποιὸν πρέπει νὰ ἐξετάζῃ ὁ ἰατρὸς τὸ πάθος, τὴν κρᾶσιν, τοὺς καιροὺς, τοὺς τόπους καὶ τὰ ἔθη, καθὼς ἐσημειώθη εἰς τὸν ἰζ' ἀφορισμὸν, εἰς δὲ τὸν τρόπον τῆς χρήσεως πρέπει νὰ ἐξετάζῃ τοὺς παροξυσμοὺς ὅπου γίνονται κατὰ τάξιν καὶ περίοδον, ὅτι ἐκείνους τοὺς παροξυσμοὺς ὅπου δὲν γίνονται κατὰ περίοδον δὲν δύναται νὰ τοὺς γνωρίζῃ ὁ ἰατρὸς πότε γίνονται καὶ ἐξετάζοντας τοὺς παροξυσμοὺς πρέπει νὰ μὴ δίδῃ τροφήν, οὔτε ὅταν γίνονται οἱ παροξυσμοί, οὔτε ὅταν μέλλουν νὰ γίνουν, ὅταν ὁ παροξυσμὸς καθὼς ἐσημειώθη εἰς τὸν ἰζ' τοῦ παρόντος ἀφορισμὸν εἶναι μία κίνησις καὶ ταραχὴ μεγαλητέρα, διὰ νὰ μὴν αὐξήσῃ λοιπὸν ἢ ταραχὴ τοῦ πάθους πρέπει νὰ ἀφαιρῇ ὁ ἰατρὸς τὰς τροφὰς προτιήτερα ἀπὸ τὰς κρίσεις τοῦ πάθους, κρίσεις δὲ ἐνταῦθα δύναται νὰ ἐννοοῦνται, ἢ αἰ κυρίως ὀνομαζόμεναι κρίσεις ἢ αἰ ἀκμαί, ἢ οἱ παροξυσμοί, ἀλλὰ ἂν καὶ κατὰ τὰ τρία σημαινόμενα ἀληθεύῃ ἢ πα-

ραγγελία τοῦ Ἴπποκράτους, ὅμως περισσώτερον κατὰ τὸν Γαληνὸν ἐννοοῦνται κρίσεις οἱ παροξυσμοί.

Ἀφορισμὸς κ'.

Τὰ κρινόμενα καὶ τὰ κεκρυμένα ἀρτίως μὴ κινεῖν μηδὲ νεοτεροποιεῖν μήτε φαρμακίοισιν μήτε ἄλλοισιν χρῆσθαι, ἀλλ' ἐξν.

Κατὰ λέξιν.

Ἐκεῖνα τὰ πάθη ὅπου κάμνουν τὴν κρίσιν τους ἢ τὴν ἔκμαν, τελείως δὲν πρέπει νὰ τὰ συγχίξῃ ὁ ἰατρὸς, μήτε νὰ τεχνεύεται κανένα νέον, μήτε νὰ μεταχειρίζεται βότανα, μήτε ἄλλα παρακινήτικα εἰς κένωσιν, ἀλλὰ νὰ τὰ ἀφίνη εἰς τὴν δύναμιν τῆς φύσεως.

Αἰτιώδης.

1. Ἐνταῦθα ὁ Ἴπποκράτης διδάσκει πότε πρέπει ν' ἀφίνη ὁ ἰατρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἀσθενοῦς νὰ ἐνεργῇ μόνη τῆς καὶ αὐτὸς νὰ μὴν μεταχειρίζεται βότανα, ἀλλὰ νὰ διορίζῃ μόνον δίαίταν, καὶ πότε πρέπει νὰ μεταχειρίζεται καὶ αὐτὸς βότανα εἰς τὸ νὰ βοηθήσῃ τὴν φύσιν.

2. Ὅταν λοιπὸν γίνηται ἢ ἔγινε τελεία κρίσις πρέπει ὁ ἰατρὸς νὰ δίδῃ τὸ ὅλον εἰς τὴν φύσιν καὶ νὰ μὴν τὴν συγχίξῃ τίποτε, μήτε νὰ τεχνεύεται κανένα νέον ἐπιχειρημα, ὅτι ὅταν γίνηται τελεία κρίσις διὰ τῆς φύσεως κενώνονται ὅλα τὰ λυποῦντα, καὶ δὲν μένει κανένα αἷτιον ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου ἐπροξενούσαν τὴν ἀσθένειαν, ὥστε ὅπου ἂν δώσῃ τότε ὁ ἰατρὸς βότανον συγχίξῃ τὴν κρᾶσιν, καὶ

βλάπτει μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ, ποία δὲ λέγεται τελεία κρίσις θέλει σημειωθεῖ κατωτέρω.

3. Ὄταν δὲ τελεία κρίσις δὲν γίνηται, τότε πρέπει ὁ ἰατρός νὰ μεταχειρίζηται βότανα διὰ νὰ ἀποπληρώσῃ ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν ἐδυνήθη ἡ φύσις νὰ ἐνεργήσῃ ἀπὸ λόγου της, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ κακοὶ χυμοὶ ὁποῦ μένουσι ὕστερα ἀπὸ τὴν κρίσιν κάνουν ἐπιστροφάς, δηλαδὴ, ξανακιλήσματα, ἂν δὲν εὔγουν.

4. Τελεία δὲ κρίσις εἶναι καὶ λέγεται ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν γίνονται πάντα τὰ παρατηρήματα τῆς κρίσεως μὲ καλὸν τρόπον, καὶ δὲν λείπει κανένα κριτικὸν σημεῖον· πρῶτον λοιπὸν κριτικὸν σημεῖον εἶναι ἡ κένωσις, καὶ διὰ τοῦτο καλλιτέρα κρίσις εἶναι ἐκείνη ὁποῦ γίνεται κατὰ τὴν κένωσιν ἀπὸ ἐκείνην ὁποῦ γίνηται κατὰ τὸ ἀπόστημα, δεῦτερον κριτικὸν σημεῖον εἶναι ἡ κένωσις τῶν λυποῦντων χυμῶν, παρὰ ἐκείνη ὁποῦ εὐγάζει ἄλλον, τρίτον τὸ νὰ γίνηται ἡ κρίσις κατίζιν· κατίζιν κρίσις θέλει σημειωθῆ εἰς τὸν ἀκόλουθον ἀφορισμὸν, καὶ τέλος πάντων κριτικὸν σημεῖον εἶναι ἡ χώνευσις, καὶ διὰ τοῦτο καλὴ κρίσις εἶναι καὶ ἐκείνη ὁποῦ γίνεται μὲ χώνευσιν, εἰς τὴν κρίσιμον ἡμέραν, ἀνίσως λοιπὸν εὐρίσκονται ὅλα αὐτὰ τὰ παρατηρήματα εἰς τὴν κρίσιν, ἐκείνη ἡ κρίσις εἶναι καὶ λέγεται τελεία κρίσις.

Ἄφορισμὸς κἀ.

Ἄ δεῖ ἄγειν, ταύτη ἄγειν ὅκου ἂν μάλιστα βέπη ἡ φύσις διὰ τῶν ξυμπερόντων χωρίων.

Κατὰ λέξιν.

Ἐκεῖνα ὁποῦ πρέπει νὰ εὐγάλη ὁ ἰατρός κατὰ τοῦτο πρέπει νὰ τὰ εὐγάλη ὁποῦ ἤθελε κλίνει μάλιστα ἡ φύσις διὰ τῶν ὠφελίμων τόπων.

Αἰτιώδης.

1. Ἐπειδὴ ἀνωτέρω ἐδίδαξεν ὁ Ἱπποκράτης, ὅτι ὅταν γένη τελεία κρίσις δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζηται ὁ ἰατρός καθαρτικὰ βότανα, ὅταν δὲ ἡ κρίσις δὲν γένη τελεία, τότε πρέπει νὰ μεταχειρίζηται καὶ αὐτὸς καθαρτικὰ βότανα διὰ νὰ γένη τελειωτέρα ἢ διδασκαλία του διὰ τὸν παρόντα, καὶ κατὰ ποῖον τρόπον, καὶ διὰ ποῖον τόπον πρέπει νὰ κενώη ὁ ἰατρός ἐκεῖνα ὁποῦ πρέπει νὰ κενώη ὅταν ἡ κρίσις δὲν γένη τελεία.

2. Τὸ λοιπὸν ἐπειδὴ ὅταν γίνηται κρίσις τοῦ πάθους φανερώνονται ἀπὸ τῆς φύσεως ποῖα εἶναι τὰ λυποῦντα, ἀνίσως ἡ κρίσις γένη ἀτελής, ἐκεῖνα πρέπει νὰ ἐπιμεληθῆ ὁ ἰατρός νὰ τὰ κενώσῃ πάντα, παραδείγματος χάριν, ἀνίσως ἡ φύσις εἰς τὴν κρίσιμον ἡμέραν ἤθελεν ἀποδιώξῃ αἷμα ἢ ἄλλον τινὰ χυμὸν, καὶ δὲν ἐδυνήθη νὰ τὸν κενώσῃ ὅλον αὐτὸν τὸν χυμὸν, πρέπει νὰ εὐγάλη καὶ ὁ ἰατρός, πάλιν ἀνίσως ἡ φύσις ἤθελε διώξῃ ἐκεῖνον τὸν λυποῦντα χυμὸν διὰ τῶν ὠφελίμων τόπων, ὁ ἰατρός πρέπει νὰ τὸν ἐμποδίσῃ.

3. Ὠρέλμοι δὲ τόποι καὶ συμφέροντα χωρία εἰς κένωσιν εἶναι τὰ ἔντερα, ἡ κοιλία, ἡ μήτρα, ἡ φούσκα καὶ ὅλον

τὸ κορμί, ὅταν δὲ μέλλῃ νὰ καθαρισθῇ τὸ κεράλι, ἢ ἡ κρίσις νὰ γένη κατὰ αἰμορροαγίαν, ὠφέλιμοι τόποι εἶναι αἱ ὑπερῶαι καὶ αἱ μήταις, καὶ μάλιστα ἀπλωῶς ὠφέλιμοι τόποι εἶναι ἐκεῖνοι διὰ τῶν ὁποίων ἡ κρίσις γίνεται κατίζιν, κατίζιν δὲ κρίσις λέγεται ὅταν γίνηται ἡ κένωσις εἰς τὸ μέρος ὅπου πάσχει κατ' εὐθείαν, καὶ ὄχι τούναντίον, ὅταν δὲ ἡ ὁρμὴ τῶν λυπούντων γένη εἰς μέρη κύρια κατὰ τὴν φύσιν, καὶ ὅπου μέλλει νὰ γένη περισσοτέρα βλάβη, ἐκεῖνα τὰ μέρη λέγονται καὶ εἶναι τόποι ἀνωφελεῖς εἰς κένωσιν, παραδείγματος χάριν, τῶν λυπούντων χυμῶν τοῦ σικοτίου δύο τόποι κενώσεως εἶναι ἐπιτήδαιοι, ὁ εἷς κατὰ τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ κατὰ τὴν κοιλίαν κένωσις γίνεται κατὰ δύο τρόπους, καλητέρα εἶναι ἡ κένωσις ὅπου γίνεται κάτω, παρὰ ἐκείνη ὅπου γίνεται ἄνω διὰ ζερατοῦ, ὁ δεῦτερος δὲ κατὰ τοὺς νεφροὺς καὶ τὴν φουσκάν, οὗτοι οἱ δύο τρόποι τῆς κεραλῆς τῆς κενώσεως τῶν λυπούντων χυμῶν τοῦ σικοτίου εἶναι ἐπιτήδαιοι, ὅταν δὲ ἤθελε γένη ἡ κένωσις τούτων τῶν χυμῶν κατὰ τὸν πνεύμονα, τὸν θώρακα καὶ τὴν καρδίαν δὲν ὠφελεῖ, καὶ πρέπει ὁ ἰατρὸς νὰ τὴν ἐμποδίσῃ καθὼς λοιπὸν εἰς τὸν καθαρισμόν τοῦ σικοτίου εἶναι τόποι ὠφέλιμοι καὶ τόποι ἀνωφελεῖς, οὕτω καὶ εἰς τὸν καθαρισμόν κάθε ἄλλου μέρους τοῦ σώματος εἶναι καὶ ὠφέλιμοι καὶ ἀνωφελεῖς τόποι, καὶ πρέπει ὁ ἰατρὸς εἰς τὴν κένωσιν ὅπου γίνεται διὰ τῶν ὠφελίμων τόπων νὰ συμβοηθῇ, τὴν δὲ κένωσιν ὅπου γίνεται διὰ τῶν ἀνωφελίμων νὰ τὴν ἐμποδίσῃ.

Ἄφορισμὸς κβ'.

Πέπωνα φαρμακεύειν καὶ κινεῖν μὴ ὠμὰ, μηδὲ ἀρχῆσιν, ἢν μὴ ὀργῆ, τὰ δὲ πολλὰ οὐκ ὀργῆ.

Κατὰ λέξιν.

Δὲν πρέπει ὁ ἰατρὸς νὰ δίδῃ καθαρτικὰ βότανα, καὶ νὰ κινῇ τοὺς κακοὺς χυμοὺς ὅταν ἦναι ἀχώνευτοι, μήτε εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πάθους ἀνίσως δὲν κινουῦνται οἱ χυμοί, ἀλλὰ τὰς περισσοτέρας φορὰς δὲν κινουῦνται οἱ χυμοί.

Αἰτιώδης.

1. Διδάξας ἀνωτέρω κατὰ ποῖον τρόπον καὶ διὰ ποίων τόπων πρέπει νὰ κενώῃ ὁ ἰατρὸς ἐκεῖνα ὅπου πρέπει νὰ κενώῃ, διδάσκει προσέτι διὰ τοῦ παρόντος καὶ ποῖα πρέπει νὰ κενώῃ, πέπωνα λοιπὸν ἐνοεῖ τὰς κακοχυμίας, διὰ δὲ τοῦ φαρμακεύειν, τὸ νὰ δίδῃ ὁ ἰατρὸς φάρμακον καθαρτικόν, ὀργῆ δὲ, τὸ νὰ κινουῦνται οἱ χυμοὶ ἀπὸ τόπον εἰς τόπον καὶ νὰ μὴν ἀφίνωσι τὸν ἀσθενῆ νὰ ἡσυχάζῃ, ὠμῆ δὲ, τὰ ἀχώνευτα.

2. Ὅταν λοιπὸν οἱ κακοὶ χυμοὶ ἦναι ἀχώνευτοι ἀπὸ τὴν φύσιν δὲν πρέπει νὰ δίδῃ ὁ ἰατρὸς βότανον καθαρτικόν, διότι προτοῦ νὰ χωνεύσουν οἱ χυμοὶ ἢ φύσις δὲν τοὺς ἀποδιώχει ἔξω, καὶ ἀνδοθῇ τὸ βότανον ἢ φύσις δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ μόνον, διότι ὁ ἰατρὸς διὰ τῶν βοτάνων δὲν κάμνει ἄλλο παρὰ βοηθῆ τὴν φύσιν νὰ εὐγάλῃ εὐκολώτερα ἐκεῖνο ὅπου ἐνεργεῖ ἑαυτὴ νὰ ἀποδιώξῃ καὶ δὲν ἔχει δύναμιν.

3. Προσέτι δὲν πρέπει νὰ δίδῃ ὁ ἰατρὸς καθαρτικὸν βότανον οὔτε εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πάθους ἀνίσως ἡσυχάζουν οἱ κακοὶ χυμοί, διότι εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πάθους οἱ χυμοὶ εἶναι ἀχώνευτοι, οἱ δὲ χυμοὶ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πάθους κινεῦνται, πρέπει ὁ ἰατρὸς νὰ δίδῃ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν βότανον, διότι ὅταν οἱ χυμοὶ κινῶνται καὶ μετατοπίζονται συγχίζουν τὸν ἀσθενῆ καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ εὔγουν.

4. Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν ὅτι δὲν κινεῦνται ὅλοι οἱ χυμοὶ ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, ἀλλὰ τινὲς μένουσιν εἰς τὸν ἴδιον τόπον ὅπου ἦτον συναθροισμένοι, καὶ χωνεύουσιν εἰς αὐτὴν ἕως εἰς τὸ τέλος τῆς ἀσθενείας, καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης, τὰ δὲ πολλὰ οὐκ ὀργῆ, ἦγουν τὰς περισσοτέρας φορὰς δὲν κινεῦνται.

Ἐφορισμὸς κγ'.

Τὰ χωρόντα μὴ τῷ πλήθει τεκμέρεσθαι, ἀλλ' ὡς ἐν χωρῇ, οἷα δεῖ, καὶ φέρει εὐφόρως, καὶ ὅκου δεῖ, μέχρι λυποθυμίας ἄγειν, καὶ ταῦτα ποιεῖν ἦν ἐξαρκέσει ὁ νοσῶν.

Κατὰ λέξιν.

Δὲν πρέπει νὰ στοχάζεται ὁ ἰατρὸς ἐκεῖνα ὅπου εὐγαίνουσι κατὰ τὸ πλῆθος, ἀλλὰ πρέπει νὰ στοχάζεται ἀνίσως εὐγαίνουσι τοιαύτης λογῆς, ὅτι λογῆς πρέπει νὰ εὐγαίνουσι, καὶ ἀνίσως τὰ ὑπομένη εὐκολα ὁ ἀσθενῆς, καὶ ἐκεῖ ὅπου πρέπει νὰ γένη κένωσις πρέπει νὰ κενώσῃ ὁ ἰατρὸς ἕως εἰς λυποθυμίαν, καὶ τοῦτο νὰ τὸ κάμνη ἀνίσως ὑποφέρει ὁ ἀσθενῆς.

Αἰτιώδης.

1. Ἐπειδὴ εἰς τὴν κένωσιν δὲν εἶναι μόνον ἀναγκαῖον νὰ στοχάζεται ὁ ἰατρὸς, πρέπει νὰ κενώνη καὶ πόθεν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ πόσῃ κένωσιν νὰ κάμνη, διὰ τοῦτο διὰ τοῦ παρόντος μέλλοντος νὰ διδάξῃ καὶ διὰ τὴν ποσότητα τῆς κενώσεως μὲ τὸ νὰ μὴν ἦναι δυνατὸν νὰ διορίσῃ τὴν ποσότητα τῶν κινουμένων χυμῶν, βάνει εἰς τοῦτο ὡσὰν παράδειγμα τὴν δύναμιν τοῦ ἀσθενοῦς, καὶ διὰ τοῦτο παραγγέλει νὰ μὴν στοχάζεται ὁ ἰατρὸς τὴν ποσότητα τῶν χυμῶν ὅπου κενώνονται, ἀλλὰ νὰ στοχάζεται ἂν εὐγαίνουσι ἐκεῖνα ὅπου πρέπει νὰ εὐγαίνουσι, καὶ διὰ τοῦτο δύναται νὰ τὸ γνωρίσῃ στοχαζόμενος τὸν ἀσθενῆ ἀνίσως ὑποφέρει τὴν κένωσιν, καὶ ὅπου ἤθελε γνωρίσει ὅτι πρέπει νὰ γένη κένωσις πρέπει νὰ κενώνη ἕως ὅπου ὁ ἀσθενῆς ὑποφέρει.

2. Ἄλλ' ἐπειδὴ πολλάκις οἱ ἀσθενεῖς λυποθυμοῦσιν εἰς τὰς κενώσεις ὅπου γίνονται διὰ φλεβοτομίας ὁ ἰατρὸς δὲν πρέπει νὰ δειλιάσῃ, ἀλλὰ ἀνίσως χρειάζεται νὰ γένη κένωσις περισσοτέρα, καὶ γνωρίζει ὅτι δύναται ὁ ἀσθενῆς νὰ ὑποφέρῃ πρέπει νὰ φλεβοτομηθῇ, καὶ ἀνίσως ὁ ἀσθενῆς πέσει εἰς λυποθυμίαν, διότι αἱ λυποθυμίας, ἢ ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ ἀσθενοῦς, ἢ ὅταν ἦναι εἰς τὸ στόμα τῆς κοιλίας, κάποιος χυμὸς δαγκατικὸς καὶ δυσκολοῦπόφερτος, ὁ ὁποῖος ἢ εἶναι συνηγμένος προτιήτερα εἰς αὐτὴν τὴν κοιλίαν ἢ τρέχει ἀπὸ τὴν μεταχείρησιν τοῦ βοτάνου, αἱ τοιαῦται δὲ κενώσεις ὅπου γίνονται εἰς τὰς λυποθυμίας, ὅταν γίνονται εἰς τὸν καιρὸν τους, δηλαδὴ, εἰς μεγάλωτά-

τας φλεγμονάς και εις πυρετούς καυστικοτάτους και εις πόνους σφοδροτάτους, ωφελουσι πολλά με το να σβένουσι την φλόγα του πάθους.

Ἐφορισμὸς κδ'.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεισιν ὀλιγάκις, και ἐν ἀρχῆσιν τοῖσι φαρμακίοισι χρῆσθαι, και τοῦ προεξερευνησαντες ποιέειν.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς τὰ πάθη τὰ ὀξεῖα ὀλίγας φορὰς πρέπει νὰ μεταχειρίζηται ὁ ἱατρὸς βότανα και εις τὰς ἀρχὰς, και τοῦτο νὰ τὸ κάμνη ἐξετάζοντας προτῆτερα.

Αἰτιώδης.

1. Ἐπειδὴ τὰ καθάρσια ὠφελοῦν ἐνίοτε και εις τὰς ἀρχὰς τῶν ὀξέων παθῶν, διὰ τοῦτο διδάσκει διὰ τοῦ παρόντος και κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ γίνωνται, πότε δὲ πρέπει νὰ διδῆται καθάρσιον και εις τὰς ἀρχὰς, ἐσημειώθη εις τὸν κβ' τοῦ παρόντος, ὅταν λοιπὸν εις τὰ ὀξεῖα πάθη χρειάζεται νὰ δοθῇ καθάρσιον και εις τὰς ἀρχὰς, πρέπει ὁ ἱατρὸς ἢ νὰ προετοιμάσῃ τὸν ἀσθενῆ, ἢ ἀκαρτερέσει τὴν εὐκρίνειαν τοῦ πάθους ὅπου δύναται νὰ γένη ἀπὸ τὴν φύσιν, διότι ὅταν δὲν δώσῃ ὁ ἱατρὸς τὸ καθάρσιον με καλὸν τρόπον εις τὰ ὀξεῖα πάθη, εἶναι κίνδυνος.

2. Διὰ νὰ δώσῃ λοιπὸν ὁ ἱατρὸς τὸ καθάρσιον με καλὸν τρόπον, πρέπει νὰ στοχασθῇ πρῶτον ἂν ἦναι ὁ ἀσθενὴς ἐπιτήδειος διὰ καθάρσιον, διότι ὅταν ἀσθενῇ τινὰς ἀπὸ

ἀχωνευσίαν, ἢ ἀπὸ γλίσχυρα και παχέα φαγητά, και ὅταν πάσχη ἀπὸ τὰ ὑποχόνδρια ἢ τὰ οὐρά του εἶναι πολλὰ θερμὰ και ἄλλα τοιαῦτα δὲν εἶναι ἐπιτήδειος διὰ καθάρσιον, ὅταν δὲ κἀνένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔχη, ἀλλ' οἱ χυμοὶ του εἶναι λεπτοὶ και οἱ πόροι εἶναι ἀνοικτοὶ διὰ τῶν ὑποίων μέλλει νὰ γένη ἢ κένωσις, τότε εἶναι ἐπιτήδειος διὰ καθάρσιον, δεύτερον δὲ πρέπει νὰ στοχασθῇ νὰ διδῇ τὰ καθάρσια κατὰ τὸν λόγον τοῦ πάθους, παραδείγματος χάριν, ὅταν συνέβη πυρετός, ἐπειδὴ ἡ φύσις τοῦ πυρετοῦ εἶναι θερμὴ ξηρὰ, δὲν πρέπει νὰ διδῇ καθάρσια θερμὰ και ξηραντικὰ, ἀλλὰ τὰ ἐναντία, δηλαδὴ, ὑγρὰ και δροσιστικὰ, κατὰ τὸ κοινὸν ἀξίωμα ὅπου λέγει, τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις ἰάματα, διότι τότε εὐγαίνουν οἱ χυμοὶ ὅπου περισσεύουν και λυποῦν τὸν ἀσθενῆ χωρὶς λύπην και βλάβην, και γίνεται μεγάλη ὠφέλεια.

Ἐφορισμὸς κε'.

Τὰ σώματα ὅκου τις βούλεται καθαίρειν εὐρῶρα ποιέειν.

Κατὰ λέξιν.

Ὅπου τινὰς θέλει νὰ καθάρσῃ τὰ σώματα πρέπει νὰ τὰ κάμνη εὐκολοκίνητα.

Αἰτιώδης.

1. Παραγγείλας ἀνωτέρω ὅτι πρέπει ὁ ἱατρὸς νὰ προστοχάζηται και νὰ προετοιμάζῃ τὸν ἀσθενῆ ὅταν μέλλῃ νὰ τοῦ δώσῃ καθάρσιον, διδάσκει διὰ τοῦ παρόντος εις

ἀναπλήρωσιν τοῦ λόγου, καὶ ποίου εἴδους προετοιμασίαν πρέπει νὰ κάμνη.

2. Ὄταν λοιπὸν ὁ ἰατρὸς μέλλῃ νὰ δώσῃ καθαρτικὸν βότανον, πρῶτον πρέπει νὰ κάμνη τὸ κορμὶ τοῦ ἀσθενοῦς εὐῤῥοον, δηλαδὴ, εὐκολοκίνητον λεπτύνοντας τοὺς χυμοὺς μὲ διαλυτικὰ βότανα, παραδείγματος χάριν, ἀνίσως εἰς τὰ ὀξέα πάθη κινεῖνται οἱ χυμοὶ ἀπὸ τόπον εἰς τόπον καὶ χρειάζεται καθάρσιον ὡς προεσημειώθη, δὲν πρέπει νὰ δίδῃ πάραυτα τὸ καθάρσιον, ἀλλὰ προτίτερα νὰ τραβῆ ὕσσωπον ἢ ὀρίγανον, ἢ τραγυρίγανον, ἢ ἀγριοκρέμμυδον, ἢ γλίχωνα, ἢ ἄλλο κἀνένα τοιοῦτον, ἢ ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου λεπτύνουν τοὺς χυμοὺς, καὶ νὰ δίδῃ πρῶτον εἰς τὸν ἀσθενῆ ἀπὸ αὐτὰ καὶ ὕστερα τὸ καθάρσιον, εἴτε διὰ τὸ ξερατὸν, εἴτε διὰ κίνησιν κοιλίας, διότι ὅταν δοθῇ καθάρσιον χωρὶς προετοιμασίαν, γίνεται ἡ κένωσις μὲ δυσκολίαν, μὲ στριφογυρίσματα τῆς κοιλίας, μὲ σκοτοῦραν τῆς κεφαλῆς καὶ μὲ λύπην.

Ἄφορισμὸς κς'.

Ἦν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθάιρωνται ξυμφέροι τε καὶ εὐφρόως φέρουσι, τὰ δ' ἐναντία δυσχερῶς.

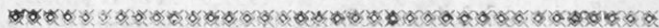
Κατὰ λέξιν.

Ἄνίσως καθαρίζονται ἐκεῖνοι οἱ χυμοὶ ὅπου πρέπει νὰ καθαρίζωνται ὠφελουσι τὰ καθάρσια καὶ τὰ ὑπομένουσι καὶ οἱ ἀσθενεῖς μὲ εὐκολίαν, τὰ δ' ἐναντία καθάρσια τὰ ὑπομένουσι μὲ μεγάλην δυσκολίαν.

Αἰτιώδης.

Τὸ νόημα τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ περιλαμβάνεται εἰς τὸν δεύτερον ἀφορισμὸν τοῦ παρόντος εἰς τὸν ὅποιον ἔγεινε καὶ ἡ προσήκουσα ἐρμηνεία, διὰ τοῦτο δὲν ταυτολογῶ ἐνταῦθα, φεύγοντας τὴν πολυλογίαν.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α΄ ΜΕΡΟΥΣ.



ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἄφορισμὸς α'.

Ἐν ᾧ νοσήματι ὕπνος πόνον ποιέειν, θανάσιμον, ἦν δὲ ὕπνος ὠφελῆ οὐ θανάσιμον.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς ἐκείνην τὴν ἀσθένειαν ὅπου ὁ ὕπνος κάμνει πόνον καὶ βλάβην εἶναι σημεῖον θανατηφόρον, ἀμὴ ἀνίσως ὁ ὕπνος ὠφελῆ δὲν εἶναι θανατηφόρον.

Αἰτιώδης.

1. Πόνον ἐνοεῖ ἐνταῦθα ὁ Ἱπποκράτης τὴν βλάβην, βλάβη δὲ τοῦ ὕπνου εἶναι τὰ ἐναντία τῆς ὠφελείας, δηλαδὴ, τὸ νὰ μὴ λύηται ὁ πυρετὸς διὰ τοῦ ὕπνου, ἀλλὰ νὰ

αυξάνη: τὸ νὰ αυξάνουν ἀκόμη οἱ πόνοι, τὸ νὰ γίνωνται τὰ ρευματικὰ περισσύτερα, τὸ νὰ αυξάνουν αἱ φλεγμοναί, τὸ νὰ λαλοῦν οἱ ἀσθενεῖς εἰς τὸν ὕπνον διακεκομμένοι, τὸ νὰ στέκωνται εἰς πολλὴν καιρὸν αστατησμένοι ὅταν ἐξυπνοῦν, τὸ νὰ ἐξυπνοῦν μετὰ βίας καὶ κεντούμενοι καὶ ἄλλα ὅμοια· διακρίεται δὲ ἡ βλάβη τοῦ ὕπνου εἰς δύο, ἢ μία λέγεται κοινὴ βλάβη καὶ ἡ ἄλλη ἰδίᾳ, καὶ κοινὴ μὲν βλάβη ὕπνου λέγεται ἐκεῖνη ὅπου γίνεται εἰς τὸν ἀσθενῆ, ὅταν συνέβη ὁ ὕπνος εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν παροξυσμῶν αἱ ὁποῖαις ἀρχαῖς ὀνομάζονται ἐπισημασίαις, ἰδίᾳ δὲ βλάβη ὕπνου λέγεται ἐκεῖνη ὅπου γίνεται εἰς τὸν ἀσθενῆ ὅταν ὁ ὕπνος εἰς μερικὰς ἀσθενείας δὲν συμβαίνει εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν παροξυσμῶν ἀλλ' εἰς ἄλλον καιρὸν.

2. Ὁ Ἱπποκράτης λοιπὸν διαλαμβάνει εἰς τὸν παρόντα διὰ τὴν ἰδίαν βλάβην τοῦ ὕπνου καὶ ὄχι διὰ τὴν κοινήν, ὅτι ἡ κοινὴ βλάβη οὔτε θάνατον σημαίνει οὔτε ἄλλο κακόν, διότι εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὅπου συμβαίνει ἡ κοινὴ βλάβη, δηλαδὴ, εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν παροξυσμῶν περισυμμαζώνεται εἰς τὸ βᾶθος τοῦ σώματος ὅλη ἡ θερμότης καὶ οἱ χυμοί, (διὰ τὸ ὅποιον προέρχεται καὶ ὁ ὕπνος καὶ κάθε βλάβη) καὶ μάλιστα περισυμμαζώνεται εἰς ἐκείνους ὅπου ἤθελε γείνη ἡ ἀνατριχιασμός, ἡ ῥίγος, ἡ ἰσχυρὰ ψύχρανσις τῶν ἐξω μερῶν, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τοὺς τοιοῦτους ἂν κοιμηθῶν εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν παροξυσμῶν πολυκαιρίζουν τὰ συμπτώματα καὶ μετὰ βίας φθάνουν οἱ πυρετοὶ εἰς τὴν ἀκμὴν, καὶ ἀνίσως ἤθελεν ἦσθαι καμμία φλεγμονή, εἰς τὰ

σπλάγγνα αυξάνει, καὶ ἀνίσως τρέχουν εἰς τὴν κοιλίαν τινὲς χυμοὶ δὲν χωνεύουν ὅμοια καθὼς χωνεύουν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὕπνους, ἀλλὰ μάλιστα μένοντες ἀχώνευτοι αυξάνουσι, καὶ ἄλλα τινὰ κακὰ συμβαίνουσιν, εἰδὲ ἐμποδισθῶσιν οἱ τοιοῦτοι εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν παροξυσμῶν, καὶ μένωσιν ἄυπνοι μὲ τὸ νὰ κινήται εἰς τὰ ἐξω μέρη τοῦ σώματος καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ αἷμα, παύει ἡ κίνησις ὅπου ἐγένετο εἰς τὰ μέσα καὶ δὲν συμβαίνει κανένα κακὸν ἀφ' ὅσα προείπωμεν, καὶ διὰ τοῦτο προστάζουν οἱ ἰατροὶ νὰ μὴ κοιμῶνται οἱ ἀσθενεῖς εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν παροξυσμῶν, ὥστε ὅπου ὁ ὕπνος ὅπου συμβαίνει εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν παροξυσμῶν δὲν εἶναι αὐτὸς αἰτία τῆς βλάβης ὅπου ἤθελε συνέβη τότε, ἀλλ' ἡ κίνησις τῆς θερμότητος ὅπου γίνεται εἰς τὰ μέσα μέρη τοῦ σώματος, ὅμως ἐπειδὴ καὶ ὁ ὕπνος δὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μάλιστα φαίνεται νὰ συμβοηθῇ εἰς τὴν βλάβην, διὰ τοῦτο καὶ τότε λέγεται βλαπτικὴ καὶ πρέπει νὰ ἐμποδίζεται.

3. Ἡ δὲ ἰδίᾳ βλάβη τοῦ ὕπνου εἶναι φανερόν σημεῖον θανάτου, διότι ὁ ὕπνος ὅπου συμβαίνει εἰς ἄλλον καιρὸν τῆς ἀσθενείας, καὶ ὄχι εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν παροξυσμῶν, γίνεται ἀκριβῶς αἰτία βλάβης ἢ ὠφελείας, ὅμως ὅταν ὁ ὕπνος συμβαίη εἰς τὴν παρακμὴν τῆς ἀσθενείας ἤθελεν ὠφελῆσαι, γίνεται φανερόν σημεῖον υγείας, καὶ τὸ ἐναντίον ἀνίσως ἤθελε βλάβη. Ὅταν δὲ συμβαίη ὁ ὕπνος εἰς τὰς ἀκμὰς ἢ εἰς τὰς ἀναβάσεις τῶν ἀσθενειῶν, ὅπου εἶναι ἀνταμωμέναις μὲ τὰς ἀκμὰς, ἂν καὶ ἤθελεν ὠφελῆσαι ἢ

βλάβη, ὅμως δὲν εἶναι τόσον φανερόν σημεῖον οὔτε ἡ ὠφέ-
λειά του οὔτε ἡ βλάβη του, καθὼς εἶναι ἡ ὠφέλεια καὶ ἡ
βλάβη τοῦ ὕπνου ὅπου συμβαίνει εἰς τὰς παρακαμάς.

4. Συμβαίνουνσι δὲ αἱ προειρημένα βλάβαι τοῦ ὕπνου
κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον ἀπὸ τὴν κακοήθειαν τῶν
χυμῶν, διότι ὅταν τὸ ἔμφυτον θερμὸν ᾖναι ἰσχυρότερον,
χωνεύει τοὺς χυμοὺς εἰς τὸν ὕπνον, ὅταν δὲ ᾖναι ἀσθενέ-
στερον κινεῖται ἀπὸ τοὺς χυμοὺς, καὶ βαρύνονται τὰ σπλάγ-
χνα, καὶ κυριεύεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὰ προειρημένα, τίνος
δὲ χάριν συμβαίνουσι αἱ βλάβαι ἢ αἱ ὠφέλεια εἰς τὸν
ὕπνον, καὶ ἔτι ὅταν μένωσιν ἄϋπνοι οἱ πάσχοντες, διότι
ὅταν μένωσιν ἄϋπνοι εἶναι θερμότεροι ἔξωθεν, ὅταν δὲ κοι-
μῶνται εἶναι θερμότεροι ἔσωθεν, καθὼς τὸ βεβαιῶν ὁ αὐτὸς
Ἰπποκράτης καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Γαληνός, ἐπειδὴ δὲ ὅταν
ἤθελε συμβῆ ἡ βλάβη εἰς τὸν ὕπνον ὅπου συμβαίνει εἰς τὰς
παρακαμάς, ἢ εἰς τὰς ἀκμάς καὶ ἀναβάσεις, εἶναι φανερόν
σημεῖον θανάτου· ὅταν δὲ ἤθελε συμβῆ ὠφέλεια δὲν εἶναι
φανερόν σημεῖον σωτηρίας, διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἰπποκράτης
ὅτι, ὁ μὲν πόνος, δηλαδὴ, ἡ βλάβη, εἶναι θανάσιμον, ἡ δὲ
ὠφέλεια οὐ θανάσιμον καὶ οὐχὶ σωτηριῶδες.

Ἄφορισμὸς β'.

Ἄφορος παραφροσύνην ὕπνος παύει ἀγαθόν.

Κατὰ λέξιν.

Ἐκεῖ ὅπου ὁ ὕπνος παύει τὴν παραφροσύνην εἶναι ἀγα-
θὸν σημεῖον.

Αἰτιώδης.

1. Τὸ αἷτιον τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ εἶναι, δηλαδὴ, διὰ
τοῦ ἀνωτέρω, διότι ὅταν ὁ ὕπνος παύῃ τὴν παραφροσύνην
ὠφελεῖ, ὅταν δὲ ὠφελεῖ εἶναι ἀγαθὸν σημεῖον, καθὼς ἐπι-
μειώθη ἀνωτέρω, οὐ μόνον δὲ ὁ ὕπνος εἶναι ἀγαθὸν σημεῖον
ὅταν παύῃ τὴν παραφροσύνην, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ὅταν παύῃ
καὶ τὴν λύπην, καὶ τὸν πυρετὸν, καὶ τὴν φλεγμονὴν καὶ
ἄλλα τοιαῦτα, καὶ τότε εἶναι ἀγαθὸν σημεῖον διότι ὠφελεῖ,
ὁ δὲ Ἰπποκράτης, συντομίαις χάριν, εἶπε μόνον διὰ τὸ ἀντι-
καίτερον σύμπτωμα τὴν παραφροσύνην, ἐνοεῖται ὅμως τὸ
αὐτὸ καὶ διὰ τὰ ἄλλα, παραφροσύνη δὲ λέγεται, τὸ ἐπιπέ-
σιμον καὶ βλάβη τῶν ὁρεῶν.

Ἄφορισμὸς γ'.

Ἄφορος ἀγρυπνίᾳ ἀμρότερα δὲ μᾶλλον τοῦ μετροῦ γε-
νόμενα κακόν.

Κατὰ λέξιν.

Ἄφορος ὕπνος καὶ ἡ ἀγρυπνία γενόμενα καὶ τὰ δύο ἔξω ἀπὸ
τὸ μέτρον εἶναι κακόν σημεῖον.

Αἰτιώδης.

1. Μακρὸς ὕπνος λέγεται ὁ παρὰ φύσιν πολλὸς καὶ ἀδιά-
κοπος, παραδείγματος χάριν, ὅταν τινὰς πίπτουτας εἰς
ὕπνον βαρὺν, δὲν ἐξυπνῆ καμμίαν φορὰν ὀλίγον καὶ πάλιν
νὰ ἀποκοιμᾶται, ἀλλὰ κοιμᾶται εἰς πολλὴν καιρὸν ἀδιά-
κοπα, ὁ τοιοῦτος ὕπνος λέγεται μακρὸς, καὶ γίνεσθαι ὅταν

ψυχρανθῆ τὸ πρῶτον αἰσθητήριον, ὁ ἐγκέφαλος, διότι ὅταν ψυχρανθῆ σφοδρῶς ὁ ἐγκέφαλος ἀπὸ ὑγρότητα, γίνονται καὶ τὰ ληθαργικὰ πάθη ὅπου ὀνομαζόνται καταλήψεις.

2. Ἀγρυπνία δὲ μακρὰ ἐξεναντίας λέγεται ἡ ἀγρυπνία ὅπου συμβαίνει εἰς τινα παρὰ φύσιν, διὰ τῆς ὁποίας στέκεται πολὺν καιρὸν ὁ πάσχων ἄϋπνος, γίνεται δὲ ἡ ἀγρυπνία ὅταν θερμανθῆ πολλὰ τὸ πρῶτον αἰσθητήριον, ὁ ἐγκέφαλος, ἡ θερμότης δ' αὐτῆ τοῦ ἐγκεφάλου συμβαίνει ἢ ἀπὸ δυσκρασίαν μόνον, ἢ ὅταν πλησιάζῃ χυμὸς χολώδης. Ὑπνος δὲ μέτριος λέγεται ὁ ὀλίγος καὶ κατὰ φύσιν, ὁμοίως καὶ ἡ ἀγρυπνία, ἐπειδὴ λοιπὸν τόσον ὁ ὕπνος ὅσον καὶ ἡ ἀγρυπνία ὅταν γίνονται ἄμετρα φανερώουν βλάβην τοῦ ἐγκεφάλου καὶ διὰ τοῦτο εἶναι κακόν.

Ἄφορισμὸς δ'.

Οὐ πλησμονή, οὐ λιμὸς, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἀγαθὸν ὅτι ἂν μᾶλλον τῆς φύσεως ἦ.

Κατὰ λέξιν.

Οὔτε τὸ χόρτασμα, οὔτε ἡ πείνα, οὔτε ἄλλο κανένα εἶναι καλὸν σημεῖον ὅποιον ἤθελε γείνη περισσώτερον ἀπὸ τὴν φύσιν.

Αἰτιώδης.

1. Ὅ,τι γείνη εἰς τὸν ἄνθρωπον μᾶλλον τῆς φύσεως, λέγεται ἄμετρον, καὶ ὅ,τι γείνη κατὰ τὴν φύσιν, λέγεται σύμμετρον, ἐπειδὴ ἡ συμμετρία προξενεῖ ὑγείαν καὶ ἡ ἀμε-

τρίαν ἀσθενείας, διὰ τοῦτο ὅταν συμβῆ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἢ χόρτασμα ἄμετρον, ἢ πείνα, ἢ ἄλλο τι δὲν εἶναι καλόν, διὰ τὸ—πᾶν μέτρον ἄριστον—ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀμετρία θεωρεῖται κατὰ δύο τρόπους, κατὰ τὸ περισσώτερον, δηλαδὴ καὶ ὀλιγώτερον, πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν ὅτι ὅταν γίνηται εἰς τὸν ἄνθρωπον κἀνένα περισσώτερον τοῦ μετρίου εἶναι πάθος, ὅταν δὲ γείνη ὀλιγώτερον τοῦ μετρίου φανερώει γέννησιν πάθους, παραδείγματος χάριν, ὅταν τρώγῃ τις περισσοτέραν τροφήν τοῦ μετρίου εἶναι ἀσθενής, ὅταν δὲ χορταίνῃ μὲ ὀλιγωτέραν τροφήν τοῦ μετρίου μέλλει ν' ἀσθενήσῃ, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν πείναν, τὸ δὲ μέτριον ἐξετάζεται καθ' αὐτὸ καὶ ὄχι πρὸς ἄλλο.

Ἄφορισμὸς ε'.

Κόποι αὐτόματοι φράζουσι νόσους.

Κατὰ λέξιν.

Οἱ θεληματικοὶ κόποι λέγουσι καὶ φανερώουν ἀσθενείας.

Αἰτιώδης.

1. Κόποι αὐτόματοι λέγονται ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος χωρὶς νὰ κινηθῆ εἰς κἀνένα ἔργον του ἀλλ' ἀπὸ μεταβολὴν τῆς κράσεως καὶ κακὴν διάθεσιν τῶν χυμῶν, καὶ διὰ τοῦτο φανερώουν ἀσθενείας, διακροῦνται δὲ οἱ αὐτόματοι κόποι εἰς τρία, καὶ ἄλλοι μὲν λέγονται ἐλκώδεις, ἄλλοι δὲ τονώδεις, καὶ ἄλλοι φλεγμονώδεις, καὶ οἱ μὲν ἐλκώδεις γίνονται ἀπὸ κακοχυμίας, οἱ δὲ τονώδεις

ἀπὸ πλησμονῆν καὶ χόρτασμα, οἱ δὲ φλεγμονώδεις καὶ ἀπὸ τὰ δύο, ἀπὸ κακοχυμίας, δηλαδὴ, καὶ ἀπὸ πλησμονῆν.

Ἐφορισμὸς στ'.

Ἐπόσοι πονέοντες τὶ τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τὸν πόνον μὴ αἰσθάνοντας τουτέοισιν ἢ γνῶμη νοσέει.

Κατὰ λέξιν.

Ἐσοὶ ἄνθρωποι ἔχοντες πόνον εἰς κἀνένα μέρος τοῦ σώματος, τὰς περισσοτέρας φορὰς δὲν τὸν αἰσθάνονται, εἰς τούτους ἢ γνῶμη ἀσθενεῖ.

Αἰτιώδης.

1. Πόνοι ἐννοοῦνται ἐνταῦθα αἱ κακαὶ διαθέσεις τοῦ σώματος, ὡσὰν ὁ ἐρισίπελας, ἢ φλεγμονή, τὸ τραῦμα, τὸ θλάσμα, τὸ βῆγος, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὅταν λοιπὸν συμβῆ κἀνένα κακὸν ἀπὸ αὐτὰ εἰς κἀνένα μέρος τοῦ σώματος τινὸς ἀνθρώπου καὶ δὲν τὸ αἰσθάνεται, τότε βέβαια ἀσθενεῖ ἢ γνῶμη του, δηλαδὴ, τὸ ὄργανον τῆς αἰσθήσεως, εἴτε τὸ πνεῦμα, ὡς ὄργανον αἰσθήσεως λαμβάνεται, εἴτε τὰ νεῦρα, εἴτε ἄλλο τι.

Ἐφορισμὸς ζ'.

Τὰ ἐν πολλῷ χρόνῳ λεπτυνόμενα σώματα νοθρῶς ἐπαπατρέφειν, τὰ δ' ἐν ὀλίγῳ ὀλίγως.

Κατὰ λέξιν.

Τὰ σώματα ὅπου λεπτύνονται εἰς πολὺν καιρὸν πρέπει

νὰ τὰ ξανατρέφωμεν ὀκνηρὰ, καὶ ἐκεῖνα ὅπου λεπτύνονται εἰς ὀλίγον καιρὸν, πρέπει νὰ τὰ ξαναστρέφωμεν εἰς ὀλίγον καιρὸν.

Αἰτιώδης.

1. Λεπτυνόμενα σώματα λέγονται ἐκεῖνα ὅπου κενώνονται καὶ καθαρίζονται ἀπὸ τοὺς χυμοὺς, ἀλλ' ἐπειδὴ ἄλλα σώματα εἶναι εὐκολοκαθάριστα καὶ ἄλλα δυσκολοκαθάριστα, ὅσα λοιπὸν εἶναι δυσκολοκαθάριστα χρειάζονται πολυκαιρίαν εἰς τὸ νὰ καθαρισθοῦν, καὶ διὰ τὴν πολυκαιρίαν ὁμοῦ μὲ τοὺς χυμοὺς φέρονται καὶ αἱ σάρκες καὶ ἀδυνατοῦν καὶ τὰ ἄλλα μέρη τοῦ σώματος διὰ τῶν ὁμοίων γίνεται ἢ χώνευσις, ἢ ἀνάδοσις, ἢ ἐξαμαρτήσις καὶ ἢ θρέψις, καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἰπποκράτης, ὅτι τὰ τοιαῦτα σώματα πρέπει νὰ τρέφονται ὀκνηρὰ, δηλαδὴ, μὲ ὀλίγην τροφήν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὅτι τὴν πολλὴν τροφήν δὲν δύνανται νὰ τὴν χωνεύουσιν. ὅσα δὲ σώματα εἶναι εὐκολοκαθάριστα εἰς ὀλίγον καιρὸν καθαρίζονται, καὶ μὲ τὴν κένωσιν ὅπου γίνεται εἰς αὐτὰ τῶν ὑγρῶν καὶ τῶν πνευματῶν, δὲν φθείρονται καὶ τὰ στερεὰ σώματα καθὼς φθείρονται τὰ δυσκολοκαθάριστα, καὶ διὰ τοῦτο χρειάζονται νὰ τρέφονται εἰς ὀλίγον καιρὸν, δηλαδὴ, μὲ πολλὴν τροφήν διότι δύνανται νὰ τὴν χωνεύουσιν.

Ἐφορισμὸς η'.

Ἐν ἑκ νόσου τροφήν λαμβάνων τις μὴ ἰσχύοι, σημαίνει ὅτι πλεῖον τροφῆς τὸ σῶμα χρέεται, ἢν δὲ τροφήν μὴ λαμβάνων, τοῦτο γένηται, χρὴ εἰδέναι ὅτι κενώσεως δεῖται.

Κατὰ λέξιν.

Ἄνίσως τινὰς μετὰ τὴν ἀσθένειαν τρώγοντας δὲν δυναμῶν, σημαίνει, ὅτι μεταχειρίζεται τὸ κορμὶ περισσοτέραν τροφήν, καὶ ἀνίσως μὴ τρώγοντας γίνεται τοῦτο πρέπει νὰ ἡξεύρωμεν, ὅτι χρειάζεται κένωσιν.

Αἰτιώδης.

1. Ὄταν τινὰς μετὰ τὴν ἀσθένειαν δὲν δύναται νὰ λάβῃ τὴν προτέραν του δύναμιν προέρχεται ἀπὸ δύο αἷτια, καὶ ἀπὸ τὴν περίσσειαν τῶν χυμῶν, καὶ ἀπὸ τὴν ἀκυβερνησίαν καὶ λαϊμαργίαν ὅπου ἔχει εἰς τὴν τροφήν. Ὁ Ἱπποκράτης λοιπὸν διὰ τοῦ παρόντος διδάσκει πῶς δύναται ὁ ἱατρὸς νὰ γνωρίσῃ ἀπὸ ποῖον αἷτιον δὲν δύναται τινὲς νὰ ἔλθουν εἰς τὴν προτέραν των δύναμιν.

2. Ὄταν λοιπὸν τινὰς μετὰ τὴν ἀσθένειαν ἔχῃ ὄρεξιν εἰς τροφήν, καὶ τρώγωντας δὲν δυναμῶν ὡς πρότερον, εἶναι φανερὸν σημεῖον, ὅτι δὲν περισσεύουν εἰς αὐτὸν κακοὶ χυμοὶ, διότι ὅταν περισσεύουν κακοὶ χυμοὶ δὲν εἶναι εἰς αὐτὸν κάμματα ὄρεξις, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ τρώγῃ περισσότερον δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν χωνεύσῃ καὶ διὰ τοῦτο δὲν δυναμῶν.

3. Ὄταν δὲ μὴ τρώγωντας τινὰς μετὰ τὴν ἀσθένειαν δὲν δυναμῶν, εἶναι φανερὸν, ὅτι περισσεύουν κακοὶ χυμοὶ καὶ διὰ τοῦτο χρειάζεται κένωσις εἰς αὐτὸν, διότι ἀνίσως ὁ τοιοῦτος μὴ καθαριζόμενος ἤθελε τραφῆ, βλάπτεται καθὼς θέλει γείνη φανερὸν εἰς τὸν ἰ ἀφορισμὸν τοῦ παρόντος, ὅμως ἄς σημειώσωμεν ἐν συντομίᾳ, διὰ νὰ γείνη τελειο-

τέρα ἢ ἐρμηνεῖα τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ, καὶ κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ γίνηται κένωσις.

4. Κατὰ τὴν γνώμην λοιπὸν τῶν κορυφαίων ἱατρῶν, ὅταν περισσεύουν οἱ χυμοὶ ἴσια, πρέπει νὰ γίνηται ἡ κένωσις εἰς αἷμα, ὅταν δὲ περισσεύῃ κἀνέναν χυμὸς περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τότε πρέπει νὰ δίδῃ ὁ ἱατρὸς καθάρσιον διὰ τὸν χυμὸν ἐκεῖνον ὅπου περισσεύῃ, πόθεν δὲ γνωρίζεται ποῖος χυμὸς περισσεύει, ἐσημειώθη εἰς τὸν β' ἀφορισμὸν τοῦ πρώτου μέρους.

Ἄφορισμὸς θ'.

Τὰ σώματα ὅκου ἂν τις βούλεται καθαίρειν εὐῤῥοα ποίειν.

Ὁ παρὼν ἀφορισμὸς εἶναι ἴδιος μὲ τὸν κέ ἀφορισμὸν τοῦ πρώτου μέρους, εἰς τὸν ὅποσον ἐσημειώθη καὶ ἡ κατὰ λέξιν καὶ ἡ αἰτιώδης ἐρμηνεῖα.

Ἄφορισμὸς ι'.

Τὰ μὴ καθαρὰ τῶν σωμάτων ὀκόσον ἂν θρέψῃς μᾶλλον βλάβῃς.

Κατὰ λέξιν.

Ὅσον ἤθελες θρέψῃ τὰ ἀκαθάριστα σώματα, τόσον περισσότερον θέλεις τὰ βλάβῃς.

Αἰτιώδης.

Μὴ καθαρὰ σώματα λέγονται ὅσα ἔχουν μέσα των κακοὺς χυμοὺς, τὰ τοιαῦτὰ λοιπὸν σώματα βλάπτονται ἀπὸ

τὴν τροφήν, διότι ἁμοῦ μὲ τὴν κακοχυμίαν ὁποῦ εὐρίσκειται μέσα των φθείρεται καὶ ἡ τροφή εἰς τόσον ὁποῦ ἡ μὲν ποσότης τῆς κακοχυμίας ἀξιάκει, ἡ δὲ ποιότης φυλάττεται, καὶ τοῦτο μάλιστα γίνεται ὅταν ἡ κοιλία εἶναι γεμάτη ἀπὸ κακοὺς χυμοὺς, καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι ὁποῦ σηκώνονται ἀπὸ τινα ἀσθένειαν, ἀνίσως δὲν ἐκαθαρίσθησαν καλὰ, δὲν ἔχουν ὄρεξιν τροφῆς.

Ἄφορισμὸς ια'.

Ἐξον πληροῦσθαι ποτοῦ ἢ σιτίου.

Κατὰ λέξιν.

Εὐκολώτερον εἶναι νὰ γεμίζηται τὸ σῶμα ἀπὸ ποτῶν, παρὰ ἀπὸ φαγητῶν.

Αἰτιώδης.

1. Εἰς τὸν ἀνωτέρω ἀφορισμὸν ἐδίδαξε μόνον πότε τὸ σῶμα πρέπει νὰ τρέφεται, εἰς δὲ τὸν παρόντα διδάσκει καὶ ποῖα τροφή τρέφει τὸ σῶμα.

2. Ἡ τροφή λοιπὸν διαιρεῖται εἰς δύο, εἰς φαγητὰ καὶ εἰς ποτὰ, ἀλλὰ τὰ μὲν ποτὰ τρέφουν περισσότερον τὸ σῶμα ὅτι εἶναι εὐκολοχώνευτα καὶ οἰκειότερα τοῦ αἵματος, τὰ δὲ φαγητὰ τρέφουν ὀλιγώτερον, ὅτι εἶναι δυσκολοχώνευτα καὶ οἰκειότερα εἰς περιπτώματα, ὅμως καὶ ἀπὸ τὰ ποτὰ δὲν τρέφουν ὅλα ὅμοια, ἀλλὰ παραδείγματος χάριν, ὅσα κρασία εἶναι ἄσπρα καὶ λεπτὰ, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται καὶ ὑδατώδη, εἶναι μᾶλλον διουρητικὰ παρὰ θρεπτικὰ, ὅσα δὲ ἔχουσι τὸ χρῶμά των μαῦρον, ὅσον εἶναι μαυρότερα καὶ πα-

χύτερα καὶ θερμότερα, ἐκεῖνα εἶναι θρεπτικώτερα, ὅτι εἶναι εἰς χώνευσιν ἐπιτηδειώτερα· οὕτω καὶ εἰς τὰ τῶν λοιπῶν ποτῶν.

Ἄφορισμὸς ιβ'.

Τὰ ἐγκαταλειπόμενα ἐν τοῖσι νόουσι μετὰ κρίσιν ὑποστροφῶδα.

Κατὰ λέξιν.

Ἐκεῖνοι οἱ χυμοὶ ὁποῦ μένουν εἰς τὸν ἀσθενῆ ὕστερα ἀπὸ τὴν κρίσιν τῆς ἀσθενείας γυρίζουν πάλιν τὴν αὐτὴν ἀσθένειαν.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος γίνεται σαφέστερον τίνος χάριν παραγγέλει εἰς τὸν ἢ ἀφορισμὸν νὰ γίνηται κένωσις μετὰ τὴν ἀσθένειαν, ἀνίσως δὲν δυναμῶνῃ ἐκεῖνος ὁποῦ ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, ἤγουν μετὰ τὴν ἀσθένειαν.

2. Ὅταν λοιπὸν τινὰς μετὰ τὴν ἀσθένειαν δὲν δυναμῶνῃ, εἶναι φανερὸν, ὡς εἴρηται, πῶς δὲν ἐκαθαρίσθη ἀπὸ τοὺς κακοὺς χυμοὺς ἐντελῶς, ὅταν δὲ μένωσι κακοὶ χυμοὶ μετὰ τὴν ἀσθένειαν, συνηθίζουσι νὰ γυρίζουσι πάλιν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πρώτην ἀσθένειαν· διότι κάθε ὑγρὸν καὶ κάθε ξυρὸν χυμὸς τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου δὲν τρέφει τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ μᾶλλον σήπεται μετὰ καιρὸν, καὶ ἀνάπτουσι αἱ θερμαί, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον συμμαζώνονται οἱ χυμοὶ εἶναι θερμὸς, σήπονται ὀγληγορώτερα, καὶ διὰ τοῦτο χρειάζεται κένωσις, πῶθεν δὲ γνωρίζομεν ὅτι

ἔμειναν χυμοὶ μετὰ τὴν ἀσθένειαν; ἀπὸ τὴν ἀνορεξίαν, καθὼς ἐσημειώθη εἰς τὸν ἢ ἀφορισμὸν τοῦ παρόντος.

Ἄφορισμὸς ιγ'.

Ὅκόσοισιν ἡ κρίσις γίνεται τουτέοισιν ἡ νύξ δύσφορος ἢ πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ, ἢ δ' ἐπιούσα εὐφορώτερος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς ὅσους ἀσθενεῖς γίνεται ἡ κρίσις τῆς ἀσθενείας, εἰς τούτους ἡ νύκτα ὅπου ἔρχεται προτιότερα ἀπὸ τὸν παροξυσμὸν εἶναι δυσκολοῦπόφερτος, ἢ δὲ νύκτα ὅπου ἔρχεται ὕστερα ἀπὸ τὴν κρίσιν τὰς περισσοτέρας φορὰς εἶναι ἀναπαυτικωτέρα.

Αἰτιώδης.

1. Ἐπειδὴ ἡ φύσις τῆς ἀσθενείας γίνεται ὅταν ἡ φύσις σπουδάζῃ νὰ διακρίνῃ τὰ κακὰ ἀπὸ τὰ καλὰ, καὶ εἶναι μία γλήγορος μεταβολὴ τῆς υγιείας ἢ τοῦ θανάτου, διὰ τοῦτο εἰς τὴν αὐτὴν σύγχυσιν τῆς φύσεως συγχίζονται καὶ οἱ ἀσθενεῖς καὶ δὲν εὐρίσκουν ἀνάπαυσιν, καὶ μάλιστα συγχίζονται εἰς τὴν νύκτα ὅπου ἔρχεται πρὸ τῆς κρίσεως· διότι τὴν νύκτα ἐκείνην, ἢ κρᾶσις τοῦ ἀσθενοῦς εἶναι συγχισμένη διὰ τὴν μέλλουσαν κρίσιν, καὶ ἀπὸ τὴν αὐτὴν κρίσιν δὲν δύναται ὁ ἀσθενὴς νὰ κοιμηθῇ.

2. Εἰδὲ ἡ κρίσις εἶναι πρὸς υγιάν, ἢ μετὰ τὴν κρίσιν νύκτα εἶναι ἀναπαυτικωτέρα ἀπὸ τὴν προτέραν νύκτα· διότι παύει ἡ σύγχυσις τῆς φύσεως· ἐπειδὴ λοιπὸν αἱ πε-

ρισσότεραι κρίσεις γίνονται πρὸς υγιάν, διὰ τοῦτο εἶπεν ἡ δ' ἐπιούσα εὐφορώτερος.

Ἄφορισμὸς ιδ'.

Ἐν τισι τῆς κοιλίας ῥύσεσιν αἱ μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων ὠφελέουσιν, εἰ μὴ ἐπὶ τὰ πονηρὰ μεταβάλλῃ.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς τὰς κινήσεις τῆς κοιλίας αἱ μεταβολαὶ τῶν κόπρων ὠφελούσι ἐκτὸς ἐν ἀλλάξῃ ἢ κόπρος εἰς κακὰ σημεῖα.

Αἰτιώδης.

1. Διαχωρήματα λέγονται αἱ ἀκαθαρσίαι καὶ τὰ περιτώματα, μεταβολαὶ δὲ τῶν διαχωρημάτων αἱ διάφοροι ἰδέαι τῶν χρωμάτων· ὅταν λοιπὸν αἱ μεταβολαὶ τῶν κόπρων καὶ ἀκαθαρσιῶν φανερώουσι πολλὰς ἰδέας χυμῶν φανερώουσιν ὅτι καθαρίζεται τὸ σῶμα ἀκριβέστερον καὶ εὐγαίνουσιν ὅλα τὰ λυπούντα, ὅταν δὲ ἔχωσι σημεῖα φθορᾶς καὶ σαπήματος τῶν ἐντοσθίων, ἢ δυσωδίαν καὶ ἄλλα τοιαῦτα, διὰ τὰ ὅποια ἐρμηνεύει εἰς τὸ προγνωστικόν, δὲν ὠφελούσιν.

Ἄφορισμὸς ιε'.

Ὅκου φάρυγξ νοσέει, ἢ φύματα ἐν τῷ σώματι ἐκφύονται, σκέπτεσθαι χρὴ τὰς ἐκκρίσεις, ἦν γὰρ χολώδεις ἔωσι τὸ σῶμα ξυνοσέει, ἦν οὐδ' ὁμοίαι τισιν υγιέσει γίνωνται ἀσφαλὲς τὸ σῶμα τρέφειν.

Κατὰ λέξιν.

Ἐκεῖ ὅπου ἀσθενεῖ ὁ λάρυγξ, ἢ εὐγαίνουιν πρίσματα εἰς τὸ κορμί, πρέπει νὰ στοχάζηται ὁ ἰατρὸς τὰς ἐκκρίσεις καὶ τοὺς καθαρισμοὺς τοῦ σώματος· διότι ἂν ἤθελον εἶσθαι χυλώδεις, ἀσθενεῖ καὶ τὸ σῶμα ὁμοῦ μὲ τὰ μέρη ὅπου πάσχουν, καὶ ἂν γίνωνται οἱ καθαρισμοὶ ὅμοιοι μὲ τοὺς ὑγιεῖς εἶναι ἀσφαλὲς νὰ τρέφῃ τὸ σῶμα.

Αἰτιώδης.

1. Ἐκκρίσις λέγεται ὁ καθαρισμὸς τοῦ σώματος ὅπου γίνεται ἢ διὰ τῶν οὐρῶν, ἢ διὰ τῆς κόπρου, ἢ τοῦ δέρματος, ἢ δι' ἐμετοῦ, ἢ κατ' ἄλλον τρόπον, γίνεται δὲ αὐτὸς καὶ ἀθαρσιμὸς ἀπὸ τὴν φύσιν, ὅταν θέλῃ νὰ ἀποδιώξῃ καὶ νὰ κενώσῃ, εἰς καθαρισμὸν τοῦ σώματος, τοὺς κακοὺς χυμοὺς ὅπου συναθροίζονται εἰς τὰ κυριώτερα μέρη, δηλαδὴ, εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰ ὅμοια.

2. Ὅταν λοιπὸν ἡ φύσις δὲν δύναται νὰ εὐγάλῃ καὶ νὰ κενώσῃ ἐκεῖνους τοὺς κακοὺς χυμοὺς, ὄντες παχεῖς, οὔτε διὰ τῶν οὐρῶν, οὔτε διὰ τῶν κόπρων ἢ τῶν ἐμετῶν, τότε εὐγαίνουιν κάποια πρίσματα εἰς τὸ σῶμα, καὶ πολλάκις ὁ λάρυγξ δεχόμενος τὰς καταβροχθεῖς τῆς κεφαλῆς πειράζεται καὶ πάσχει.

3. Διὰ νὰ γνωρίσῃ λοιπὸν ὁ ἰατρὸς ἂν ὅλος ὁ περιττὸς χυμὸς ἐκενώθη εἰς τὰ μέρη ὅπου πάσχουν, ἢ ἂν ἦναι ὅλον τὸ σῶμα γεμάτον ἀπὸ κακοχυμῶν, πρέπει νὰ ἐξετάζῃ τὰς ἐκκρίσεις καὶ τοὺς καθαρισμοὺς, διότι ὅταν οἱ καθαρισμοὶ

εἶναι χολώδεις, ἀσθενεῖ ὅλον τὸ σῶμα· διότι καὶ τὰ πρίσματα εὐγαίνουιν, ὅταν θερμανθῇ τὸ αἷμα ἀπὸ τὸν πικροχολὸν χυμὸν, διὰ τοῦτο πρῶτον πρέπει νὰ καθαρῖσῃ τὸ σῶμα, καὶ ἔπειτα νὰ τὸ θρέψῃ, κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ παρόντος· ὅταν δὲ ὁ καθαρισμὸς δὲν ἦναι χολώδης τὸ σῶμα εἶναι ὑγιὲς καὶ καθαρὸν καὶ δὲν εἶναι κίνδυνος εἰς τὸ νὰ τρέφῃ.

Ἄφορισμὸς ις'.

Ἄκου λιμὸς οὐ δεῖ πονεῖν.

Κατὰ λέξιν.

Ἄκου πεινασμένος δὲν πρέπει νὰ κοπιάζῃ.

Αἰτιώδης.

1. Ἡ πείνα προέρχεται ἀπὸ πολλὰ αἴτια, ἢ διότι εἶναι τις πεινασμένος μὴ ἔχων τροφὴν νὰ φάγῃ, ἢ τὸν προστάζει τις νὰ νηστεύσῃ, καθὼς προστάζει ὁ ἰατρὸς τὸν ἀσθενῆ διὰ τὴν ὑγίειαν τοῦ σώματος, ἢ νηστεύει τις θεληματικῶς καθὼς νηστεύουν καὶ ἐγκρατεύονται οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ εἰς τὰς ἀγίας τεσσαρακοστὰς, καὶ εἰς ἄλλας ἀγίας ἡμέρας, ἢ δι' ἄλλο αἴτιον.

2. Ὅπως λοιπὸν καὶ ἂν ἦναι τις πεινασμένος, ἢ ὑγιὲς ἢ ἀσθενὴς, δὲν πρέπει τότε νὰ κοπιάζῃ, οὔτε νὰ εὐγάλῃ αἷμα, οὔτε νὰ λαμβάνῃ καθάρσιον, οὔτε νὰ προξενῇ ἐμετὸν μὲ βότανα ἢ μὲ ἄλλον τρόπον, οὔτε νὰ μεταχειρίζηται τριψιμον πολὺ τοῦ σώματος, καὶ ὅπως εἶπεν, νὰ μὴ κάμνῃ κάμμιναν μεγάλην κίνησιν εἰς τὸ σῶμά του, διότι φθείρεται

ἡ δύναμις του καὶ βλέπεται, μετὸ νὰ ἐξαπμίζηται τὸ ἔμφυτον θερμὸν διὰ τῆς κινήσεως.

Ἀφορισμὸς ιζ'.

Ὅπου ἂν τροφή παρὰ φύσιν πλεῖον εἰσέλθῃ τοῦτο νόσον ποιεῖ, δηλοῦ δὲ ἡ ἴασις.

Κατὰ λέξιν.

Ὅπου ἤθελεν ἔμβῃ περισσοτέρα τροφή ὑπερβολικὰ τοῦτο κάμνει ἀσθένειαν καὶ τὸ φανερῶναι ἡ ἰατρεία.

Αἰτιώδης.

1. Οἱ παλαιοὶ ἐννοοῦντες τὸ παρὰ φύσιν ἀντὶ τοῦ ὑπερβολικὰ, τοιοῦτοτρόπως ἐξηγοῦσι τὸν παρόντα ἀφορισμὸν, ὅταν δηλαδὴ, τινὰς ἤθελε φάγη περισσοτέραν τροφήν, ὑπερβολικὰ ἀσθενεῖ· διότι συμβαίνει πάντοτε ἀσθένεια ἀπὸ τὴν περισσοτέραν τροφήν.

2. Ὁ δὲ Γαληνὸς, οὕτως, ἐπειδὴ κάθε πρᾶγμα τότε λέγεται περισσύτερον, ὅταν τὸ συγκρίνωμεν μετ' ἄλλο, καὶ ἡ τροφή λοιπὸν τότε λέγεται περισσοτέρα ὅταν τὴν συγκρίνωμεν μετ' ἄλλο, ἢ μετὰ τὰ ἀγγεῖα τοῦ σώματος, τὰς φλέβας, τὰς ἀρτηρίας, καὶ τὰ λοιπὰ, ἢ ὅταν τὴν συγκρίνωμεν μετὰ τὴν χωνευτικὴν δύναμιν τοῦ σώματος ὅπου χωνεύει τὴν τροφήν.

3. Ἀνίσως λοιπὸν ἤθελε φάγη τινὰς τόσῃν τροφήν ὅπου νὰ φουσκώσουν τὰ ἀγγεῖα καὶ νὰ στενοχωρηθῆται ὁ ἄνθρωπος, λέγεται τότε ὅτι ἔφαγε περισσοτέραν τροφήν κατὰ τὰ

ἀγγεῖα, ὅταν δὲ φάγη τόσῃν τροφήν ὅπου νὰ μὴν ἠμπορῇ ἡ δύναμις του νὰ τὴν χωνεύσῃ, τότε λέγεται ὅτι ἔφαγε περισσοτέραν τροφήν κατὰ τὴν δύναμιν του.

4. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἱπποκράτης λέγει τὸ παρὰ φύσιν περισσοτέρα τροφή, πρέπει νὰ ἐννοῆται κατὰ τὸν Γαληνὸν εἰς τὸν παρόντα ἀφορισμὸν, ἢ κατὰ δύναμιν περισσοτέρα· διότι ὅταν ἡ φυσικὴ δύναμις εἶναι ἰσχυρὰ, καὶ ἀνίσως ἤθελε φάγη τινὰς καὶ περισσοτέραν τροφήν κατὰ τὰ ἀγγεῖα, τὴν χωνεύει καὶ δὲν ἀσθενεῖ· ὅταν δὲ ἡ δύναμις εἶναι ἀσθενὴς καὶ ὀλίγην τροφήν νὰ φάγη μετὸ νὰ μὴ δύναται νὰ τὴν χωνεύσῃ βλέπεται.

5. Πόθεν δὲ γίνεται τοῦτο φανερὸν ἀπὸ τὴν ἴασιν, ἴασις δὲ κατὰ τὸν Γαληνὸν ἐνταῦθα λέγεται ἡ κένωσις τῶν χυμῶν· διότι ἀνίσως ἀπὸ τὴν πολυφαγίαν ἀσθενῶντας τινὰς καὶ μετὰ τοῦτο κενώνοντας τοὺς χυμοὺς ἤθελεν ἰατρευθῆ, εἶναι φανερὸν, ὅτι ἡ πολυφαγία ἔβλαψεν, ἡ κένωσις δὲ γίνεται ἢ διὰ φλεβοτομίας, ἢ διὰ γυμνασίων καὶ ἀγώνων, ἢ διὰ τριψιμάτων, ἢ διὰ λουτρῶν, ἢ διὰ νηστείας ὅπου ἤθελε γένη ὕστερα ἀπὸ τὴν φυσικὴν κένωσιν· διότι ἡ νηστεία δὲν κενώνει τοὺς χυμοὺς ὡσὰν ἡ φλεβοτομία, τὰ γυμνάσια καὶ τὰ λοιπὰ, ἀλλ' ὅταν γίνῃ φυσικὴ κένωσις ἂν μείνῃ εἰς καιρὸν ὁ ἄνθρωπος νηστικός, γνωρίζεται ἡ βλάβη ὅπου ἐπροξενεῖτο διὰ τῆς τροφῆς, διὰ τούτων λοιπὸν καὶ ἄλλων πολλῶν γίνεται ἡ κένωσις, ἀκριβεστάτη δὲ κένωσις εἶναι, ἡ διὰ φλεβοτομίας γινομένη· διότι ἡ ἴασις ἐννοεῖται ἀντὶ κενώσεως καὶ ὄχι ἀντὶ καθάρσεως· εἶναι φανερὸν,

διότι κένωσις μὲν λέγεται, ἢ ὀλιγόστευσις κάθε χυμοῦ, κά-
θαρσις δὲ ἢ ὀλιγόστευσις τῶν κακῶν χυμῶν· κατὰ δὲ τὴν
ἔννοιαν τοῦ παρόντος δὲν πρέπει νὰ γίνεται κάθαρσις ἀλλὰ
κένωσις.

*Αφορισμὸς ιη'.

Τῶν τρεφόντων ἀθρόως καὶ ταχέως, ταχῆται καὶ αἱ
διαχωρήσεις γίνονται.

Κατὰ λέξιν.

*Εκείνων τῶν φαγητῶν ὅπου τρέφουν τὸ σῶμα εἰς ὀλί-
γον καιρὸν καὶ γλήγορα, τούτων αἱ διαχωρήσεις γίνονται
ὀγλήγορα.

Αἰτιώδης.

1. *Ἐπειδὴ ὅσα μεταχειρίζεται εἰς τροφήν τοῦ σώμα-
τός του ὁ ἄνθρωπος δὲν τρέφουσιν ὅλα ὁμοίως, ἄς σημειώ-
σωμεν πρῶτον ὀλίγα διὰ τὴν τούτων διαφορὰν, καὶ οὕτω
θέλει γίνεαι ἡ ἔρμηνεία σαφεστέρα.

2. *Ἀφ' ὅσα λοιπὸν συμβάλλουσιν εἰς τροφήν τοῦ ἀν-
θρωπίνου σώματος, ἄλλα ὀνομάζονται ταχέως τρέφοντα,
καὶ ἄλλα βραδέως τρέφοντα· καὶ ταχέως μὲν τρέφοντα
ὀνομάζονται, ὅσα ἀφοῦ τὰ γευθῆ ὁ ἄνθρωπος ἀρχίζου νὰ
θρέψουν τὸ σῶμα γλήγορα, δηλαδὴ, ὅσα μεταβάλλονται
εἰς τροφήν γλήγορα, ὅμως δίδουν ὀλίγην τροφήν εἰς τὸ σῶ-
μα· ἀθρόως δὲ τρέφοντα ὀνομάζονται, ὅσα ἀφοῦ ἀρχίζου
νὰ θρέψουν δίδουν εἰς τὸ σῶμα ὅλην τους τὴν τροφήν εἰς
ὀλίγον καιρὸν, ὥστε ὅπου ταχέως τε ἅμα καὶ ἀθρόως τρέ-

φοντα ὀνομάζονται, ὅσα καὶ γλήγορα ἀρχίζου νὰ θρέψουν
τὸ σῶμα καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν δίδουν ὅλην τους τὴν τρο-
φήν· βραδέως δὲ τρέφοντα ὀνομάζονται, ὅσα ἀφοῦ τὰ γευθῆ
ὁ ἄνθρωπος ἀρχοῦν νὰ τὸν θρέψουν, δηλαδὴ, δὲν μεταβάλλ-
ονται εἰς τροφήν γλήγορα, ὅμως καὶ ἀπὸ τὰ ταχέως, καὶ
ἀθρόως τρέφοντα, καὶ ἀπὸ τὰ βραδέως δὲν εἶναι ὅλα ὅμοια·
διότι ἄλλα τρέφουν ταχύτερα, καὶ ἄλλα βραδύτερα, ἀλλὰ
διὰ νὰ γίνῃ τοῦτο σαφέστερον εἴπωμεν καὶ ὀλίγα τινὰ
παραδείγματα.

3. Ταχύτατα λοιπὸν καὶ ἀθροῦτατα τρέφει τὸ κρασί,
ὁ χυλὸς τοῦ φέρου, καὶ ἄλλα ὅσα εἶναι κατὰ τὴν σύστα-
σιν καὶ φύσιν τους λεπτά, καὶ ὅχι παχέα· οὔτε γλίσχρα·
βραδύτατα δὲ τρέφουν καὶ κατ' ὀλίγον, τὸ βοδινὸν κρέας,
οἱ πόμπολοι, οἱ θαλασσινοὶ σπόνδιλοι, αἱ γαρίδες, αἱ κα-
ραβίδες, οἱ ἀστακοὶ καὶ ὅλως εἰπεῖν ὅλα τὰ σκληρόσαρκα,
ἀκόμη καὶ τὰ σκληρὰ τυρία, καὶ τὰ παστωμένα κρέατα,
καὶ αἱ φακᾶς, καὶ τὰ ἀγριοκρέμειδα, καὶ τὰ παραψημένα
αὐγά, καὶ ὁ χόνδρος, καὶ ἄλλα ὅμοια, ὅμως καὶ ἀπὸ αὐτὰ
δὲν τρέφουν ὅλα ὅμοια, οὔτε κατὰ τὴν παχύτητα, οὔτε
κατὰ τὴν βραδύτητα· δυνάμεθα δὲ νὰ τὰ διακρίνωμεν ὅλα
ἀπὸ τὸ χροῶμα, καὶ ἄλλα ἀπὸ τὴν πείναν τοῦ σφυγμοῦ.

4. *Ἀπὸ τὰ κρασία λοιπὸν ὅσα εἶναι λευκά κατὰ τὸ
χροῶμα, καὶ λεπτά κατὰ τὴν σύστασιν των, τρέφουσι ταχύ-
τατα καὶ ἀθροῦτατα, καὶ διὰ τοῦτο δίδουν καὶ ὀλίγην
τροφήν καὶ μεταβάλλονται καὶ ὀγλήγορα εἰς τὸ οὔρος, ὅσα
δὲ εἶναι ξανθὰ καὶ παχέα, τρέφουσι ταχέως καὶ ἀθρόως,

ὅμως δίδουσι περισσότεραν τροφήν ἀπὸ τὰ λεπτὰ καὶ λευκὰ καὶ ὀλιγώτεραν ἀπὸ τὰ μαῦρα, ὥστε κατὰ τὴν ταχύτητα τῆς τροφῆς, πρώτης τάξεως εἶναι τὰ λεπτὰ καὶ λευκὰ, δευτέρας δὲ τὰ ξανθὰ καὶ παχέα, καὶ τρίτης τὰ μαῦρα· ὅσα δὲ κρασία εἶναι λευκὰ καὶ παχέα, οὔτε ταχέως τρέφουσιν, οὔτε ἀθρόως, καὶ τρέφουσιν ὀλιγώτερον μὲν ἀπὸ τὰ ξανθὰ καὶ μαῦρα, περισσότερον δὲ ἀπὸ τὰ λεπτὰ καὶ λευκὰ· καθὼς λοιπὸν ἀπὸ τὰ κρασία ὅσα διαφέρουν κατὰ τὸ χρῶμα καὶ κατὰ τὴν σύστασιν, διαφέρουν καὶ κατὰ τὸ ταχέως τρέφειν ἢ βραδέως, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἀπὸ τὰ φαγητὰ, ὅσα εἶναι λεπτότερα κατὰ τὴν σύστασιν ταχέως τρέφουσι, καὶ ὅσα εἶναι παχύτερα, ἢ γλίσχροα, ἢ σκληρὰ, βραδέως· ἐπειδὴ ὅμως εἶναι πολλὰ καὶ διάφορα, καθολικώτερον σημεῖον εἶναι εἰς διάκρισιν τῶν ταχέως ἢ βραδέως τρεφόντων, ὁ σφυγμὸς καὶ ἡ καθ' ὁρμὴν κίνησις.

5. Ὄταν λοιπὸν ἀποῦ φάγη τις κἀνὲν φαγητὸν, ἢ πῖν ποτὸν, ἤθελε γείνη ὁ σφυγμὸς του σφοδρότερος καὶ μεγαλύτερος, ἐκεῖνο τὸ φαγητὸν ἢ ποτὸν εἶναι θρεπτικώτερον· ὁμοίως ἀποῦ γευθῆ τις κἀνὲνα φαγητὸν ἢ ποτὸν, ἂν ἤθελεν ἀποκτήσῃ κἀμμίαν δύναμιν εἰς τὸ νὰ κινηθῆ καὶ νὰ μὴ ἀποστάσῃ γρήγορα, καὶ διὰ τοῦτο τὸ φαγητὸν ἐκεῖνο φανερώνεται νὰ ἦναι θρεπτικώτερον· δυνάμεθα ἔτι νὰ γνωρίσωμεν καὶ ποῖον εἶναι θρεπτικώτερον ὅταν τις ἤθελεν ἀδυνατήσῃ ἢ ἀπὸ κένωσης, ἢ ἀπὸ κόπρον, καὶ τρώγων ἤθελε δυναμωθῆ ὀγλήγορα.

6. Μὲ αὐτὰς λοιπὸν τὰς τρεῖς δοκιμὰς δύναται νὰ γνω-

ρίσῃ ὁ ἰατρὸς ποῖα φαγητὰ εἶναι θρεπτικώτερα καὶ ποῖα μὴ, ὅμως τὴν δοκιμὴν πρέπει νὰ τὴν κάμνῃ εἰς ὑγιεῖς, καὶ ἀκόμη ὅταν θέλῃ νὰ συγκρίνῃ τὰ φαγητὰ ὅπου γίνονται ἀπὸ ὄσπρια, ὡσὰν τὴν φάβαν, τὸ ξεφλισμένον σιτάρι, τὸν χόνδρον καὶ τὰ ὅμοια· διὰ νὰ γνωρίσῃ ποῖα εἶναι θρεπτικώτερα καὶ ποῖα ὄχι, πρέπει νὰ συγκρίνῃ πρὸς ἄλλα ἐκεῖνα ὅπου εἶναι ὅμοια κατὰ τὴν ποιότητα τῆς συστάσεώς των, τὰ δὲ κρέατα ἐπειδὴ ἔχουν ἰδίαν σύστασιν καθένα, πρέπει νὰ τὰ συγκρίνωμεν μὲ τὴν αὐτὴν κατασκευὴν, ἢ καὶ τὰ δύο ἐψημένα, καὶ οὕτω συγκρίνων αὐτὰ, δύναται νὰ γνωρίσῃ ποῖα τρέφουν περισσότερον καὶ ποῖα ὀλιγώτερον· εἰς μερικὰ δὲ ἀπὸ τὰ ὄσπρια· καὶ εἰς τὰ κραμβία καὶ ἄλλα ὅμοια, ἐπειδὴ ἔχουν δριμύτητά τινα, διὰ νὰ γείνη ἀκριβεστέρα ἢ δοκιμὴ πρέπει νὰ εὐγάζῃ ἀπὸ αὐτὰ πρῶτον κἀποῖον χυμὸν, καὶ μετὰ ταῦτα πρέπει νὰ τὰ ἐτοιμάζῃ καὶ νὰ τὰ μαγειρεύῃ ὅμοια καὶ νὰ τὰ δίδῃ εἰς τροφήν, δηλαδὴ νὰ τὰ βράζῃ πρῶτον ὀλίγον καὶ νὰ χύνη ἐκεῖνο τὸ νερὸν καὶ ἔπειτα νὰ βάνῃ ἄλλο διὰ νὰ βράσουν καθὼς χρειάζεται.

7. Ὄσα λοιπὸν ταχέως τρέφουσι, τούτων καὶ αἱ διαχωρήσεις γίνονται ταχέως, καὶ ὅσα βραδέως τρέφουσι βραδέως γίνονται καὶ αἱ διαχωρήσεις· διαχωρήσεις δὲ ἐννοεῖται ἡ κένωσις ὅπου γίνεται δι' ὅλου τοῦ σώματος, ἢ ἡ κένωσις ὅπου γίνεται διὰ τῆς κοιλίας· ἀλλὰ μ' ὅλον ὅπου ἀληθεύει καὶ κατὰ τὰ δύο σημααινόμενα, ὅμως ὁ Γαληνὸς θέλει νὰ ἐννοῖται ἐνταῦθα κατὰ τὸ δεύτερον σημααινόμενον· διὰ νὰ γείνη δὲ σαφὲς καὶ τὸ αἴτιον, διὰ τὸ ὅποῖον αἱ διαχωρή-

σεις τῶν ταχέως τρεφόντων γίνονται ταχεῖαι, καὶ τῶν βραδέως τρεφόντων βραδεῖαι, ἄς σημειώσωμεν ὀλίγα καὶ ποῦ πρῶτον πηγαίνουσι τὰ φαγητὰ καὶ ποῦ μετατοπίζονται ὕστερον.

8. Τὰ φαγητὰ λοιπὸν πρῶτον τὰ δέχεται ἡ κοιλία, καὶ τραβοῦσα τὸν χυμὸν ὁποῦ εὑρίσκεται εἰς αὐτὰ τὸν ἀποθέτει εἰς τὸν χιτῶνά της, καὶ ὅταν χορτάσῃ ἡ κοιλία ἀπὸ τὸν χυμὸν τῶν φαγητῶν τὰ λοιπὰ πέμπει εἰς διαχώρησιν, εἰς τὸν αὐτὸν δὲ καιρὸν, ὅταν τὸ σικότι ὑστερῆται τροφῆς, τραβᾷ καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὰ φαγητὰ τινὰ χυμὸν εἰς τροφήν του, εἰ δὲ καὶ τὸ σῶμα ὑστερεῖται τροφῆς, τραβᾷ καὶ αὐτὸ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν τὴν ἐδικήν του τροφήν ἀπὸ τὸ σικότι, ὥστε ὁποῦ ὅταν ὁ ἰατρὸς θέλει νὰ ἐξετάσῃ ποῖα ταχέως τρέφουσι καὶ ποῖα βραδέως, πρέπει νὰ κάμῃ τὴν δοκιμὴν εἰς ἀνθρώπους ὁποῦ νὰ χρειάζεται τὸ σῶμά τους τροφήν, καὶ οὕτω θέλει γίνεῖ ἡ δοκιμὴ του ἀκριβεστέρα· καὶ ταῦτα μὲν ἐσημειώθησαν καθόσον συμβάλλουσιν εἰς τὸν παρόντα ἀφορισμὸν, ὅστις δὲ βούλεται νὰ μάθῃ ἐντελέστερον τὰ περὶ τῆς τροφῆς πῶς μεταβάλλεται καὶ πῶς διαμοιράζεται, ἄς ἀναγνώσῃ τὸ περὶ φυσικῶν δυνάμεων, τοῦ Γαληνοῦ, καὶ ἄλλα.

Ἄφορισμὸς ιβ'.

Τῶν ὀξέων νοσημάτων οὐ πάμπαν ἀσφαλέες αἱ προαγορεύσεις οὔτε τοῦ θανάτου, οὔτε τῆς ὑγείας.

Κατὰ λέξιν.

Αἱ προγνώσεις τῶν ὀξέων νοσημάτων δὲν εἶναι παντελῶς βέβαιοι μήτε τοῦ θανάτου μήτε τῆς ὑγείας.

Αἰτιώδης.

1. Οἱ ἔμπειροι καὶ στοχαστικοὶ ἰατροὶ γνωρίζουν τὸν ἀσθενῆ ἀπὸ κάποια σημεῖα τοῦ πάθους, ἂν μέλλῃ νὰ ποθάνῃ ἢ νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὸ πάθος ὁποῦ τὸν κυριεύει· ἀπὸ τὰ πάθη δὲ ἄλλα ὀνομάζονται ὀξέα καὶ ἄλλα χρόνια· καὶ ὀξέα μὲν ὀνομάζονται ἐκεῖνα ὁποῦ συμβαίνουν μὲ σφοδρότητα καὶ παύουν ὀγλήγωρα, καθὼς ἐσημειώθη καὶ εἰς τὸν δ' ἀφορισμὸν τοῦ πρώτου μέρους, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἐρημέρους πυρετοὺς, ἂν καὶ παύουν ὀγλήγωρα, ὅμως ὡς μὴ συμβαίνοντες μὲ σφοδρότητα δὲν τοὺς ὀνομάζουσιν ὀξεῖς· προέχονται δὲ τὰ ὀξέα πάθη ἀπὸ μόνους θερμοὺς χυμοὺς καὶ παχεῖς, οἵτινες κυριεύουν τὸ σῶμα· καὶ ὅταν πάσχῃ ἐν μόνον μέρος, καθὼς ὅταν συμβῇ πλευριτίς, ἢ περιπνευμονία, ἢ κινάγχη καὶ ἄλλα ὅμοια, εἰς ὅλα δὲ τὰ ὀξέα πάθη συμβαίνει πυρετὸς, καὶ ὀλίγα γίνονται χωρὶς πυρετόν· χρόνια δὲ ὀνομάζονται ἐκεῖνα ὁποῦ στέκουσι πολλὸν καιρὸν καὶ δὲν παύουν ὀγλήγωρα, καὶ γίνονται ἀπὸ παχεῖς γλίσχρους καὶ ψυχροὺς χυμοὺς, οἵτινες δὲν παύουν ὀγλήγωρα, ἀλλὰ μένουσι ἀσάλευτοι εἰς τὸ μέρος ὁποῦ πάσχει, ὀλίγα δὲ ἀπὸ τὰ χρόνια πάθη γίνονται χωρὶς νὰ πάσχῃ τόπος χωριστὸς, ὅταν δηλαδὴ, εὑρίσκωνται σκορπισμένοι εἰς ὅλας τὰς φλέβας χυμοὶ μελαγχολικοὶ, ἢ φλεγματώδεις καὶ σαπισμένοι.

2. Εἰς ὅλα λοιπὸν τὰ χρόνια πάθη πρέπει νὰ πείθεται ὁ ἰατρὸς εἰς τὰς προγνώσεις του, εἰς δὲ τὰ ὀξέα πάθη δὲν πρέπει νὰ πείθεται εἰς ὅλα, διότι τῶν ὀξέων παθῶν ἡ κρίσις γίνεται συντόμως, καὶ οἱ χυμοὶ μεταβαίνουσιν ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, καὶ διὰ τοῦτο εἶπε τὸ οὐ πάμπαν ἀσφαλές.

Ἀφορισμὸς κ'.

Ἐκόσσοι νεύουσιν ἐοῦσιν αἱ κοιλίαι ὑγραίσι, τούτοις ἀπογηράσκουσι, ξηραὶ γίνονται, ὀκόσσοι δὲ νεύουσιν ἐοῦσιν αἱ κοιλίαι ξηραίσι, τούτοις ἀπογηράσκουσιν ὑγραὶ γίνονται.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς ὅσους ὅταν ᾖναι νέοι, αἱ κοιλίαι των εἶναι ὑγραὶ, εἰς αὐτοὺς ὅταν γηράσῃσι γίνονται ξηραὶ, καὶ εἰς ὅσους ὅταν ᾖναι νέοι, αἱ κοιλίαι των εἶναι ξηραὶ, εἰς τούτους ὅταν γηράσῃσι γίνονται ὑγραὶ.

Αἰτιώδης.

1. Ὑγραὶ κοιλίαι λέγονται, ἢ κατὰ τὴν κρᾶσιν, ἢ κατὰ τὴν χώνευσιν, ὡσαύτως καὶ αἱ ξηραὶ· καὶ κατὰ μὲν τὴν κρᾶσιν ὑγραὶ λέγονται, ὅταν πλεονάζῃ ἡ ὑγρότης, ξηραὶ δὲ ὅταν πλεονάζῃ ἡ ξηρότης· κατὰ δὲ τὴν χώνευσιν ὑγραὶ λέγονται, αἱ εὐκολοκίνητοι· γίνεται δὲ ἡ κοιλία ἔξω τοῦ μέτρου, ὅταν ἀπὸ τὴν τροφὴν ἥτις μεταβάλλεται εἰς χυλὸν, ἀναβαίη ὀλιγωτέρα εἰς τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος, ἢ καταβαίη περισσοτέρα κάτω, ξηροτέρα δὲ γίνεται, ὅταν δίδηται ὅλη ἡ ὑγρότης τῆς τροφῆς εἰς τὸ ὕψος.

2. Εἰς τὸ νὰ ἀναβαίη δὲ ὀλιγωτέρα τροφή εἰς τὰ ἐπάνω μέρη τοῦ σώματος εἶναι τρία τὰ αἴτια, τὸ νὰ τρώγῃ ὁ ἄνθρωπος περισσότερον, τὸ νὰ καταβαίη κάποια χολὴ εἰς τὴν κοιλίαν καὶ εἰς τὸν ἀσθενῆ, ἢ καθεκτικὴ δύναμις· καὶ ὅταν μὲν φάγῃ περισσότερον ὁ ἄνθρωπος, τὸ ὕψος τραβᾷ μόνον ὅση τοῦ χρειάζεται τροφή καὶ ὅση δύναται, ἢ δὲ λοιπὴ τρέχει καὶ καταβαίνει κάτω μὲ τὴν κόπρον καὶ διὰ τοῦτο γίνεται ἡ κοιλία ὑγροτέρα, τότε δὲ ὀρέγεται περισσοτέραν τροφὴν ὁ ἄνθρωπος, καὶ χορταίνει συντομώτερα ὅταν ᾖναι θερμὰ τὰ ὀρεκτικὰ μέρη.

3. Ὅταν δὲ καταβαίη πολλὴ χολὴ εἰς τὴν κοιλίαν, τὴν παρακινεῖ νὰ καταβιβάσῃ τὴν τροφὴν κάτω, καὶ νὰ τὴν εὐγάλῃ πρὸ καιροῦ, καὶ διὰ τοῦτο γίνεται τότε ἡ κοιλία ὑγροτέρα.

4. Ὅμοίως ὅταν ἡ καθεκτικὴ δύναμις τῆς κοιλίας, δηλαδή, ἐκείνη ὅπου ἐπικρατεῖ τὴν τροφὴν ᾖναι ἀσθενῆς, καὶ ἡ ἀποκριτικὴ δύναμις τῆς κοιλίας καὶ τῶν ἐντέρων, δηλαδή, ἐκείνη ἥτις διώκει καὶ καταβιβάζει τὴν κόπρον κάτω, εἶναι δυνατωτέρα, τότε ἡ τροφή καταβαίνει συντομώτερα, καὶ διὰ τοῦτο γίνονται καὶ αἱ κοιλίαι ὑγραὶ· γίνεται δὲ ἡ καθεκτικὴ δύναμις τῆς κοιλίας ἀσθενῆς, ἀπὸ τὴν ὑγρότητα τῆς αὐτῆς κοιλίας· ἢ δὲ ἀποκριτικὴ δύναμις γίνεται ἰσχυρὰ ἀπὸ τὴν ξηρότητα.

5. Ὅταν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος, νέος ᾖναι, ὀρέγεται περισσότερον, εἶναι ὡς προεῖπομεν, τὸ στόμα τῆς κοιλίας ψυχρὸν· ὅταν δὲ γηράσῃ, ἐπειδὴ ψυχραίνεται ὅλον τὸ σῶμα, τότε

συμβαίνει να ψυχρανθῆ ἡ υγρότης τοῦ στόματος τῆς κοιλίας τόσον, ὥστε να πίπτῃ εἰς ἀνορεξίαν, καὶ τραβῶν τὸ ὑπάρ ὅλην τὴν υγρότητα, γίνεται ἡ κοιλία του ξηρά.

6. Ὅσοι δὲ νέοι ὄντες, ἔχουν τὴν κοιλίαν των ὑγρὰν, διὰ τὸν πικρόχολον χυμὸν ὁποῦ καταβαίνει εἰς τὴν κοιλίαν ὡς προεῖρηται, ὅταν γηράσουν, ἐπειδὴ δὲν τρέχει τόσος πικρόχολος χυμὸς, ὅσοι τρέχει εἰς τὴν νεότητά των, ξηραίνεται ἡ κοιλία των.

7. Ὅσοι δὲ νέοι ὄντες, ἔχουσιν ὑγρὰν τὴν κοιλίαν των, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως, ὅταν γηράσουν δὲν συμβαίνει εἰς ὅλους ἢ μεταβολὴ τῆς ὑγρᾶς κοιλίας εἰς ξηρὰν διότι ἡ ἀσθένεια τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως προέρχεται, ὡς προεσημειώθη, ἀπὸ τὴν υγρότητα τῆς κοιλίας, λοιπὸν ἂν ἡ ὑγρὰ τῶν τοιούτων κοιλία ἤθελεν ἦσθαι ἀπ' ἀρχῆς καὶ ψυχρότερα, ἐπειδὴ πίπτει εἰς ἀμετρον ψυχρότητα κατὰ τὸ γῆρας, ἢ καθεκτικὴ βεβαίως δύναμις εἶναι ἀσθενῆς καὶ εἰς τὸ γῆρας, διὰ τὴν ἀμετρίαν τῆς ψυχρότητος· διότι πᾶσα ἀμετρία λύει τὴν ἐνέργειαν, διὰ τοῦτο οἱ τοιοῦτοι καὶ γηράσκοντες ἔχουν ὑγρὰς τὰς κοιλίας των, ἢ δὲ ὑγρὰ κοιλία ἤθελεν ἦσθαι καὶ μετρίως θερμὴ ἕως εἰς τὸ γῆρας· ἢ καθεκτικὴ δύναμις εἶναι ἰσχυρὰ, διότι δὲν εὐρίσκεται εἰς τὴν τοιαύτην κοιλίαν, μήτε ἢ κατὰ ξηρότητα δυσσασία, μήτε ἢ κατὰ θερμότητα, ἢ μὲν κατὰ ξηρότητα δυσσασία δὲν εὐρίσκεται, διότι ἦτο φυσικὰ ὑγρότερα, ἢ δὲ κατὰ θερμότητα δὲν εὐρίσκεται καὶ αὕτη, διότι ὑπετέθη νὰ ἦναι μετρίως θερμὴ, συμπεραίνεται λοιπὸν, ὅτι ἀπὸ

ἐκείνους οἵτινες ἔχουν ὑγρὰν τὴν κοιλίαν των διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως, νὰ μὴ μετατρέπηται εἰς ὅλους ἢ κοιλία ἀπὸ τὴν υγρότητα εἰς τὴν ξηρότητα ὅταν γηράσουν, ἀλλ' εἰς ἐκείνους ὁποῦ τὴν ἔχουν ὑγρὰν ἀμα καὶ θερμὴν, μετρίως· καθὼς λοιπὸν εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἔχουν τὴν κοιλίαν ὑγρὰν εἰς τὴν νεότητα, ὅταν γηράσουν μετατρέπεται εἰς ξηρότητα, καὶ ἀντιστρόφως εἰς ἐκείνους ὁποῦ εἶναι ἡ κοιλία ξηρὰ εἰς τὴν νεότητα, μετατρέπεται εἰς ὑγρότητα· διότι τρία εἶναι τὰ αἷτια καὶ εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἔχουν τὴν κοιλίαν ξηρὰν εἰς τὴν νεότητα, καθὼς ἦτον τρία αἷτια καὶ εἰς ἐκείνους ὁποῦ τὴν ἔχουν ὑγρὰν· ἀλλὰ διὰ τὸ τελειότερον, ἃς σημειώσωμεν ὀλίγα καὶ περὶ αὐτῶν.

8. Εἰς ὅσους λοιπὸν ἡ κοιλία εἶναι ξηρὰ εἰς τὴν νεότητά των, προέρχεται ἢ ἀπὸ τὴν ὀλίγην ὄρεξιν ὁποῦ ἔχουν, ἢ ἀπὸ τὸ νὰ τρέχη ὀλίγος πικρόχολος χυμὸς εἰς τὴν κοιλίαν, ἢ ἀπὸ τοῦ νὰ ἦναι ἰσχυρὰ ἢ καθεκτικὴ δύναμις· καὶ ὅταν μὲν ἔχουν ὀλίγην ὄρεξιν, λαμβάνουν καὶ ὀλίγην τροφήν, καὶ τραβᾷ τὸ ὑπάρ ὅλην τὴν υγρότητα τῆς τροφῆς καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ξηρὰ ἡ κοιλία των· προέρχεται δὲ ὀλίγη ὄρεξις, ἀπὸ τὴν θερμότητα τῶν ὀρεκτικῶν μορίων, ὡς προεσημειώθη.

9. Ὅταν δὲ τρέχη ὀλίγος πικρόχολος χυμὸς, δὲν παραινῶνται τὰ περιττώματα τοῦ νὰ καταβῶσι συντόμως, καὶ βραδύνοντα ἐξατμίζονται, διὰ τοῦτο καὶ τότε εἶναι ξηρὰ ἡ κοιλία· ὅταν δὲ ἦναι ἰσχυρὰ ἢ καθεκτικὴ δύναμις τοὺς κυριεύει ἡ ξηρότης, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τότε ἡ κοιλία των εἶναι ξηρὰ.

10. Ἐκεῖνοι λοιπὸν ὁποῦ ἔχουν τὴν κοιλίαν τῶν ξηρῶν ἀπὸ τὴν ὀλίγην ὕδρα, ὅταν γηράσῃ γίνονται ψυχρότεροι, καὶ διὰ τοῦτο ὑγραίνονται αἱ κοιλίαι τῶν· εἰς ἐκεῖνους δὲ ὁποῦ καταβαίνει ὀλίγος πικρόχολος χυμὸς, ὅταν γηράσῃ, ἂν πλεονάσῃ ὁ χυμὸς ὑγραίνεται ἡ κοιλία τῶν, εἰ δὲ μὴ μένει ξηρὰ· ὅσοι δὲ ἔχουν τὴν κοιλίαν τῶν ξηρῶν εἰς τὴν νεότητά, οὔσα ἰσχυρὰ ἢ καθεκτικὴ δύναμις, ὅταν γηράσῃ πίπτουν εἰς ἄμετρον ξηρασίαν, διὰ τοῦτο ὑγραίνεται καὶ αὐτῶν τότε ἡ κοιλία, διότι ἀπὸ τὴν ἄμετρον ξηρασίαν ἀσθενεῖ ἡ καθεκτικὴ τῶν δύναμις.

Ἄφορισμὸς κα'.

Λιμὸν θώρηξις λύει.

Κατὰ λέξιν.

Ἡ μέθη ἀφανίζει καὶ φθεῖρει τὴν πείναν.

Αἰτιώδης.

1. Ὁ παρῶν ἀφορισμὸς εἶναι συντομώτατος μὲν κατὰ τὴν λέξιν, κρύπτει δὲ πολλὰς ἐννοίας· διὰ τοῦτο, ἄς σημειώσωμεν πρῶτον, πόσα σημαίνει ὁ λιμὸς, καὶ κατὰ ποῖον σημαινόμενον λαμβάνεται ἐνταῦθα, καὶ πόθεν προέρχεται, καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ἰατρύεται.

2. Ὁ λιμὸς λοιπὸν ἐξηγουόμενος σημαίνει τὴν πείναν· ἡ δὲ πείνα γίνεται κατὰ δύο τρόπους, ἢ ὅταν δηλαδὴ, δὲν ἔχη τις νὰ φάγῃ εἰς τὸν καιρὸν του, ἢ ἐμποδίζεται, ἢ ὅταν τὸν κυριεύῃ τὸ πάθος ὁποῦ ὀνομάζεται κυνώδης πείνα· ἡ

δὲ κυνώδης πείνα εἶναι μία ἄπαυστος ὕδρα καὶ ὅσον τρώγῃ τις τόσον περισσύτερον ὀρέγεται· ἐνταῦθα λοιπὸν ὁ λιμὸς λαμβάνεται διὰ τὸ πάθος καὶ ὄχι διὰ τὴν ἀπλῶς πείναν· προέρχεται δὲ ἡ κυνώδης πείνα, ἢ ἀπὸ τὴν ψυχρότητα τοῦ στόματος τῆς κοιλίας, καθὼς προσημειώθη ἀνωτέρω, ἢ ἀπὸ τινος ξένου χυμοῦ· ἰατρύεται δὲ μὲ τὸ κρασί, ἀλλ' ὁ πάσχων πρέπει νὰ μεταχειρίζεται τὸ κρασί τοιοῦτοτρόπως:

3. Ἐν καιρῷ τοῦ γεύματος πρέπει πρῶτον νὰ τρώγῃ φαγητὰ παχέα καὶ ἐλαιώδη, καὶ νὰ ἀπέχη ἀπὸ τὰ ξυνά· ὕστερον νὰ πίνη πολὺ κρασί, εἴτε διψῆ ἢ ὄχι, τὸ δὲ κρασί νὰ ᾖ γλυκὺ καὶ ξανθόν, ἢ κόκκινον, καὶ ὄχι ἀδρῦ, οὔτε ἄσπρον· διότι τὸ κόκκινον καὶ γλυκὺ κρασί, καὶ τὰ παχέα φαγητὰ, θερμὰ ὄντα, θερμαίνουσι καὶ τὸ στόμα τῆς κοιλίας, ἢ γλυκαίνουσι τοὺς ξυνοὺς χυμοὺς, καὶ ἰατρύεται τὸ πάθος· τὸ δὲ λευκὸν καὶ ἀδρῦ κρασί, καὶ τὰ ξυνά φαγητὰ, περισσότερον βλάπτει.

4. Πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι τὸ κρασί εἰς τοιαύτην μόνον πείναν ὠφελεῖ, εἰς δὲ τὴν ἀπλῶς πείναν, ἣτις γίνεται διὰ τῆς νηστείας, ἢ ἀπὸ ἄλλο αἴτιον, βλάπτει.

Ἄφορισμὸς κβ'.

Ἀπὸ πλησμονῆς δόσσα ἂν νοσήματα γένηται, κένωσις ἴηται· δόσσα δ' ἂν ἀπὸ κενώσεως πλησμονή, καὶ τῶν ἄλλων, ἢ ὑπεναντίως.

Κατὰ λέξιν.

Ὅσαι ἀσθένειαι γίνονται ἀπὸ πολυφαγίαν, τὰς ἰατρεῦει ἢ κένωσις· ὅσαι δὲ ἀσθένειαι γίνονται ἀπὸ κένωσιν, τὰς ἰατρεῦει ἢ γέμισις· καὶ τῶν ἄλλων ἀσθενειῶν ἰατρεία, εἶναι τὸ ἐναντίον.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ, παραγγέλλει ὁ Ἱπποκράτης, ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάζη ὁ ἰατρός κάθε πάθους τὴν αἰτίαν, καὶ κατὰ τὴν αἰτίαν τοῦ πάθους, νὰ δίδῃ τὸ ἐναντίον· διὰ τοῦτο λέγει, ὅσα προέρχονται ἀπὸ γέμισιν καὶ πολυφαγίαν, τὰ ἰατρεῦει ἢ κένωσις καὶ ἢ νηστεία, καὶ ὅσα προέρχονται ἀπὸ κένωσιν, τὰ ἰατρεῦει ἢ γέμισις· ὥστε ὅσα προέρχονται ἀπὸ θερμότητα, τὰ ἰατρεῦει ἢ ψυχρότης· καὶ εἰς τὰ ἄλλα ὁμοίως ἰατρικὸν εἶναι, τὸ ἐναντίον τῆς αἰτίας του.

2. Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρη τοῦτο ὁ ἰατρός, ὅτι τότε μόνον πρέπει νὰ δίδῃται τὸ ἐναντίον τῆς αἰτίας τοῦ πάθους, ὅταν τὸ πάθος δὲν ἤθελε ριζώσῃ, οὔτε ἤθελε μεταβληθῆ εἰς ἄλλο σύμπτωμα· διότι ὅταν συντόμως γνωρισθῇ ἢ αἰτία τοῦ πάθους, ἢν διωχθῇ ἢ αἰτία ἰατρεῦεται συντόμως καὶ τὸ πάθος· ὅταν δὲ χρονίση τὸ πάθος, ἢ ἤθελεν αὐξήσῃ καὶ ριζώσῃ, ἢ ἤθελε μεταβληθῆ εἰς ἄλλο σύμπτωμα, τότε χρειάζεται νὰ δοθῇ καὶ τὸ ἐναντίον τῆς αἰτίας τοῦ πάθους, καὶ προσέτι, βότανον διὰ τὸ σύμπτωμα ὅπου ἐφανερῶθη· παραδείγματος χάριν, ὅταν πολυτρῶγων τις ἤθελε γνωρίσῃ σύχυσίν τινα εἰς τὸ σῶμά του, προτοῦ συμβῆ κανὲν πάθος,

πρέπει εὐθὺς νὰ κάμῃ μόνην κένωσιν διὰ νὰ προφυλαχθῇ· ὅταν δὲ ἀπὸ τὴν πολυφαγίαν ἤθελε συμβῆ κανὲν πάθος, ὡς μὴ προφθάζας νὰ τὸ παύσῃ μὲ τὴν κένωσιν, τότε πρέπει νὰ κάμῃ καὶ κένωσιν, καὶ προσέτι νὰ μεταχειρισθῇ καὶ βότανον ἐναντίον τοῦ πάθους, ὁμοίως καὶ εἰς τὰ ἄλλα.

Ἐφορισμὸς γγ'.

Τὰ ὀξέα τῶν νοσημάτων κρίνεται ἐν τεσσαρακαιδεκάτησιν ἡμέρησι.

Κατὰ λέξιν.

Τὰ ὀξέα νοσήματα κρίνονται εἰς δεκατέσσαρας ἡμέρας.

Αἰτιώδης.

1. Ἐπειδὴ κάθε πάθους ἢ κρίσις γίνεται κατὰ τὴν δύναμίν του, καὶ κατὰ τὴν δύναμίν του καὶ κρίσιν λαμβάνει τὴν ὀνομασίαν, διὰ τοῦτο, ὅσα εἶναι σφοδρὰ καὶ κρίνονται ὀγλήγορα, ὀνομάζονται ὀξέα πάθη, καθὼς ἐσημειώθη εἰς τὸν 16 ἀφορισμὸν τοῦ παρόντος, ὅσα δὲ εἶναι ταπεινότερα καὶ ἢ κρίσις των γίνεται ἀργότερα, ὀνομάζονται χρονία· ἀλλ' ἐπειδὴ πάλιν ἀπὸ τὰ ὀξέα, ἄλλα κρίνονται συντομότερα, καὶ δὲν ἐκτείνονται ἔξω ἀπὸ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν, διὰ τοῦτο ὀνομάζονται καὶ κατώξεα, καὶ ὀξύτατα, ἄλλα δὲν μεταβάλλονται εἰς ἄλλο σύμπτωμα καὶ διὰ τὴν μεταβολὴν γίνεται ἢ κρίσις των βραδεία ὡσάν τῶν χρονίων, διὰ νὰ φανερώσῃ ὁ Ἱπποκράτης πῶς πάθη πρέπει νὰ ὀνομάζονται κυρίως ὀξέα, ἔθεσε διὰ τοῦ παρόντος ἔρου τῆς κρίσεως τῶν ὀξέων παθῶν, τὴν 18 ἡμέραν.

2. Ὁξέα λοιπὸν πάθη ἀπλῶς πρέπει νὰ ὀνομάζωνται, ὅσα κατὰ τὴν κρίσιν των δὲν ἐκτείνονται ἔξω ἀπὸ τὴν ἰδ' ἡμέραν, ἀλλὰ κρίνονται ἢ εἰς τὴν πέμπτην, ἢ εἰς τὴν ἐβδόμην, ἢ εἰς τὴν ἐννάτην, ἢ εἰς τὴν ἐνδεκάτην, ἢ εἰς αὐτὴν τὴν δεκάτην τετάρτην. ὅσα δὲ ἀπὸ τὰ ὀξέα ἕκτα παρέλθῃ ἢ δεκάτη τετάρτη κρίνονται, ἐκεῖνα ὀνομάζονται ὀξέα ἐκ μεταπτώσεως, ὅμως διὰ νὰ γίνῃ φανερωτέρα ἡ ἐρμηνεία ἃς σημειώσωμεν καὶ περὶ τῆς κρίσεως κατὰ πόσους τρόπους γίνεται.

3. Ἡ κρίσις λοιπὸν εἶναι μεταβολὴ τοῦ πάθους, καθὼς ἐσημειώθη εἰς τὸν ἰγ' ἀφορισμὸν τοῦ παρόντος, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πάθη ἄλλοτε μεταβάλλονται εἰς τελείαν υγείαν καὶ ἄλλοτε εἰς θάνατον, καὶ πάλιν ἐνίοτε μεταβάλλονται εἰς τὸ καλῆτερον καὶ ἐνίοτε εἰς τὸ χειρότερον, διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἰατροὶ τέσσαρες λέγουσιν ὅτι εἶναι αἱ κρίσεις, εἰς υγείαν, δηλαδὴ, εἰς θάνατον, εἰς τὸ καλῆτερον καὶ εἰς τὸ χειρότερον.

4. Τὰ ἀπλῶς λοιπὸν ὀξέα πάθη ἐπειδὴ ἔχουν μεγάλην ὀρμὴν καὶ κίνησιν, ὄχι μόνον μεταβάλλονται καὶ κρίνονται ὀγλήγορα, ἀλλὰ καὶ ἡ κρίσις των γίνεται εἰς υγείαν ἢ εἰς θάνατον. σημειώσεως δὲ καὶ τοῦτο ἄξιον, ὅτι ὅσα ὀξέα πάθη ἀρχίζουσιν μετ' ὀφθόνη ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν εἶναι ταπεινά, καὶ εἰς τὴν τετάρτην, ἢ πέμπτην, ἢ ἕκτην, ἢ ἐβδόμην γίνονται σφοδρότερα, ἐκεῖνα κρίνονται εἰς τὰς εἰκοσιν ἡμέρας· ὅμως καὶ αὐτὰ δὲν περνοῦν τὴν δεκάτην τετάρτην ἡμέραν, διότι ἡ κρίσις μετρεῖται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς αὐξήσεως τοῦ πάθους.

5. Ἡ τάξις αὕτη τῆς κρίσεως φυλάττεται εἰς τὰ ἀπλῶς ὀξέα πάθη· ὅσα δὲ ἔχουν τὴν κίνησιν των ἀνώμαλον, δηλαδὴ, ἄλλοτε αὐξάνουσιν καὶ ἄλλοτε ταπεινοῦνται, ἐκεῖνα ἐκτείνονται, κατὰ τὴν κρίσιν, ἕως εἰς τὰς τεσσαράκοντα· καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς κρίσεως, κατὰ τὸ ἀναγκαῖον τοῦ ἀφορισμοῦ· ὅστις δὲ ἐπιθυμεῖ νὰ καταλάβῃ ἀκριβῶς τὴν τάξιν τῆς κρίσεως ἐκάστου πάθους, ἃς ἀναγνώσῃ τὸ περὶ κρίσιμων ἡμερῶν βιβλίον τοῦ Ἰπποκράτους καὶ τὸ προγνωστικόν.

Ἀφορισμὸς κδ'.

Τῶν ἐπτὰ ἢ τετάρτη ἐπίδηλος· ἑτέρας ἐβδομάδος ὀγδόη ἀρχή, θεωρητικὴ δὲ ἢ ἐνδεκάτη, αὕτη γὰρ ἐστὶ τετάρτη τῆς δευτέρας ἐβδομάδος· θεωρητικὴ δὲ πάλιν ἢ ἐπτὰ καὶ δεκάτη, αὕτη γὰρ ἐστὶ τετάρτη μὲν ἀπὸ τῆς τεσσαρακαιοδεκάτης, ἐπτὰ δὲ ἀπὸ τῆς ἐνδεκάτης.

Κατὰ λέξιν.

Ἡ τετάρτη ἡμέρα εἶναι φανερωτικὴ τῆς ἐβδόμης· τῆς ἄλλης ἐβδομάδος ἀρχὴ εἶναι ἢ ὀγδόη, καὶ φανερωτικὴ ἢ ἐνδεκάτη, διότι αὕτη εἶναι τετάρτη τῆς δευτέρας ἐβδομάδος· καὶ πάλιν, ἢ δεκάτη ἐβδόμη εἶναι φανερωτικὴ, διότι αὕτη εἶναι τετάρτη μετρούμενη ἀπὸ τὴν δεκάτην τετάρτην καὶ ἐβδόμη ἀπὸ τὴν δεκάτην πρώτην.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ διδάσκει ἀκριβέστερον πῶς δύναται νὰ γνωρίσῃ ὁ ἰατρὸς εἰς ποίαν ἡμέραν μέλλει

νά κάμη τὸ πάθος τὴν κρίσιν του· ἀλλὰ, διὰ τὸ εὐκρινέστερον, σημειωτέον πρῶτον ποίας ἡμέρας ὀνομάζει ὁ Ἴπποκράτης ἐπίδηλους καὶ θεωρητικὰς, καὶ ποία ἡμέρα ἐκάστης ἐβδομάδος εἶναι ἐπίδηλος.

2. Ἐπίδηλος λοιπὸν καὶ θεωρητικὰς ἡμέρας ἐννοεῖ ὁ Ἴπποκράτης, ἐκεῖνας εἰς τὰς ὁποίας φαίνονται σημεῖα τινὰ τῆς κρίσεως ἣτις μέλλει νὰ γίνῃ εἰς ἄλλην ἡμέραν· ὥστε ἂν ἡ ἐπίδηλος ἡμέρα γίνηται εἰς τὴν πρώτην ἐβδομάδα, γίνεται ἡ κρίσις τὴν αὐτὴν ἐβδομάδα, ὁμοίως καὶ εἰς τὰ ἄλλα.

3. Αἱ ἐβδομάδες δὲ μετροῦνται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον· ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ πάθους μέχρι τῆς ἐβδόμης, μετρεῖται καὶ περιέχεται ἡ πρώτη ἐβδομάς· ἀπὸ δὲ τὴν ὀγδόην μέχρι τῆς δεκάτης τετάρτης, μετρεῖται ἡ δευτέρα ἐβδομάς· καὶ ἀπὸ τὴν δεκάτην πέμπτην μέχρι τῆς εἰκοστῆς, μετρεῖται ἡ τρίτη· τοιοῦτοτρόπως αἱ τρεῖς ἐβδομάδες τελειώνουν τὴν εἰκοστήν, αἱ εἰς τὴν τεσσαρακοστήν, αἱ ἐννέα τὴν ἐξηκοστήν καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

4. Γίνονται δὲ αἱ ἐπίλοιποι θεωρητικαὶ ἡμέραι πάντοτε εἰς τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς αὐτῆς ἐβδομάδος· ὥστε τῆς μὲν κρίσεως τῆς πρώτης ἐβδομάδος, δηλαδὴ, τῆς ἐβδόμης ἡμέρας τοῦ πάθους, ἐπίδηλος καὶ θεωρητικὴ ἡμέρα εἶναι ἡ τετάρτη· τῆς δὲ δευτέρας ἐβδομάδος, δηλαδὴ, τῆς δεκάτης τετάρτης, ἐπίδηλος καὶ θεωρητικὴ εἶναι ἡ ἐνδεκάτη, διότι ἀπὸ τῆς ὀγδόης μέχρι τῆς ἐνδεκάτης τέσσαρες ἡμέραι μετροῦνται· τῆς δὲ τρίτης ἐβδομάδος, δηλαδὴ, τῆς εἰ-

κοστῆς, ἐπίδηλος εἶναι ἡ δεκάτη ἐβδόμη, διότι ἀπὸ τῆς δεκάτης τετάρτης μέχρι τῆς δεκάτης ἐβδόμης τέσσαρες ἡμέραι μετροῦνται· τοιοῦτοτρόπως μετροῦνται καὶ αἱ ἄλλαι ἐβδομάδες· ἡ τετάρτη δηλαδὴ, ἐκάστης ἐβδομάδος, εἶναι ἐπίδηλος τῆς αὐτῆς ἐβδομάδος· καὶ περὶ μὲν τῶν ἐβδομάδων, ἰκανὰ, ἡ δὲ πρώτη ἀρχὴ τοῦ πάθους, ἐσημειώθη εἰς τὸν ἰβ' ἀφορισμὸν τοῦ πρώτου μέρους.

Ἄφορισμὸς κε'.

Οἱ θερινοὶ τεταρταῖοι, τὰ πολλὰ γίνονται βραχέες, οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ μακροὶ, καὶ μάλιστα οἱ πρὸς τὸν χειμῶνα συνάπτοντες.

Κατὰ λέξιν.

Οἱ καλοκαιρινοὶ τεταρταῖοι πυρετοὶ, τὰς περισσοτέρας φορές γίνονται ὀλιγοχρόνιοι, οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ πολυχρόνιοι, καὶ μάλιστα ἐκεῖνοι οἵτινες πλησιάζουν εἰς τὸν χειμῶνα.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ διδάσκει ὁ Ἴπποκράτης, ὅτι τὸ θέρος τὰ πάθη ἱατρεύονται εὐκολώτερα παρὰ τὸ φθινόπωρον, καὶ μάλιστα τὸν χειμῶνα· ὅθεν τούτου χάριν, διαλαμβάνει μόνον διὰ τὸν τεταρταῖον πυρετόν.

2. Τεταρταῖος δὲ πυρετὸς λέγεται ἐκεῖνος ὅστις πειράζει τὸν ἄνθρωπον τὴν μίαν ἡμέραν, καὶ ἀφίνων αὐτὸν δύο ἡσυχον, τὸν πειράζει πάλιν τὴν τετάρτην· οὗτος λοιπὸν ὁ πυρετὸς, ἂν συμβῇ τὸ θέρος, κρατεῖ τὸν ἀσθενῆ ὀλιγώτε-

ρον καιρόν, τὸ δὲ φθινόπωρον περισσύτερον, καὶ πολὺ περισσύτερον τὸν χειμῶνα· καὶ διατί; ἄκουσον.

3. Τὸ θέρος οἱ χυμοὶ ἐξαπλώνονται εἰς ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ὅταν συμβῆῖ κάμμία ἀσθένεια, οἱ κακοὶ χυμοὶ εὐκόλως ἐξέρχονται, διὰ τοῦτο καὶ τὰ πάθη εὐκόλως ἰατροῦνται. τὸ δὲ φθινόπωρον, οἱ χυμοὶ ἀρχίζουσι νὰ περιμαζώνονται μέσα, καὶ ὅταν συμβῆῖ τὸ πάθος, δὲν ἐξέρχονται εὐκόλως οἱ κακοὶ χυμοὶ, καὶ διὰ τοῦτο τὰ πάθη δυσκόλως ἰατροῦνται· τὸν δὲ χειμῶνα, ἐπειδὴ οἱ χυμοὶ εἶναι περιμαζωμένοι μέσα καὶ κλεισμένοι, διὰ τοῦτο τὰ πάθη τὸν χειμῶνα ἀργοῦν περισσύτερον, διότι εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ ἐξέλθουν οἱ χυμοί.

4. Καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θέρους ἀκόμη ἐπειδὴ εἶναι τὸ σῶμα ὑγρὸν καὶ ξηρὸν, ὀλιγοστεύουν οἱ χυμοὶ, καὶ διὰ τοῦτο τὰ πάθη γίνονται σφοδρώτερα, εἶναι ὅμως ὀλιγοχρόνια· τὸ δὲ φθινόπωρον, καὶ μάλιστα τὸν χειμῶνα, ἐπειδὴ περισσεύει τὸ ὑγρὸν, διὰ τοῦτο καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς καιροὺς γίνονται τὰ πάθη πολυχρόνια, δὲν ἔχουν ὅμως τόσην σφοδρότητα, οὔτε κινδυνεύει ὁ ἄνθρωπος ν' ἀποθάνῃ.

Ἄφορισμὸς κς'.

Πυρετὸν ἐπὶ σπασμῷ βέλτιον γενέσθαι, ἢ σπασμὸν ἐπὶ πυρετῷ.

Κατὰ λέξιν.

Καλλήτερον νὰ γίνῃ θέρμη ὑστερον ἀπὸ τὸν σπασμὸν, παρὰ σπασμὸς ὑστερον ἀπὸ τὴν θέρμην.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ διδάσκει ὁ Ἱπποκράτης, πότε ὁ σπασμὸς φέρει κίνδυνον καὶ πότε ὄχι· ἀλλ' ἄς σημειώσωμεν πρῶτον τί εἶναι σπασμὸς· σπασμὸς λοιπὸν εἶναι ἓνα τέντωμα ἰσχυρὸν, ἢ κίνησις ἐναντία τῶν νεύρων· γίνεταί δὲ ἢ ἀπὸ γέμισιν τῶν ἀγγείων τοῦ σώματος, ἢ ἀπὸ κένωσιν· καὶ ὅταν μὲν συμβῆῖ σπασμὸς εἰς ἄνθρωπον ὑγιῆ, προέρχεται ἀπὸ γέμισιν τῶν ἀγγείων τοῦ σώματος, διότι πολλάκις τοσοῦτον γεμίζουσι τὰ νεῦρα ἀπὸ παχεῖς καὶ γλίσχρους χυμοὺς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ τρέφονται τόσον, ὥστε εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ σπασμὸς· εἰς τοῦτον λοιπὸν τὸν ἄνθρωπον ἂν συμβῆῖ ὑστερον θέρμη, εἶναι καλὸν σημεῖον, διότι ὁ πυρετὸς τὰς περισσοτέρας φορὰς θερμαίνει καὶ λεπτύνει τοὺς χυμοὺς καὶ τοὺς εὐγάζει, καὶ διὰ τοῦτο ὁ σπασμὸς ἐκεῖνος δὲν εἶναι κινδυνώδης.

2. Ὅταν δὲ ἤθελε συμβῆῖ εἰς τινα ἄνθρωπον πυρετὸς καὶ ὑστερον σπασμὸς, εἶναι φανερόν ὅτι προῆλθεν ὁ σπασμὸς ἀπὸ κένωσιν, καὶ εἶναι κακὸν σημεῖον· διότι ὁ πυρετὸς ξηραίνει τὸ σῶμα καὶ τὰ νεῦρα, καὶ χρειάζεται πολυκαιρία νὰ ἰατρευθοῦν τὰ νεῦρα ἀπὸ τὴν ξηρότητα· διότι ἡ μεγάλη κίνησις τοῦ σώματος δὲν περιμένει τὴν ἰατροῦσαν, ἀλλὰ τὸ φθεῖρει γλήγορα, καὶ διὰ τοῦτο προέρχεται καὶ θάνατος γλήγορα.

Ἄφορισμὸς κζ'.

Τοῖσι μὴ κατὰ λόγον κουφίζουσιν οὐ δεῖ πιστεῦειν, οὐδὲ φοβεῖσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα παρὰ λόγον· τὰ γὰρ

πολλά τῶν τοιούτων ἀθέβαια, καὶ οὐ πάντοι διαμένειν, οὐδὲ χρονίζειν εἴωθε.

Κατὰ λέξιν.

Δὲν πρέπει νὰ πιστεύῃ ὁ ἰατρὸς ἐκεῖνα τὰ ὅποια δὲν ἐλαφρύνουν τὸν ἀσθενῆ κατὰ λόγον, οὔτε πρέπει νὰ φοβῆται κατὰ πολλὰ τὰ κακὰ τὰ ὅποια γίνονται ἔξω ἀπὸ τὸν λόγον, διότι τὰ περισσότερα τῶν τοιούτων εἶναι ἀθέβαια, καὶ δὲν ἔχουν συνήθειαν μῆτε νὰ στέκωνται μῆτε νὰ πολυκαιρίζουν.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ διδάσκει ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιστεύῃ ὁ ἰατρὸς πᾶσαν ἐλάφρωσιν πάθους ἀπλῶς, οὔτε νὰ φοβῆται πᾶν κακὸν σημεῖον· διότι ὅταν συμβῆ πάθους τινὸς ἐλάφρωσις, ἄνευ λόγου, πολλάκις δὲν ὠφελεῖ· καὶ ὅταν συμβῆ ἐξεναντίας κακὸν σημεῖον, δὲν προσημαίνει βλάβην· ἀλλὰ διὰ τὸ σαφέστερον, ἄς σημειώσωμεν, καὶ ποία λέγεται μὴ κατὰ λόγον ἐλάφρωσις, καὶ ποία μὴ κατὰ λόγον μοχθηρία, καὶ ποῖα κακὰ σημεῖα.

2. Μὴ κατὰ λόγον λοιπὸν ἐλάφρωσις λέγεται, ὅταν συμβαίνει κἀνὲν σφοδρὸν πάθος, καὶ καταπραῦνεται ἔξαφνα, χωρὶς νὰ φανῆ κἀνὲν αἷτιον, δηλαδὴ, οὔτε ἰδρῶς, οὔτε ἐμετὸν, οὔτε κίνησις τῆς κοιλίας, οὔτε τρέξιμον τοῦ αἵματος, οὔτε κάμμία ἄλλη κίνησις καὶ μεταβολὴ τοῦ σώματος, ἢ κἀνὲν σημεῖον χωνεύσεως· εἰς τὴν τοιαύτην λοιπὸν ἐλάφρωσιν, δὲν πρέπει νὰ νομίζῃ ὁ ἰατρὸς ὅτι εἶναι σημεῖον ὑγείας, διότι εἶναι ἀθέβαιον.

3. Σημεῖα δὲ μοχθηρὰ μὴ κατὰ λόγον λέγονται, ὅταν ἤθελε συμβῆ εἰς τὸν ἀσθενῆ κἀνὲν ἐναντίον, παραδείγματος χάριν, ἢ δύσπνοια, ἢ μέγας πυρετὸς, ἢ μέγα ῥίγος, καὶ δὲν ἤθελε γνωσθῆ τὸ αἷτιον· τὰ τοιαῦτα λοιπὸν σημεῖα, δὲν πρέπει νὰ φοβῆται ὁ ἰατρὸς κατὰ πολλὰ, διότι καὶ αὐτὰ εἶναι ἀθέβαια, καθὼς καὶ ἡ ἐλάφρωσις, καὶ πολλάκις φανερώνουν καλὴν κρίσιν. Περὶ τούτων διαλαμβάνει ἀκριβέστερον ὁ Ἰπποκράτης, εἰς τὸ περὶ κρίσεων βιβλίον.

Ἄφορισμὸς κη'.

Τῶν πυρεσσόντων μὴ παντάπασις ἐπιπολαίως τὸ διαμένειν, καὶ μηδὲν ἐνδιδύουσι τὸ σῶμα, ἢ συντηκῆσθαι μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον, μοχθηρόν· τὸ μὲν μῆκος νόσου σημαίνει, τὸ δ' ἀσθένειαν.

Κατὰ λέξιν.

Ἐκεῖνοι οὔτινες δὲν θερμαίνονται κατὰ πολλὰ ἐλαφρὰ, τὸ νὰ μὲν τὸ σῶμά των ἀβλαβὲς καὶ νὰ μὴ ὑποτάσσεται παντάπασις εἰς τὴν ἀσθένειαν, ἢ νὰ φθειρῆται περισσότερο ἀπὸ τὸ δέον, εἶναι κακὸν σημεῖον· διότι τὸ μὲν ἕνα σημαίνει μῆκος ἀσθενείας, τὸ δ' ἄλλο ἀσθένειαν.

Αἰτιώδης.

1. Θέλων ὁ Ἰπποκράτης νὰ παραγγεῖλῃ εἰς τὸν ἰατρὸν νὰ προσέχη μὲ ἀκριβείαν, ὕχι μόνον εἰς τὰ σφοδρὰ πάθη, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ μηδαμινὰ, θέτει ὡς παράδειγμα τοὺς θερμασμένους ὅταν τις ἔχη ὀλίγην θερμὴν, ἀνὸμως τὸ σῶμά του μένει ἀβλαβὲς, ἢ ἀνίσως ξηραίνεται, δὲν εἶναι οὔτε τὸ ἐν,

οὔτε τὸ ἄλλο καλὸν σημεῖον· διότι ὅταν τὸ σῶμα μένῃ ἀβλαβές, φανερώνει ὅτι περισσεύουν κακοὶ χυμοί· ὁμοίως καὶ ὅταν ἔχῃ μεγάλην θερμὴν καὶ τὸ σῶμά του δὲν φθείρεται, οὔτε ἀλλάζῃ ἢ ὄψις του, οὔτε τότε εἶναι καλὸν σημεῖον· διότι προέρχεται τοῦτο ἀπὸ παχεῖς χυμούς, καὶ ἀπὸ τὴν παχύτητα τοῦ σώματος, διότι ὄντες παχεῖς οἱ χυμοὶ καὶ οἱ πόροι τοῦ σώματος στενοὶ δὲν δύνανται νὰ εὔγουν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ σῶμα δὲν ξηραίνεται οὔτε ἀλλάζει, καὶ φανερώνει μῆκος τῆς ἀσθενείας.

2. Ὅταν δὲ ξηραίνεται χωρὶς νὰ φανῇ καὶ ἄτιον, καὶ τότε δὲν εἶναι καλὸν σημεῖον, διότι προέρχεται ἀπὸ τὴν λεπτότητα τῶν χυμῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἀραιότητα τοῦ σώματος, ἢ ἀπὸ μόνην τὴν ὀλιγόστευσιν τῆς δυνάμεως, καὶ φανερώνει ἀσθενείαν, καὶ ὁ ἰατρὸς ἀγνοῶν τὸ αἷτιον, ἀγνοεῖ προσέτι καὶ ποίαν κυβέρνησιν πρέπει νὰ κάμῃ.

¹ Ἀφορισμὸς κβ'.

² Ἀρχομένων τῶν νοσῶν ἦν τι δοκεῖ κινεῖν κίνει, ἀκμαζουσῶν δὲ ἡσυχίην ἀγειν βέλτιόν ἐστι.

Κατὰ λέξιν.

Ὅταν ἀρχίζουσιν αἱ ἀσθένειαι, ἂν φαίνεται ὅτι κινῆ καὶ συγχίξῃ τὸν ἀσθενῆ χυμὸς τις, πρέπει καὶ ὁ ἰατρὸς νὰ τὸν κινῆ καὶ νὰ τὸν εὐγάξῃ ἐκεῖνον τὸν χυμὸν· ὅταν δὲ φθᾶσιν αἱ ἀσθένειαι εἰς τὴν ἀκμὴν τῶν καλλήτερον εἶναι νὰ ἡσυχάζῃ ὁ ἰατρὸς.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος, παραγγέλει ὁ Ἱπποκράτης, εἰς ποῖον καιρὸν τῆς ἀσθενείας, καὶ πότε πρέπει νὰ μεταχειρίζεται ὁ ἰατρὸς κένωσιν· εἰς τὴν ἀρχὴν λοιπὸν τοῦ πάθους, ὅταν κινῶνται οἱ χυμοὶ, πρέπει νὰ δίδῃ καὶ ὁ ἰατρὸς καθαρτικὰ βότανα διὰ τὴν κένωσιν τῶν χυμῶν· εἰς δὲ τὴν ἀκμὴν δὲν πρέπει νὰ δίδῃ καθαρτικὰ βότανα οὔτε ἂν κινῶνται οἱ χυμοί· ἀλλὰ διὰ τὸ σαφέστερον, ἄς σημειώσωμεν, καὶ εἰς ποίας ἀσθενείας πρέπει νὰ γίνῃ κένωσις, καὶ διατί εἰς τὴν ἀρχὴν μόνον καὶ οὐχὶ εἰς τὰς ἀκμὰς.

2. Εἰς ὅσας λοιπὸν ἀσθενείας ἐλπίζει ὁ ἰατρὸς νὰ ἐλευθερωθῇ ὁ ἀσθενής, εἰς ἐκείνας πρέπει νὰ κάμῃ κένωσιν, κατὰ τὴν ἀνωτέρω παραγγελίαν, διὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν φύσιν· ὅταν δὲ αἱ ἀσθένειαι ἦναι φθοροποιαί, δὲν πρέπει νὰ κάμῃ κένωσιν οὔτε εἰς τὰς ἀκμὰς οὔτε εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πάθους· διότι ὄχι μόνον δὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ γίνεται καὶ αἷτιος θανάτου, ἂν καὶ ὁ θάνατος προέρχεται ἀπὸ τὴν μεγάλην δύναμιν τῆς ἀσθενείας· ἐκεῖ δὲ ὅπου χρειάζεται κένωσις, πρέπει νὰ γίνηται κατὰ τὸν χυμὸν ὅπου κινεῖ, δηλαδή, ἂν ἐνοχλῇ τὸ αἷμα, πρέπει νὰ εὐγάλῃ καὶ ὁ ἰατρὸς αἷμα, ἂν ἐνοχλῇ τὴν χολὴν νὰ δώσῃ καθάρσιον διὰ τὴν χολὴν, καὶ εἰς τ' ἄλλα ὁμοίως· διότι ὅταν κινῆται ὁ χυμὸς, συγχίξῃ τὸν ἀσθενῆ ἂν δὲν ἐξέληθ, διὰ τὸ ὅποσον ἐσημειώθη πλατύτερον εἰς τὸν κβ' ἀφορισμὸν τοῦ πρώτου μέρους.

3. Διὰ ποίαν δὲ ἀφορμὴν παραγγέλει ὁ Ἱπποκράτης νὰ γίνηται κένωσις μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ ὄχι εἰς τὴν ἀκ-

μήν; διότι εἰς τὴν ἀκμὴν γίνεται ἡ χώνευσις τοῦ πάθους· ὅταν λοιπὸν κινήται ὁ χυμὸς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πάθους, πρέπει νὰ ἐξέλθῃ διὰ νὰ ὀλιγοστεύσῃ ἡ ὕλη, καὶ νὰ δυναθῇ ἡ φύσις, ἐν καιρῷ τῆς ἀκμῆς, νὰ χωνεύσῃ τοὺς χυμοὺς οὔτινες μένουσι· εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ πάθους, δὲν πρέπει νὰ γίνηται κένωσις διότι δὲν ὠφελεῖ· ἐπειδὴ τότε ὅλαι αἱ δυνάμεις ἐξαντλοῦνται καὶ μολονότι ὅπου ἤθελεν ἀπομείνῃ ἡ ζωτικὴ καὶ φυσικὴ δύναμις ἰσχυρότερα.

Ἄφορισμὸς λ'.

Περὶ μὲν τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη πάντα ἀσθενέστερα, περὶ δὲ τὰς ἀκμὰς ἰσχυρότερα.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς μὲν τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη τοῦ πάθους, ὅλα τὰ συμπτώματα εἶναι ἀσθενέστερα, περὶ δὲ τὰς ἀκμὰς ἰσχυρότερα.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος διδασκόμεθα ὅτι ἡ δύναμις τοῦ πάθους ἰσχυρότερα εἶναι εἰς τὴν ἀκμὴν, παρὰ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος· καὶ τοῦτο δείκνυται διὰ τῶν συμπτωμάτων· διότι καὶ τὰ συμπτώματα, εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος εἶναι ἀσθενέστερα, εἰς δὲ τὴν ἀκμὴν ἰσχυρότερα· καὶ τοῦτο δὲν συνέβαιεν ἂν ἡ διάθεσις διὰ τὴν ὁποίαν γίνοντο τὰ συμπτώματα καὶ ἡ ἀκμὴ τοῦ πάθους δὲν ἦτον ἰσχυρότερα.

2. Συμπτώματα δὲ λέγονται, παραδείγματος χάριν, οἱ

παροξυσμοὶ τῶν πυρετῶν καὶ ἀγρυπνίαι, οἱ πόνοι, αἱ βλάβαι, ἡ δίψα καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Ἄφορισμὸς λα'.

Τῷ ἐξ ἀβρωστίης οὐ σιτέοντι μηδὲν ἐπιιδιόνασι τὸ σῶμα, μοχθηρόν.

Κατὰ λέξιν.

Τὸ νὰ μὴ αὐξάνῃ καὶ νὰ μὴ δυναμώνῃ τὸ σῶμα ἐκεῖνο ὅπου τρέφεται καλὰ ὅταν σηκωθῇ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, εἶναι κακὸν σημεῖον.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ διδάσκει ὁ Ἱπποκράτης πόθεν δύναται ὁ ἰατρὸς νὰ γνωρίσῃ, ἂν τὸ σῶμα τοῦ ἀσθενοῦς ἐκαθάρσθη καλὰ ἀπὸ τοὺς κακοὺς χυμοὺς μετὰ τὴν ἀσθένειαν· διότι δὲν εἶναι μόνον χρέος τοῦ ἰατροῦ νὰ παύσῃ τὴν ἀσθένειαν, ἀλλὰ νὰ γνωρίσῃ ἂν χρειάζεται καὶ μετὰ ταῦτα κυβέρνησις ἢ ὄχι, διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ.

2. Ὅταν λοιπὸν ὁ πάσχων μετὰ τὴν ἀσθένειαν, τρώγων καλὰ φαγητὰ τρέφεται καὶ δυναμώνῃ, τότε εἶναι φανερόν ὅτι οἱ κακοὶ χυμοὶ ἐκενώθησαν· ὅταν δὲ τρώγων καλὰ δὲν δυναμώνῃ, εἶναι φανερόν ὅτι ἔμεινον εἰς αὐτὸν κακοὶ χυμοὶ, ἢ ἡ θρεπτικὴ δύναμις εἶναι ἀσθενής, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι κακὸν σημεῖον. Περὶ τούτου ἐβρέθη εἰς τὸν ὕγδοον ἀφορισμὸν τοῦ παρόντος.

Ἀφορισμὸς λβ'.

Ὡς τὰ πολλὰ πάντες οἱ φαύλως ἔχοντες κατ' ἀρχὰς εὐσιτεύοντες καὶ μηδὲν ἐπιιδόντες, πρὸς τῷ τέλει πάλιν ἀσιτέουσιν· οἱ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀσιτεύοντες ἰσχυρῶς, ὕστερον δὲ εὐσιτεύοντες, βέλτιον ἀπαλλάσσουσι.

Κατὰ λέξιν.

Ὅλοι ἐκεῖνοι οἵτινες εὐρίσκονται κακὰ τὰς περισσοτέρας φορὰς, τρώγοντες καλὰ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ μὴ τρεφόμενοι κατὰ τὸ σῶμα, πίπτουν τέλος εἰς ἀνορεξίαν· ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν τρώγουν καλὰ, δηλαδὴ, ἔχουν μεγάλην ἀνορεξίαν, καὶ ὕστερον πίπτουν εἰς ὄρεξιν, αὐτοὶ ἐλευθερώνονται καλλήτερα.

Αἰτιώδης.

1. Θέλων νὰ διδάξῃ διὰ τοῦ παρόντος, ὅτι δὲν πρέπει νὰ στοχάζηται ὁ ἰατρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν παθῶν καὶ νὰ ἀποφασίσῃ, ἀλλὰ τὰ τέλη, ἔθεσεν ὡς παράδειγμα καὶ σημεῖον τὴν ὄρεξιν καὶ ἀνορεξίαν· εἰς ὅσους λοιπὸν ἀσθενεῖς εἰς τὴν ἀρχὴν εὐρίσκεται ὄρεξις καὶ ὕστερον συμβαίνει ἀνορεξία, εἶναι καλὸν σημεῖον· εἰς ὅσους δὲ τοῦναντίον, εἶναι καλόν· ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃ ὁ λόγος σαφέστερος, ἄς σημειώσωμεν ἐν συντομίᾳ, πόθεν προέρχεται ἡ ὄρεξις, καὶ πόθεν ἡ ἀνορεξία.

2. Ἡ ὄρεξις λοιπὸν προέρχεται ὅταν τὸ στόμα τῆς κίλιας ᾖ ὑγρότερον, καὶ τὰ ὀρεκτικὰ μέρη ἀβλαβῆ ἀπὸ κακοῦ χυμοῦ· ἡ δὲ ἀνορεξία συμβαίνει, ὅταν ᾖ ἡ θερμὰ

τὰ ὀρεκτικὰ μέρη, ἢ ὅταν βλάπτωνται ἀπὸ τὸ περίσσειμα τῶν κακῶν χυμῶν· ὅσοι λοιπὸν ἀσθενεῖς τρώγοντες καλὰ εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν τρέφονται, τοῦτο τὸ σῶμα εἶναι γεμάτον ἀπὸ κακοῦ χυμοῦ, καὶ περισσεύοντες οἱ κακοὶ οὗτοι χυμοὶ, βλάπτουσι τὰ ὀρεκτικὰ ὄργανα καὶ πίπτουν εἰς ἀνορεξίαν· ὅσοι δὲ μὴ τρώγοντες καλὰ εἰς τὴν ἀρχὴν ὕστερον πίπτουσιν εἰς ὄρεξιν, τοῦτο τὸ σῶμα βεβαίως εἰς τὴν ἀρχὴν εἶχε κακοῦ χυμοῦ καὶ ὕστερον ἐκαθαρίσθη καὶ διὰ τοῦτο εἶναι καλὸν σημεῖον.

Ἀφορισμὸς λγ'.

Ἐν πάσῃ νόσῳ τῷ ἐβροῦσθαι τὴν διάνοιαν καὶ εὐ ἔχει πρὸς τὰς συμφορὰς, ἀγαθόν· τὸ δ' ἐναντίον, κακόν.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν ὅταν ᾖ ἡ ὑγιὴς ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εὐρίσκεται καλὰ εἰς τὸ νὰ δέχεται τὴν τροφήν, εἶναι καλὸν σημεῖον, τὸ δ' ἐναντίον, εἶναι κακόν.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τῆς κατὰ λέξιν ἐρμηνείας γίνεται φανερὰ ἡ ἐννοια τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ· ἀλλὰ διὰ τὸ σαφέστερον, ἄς σημειώσωμεν, πότε ὁ νοῦς λέγεται ὑγιὴς, καὶ πότε εὐρίσκεται καλὰ εἰς τὰς τροφὰς ὁ ἀσθενής.

2. Τότε λοιπὸν ὁ νοῦς τοῦ ἀσθενοῦς εἶναι ὑγιὴς, ὅταν δὲν συγχίζεται, οὔτε παραλαβῆ ὁ πάσχων, ἀλλ' ἐννοεῖ εὐκρινῶς, καθὼς ἡννοεῖ καὶ ὅταν ᾖ ἡ ὑγιὴς· τότε δ' εὐρίσκει

ται δ πάσχων εἰς τὰς τροφὰς καλὰ, ὅταν χωνεύῃ τὸ φαγητὸν ὁποῦ τρώγει.

3. Ὄταν λοιπὸν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἦναι υγιής, τότε καὶ ὁ ἐγκεφάλός του εἶναι υγιής, καὶ ὁ μυελός του, καὶ τὰ νεῦρά του, καὶ οἱ μύωνες, καὶ ὅσα ἄλλ' εὐρίσκονται πλησίον τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι καλὸν σημεῖον· ὅταν δὲ πάλιν χωνεύῃ τὴν τροφήν ὁ πάσχων, εἶναι υγιής καὶ ἡ καρδία του, καὶ ὁ στόμαχός του, καὶ τὰ λοιπὰ μέρη, ὅσα τρέχουν εἰς χώνευσιν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ εἶναι καλὸν σημεῖον, ὡς δηλωτικὸν υγιείας.

4. Ἐπειδὴ ὁμως ἐνίοτε, ὕστερον ἀπὸ τὸ καλὸν σημεῖον συμβαίνει κακὸν, καὶ μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ καλὸν, καὶ φανερώνει ἀσθένειαν, καὶ ἐξεναντίας, ὕστερον ἀπὸ τὸ κακὸν συμβαίνει καλὸν καὶ φανερώνει υγιείαν, διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ λέγῃ ὁ ἰατρός τὸ καλὸν σημεῖον ἢ τὸ κακὸν πάντοτε, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸν καιρὸν ὁποῦ γίνεται· καὶ ὅταν συμβῇ καλὸν σημεῖον, πρέπει νὰ προσέχη μὴ γίνῃ καμμία ἀταξία καὶ συμβῇ τούναντιον· καὶ ὅταν συμβῇ κακὸν, πρέπει νὰ ἐπιμεληθῇ μήπως μὲ τὴν καλὴν περιποίησιν ἤθελε μεταβληθῇ ἢ ἀσθένεια εἰς τὸ καλλήτερον.

Ἄφορισμὸς λδ'.

Ἐν ταῖς νόσῃσιν ἦσσαν κινδυνεύουσιν οἷσιν ἂν οἰκείοι τῆς φύσεως, καὶ τῆς ἡλικίης, καὶ τῆς ἕξις, καὶ τῆς ὥρης ἢ νοῦσος, ἢ μᾶλλον, οἷσιν ἂν μὴ οἰκείοι, κατὰ τι τουτέων.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς τὰς ἀσθενείας ὀλιγώτερον κινδυνεύουσιν ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἀσθένεια ὁμοία μὲ τὴν φύσιν καὶ ἡλικίαν των, μὲ τὴν ἕξιν καὶ μὲ τὸν καιρὸν, παρὰ ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι ὁμοία μὲ κανὲν ἀπὸ αὐτὰ·

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος διδάσκει ὁ Ἱπποκράτης ποία ἀσθένεια φέρει περισσότερον κίνδυνον, καὶ ποία ὀλιγώτερον· ἀλλὰ διὰ τὸ σαφέστερον, ἕς σημειώσωμεν πρῶτον, ποία ἐννοεῖται ἐνταῦθα φύσις, καὶ μετὰ ταῦτα θελομεν φανερώσῃ καὶ τὸ αἷτιον, διὰ τὸ ὁποῖον ἡ ἀσθένεια, ὅταν ἦναι ὁμοία μὲ τὴν φύσιν καὶ τὴν ἡλικίαν, φέρει ὀλιγώτερον κίνδυνον, ἢ δὲ ἀνόμοιος περισσότερον.

2. Φύσις λοιπὸν, ἂν καὶ λαμβάνηται εἰς πολλὰ, ὁμως ἐπὶ τοῦ παρόντος, δὲν ἐννοεῖται ἄλλο, παρὰ ἡ κρᾶσις καὶ ἀντάμωσις τῶν πρώτων στοιχείων· ὁμοίη δὲ λέγεται ἡ ἀσθένεια μὲ τὴν φύσιν, τὴν ἡλικίαν, καὶ μὲ τὰ λοιπὰ, ὅταν ἡ φύσις τοῦ ἀσθενοῦς, ἢ ἡ ἡλικία, ἢ ἡ ὕρξις, ἢ ὁ καιρὸς, ἦναι, παραδείγματος χάριν, θερμὰ, καὶ ἡ ἀσθένεια ὁμοίως θερμῇ, ἢ ἡ φύσις τοῦ ἀσθενοῦς εἶναι ψυχρὰ καὶ ξηρὰ καὶ ἡ ἀσθένεια ὁμοίως, ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ· ἀνόμοιος δὲ λέγεται ἡ ἀσθένεια, ὅταν ἡ φύσις τοῦ ἀσθενοῦς εἶναι, παραδείγματος χάριν, ψυχρὰ, καὶ ἡ ἀσθένεια θερμῇ.

3. Ὄταν λοιπὸν ἡ ἀσθένεια, ἦναι ὁμοία μὲ τὴν φύσιν τοῦ ἀσθενοῦς, καὶ μὲ τὴν ἡλικίαν, καὶ μὲ τὴν ἕξιν, καὶ μὲ

τόν καιρόν, προξενεῖ ὀλιγώτερον κίνδυνον, διότι δὲν γίνεται μεγάλη ταραχή εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀσθενοῦς, διὰ τὴν ὁμοιότητα· παραδείγματος χάριν, ἂν ἡ φύσις τοῦ ἀσθενοῦς ᾖ θερμὴ καὶ συμβῆ καὶ ἀσθένεια θερμὴ, βεβαίως ἀυξάνει ἡ θερμότης, ὅμως δὲν γίνεται καμμίαι ταραχὴ εἰς τὸ σῶμα, καθὼς γίνεται εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἔχει ψυχρὰν φύσιν, καὶ ἤθελε τοῦ συμβῆ θερμὴ ἀσθένεια, διὰ τὴν ἀνομοιότητα, καὶ διὰ τὸ ὅποιον γίνεται κίνδυνος μεγαλύτερος.

4. Ἐκ τῶν εἰρημένων λοιπὸν, ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ καυστικοὶ καὶ σφοδροὶ πυρετοὶ, ὀλιγώτερον κίνδυνον φέρουσι τὸ θέρος, παρὰ τὸν χειμῶνα, καὶ ψεύδονται ἐκεῖνοι, οἵτινες δοξάζουσιν, ὅτι οἱ καυστικοὶ καὶ οἱ λοιποὶ σφοδροὶ πυρετοὶ φέρουσιν ὀλιγώτερον κίνδυνον τὸν χειμῶνα, φέροντες εἰς βεβαίωσιν τῆς δόξης των, τὸ ἀξίωμα ὅπου λέγει, τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις ἰάματα, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ἀνασκευὴν εἶναι ἀρκετὰ τὰ παρὰ τοῦ Γαληνοῦ λεχθέντα, καὶ μάλιστα ὁ παρῶν ἀφορισμός.

Ἄφορισμὸς λε΄.

Ἐν πάσῃ νόσῳ τὰ περὶ τὸν ὀμφαλὸν μέρη καὶ τὸ ἥτρον πάχος ἔχειν βέλτιόν ἐστι· τὸ δὲ σφόδρα λεπτὸν καὶ ἐκτετικὸς, μοχθηρόν· ἐπισφαλὲς δὲ τὸ τοιοῦτον καὶ πρὸς τὰς κάτω καθάρσεις.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν, τὸ νὰ ἔχουν πάχος τὰ μέρη ὅπου εὐρίσκονται ὀλόγυρα εἰς τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἥτρον, εἶναι

καλῆτερον, εἰμὴ τὸ κατὰ πολλὰ λεπτὸν καὶ διεσθαρμένον εἶναι κακόν, καὶ τὸ τοιοῦτον εἶναι σφάλμα καὶ εἰς τοὺς κάτω καθαρισμούς.

Αἰτιώδης.

1. Ὀμφαλὸς ποῖος λέγεται εἶναι πᾶσι δῆλον, ἥτρον δὲ λέγεται τὸ μέρος τοῦ σώματος ὅπου ἀρχίζει ἀπὸ τὸν ὀμφαλὸν καὶ τελειώνει ἕως εἰς τὰ αἰδοῦτα, τὸ ὅποιον ὀνομάζεται καὶ ὑπογάστριον· μέρη δὲ περὶ τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ τὸ ἥτρον λέγει ἐκεῖνα ὅπου εὐρίσκονται ἀπὸ τὴν φύσιν ὡσὰν σκεπάσματα τῶν ἐντοσθίων.

2. Ἐὰν λοιπὸν τὰ περὶ τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸ ὑπογάστιον μέρη εἶναι παχέα ὠφελούσιν εἰς δύο, διότι φανερώνουσι τὴν ὀλιγὴν βλάβην τοῦ ἀσθενοῦς ὅπου λαμβάνει εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν· προσέτι συμβοηθοῦσιν εἰς χώνευσιν καὶ φανερώουσι τὴν μεγάλην φθορὰν τοῦ ἀσθενοῦς καὶ κίνδυνον, ὅτι καθὼς ἡ ὄρνις ὅταν ἔχη πολλὰ πτερὰ θάλλπει καὶ ζωογονεῖ τὰ νεογεννημένα τῆς πουλίας, καὶ δὲν τ' ἀφίνει νὰ βλαφθῶσι εὐκόλα ἀπὸ κάθε ἐξωτερικὸν αἴτιον, οὕτω καὶ τὰ μέρη τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ τῶν ὑπογαστρίων ὅσον εἶναι παχύτερα τόνον φυλάττουσι καὶ τὰ ἐντόσθια ὅπου σκεπάζουσιν ἀπὸ κάθε ἐναντίον, καὶ ἂν συμβῆ καὶ ποτὲ ἀσθένεια μὲ τὸ νὰ βοηθοῦν εἰς τὴν χώνευσιν ἐλευθερώνεται ὁ ἀσθενὴς γλήγορα, ὅταν δὲ ᾖναι λεπτὰ καὶ διαλελυμένα, ὅχι μόνον φανερώνουσι τὴν μεγάλην βλάβην ὅπου ἔχουν τὰ ἐντόσθια, ἀλλὰ δὲν συμβοηθοῦσι καὶ εἰς χώνευσιν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀσθενὴς δὲν ἐλευθερώνεται εὐκόλα· πρέπει δὲ νὰ ἡξυρῶ-

μεν καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ Ἱπποκράτης εἶπε μόνον διὰ τὸν καθαρισμὸν ὅπου γίνεται κάτωθεν, ὁ δὲ Γαληνὸς λέγει, ὅτι τὰ παχέα μέρη τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ τῶν ὑπογαστρίων, ὠφελούσι καὶ εἰς τὴν ἄνωθεν καὶ κάτωθεν κένωσιν, τὰ δὲ λεπτά εἰς οὐδεμίαν.

Ἄφορισμὸς λς'.

Οἱ ὑγιεινῶς ἔχοντες τὰ σώματα, ἐν τοῖσι φαρμακίοισι καθαριζόμενοι ταχέως ἐκλύονται, καὶ οἱ πονηροῦ τροφῆ χρώμενοι,

Κατὰ λέξιν.

Οἱ ὑγιεῖς κατὰ τὸ σῶμα εἰς τὰ καθάρσια καθαριζόμενοι φθείρονται ὀγλήγορα, καὶ ἀκόμη ἐκεῖνοι ὅπου μεταχειρίζονται πονηρὰν τροφήν.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ διδάσκει πότε δὲν πρέπει νὰ λαμβάνη ὁ ἄνθρωπος καθάρσια· δύο λοιπὸν πρέπει νὰ ἀπέχουσιν ἀπὸ τὰ καθάρσια, οἱ υγιεῖς, δηλαδή, καὶ ἐκεῖνοι ὅπου μεταχειρίζονται κακὴν τροφήν· διότι ὅταν ὁ υγιεῖς ἄνθρωπος ἤθελε μεταχειρισθῆ καθαριστικὰ βότανα, βλάπτεται εὐκολά· ὅτι τὰ καθαριστικὰ βότανα ἔχουν συνήθειαν νὰ φθείρουν καὶ νὰ εὐγάζουν τοὺς κακοὺς χυμοὺς, καὶ ἐκεῖνα ὅπου περισσεύουν, δηλαδή, ἢ τὴν μέλαιναν χολήν, ἢ τὴν ξανθὴν, ἢ τὸ φλέγμα, ἢ ἄλλο ὅμοιον· καὶ ὅταν δὲν ἤθελον εὐρῆ κἀνένα χυμὸν, φθείρουν τὸ ὑγιὲς σῶμα, ἢ

τὸ αἶμα, καὶ ἀντὶ νὰ ὠφελίσουν βλάπτουν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται οἱ υγιεῖς βότανα καθαριστικά.

2. Ὅμοίως πάλιν ὅταν ἤθελε μεταχειρισθῆ βότανα καθαριστικὰ ἐκεῖνος ὅπου μεταχειρίζεται κακὴν τροφήν, βλάπτεται καὶ αὐτὸς, ὅτι τὸ σῶμά του εἶναι ὅλον διεσθαρμένον ἀπὸ τὰς κακὰς τροφὰς καὶ γεμιστον ἀπὸ κακοὺς χυμοὺς· καὶ ἐπειδὴ τὰ καθάρσια ἔχουν φύσιν νὰ φθείρουν τοὺς κακοὺς χυμοὺς, βεβαίως ὀλίγον κατ' ὀλίγον φθείρουν ὅλο ἐκεῖνο τὸ σῶμα, ὡς μὴ ἔχων κἀνέναν καλὸν χυμὸν νὰ μένη.

Ἄφορισμὸς λζ'.

Οἱ εὖ τὰ σώματα ἔχοντες φαρμακείεσθαι ἐργῶδες.

Κατὰ λέξιν.

Ἐκεῖνοι ὅπου εὐρίσκονται καλὰ κατὰ τὸ σῶμα, νὰ λαμβάνουν καθάρσιον εἶναι κοπιαστικόν.

Αἰτιώδης.

1. Ὅλίγον διαφέρει ὁ παρὼν ἀφορισμὸς ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω κατὰ τὸ νόημα, διότι εἰς ἐκεῖνον μὲν λέγει, ὅτι οἱ ὑγιεῖς λαμβάνοντες καθάρσια φθείρονται· εἰς τοῦτον δὲ φανερώνει καὶ τὰ σημεῖα τῆς βλάβης, διὰ τοῦτο ἄς σημειώσωμεν τί ἔννοεῖ τὸ ἐργῶδες.

2. Μὲ τὸ ἐργῶδες λοιπὸν δὲν φανερώνει ἄλλο, παρὰ ὅταν οἱ υγιεῖς μεταχειρισθῶσι καθάρσια τοὺς συμβαίνουσι πολλοὶ κόποι, δηλαδή, λυγγιάσματα, συγχύσεις καὶ τόνοι εἰς τὰ ἐντόσθια, τὰ ὅποια δηλοῦσι φθοράν· δὲν πρέπει λοι-

πὸν οἱ υγιεῖς ποτὲ νὰ πέρνου καθάρσιον χωρὶς νὰ τοὺς συμβῆ κανὲν ἐναντίον.

Ἄφορισμὸς λη'.

Τὸ σμικρὸν χειρὸν, καὶ πόμα καὶ σιτίον, ἴδιον δὲ τῶν βελτίων, ἀϊδεστέρων δὲ μᾶλλον ἐρετέον.

Κατὰ λέξιν.

Τὸ ποτὸν καὶ φαγητὸν ὅπου εἶναι ὀλίγον χειρότερον κατὰ τὴν ὠφέλειαν καὶ γλυκύτερον κατὰ τὴν γεῦσιν, πρέπει νὰ τὸ λαμβάνῃ ὁ ἀσθενὴς περισσύτερον ἀπὸ τὰ καλῆτερα μὲν, ἀπὸ τὴν ὠφέλειαν ἀνοστώτερα δὲ, κατὰ τὴν γεῦσιν.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ διδάσκει, ὅτι δὲν πρέπει ὁ ἰατρὸς νὰ διορίζῃ μόνον εἰς τροφήν τοῦ ἀσθενοῦς ἐκεῖνο τὸ φαγητὸν ἢ ποτὸν ὅπου γνωρίζει διὰ ὠφέλιμον, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζῃ καὶ ποῖον δέχεται καὶ ζητεῖ ἢ ὄρεξις τοῦ ἀσθενοῦς· καὶ ἂν ἐκεῖνο ὅπου ὀρέγηται εἶναι ὀλίγον βλαβερόν δὲν πρέπει τὰ τὸ ἐμποδίξῃ· ἀλλὰ διὰ πίστωσιν τοῦ λόγου ἂς σημειώσωμεν καὶ τὸ αἴτιον.

2. Ὅταν λοιπὸν ὁ ἀσθενὴς φάγῃ ἐκεῖνο ὅπου τοῦ φαίνεται νόστιμον, συμμαζώνεται τὸ στομάχι του καὶ τὸ χωνεύει εὐκόλα καὶ διὰ τοῦτο ὠφελεῖται· εἰδὲ καὶ φάγει ἐκεῖνο ὅπου τοῦ φανεῖ ἀνοστον, πίπτει εἰς ξερατὸν καὶ συγχίζεται τὸ στομάχι του, καὶ ἂν ἦναι καὶ ὠφέλιμον βλάπτει μᾶλλον, ἢ ὠφελεῖ.

Ἄφορισμὸς λθ'.

Οἱ πρεσβῦται τῶν νέων τὰ μὲν πολλὰ νόσας σέουσιν ἰάσσον, κόσα δὲ αὐτοῖς χρόνια νοσήματα γένηται τὰ πολλὰ ζυναποθνήσκουσι.

Κατὰ λέξιν.

Οἱ γέροντες τὰς περισσοτέρας φορὰς ἀσθενοῦσιν ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς νέους, ὅσα δὲ πάθη πολυκαιρινὰ ἤθελον συμβῆ εἰς αὐτοὺς ἀποθνήσκουσι ὁμοῦ τὰς περισσοτέρας φορὰς.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ νὰ γίνῃ ὁ λόγος σαφέστερος, ἂς σημειώσωμεν πρῶτον ποῖοι γέροντες ἀσθενοῦσι ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς νέους, καὶ μετὰ ταῦτα διατὶ ζυναποθνήσκουσι οἱ γέροντες μὲ τὰ πολυκαιρινὰ πάθη.

2. Οἱ γέροντες λοιπὸν ἐγκρατεύοντες εἰς τὰ φαγητὰ καὶ κυβερνώντες καθὼς πρέπει· ἐκεῖνοι μὲν βεβαίως ἀσθενοῦσι ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς νέους, καὶ ὄχι ὅλοι, διότι δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ ἀσθενοῦσι περισσύτερον οἱ νέοι ἀπὸ τοὺς γέροντας, τῶν ὁποίων νέων τὸ στομάχι χωνεύει εὐκολώτερον· ὅταν δὲ καὶ εἰς τοὺς γέροντας ἤθελε συμβῆ πολυκαιρινὴ ἀσθένεια, ἐπειδὴ τὰ πολυκαιρινὰ πάθη εἶναι ψυχρά, καὶ τὸ σῶμα τῶν γερόντων ὁμοίως εἶναι ψυχρόν, διὰ τοῦτο ἀποθνήσκου εὐκολώτερα οἱ γέροντες ἀπὸ τοὺς νέους καὶ πρὶν νὰ παύσῃ τὸ πάθος.

Ἄφορισμὸς μ'.

Βράγχοι καὶ κόρυζες τοῖσι σφόδρα πρεσβύτοισιν οὐ πεπαίνονται.

Κατὰ λέξιν.

Οἱ βράγχοι καὶ αἱ μύξαι εἰς τοὺς κατὰ πολλὰ γέροντας δὲν ὠριμάζουσι.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ γενέσθω σαφέστερον τὸ αἷτιον τοῦ ἀνωτέρω· ἀλλ' ὡς σημειώσωμεν πρῶτον τὸ αἷτιον περὶ τοῦ βράγχου καὶ κορυζῆς· βράγχοι λοιπὸν λέγονται τὰ βραγχνιάσματα καὶ τὸ κλείσιμον τοῦ λαιμοῦ, κόρυζα δὲ τὸ περίσσευμα τῶν ὑγρῶν, καὶ τῶν καταρροῶν, ἢ κοινῶς λεγομένη μύξα· προέρχονται δὲ καὶ τὰ δύο ἀπὸ ψυχρότητα καὶ ὑγρότητα, καὶ ἐπειδὴ οἱ γέροντες εἶναι καὶ αὐτοὶ ψυχροὶ, διὰ τοῦτο δὲν μαλακῶνουσιν οὔτε τρέχουσιν, διὰ τὴν ὁποίαν ψυχρότητα δὲν χωνεύουσιν οὔτε οἱ χυμοὶ ὁποῦ προξενοῦν τὰ πολυκαιρινὰ πάθη, καὶ διὰ τοῦτο ἀποθνήσκουσι.

Ἄφορισμὸς μ'.

Οἱ ἐκλυόμενοι πολλάκις καὶ ἰσχυρῶς ἄνευ φανεραῶς προφάσιος ἐξαπίνης τελευτῶσι.

Κατὰ λέξιν.

Ἐκεῖνοι ὁποῦ λύνονται πολλάς φορές καὶ ἰσχυράς χωρὶς αἰτίαν φανεράν, ἐξάφνα ἀποθνήσκουσι.

Αἰτιώδης.

1. Ἐκλυόμενοι λέγονται ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους συμβαίνει συχνὴ κίνησις τῆς κοιλίας· ὅμως διὰ τὸ ἀσφαλέστερον ὡς σημειώσωμεν πρῶτον κατὰ πόσους τρόπους συμβαίνουν τὰ πάθη, καὶ μετὰ ταῦτα ποῖα πάθη προξενοῦσι καὶ φέρουσι θάνατον.

2. Τὰ πάθη λοιπὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον συμβαίνουσι κατὰ δύο τρόπους, δηλαδὴ, ἢ ἀπὸ αἰτίαν ἐξωτερικὴν, ἢ ὁποία λέγεται καὶ φανερά αἰτία, καὶ ἀπὸ αἰτίαν ἐσωτερικὴν, ἢ ὁποία λέγεται ὑπόκρυφος αἰτία· καὶ ἐξωτερικὴ μὲν αἰτία εἶναι ὁ ἀήρ, τὰ ἐπιβλαβῆ φαγητὰ, ἢ ψύχρα, οἱ μεγάλοι καύσωνες, ἢ κίνησις, καὶ ἄλλα ὅμοια· ἐσωτερικὴ δὲ, ἢ ἀδυναμία καὶ ἢ φθορὰ τῆς κράσεως ὁποῦ γίνεται ἀπὸ σύγχησιν, ἢ ἐκ περισσευμάτων τῶν κακῶν χυμῶν.

3. Ὅσα πάθη λοιπὸν συμβαίνουσιν ἀπὸ ἐξωτερικὴν αἰτίαν φέρουσι μικρότερον κίνδυνον· ὅσα δὲ πάθη συμβαίνουσιν ἀπὸ ἐσωτερικὴν αἰτίαν φέρουν τὸν ἔσχατον κίνδυνον, δηλαδὴ, θάνατον, διότι ὅσα πάθη ἔχουν τὴν αἰτίαν φανεράν, παύων ἢ αἰτία παύουν καὶ τὰ πάθη· ὅσα δὲ τὴν αἰτίαν τοὺς δὲν ἔχουν φανεράν, μὴ δυνάμενος οὔτε ὁ ἀσθενὴς οὔτε ὁ ἰατρὸς νὰ ἐμποδίσῃ τὴν αἰτίαν τοῦ πάθους, τὸν ἀφρίνει ἀκυβέρνητον, καὶ ἀξάνων τὸ πάθος φέρει θάνατον.

4. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, ὅταν ἢ κίνησις τῆς κοιλίας ἤθελε συμβῆ ἀπὸ φανεράν αἰτίαν, ἂν γίνῃ καὶ μεγάλη δύναται νὰ ἐμποδισθῇ ἢ αἰτία· γίνεται δὲ τοῦτο φανερόν διὰ τῆς πείρας, διότι καθὼς γράφει ὁ Γαληνός, ὅτι

μία γυνή ἐπειδὴ τῆς συνέβη μεγίστη κίνησις, διότι ἐστάθη πολὺν ὥραν εἰς τὸν λουτρὸν, καὶ ἀποφεύγουσα τὸν λουτρὸν ἰατρεύθη· ὁμοίως καὶ ἄλλος τις νηστεύων πολλάκις καὶ πηγαίων συχνάκις εἰς τὸν λουτρὸν, τοῦ συνέβη κίνησις καὶ εὐθὺς ὅπου ἔπαυσε τὴν νηστείαν καὶ τὸν λουτρὸν ἰατρεύθη· ὅταν συμβῆ ἡ κίνησις ἀπὸ ἐσωτερικῆν αἰτίαν φέρει καὶ αὐτὴ θάνατον.

Ἄφορισμὸς μβ'.

Ἄποπληξίην ἰσχυρὰν λύειν μὲν ἀδύνατον, ἀσθενέα δὲ οὐ ρηΐδιον.

Κατὰ λέξιν.

Ἄδύνατον εἶναι νὰ λύσῃ τις τὴν ἰσχυρὰν ἀποπληξίαν, καὶ δύσκολον εἶναι νὰ λύσῃ τὴν ἀσθενῆ.

Αἰτιώδης.

1. Ἡ ἀποπληξία εἶναι κατὰ τοὺς ἐμπειρωτέρους ἰατροὺς ἓν ἐμπόδιον, ἢ ἓν ἔλλειμμα τῆς διανοίας, καὶ γίνεταί μετ' ἀσθενείας καὶ διαλύσεως τοῦ σώματος· συμβαίνει δὲ ἡ ἀποπληξία ὅταν πάσχη ὁ ἐγκέφαλος, καθὼς συμβαίνει καὶ ὁ κάρως καὶ ἡ ἐπιληψία, ὅμως ὅταν συμβῆ κάρως ἢ ἐπιληψία, πάσχουν περισσότερο αἱ κοιλίαι τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ὀλιγώτερον τὸ σῶμα του· ὅταν δὲ συμβῆ ἀποπληξία, πάσχει περισσότερο τὸ σῶμα τοῦ ἐγκεφάλου· ἀκόμη εἰς τὸν κάρων πάσχει τὸ ἐμπροσθεν μέρος τοῦ ἐγκεφάλου, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιληψίαν καὶ ἀποπληξίαν πάσχουν τὰ ἐμπροσθεν καὶ τὰ ὀπισθεν τοῦ ἐγκεφάλου· αἴτιον

δὲ τῶν τριῶν τούτων παθῶν εἶναι ὁ παχὺς καὶ ὁ γλίσχρος χυμὸς φράττων τ' ἀγγεῖα ἐκεῖνα ὅπου ἔχουν τὴν ἀρχὴν των ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον, καὶ διὰ τῶν ὁποίων δίδεται εἰς τὸ σῶμα ἡ κίνησις, καὶ ἡ αἰσθησις γεννᾷ τὰ εἰρημένα πάθη. Ἡ ἀποπληξία ἔτι συμβαίνει καὶ ὅταν γίνηται κάποια φλεγματώδης διάθεσις τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ ὅταν γεμίσουν αἱ κοιλίαι των ἀπὸ ὑγρότητα φλεγματώδη· σημεῖα δὲ τῆς ἀποπληξίης ταῦτα εἶναι, νεκρώνεται ὅλη ἡ κίνησις, καὶ ἡ ἐλάσσων ἀναπνοή.

2. Τὸ λοιπὸν ὅταν ἐμποδισθῇ καὶ ἡ ἀναπνοὴ ἐκεῖνη, ἡ ἀποπληξία εἶναι μεγαλωτάτη, καὶ ἀξιωτάτη· ὅταν δὲ ὁ πάσχων ἀναπνῆ ἀλλὰ μὲ βίαν, ἡ ἀποπληξία εἶναι μεγαλωτάτη, ἀξιωτάτη καὶ ἰσχυρά· ὀλιγώτερον δὲ ἰσχυρὰ ἀποπληξία λέγεται, ὅταν ὁ πάσχων ἀναπνῆ χωρὶς βίαν, ἀλλ' ἄτακτα, καὶ πότε παύει ἡ ἀναπνοὴ καὶ πότε γίνηται· ὅταν δὲ ἡ ἀναπνοὴ γίνηται χωρὶς βίαν, καὶ ἔχει τινὰ τάξιν, ἡ ἀποπληξία ἐκεῖνη λέγεται καὶ εἶναι ἀσθενής. Λέγει λοιπὸν ὁ Ἱπποκράτης, ὅτι τὴν ἰσχυρὰν ἀποπληξίαν εἶναι ἀδύνατον νὰ τὴν ἰατρεύσῃ τις· τὴν δὲ ἀσθενῆ δύσκολον, διότι ὅσον ἡ βλάβη τοῦ πάθους εἶναι μεγαλητέρα, τόσον καὶ ἡ ἴασις του εἶναι δυσκολωτέρα, ἐπειδὴ λοιπὸν εἰς τὴν ἰσχυρὰν ἀποπληξίαν βλάπτεται καὶ ἡ ἀναπνοή, διὰ τοῦτο ἡ θεραπεία της εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀδύνατον.

Ἄφορισμὸς μγ'.

Τῶν ἀπαγχομένων καὶ καταλυομένων, μήπω δὲ τεθνηκότων, οὐκ ἀναφέρουσι οἷς ἂν ἀφρός ἢ περὶ τὸ στόμα.

Κατὰ λέξιν.

Ἄπ' ἐκείνους ὅπου πνίγονται καὶ καταλύονται καὶ ἀκόμη δὲν ἀποθνήσκουν, εἰς ὄσους ἤθελεν εἶσθαι ἀφρὸς εἰς τὸ στόμα, ἐκεῖνοι δὲν ἐλαφρύνονται ἀπὸ τὸ πάθος.

Αἰτιώδης.

1. Ἀπαγχόμενοι λέγονται ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους συμβαίνει πνιγμός· ὁ δὲ πνιγμός προέρχεται ἀπὸ διαφοροὺς αἰτίας, καθὼς θέλει σημειωθῆ εἰς τὸν λδ' ἀφορισμὸν τοῦ τετάρτου μέρους· ἀλλὰ διὰ τὸ σαφέστερον ἄς σημειώσωμεν ὀλίγα περὶ τοῦ ἀφροῦ καὶ περὶ τῆς ἀναπνοῆς.

2. Ὁ ἀφρὸς λοιπὸν γεννᾶται ἀπὸ τὴν ἔνωσιν τῆς πνευματικῆς οὐσίας, καὶ τῆς ὑγρᾶς· ἐνώνεται δὲ ἡ πνευματικὴ οὐσία μὲ τὴν ὑγρὰν, ὅταν ἤθελον τραφῆ καὶ αἱ δύο εἰς πολλὰ μέρη, καὶ γίνουσι πολλὰι φλυκτίδες μικραὶ, καὶ διὰ τοῦτο ὅταν τὸ ὑγρὸν ἤθελεν εἶσθαι γλίσχρον καὶ ἐνωθῆ μὲ τὸ πνεῦμα ὁ ἀφρὸς γίνεται δυσκολόλυτος καὶ στερεὸς, ὅπως συμβαίνει μάλιστα εἰς τ' ἄλογα ὅταν τρέχουν, καὶ εἰς τοὺς χοίρους ὅταν θυμῶσουν. Τρέφονται δὲ αἱ δύο εἰρημέναι οὐσαί, δηλαδή, ἡ ὑγρὰ καὶ ἡ πνευματώδης, ἐνίστε μὲν ἀπὸ τὴν σφοδρὰν κίνησιν τῆς μιᾶς ἀπὸ τὰς δύο ταύτας οὐσίας, ἡ καὶ τῶν δύο, ἐνίστε δὲ ἀπὸ ἰσχυρὰν θερμότητα· ἐπειδὴ καὶ ἡ θερμότης κατὰ τινὰς δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ μία ἄτακτος καὶ βίαιος κίνησις· ὥστε τὸ κυριώτερον αἷτιον καὶ καθολικώτερον τῆς γενέσεως τοῦ ἀ-

φροῦ εἶναι ἡ βίαιος κίνησις. Εἰς βεβαίωσιν δὲ τοῦ λόγου, φέρει ὁ Γαληνὸς ὡς παράδειγμα τὸν ἀφρὸν τῆς θαλάσσης, καὶ εἰς ἐκεῖνον ὅπου γίνεται εἰς τ' ἀγγεῖα, διότι εἰς μὲν τὴν θάλασσαν εἶναι φανερόν ὅτι ὁ ἀφρὸς γίνεται ὅταν τὴν ταράττῃ σφοδρὸς τις ἄνεμος, εἰς δὲ τ' ἀγγεῖα ὅταν θέτωνται ἐπάνω εἰς μεγάλην φλόγα.

3. Καθὼς λοιπὸν δείκνυται, ὅτι ὁ ἀφρὸς γίνεται ἀπὸ δύο αἰτίας, δηλαδή, ἡ ἀπὸ τὴν βιάαν κίνησιν, ἡ ἀπὸ τὴν σφοδρὰν θερμότητα· τοιοῦτοτρόπως γίνεται καὶ εἰς τὰ ζῶα· καὶ εἰς μὲν τοὺς ἐπιληπτικούς σπασμούς γίνεται ὁ ἀφρὸς ἀπὸ τὴν βιάαν κίνησιν· εἰς μὲν τοὺς χοίρους ἀπὸ τὴν μεγάλην θερμότητα, εἰς δὲ τ' ἄλογα καὶ ἀπὸ τὰ δύο· διότι ὅταν τρέχουν τ' ἄλογα ἐπειδὴ ἐκβαίνει καὶ ἐμβαίνει ὁ ἀναπνεόμενος ἀήρ, διὰ τοῦτο λεπτύνει τὸν σύελόν των καὶ ἐξέρχονται. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μόνον θέλει ὁ Γαληνὸς νὰ γίνηται ὁ ἀφρὸς, τόσον εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅσον καὶ εἰς τὰ ζῶα, καὶ οὐχὶ ν' ἀναβαίνει καὶ νὰ ἐκβαίνει ἀπὸ τὴν κοιλίαν καθὼς τινὲς θέλουσι, τοὺς ὁποίους ἀνασκευάζει μὲ ἰσχυρὰς ἀποδείξεις.

4. Ἡ δὲ ἀναπνοὴ κατὰ τοὺς δοκιμοτέρους τῶν ἱατρῶν γίνεται εἰς τὰ ζῶα ἀπὸ τὴν θερμότητα τῆς καρδίας· καὶ καθὼς ἡ φλόγα τινὸς λύχνου καὶ λαμπάδος, ἐὰν κλεισθῆ εἰς κἀνὲν στερεὸν ἀγγεῖον, ὥστε ὅπου νὰ μὴν δύναται νὰ ἐμβῆ ἐξωθεν ὁ ἀήρ, οὔτε νὰ ἐξέλθῃ ἡ φλόγα σβύνει· τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ἐμφυτος θερμότης τῆς καρδίας ἐὰν κλεισθῆ

μέσα και δὲν δύναται ν' ἀναπνεύσῃ τὸ ζῶον τὸν ἐξωθεν ἀέρα σβύνει καὶ προξενεῖ εἰς τὸ ζῶον θάνατον. Ἀλλὰ διὰ τὸ σαφέστερον ὡς εἴπωμεν ὡς παράδειγμα ὁποῦ λέγει διὰ αὐτὸ ὁ Γαληνός· οὗτος λοιπὸν ὁ ἀριστος ἱατρὸς καὶ φιλόσοφος, ἀνασκευάζων εἰς τὸ περὶ ἀναπνοῆς βιβλίον τὰς δόξας τῶν παλαιῶν ἱατρῶν περὶ ἀναπνοῆς, καὶ διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναπνοῆς, θέτει τοιοῦτον παράδειγμα· τὴν μὲν καρδίαν τὴν ὑποθέτει καὶ τὴν παρομοιάζει, τὴν θριαλίδα, δηλαδή, μὲ τὸ φυτῆλι τοῦ λύχνου, τὸ δ' ἀετῶδες πνεῦμα τῆς καρδίας μὲ τὸ λάδι, καὶ τὸν πνεύμονα μὲ τὸ ἐπίπομα τοῦ λύχνου· καθὼς λοιπὸν εἰς τὸν λύχνον ὅταν τὸ ἐπίπομα ᾖ τρυπημένον δὲν σβύνει ἢ φλόγα ἐπειδὴ ἐμβαίνει ἐμβαίνει ὁ ἀήρ, τοιοτοτρόπως καὶ ἡ ἔμφυτος θερμότης τῆς καρδίας δὲν σβύνει ὅταν οἱ πόροι τοῦ πνεύμονος εἶναι ἀνοικτοὶ καὶ ἀναπνεῖ τὸ ζῶον· καὶ ἐξεναντίας καθὼς ἡ φλόγα τοῦ λύχνου σβύνει ὅταν τὸ ἐπίπομα ᾖ κλεισμένον ἀφ' ὅλα τὰ μέρη, τοιοτοτρόπως καὶ ἡ ἔμφυτος θερμότης τῆς καρδίας σβένει ὅταν ὁ πνεύμων ᾖ φραγμένος καὶ δὲν δύναται τὸ ζῶον ν' ἀναπνεύσῃ· λοιπὸν ὅταν κλεισθῇ ἡ φλόγα τοῦ ὕπνου συνάζηται πολὺς καπνὸς νὰ σβύσῃ τὴν φλόγα ἐὰν δὲν ἐξέλθῃ, τοιοτοτρόπως εἶναι καὶ εἰς τὰ ἐντόσθια, δηλαδή, ὅταν φραγθῇ ὁ πνεύμων συναθροίζεται ἐν περιττῶν ἀπὸ τὴν ἔμφυτον θερμότητα τῆς καρδίας ὅμοιον μὲ τὸν καπνὸν τοῦ λύχνου, τὸ ὅποσον ὀνομάζεται λυχνιῶδες περίττωμα, καὶ ἐὰν δὲν ἐξέλθῃ κινδυνεύει νὰ σβύσῃ ἡ ἔμφυτος θερμότης.

Ἀφορισμὸς μδ'.

Οἱ παχέες σφόδρα κατὰ φύσιν ταχυθάνατοι μᾶλλον γίνονται τῶν ἰσχυῶν.

Κατὰ λέξιν.

Οἱ φυσικὰ πολλὰ παχεῖς γίνονται γληγοροθάνατοι περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἰσχυοῦς.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ μανθάνομεν ποῖοι φυσικῶς ἀποθνήσκουσι ταχύτερον, καὶ ποῖοι μακρόβιοι, καὶ ἀκόμη ποῖοι βλάπτονται εὐκολώτερα καὶ ποῖοι οὐχί, ἀπὸ τὰς ἐξωτερικὰς αἰτίας.

2. Ὅσοι λοιπὸν εἶναι ἐκ φύσεως καὶ ἐξαρχῆς παχεῖς, ἀποθνήσκουσι τάχιον ἀπὸ τοὺς ἐκ φύσεως ἰσχυοῦς· διότι εἰς τοὺς ἐκ φύσεως παχεῖς ἐπειδὴ εἶναι αἱ φλέβες τῶν λεπταί, ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ γῆρας ἐξατμίζεται τὸ ἔμφυτον θερμὸν καὶ ἐπειδὴ εἶναι ὀλίγον ἀποθνήσκουν ταχέως· ὅσοι δὲ εἶναι ἐκ φύσεως ἰσχυοὶ ἐπειδὴ ἔχουν τὰς φλέβας τῶν καὶ τὰς ἀρτηρίας πλατεῖς, ζῶσι περισσότερο καιρὸν ἀπὸ τοὺς παχεῖς· ὅμως βλάπτονται εὐκολώτερα ἀπὸ τὰς ἐξωτερικὰς αἰτίας, δηλαδή, ἀπὸ τὴν ψύχραν καὶ ἄλλα τοιαῦτα· διότι δὲν ἔχουν αἱ φλέβες τῶν πολὺ σκέπασμα, ὡς τῶν φυσικῶς παχέων, καὶ διὰ τοῦτο οἱ φυσικῶς ἰσχυοὶ πρέπει νὰ προφυλάττωνται περισσότερο ἀπὸ τοὺς παχεῖς.

3. Ἐξάγεται λοιπὸν ἀπὸ τὰ εἰρημένα, ὅτι ὅσοι εἶναι μετρίως παχεῖς, ὁμοίως καὶ οἱ μετρίως ἰσχυοὶ· καὶ

προσέτι ὅσοι ὄντες ἰσχυροὶ γίνονται παχεῖς ἀπὸ τὰς καλὰς ἀναπαύσεις, οἱ τοιοῦτοι οὔτε εὐκόλα βλάπτονται οὔτε γλήγορα ἀποθνήσκουν, ἐκτὸς ἀπὸ αἰτίαν θανατηφόρον.

Ἄφορισμὸς με'.

Τῶν ἐπιληπτικῶν τοῖσι νέοισι ἀπαλλαγὴν αἰ μεταβολαὶ μάλιστα τῆς ἡλικίας καὶ τῶν χωρίων ποιέουσι.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς τοὺς ἐπιληπτικούς νέους κάμνουν ἐλευθέρωσιν τοῦ πάθους αἰ μεταβολαὶ τῆς ἡλικίας, καὶ τῶν τόπων καὶ τῆς γῆς.

Αἰτιώδης.

1. Ἐπιληπτικοὶ λέγονται ὅσοι κυριεύονται ἀπὸ τὸ πάθος ὅπου ὀνομάζεται ἐπιληψία, κοινῶς δὲ σεληνιασμός· ἡ ἐπιληψία δὲ εἶναι εἰς σπασμὸς ὄλου τοῦ σώματος, καὶ προξενεῖ βλάβην εἰς τὰς ἡγεμονικὰς ἐνεργείας, καὶ γίνεται ἀπὸ φλεγματικὸν καὶ μελαγχολικὸν, ἢ ἀπὸ παχὺν καὶ ψυχρὸν χυμὸν, ὅπου ἤθελε συναθροισθῆ ἢ τὸν ἐγκεφάλου, ἢ εἰς τὰς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου. Ἀκόμη προέρχεται καὶ ἀπὸ τὴν συμπάθειαν τοῦ στόματος τῆς κοιλίας, καὶ ταῦτα κατὰ τὸν Αἶγ· κατὰ δὲ τὸν Τραλιανὸν τὸ πάθος τῆς ἐπιληψίας εἶναι ἓν ἐκ τῶν χρονίων πάθη, καὶ χρειάζεται μεγαλωτάτη ἐπιμέλεια καὶ κυβέρνησις, καὶ ἂν ἀμεληθῆ εἰς τὴν ἀρχὴν πολλάκις προξενεῖ θάνατον εἰς τὸν πάσχοντα, διότι εἶναι πάθος τῆς κεφαλῆς, εἰς τὴν ὁποίαν

κεφαλὴν εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως· κυριεύονται δὲ περισσότερο ἀπὸ τὸ τοιοῦτον πάθος τὰ παιδιά, καὶ ἄλλοι ζῶσι ὁμως, γίνεται ἀνάτον τὸ πάθος καὶ μένει ἕως τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοῦ πάσχοντος, καὶ μετὰ τὸν σπασμὸν φέρει καὶ στραβώματα τῶν μελῶν τοῦ σώματος καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. Ὀνομάζεται δὲ κατὰ τινες τὸ πάθος τῆς ἐπιληψίας ἱερά νόσος, ἐπειδὴ ἔρχεται εἰς τὴν γέννησιν τῆς σελήνης· κατ' ἄλλους δὲ διότι εἶναι πάθος ἰσχυρὸν καὶ χρειάζεται θεῖαν βοήθειαν, διὰ τοῦτο ὀνομάζεται καὶ Ἡράκλεια νόσος, ἢ διότι κυριεύει τὸ κυριώτερον μέρος τοῦ ἐγκεφάλου ὡς εἴρηται· διαφέρει δὲ ἡ ἐπιληψία τῆς ἀποπληξίας, διότι ἡ ἀποπληξία γίνεται ἀπὸ παντελῆ ὑστέρησιν τῆς κινήσεως τῶν νεύρων· ἡ δὲ ἐπιληψία ἀπὸ κακῆν καὶ ἄτακτον κίνησιν.

2. Ὄταν λοιπὸν ἤθελε συμβῆ ἐπιληψία εἰς τοὺς νέους, ἐπειδὴ ἡ κρίσις τῶν νέων εἶναι θερμὴ καὶ ξηρὰ, διὰ τοῦτο δύνανται νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸ τοιοῦτον πάθος μετὰ τὴν μεταβολὴν τῆς ἡλικίας· ὁμοίως καὶ εἰς τὴν ἐπιληψίαν βοηθεῖ ἡ μεταβολὴ τῶν τόπων, ἀλλ' οὐχὶ κάθε τόπων, ἀλλὰ τῶν θερμότερων καὶ ξηρότερων· βοηθεῖ δὲ καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς κρᾶσεως, ὅταν δηλαδὴ, ὁ πάσχων ἀλλάξῃ τὰ φαγητὰ ὅπου ἔτρωγε καὶ ξηρότερα καὶ θερμότερα· διότι ὡς προείπομεν ὁ χυμὸς ὅπου προξενεῖ τὸ πάθος εἶναι παχὺς καὶ ψυχρὸς, καὶ τὸ ξηρὸν καὶ θερμὸν εἶναι ἐνάντιον τοῦ τοιοῦτου χυμοῦ, καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἐπιληπτικοὶ ὠφελοῦνται ἀπὸ τὰ ξηρὰ καὶ θερμὰ, κατὰ τὴν θέλησιν τῶν ἰατρῶν, ὅπου λέγουν, τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις ἰάματα.

Ἄφορισμὸς μς'.

Δύω πόνων ἅμα γιγνομένων μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, ὁ σφοδρότερος ἀμαυρεῖ τὸν ἕτερον.

Κατὰ λέξιν.

Δύω πόνοι ὅταν γίνων ὁμοῦ, οὐχ εἰς τὸν ἴδιον τόπον, ὁ δυνατώτερος πόνος ἀδυνατεῖ τὸν ἄλλον.

Αἰτιώδης.

1. Δύω πόνοι δύνανται νὰ συμβοῦν εἰς ἓν μέρος τοῦ σώματος, ἀλλ' οὐχί εἰς τὸν αὐτὸν τόπον συμβαίνουσιν δύο πόνοι, ἢ εἰς τὴν κεφαλὴν, ἢ εἰς τὴν χεῖρα, ἢ τὸν πόδα, ἢ εἰς ἄλλο μέρος τοῦ σώματος, ἀλλ' εἰς διαφόρους τόπους· ἐνταῦθα δὲ, τὸ μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, ἐννοεῖται ὅτι δὲν συμβαίνουσιν δύο πόνοι εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μέρος τοῦ σώματος, δηλαδή, ἢ εἰς τὴν κεφαλὴν, ἢ εἰς τὴν χεῖρα, ἢ καὶ εἰς ἄλλο μέρος, ἐὰν ᾖ καὶ εἰς διαφόρους τόπους. ἐπειδὴ ὅμως βλάπτεται τὸ αὐτὸ νεῦρον ἀξάνει ὁ πόνος, καὶ οἱ δύο πόνοι λαμβάνονται ὡς εἷς.

2. Ὅταν λοιπὸν συμβοῦν πόνοι οὐχί εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, ἀλλ' εἰς διάφορα μέρη, τότε ὁ δυνατώτερος μόνον πόνος ἐνοχλεῖ, διότι ἀπὸ τὸν δυνατώτερον πόνον γίνεται καὶ ἡ βλάβη τῶν νεύρων μεγαλύτερα· καὶ ἐπειδὴ δὲν πάσχουν τὰ αὐτὰ νεῦρα, διὰ τοῦτο ὁ ἀσθενέστερος πόνος ἀδυνατεῖ ἀπὸ τὸν σφοδρότερον καὶ δὲν ἐνοχλεῖ.

Ἄφορισμὸς μζ'.

Περὶ τῆς γενέσεως τοῦ πύου οἱ πόνοι καὶ οἱ πυρετοὶ συμβαίνουσιν μᾶλλον ἢ γενομένου.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς γενήσεως τοῦ ἔμπυου, συμβαίνουσιν περισσότερον οἱ πόνοι καὶ οἱ πυρετοί, παρ' ὅταν γίνῃ τὸ ἔμπυον.

Αἰτιώδης.

1. Τὸ ἔμπυον γίνεται ἀπὸ τὸ αἷμα ὅταν μεταβάλληται, οὔτε εἰς κακὴν ἀπλῶς μεταβολὴν, οὔτε εἰς καλὴν· διότι ὅταν μεταβάλληται τὸ αἷμα εἰς ἀπλῶς κακὴν μεταβολὴν, σήπεται καὶ βρωμᾷ, ὅταν δὲ εἰς ἀπλῶς καλὴν μεταβολὴν γίνεται τροφή τῶν μερῶν τοῦ σώματος· ὅταν δὲ μεταβληθῇ μέσως, δηλαδή, οὔτε εἰς τελείαν καλὴν μεταβολὴν, οὔτε εἰς κακὴν, γίνεται τὸ ἔμπυον· ὥστε ὅπου τὸ ἔμπυον εἶναι αἷμα φθαρμένον· γίνεται δὲ ἡ τοιαύτη φθορά τοῦ αἵματος καὶ μεταβολὴ εἰς ἔμπυον, οὔτε ἀπὸ τὴν παρὰ φύσιν θερμότητα, οὔτε ἀπὸ τὴν φυσικὴν μόνον, ἀλλ' ἀπὸ τὴν πυκνήν· διότι ὅταν γίνῃ φλεγμονὴ εἰς κλινὸν μέρος τοῦ σώματος, εὐρίσκεται εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο μία θερμότης ἐνωμένη ἀπὸ τὴν φυσικὴν θερμότητα τοῦ αἵματος, καὶ ἀπὸ τὴν παρὰ φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἀρχὴν γίνονται πόνοι καὶ πυρετοί, ἐπειδὴ τεντώνεται καὶ θερμαίνεται παρὰ φύσιν ἐκεῖνο τὸ μέρος εἰς τὸ ὅποιον συνέβη ἡ φλεγμονή· ὅταν δὲ ἀπὸ τὴν μικτὴν ἐκείνην θερμότητα ἤθελε

καρθῆ τελείως τὸ αἷμα ὅπου ἔμεινεν εἰς τὸ πάσχων μέρος γίνεται τὸ ἔμπυον, καθὼς γίνεται ἡ στάκτη ἀπὸ τὰ ξύλα ὅταν καυθῶσι τελείως, καὶ διὰ τοῦτο ὅταν καταπραΰνουν οἱ πόνοι καὶ οἱ πυρετοὶ, καὶ μάλιστα ὅταν καθαρισθῆ καὶ ἐξέλῃ τὸ ἔμπυον ὡσὰν ὅπου ἐφθάρη τελείως καὶ ἐσβέσθη ἡ ὕλη τῆς φλογώδους ἐκείνης θερμότητος.

Ἐφορισμὸς μῆ'.

Ἐν πάσῃ κινήσῃ τοῦ σώματος ὅταν ἄρχηται πονέειν, τὸ ἀναπαύειν εὐθὺς ἄκοπον.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς πᾶσαν κίνησιν τοῦ σώματος, ὅταν ἀρχίζῃ νὰ φέρῃ πόνον, τὸ νὰ ἀναπαύηται παύει καὶ εὐθὺς ὁ πόνος.

Αἰτιώδης.

1. Τὸ αἷτιον τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ εἶναι σαφές, διότι καθὼς ὅταν ἡ μεγάλη ἀνάπαυσις βλάβηται, καὶ ὠφελεῖ τὸ ἐναντίον αὐτῆς, δηλαδὴ ἡ κίνησις· οὕτω καὶ ὅταν ἡ κίνησις βλάβηται ὠφελεῖ ἡ ἀνάπαυσις, ὅμως διὰ τὸ σαφέστερον ἅς σημειώσωμεν καὶ κατὰ πόσους τρόπους λαμβάνεται ὁ πόνος ὅπου συμβαίνει εἰς τὴν κίνησιν.

2. Πόνος λοιπὸν ἐννοεῖται ἐνταῦθα κατὰ δύο τρόπους, διότι ἡ σημαίνει τὴν λύπην τῶν μερῶν τοῦ σώματος ὅπου προξενεῖται ἀπὸ τὴν κίνησιν, ἢ τὸν κόπον καὶ ἀδυναμίαν τῶν αὐτῶν· ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἐννοηθῆ κατὰ τὸν παρόντα ἀφορισμὸν ἀληθεύει, διότι ἡ ἀνάπαυσις ὠφελεῖ καὶ παύει ὅχι μόνον τὴν λύπην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀδυναμίαν.

Ἐφορισμὸς μθ'.

Οἱ εἰθισμένοι τοὺς συνήθεας πόνους φέρειν καὶ ὡς ἀσθενεές, ἢ γέροντες τῶν ἀσυνήθων ἰσχυρῶν τε καὶ νέων ἄξιον φέρουσι.

Κατὰ λέξιν.

Ἐκεῖνοι ὅπου εἶναι συνηθισμένοι νὰ υπομένουν τοὺς συνηθισμένους πόνους, εὐκολώτερα τοὺς υπομένουν ἀπὸ τοὺς ἀσυνήθιστους ἰσχυροὺς τε καὶ νέους, καὶ ἂν ἤθελον εἶσθαι ἀσθενεῖς ἢ γέροντες.

Αἰτιώδης.

1. Συνηθισμένοι εἰς πόνους λέγονται ἐκεῖνοι ὅπου συνηθίζουν τὸ σῶμα των εἰς κάμειαν κίνησιν, δηλαδὴ, ἢ εἰς δοιοπορίαν, ἢ εἰς πῆδημα, ἢ εἰς χειρονομίαν, ἢ εἰς σκάψιμον, ἢ εἰς σκούπισμα, ἢ εἰς ὄργωμα, ἢ εἰς ἄλλο κοπιαστικὸν ἔργον.

2. Οἱ τοιοῦτοι λοιπὸν ἐπειδὴ τὰ νεῦρά των εἶναι παιδευμένα καὶ συνηθισμένα εἰς τοὺς πόνους, ἐὰν ᾖναι καὶ ἀσθενεῖς, ἢ γέροντες, ὅμως υποφέρουν τοὺς πόνους εὐκολώτερα ἀπὸ τοὺς ἀσυνήθιστους, καὶ ἐὰν οἱ ἀσυνήθιστοι ἤθελον εἶσθαι γέροντες καὶ νέοι.

Ἐφορισμὸς ν'.

Τὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου συνήθεα καὶ ἢ χεῖρω τῶν ἀσυνήθων ἤεσον ἐνοχλεῖν εἴωθε, δεῖ οὖν καὶ ὡς τὰ ἀσυνήθεα μεταβάλλειν.

Κατὰ λέξιν.

Ἐκεῖνα ὁποῦ εἶναι συνηθισμένα ἀπὸ πολλὸν καιρὸν, καὶ ἐπειδὴ εἶναι χειρότερα ἀπὸ τὰ ἀσυνήθιστα, συνηθίζουν νὰ βλάπτουν ὀλιγώτερον· πρέπει λοιπὸν νὰ μεταβάλλωμεν τὸ σῶμα καὶ εἰς τὰ ἀσυνήθιστα.

Αἰτιώδης.

1. Εἰς τὸν ἀνώτερον ἀφορισμὸν εἶπε μόνον διὰ τοὺς συνηθισμένους καὶ ἀσυνήθιστος κόπους· ἐνταῦθα διαλαμβάνει καθολικώτερα διὰ κάθε συνηθισμένον καὶ ἀσυνήθιστον ἀφ' ὅσα δύναται νὰ μεταχειρισθῇ ὁ ἄνθρωπος, καὶ φανερώει ὅτι τὰ συνηθισμένα βλάπτουν ὀλιγώτερον, ἐπειδὴ καὶ εἶναι βλαπτικώτερα ἀπὸ τὰ ἀσυνήθιστα· διὰ τοῦτο ἄς σημειώσωμεν πρῶτον ποῖα λέγονται συνηθισμένα καὶ ποῖα ἀσυνήθιστα· δεῦτερον διατὶ βλάπτουν τὰ συνηθισμένα ὀλιγώτερον· καὶ τρίτον διατὶ παραγγέλει νὰ μεταχειριζώμεθα καὶ τὰ ἀσυνήθιστα.

2. Ὅσα λοιπὸν μεταχειρίζεται ὁ ἄνθρωπος συχνὰ καὶ περισσότερον ἀπὸ τ' ἄλλα, λέγονται συνηθισμένα, παραδείγματός χάριν, ὅστις διὰ τὴν φρόβον τῆς ψυχρότητος φορεῖ περισσότερα ἐνδήματα, οὗτος λέγεται ὅτι ἐσυνήθισε τὴν ζέσθην, ὅστις δὲ μεταχειρίζεται περισσότερον τὸ πρόβιον κρέας ἀπὸ τὸ βωδινὸν ἢ τὸ τράγινον· ἐκεῖνο ὁποῦ ὁ ἄνθρωπος τρώγει συχνὰ λέγεται συνηθισμένον· ὁμοίως καὶ εἰς τ' ἄλλα, δηλαδὴ, τὰ ποτὰ, τὰ λουτρὰ καὶ τοὺς κόπους· ἀσυνήθιστα δὲ λέγονται ὅσα δὲν μεταχειρίζονται οἱ ἄνθρωποι συχνά.

3. Ὅσα λοιπὸν συνηθίζει τις περισσότερον μεταβάλλουν τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματός των καὶ τὴν ἰδικήν των· διὰ τοῦτο ἐπειδὴ εἶναι καὶ βλαπτικώτερα ἀπὸ τ' ἀσυνήθιστα ὁμοίως δὲν βλάπτουν τόσον· καὶ τοῦτο γίνεται φανερόν ἀπὸ μερικοὺς χωρικοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐπειδὴ συνηθίζουν εἰς τοὺς κόπους καὶ τὰς ψύχρας, δύνανται νὰ κοπιᾶζον περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ ὑπομένουν χωρὶς νὰ βλαπτοῦν· ὅταν δὲ ἀναπαυθοῦν τότε μάλιστα στενοχωροῦνται, ὅτι δὲ καὶ εἰς τὰ φαγητὰ ἀκολουθεῖ τὸ ἴδιον· ἄς παρατηρήσωμεν μερικοὺς βαρβάρους οἱ ὁποῖοι μεταχειρίζονται συχνάκις τὸ ὄπιον ἄν καὶ ἦναι εἰς τοὺς ἄλλους βλαπτικώτατον, ὁμοίως αὐτοὶ διὰ τὴν συνήθειαν δὲν βλάπτονται τόσον, καὶ προσέτι λαμβάνουν καὶ κάποιαν ἡδονήν· τοιαῦτη λοιπὸν εἶναι ἡ συνήθεια, τὰ ἐπιβλαβῆ κάμνει ἀβλαβῆ, καὶ τὰ ἀβλαβῆ διὰ τὸ ἀσυνήθιστον κάμνει ἐπιβλαβῆ· ὅσα δὲ ὁ ἄνθρωπος δὲν μεταχειρίζεται συχνά, οὔτε τὰ συνηθίζει ἐπειδὴ εἶναι ἀλλότρια τῆς κρᾶσεώς του διὰ τοῦτο τὸν βλάπτουν ὅταν θέλῃ νὰ μεταχειρισθῇ περισσότερον ἀπὸ τὸ μέτριον, ἐπειδὴ εἶναι ὀλιγώτερον βλαπτικὸν ἀφ' ὅσα συνηθίζει.

4. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον δὲν συμβαίνουν ὅσα θέλει, ἀλλ' ὅσα μισεῖ καὶ τ' ἀποφεύγει, ἢ ἀπὸ δυστυχίαν, ἢ ἀπὸ ἀνάγκην, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ μεταχειρίζηται ἐνίοτε καὶ τὰ ἐπιβλαβῆ, δηλαδὴ, τοὺς κόπους, τὰς μεγάλας κινήσεις, τὰς ψύχρας, τὰ ἐπιβλαβῆ φαγητὰ καὶ ποτὰ, καὶ τὰ ὅμοια, ἀλλ' οὐχὶ τὸ ὄπιον· διὰ νὰ δυναθῇ νὰ τὰ ὑποφέρῃ χωρὶς βλάβην του· πρέπει νὰ τὰ μεταχειρισθῇ καὶ διὰ τῆς βίας.

Ἄφορισμὸς νά'.

Τὸ κατὰ πολὺ ἐξαπίνης πληροῦν, ἢ κενοῦν, ἢ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ὅλως ὀποσοῦν τὸ σῶμα κινοῦν σφαλερὸν, καὶ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον, τὸ δὲ κατ' ὀλίγον ἀσφαλές καὶ ὅλως ἦν ἐξ ἐτέρου μεταβαίνει εἰς ἕτερον.

Κατὰ λέξιν.

Ἐκεῖνο ὁποῦ κενώνει τὸ σῶμα κατὰ πολλὰ καὶ αἵφνης, ἢ τὸ γεμίζει, ἢ τὸ θερμαίνει, ἢ τὸ ψυχραίνει, ἢ καθόλου νὰ εἰπῶ ὅπως καὶ ἂν τὸ κινήσῃ πολὺ καὶ αἵφνης εἶναι σφαλερὸν, καὶ κάθε πολὺ εἶναι ἐναντίον εἰς τὴν φύσιν, ἐπειδὴ ἐκεῖνο ὁποῦ γίνεται ἀπ' ὀλίγον εἶναι ἀσφαλές, καὶ μάλιστα ὅταν μεταβαίνῃ ἀπ' ἓν τόπον εἰς ἄλλον.

Αἰτιώδης.

1. Ἐπειδὴ κάθε μέτριον εἶναι ὠφέλιμον, καὶ τὸ ἄμετρον ἐπιβλαβὴ, κατὰ τὸ, πᾶν μέτρον ἄριστον· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἱπποκράτης διδάσκει διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ, ὅτι ὅσα γίνονται μέτρια ὠφελοῦν, καὶ ὅσα ἄμετρως βλάπτουν, ἀλλ' ἂς σημειώσωμεν δι' ἕκαστον κατὰ τάξιν.

2. Κενωτικὰ λοιπὸν καὶ ἀδιάζοντα τὸ σῶμα εἶναι τὰ καθάρσια καὶ αἱ φλεβοτομίαι, τὰ ἰδρώματα, αἱ νηστεῖαι, καὶ τὰ ὅμοια· γεμίζουσι δὲ καὶ τρέφουσι τὸ σῶμα τὰ καλὰ φαγητὰ, αἱ ἀναπαύσεις καὶ τὰ παρόμοια. Τὸ κινοῦν δὲ, ὁ περίπατος, τὸ σκάψμον, οἱ πόνοι, καὶ κάθε ἄλλη κίνησις· ποῖα μὲν, τὸ θερμαίνουσι καὶ ποῖα δὲ τὸ, ψυχραίνουν, εἶναι φανερόν.

3. Ὅσα λοιπὸν ἀπ' αὐτὰ ἤθελον γίνεαι ἄμετρα, ἐδίδαξεν ὁ Ἱπποκράτης, λέγων, πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον, καὶ τοῦτο δῆλον, διότι ἡ φύσις ἔχει κάποιαν συμμετρίαν εἰς τοὺς χυμοὺς, καὶ κάθε πολὺ ἢ αἰφνίδιον τὴν συγχίζει, καὶ διὰ τοῦτο προξενεῖ βλάβην· ὅσα δὲ ἤθελον γίνεαι μετρίως ὠφελοῦν διότι δὲν συγχίζουσι τὴν συμμετρίαν τῆς φύσεως.

4. Ὅταν λοιπὸν περισσεύῃ χυμὸς τις καὶ χρειάζεται κένωσις, πρέπει ὁ ἰατρός νὰ κενώῃ μόνον τὸ περίσσευμα διὰ νὰ ἔλθῃ ἡ φύσις εἰς τὴν συμμετρίαν τῆς· καὶ ὅταν τὸ σῶμα ἐξεναντίας χρειάζεται τροφήν, πρέπει νὰ τὸ τρέφῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ ὅλως νὰ εἰπῶ, πρέπει πάντοτε ν' ἀποφεύγῃ τὸ πολὺ, καὶ μάλιστα ὅταν μεταχειρίζεται κἀνὲν ἀσυνήθιστον, διότι κατὰ τὸν ἀνώτερον ἀφορισμὸν· τ' ἀσυνήθιστα βλάπτουν περισσότερο.

Ἄφορισμὸς νβ'.

Πάντα κατὰ λόγον ποιέοντι μὴ γινόμενων τῶν κατὰ λόγον, μὴ μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερον μένοντος τοῦ δόξαντος ἐξ ἀρχῆς.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς ἐκεῖνον τὸν ἰατρὸν ὁποῦ κάμνει ὅλα τὰ ἰατρικὰ με λογαριασμὸν, δὲν πρέπει νὰ μεταβαίνῃ εἰς ἄλλο ἰατρικόν· καὶ ἂν τὰ ἰατρικὰ ὑποῦ διδῆ κατὰ τὸν λόγον τοῦ πάθους δὲν φαίνονται νὰ γίνονται κατὰ λόγον, τότε πρέπει νὰ διδῆ ἐκεῖνα τὰ ἰατρικὰ ὁποῦ μετεχειρίσθη ἀπὸ τὴν ἀρχῆν.

Αιτιώδης.

1. Ἐπειδὴ συμβαίνει πολλάκις νὰ δίδῃ ὁ ἰατρὸς ἐκεῖνο τὸ βότανον ὁποῦ χρειάζεται εἰς τὸ πάθος, καὶ νὰ μὴ φανῆται ἡ ἐνέργειά του, διότι ἡ ἴασις πολλῶν παθῶν δὲν γίνεται γρήγορα, καὶ μάλιστα τῶν δυσανιάντων, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον, διὰ τοῦτο συμβουλεύει ὁ Ἱπποκράτης, ὅτι ὁ ἰατρὸς πρέπει νὰ στοχάζεται καὶ νὰ δίδῃ ἐκεῖνο τὸ βότανον ὁποῦ χρειάζεται εἰς τὸν ἀσθενῆ, καὶ ὅταν δίδῃ τὸ χρειάζομενον νὰ μὴ τ' ἀλλάσῃ· ἐὰν καὶ ἡ ἐλάττωσις τοῦ πάθους δὲν φαίνεται νὰ γίνηται φανερά, τοῦτο δὲν εἶναι κακόν, διότι καθὼς ἡ σταγὼν τοῦ νεροῦ πίπτοντος συνεχῶς εἰς τὴν ξηρὰν γῆν τὴν κυλῶνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον χωρὶς νὰ φανῇ ὅποτε γίνεται τὸ κύλωμα, τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ βότανον ὁποῦ δίδεται κατ' ὀλίγον λύει τὸ πάθος χωρὶς νὰ φανῇ ἡ ἐνέργειά του.

Ἄφορισμὸς νγ'.

Ὅσοι τὰς κοιλίας ὑγρὰς ἔχουσιν νέοι μὲν ὄντες βέλτιον, ἀπαλλάσσει τῶν τὰς κοιλίας ξηρὰς ἐχόντων, ἐς δὲ γῆρας χεῖρον ἀπαλλάσσει, ξηραίνονται γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ τοῖσι γηράσκουσι.

Κατὰ λέξιν.

Ὅσοι ἔχουσι τὰς κοιλίας τῶν ὑγρὰς ὅταν ᾖναι νέοι ἐλευθερώνονται ἀπὸ τὰ πάθη γρηγορώτερα, παρ' ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουσι τὰς κοιλίας τῶν ξηρὰς, ὅταν δὲ γηράσῃ ἐλευθερώνονται δυσκολώτερα, διότι τὰς περισσοτέρας φορὰς ξηραίνονται αἱ κοιλίαι τῶν γερόντων.

Αιτιώδης.

1. Ποία κοιλία λέγεται ὑγρὰ καὶ ποία ξηρὰ ἐσημειώθη εἰς τὸν εἰκοστὸν τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ, τὸ λοιπὸν ἐπειδὴ ὅταν ἡ κοιλία ᾖναι ὑγρὰ ἐκβαίνουν οἱ κακοὶ χυμοὶ εὐκολώτερα, καὶ ὅταν ἐκθῶν οἱ κακοὶ χυμοὶ καταπραῦνει καὶ τὸ πάθος· διὰ τοῦτο λέγει, ὁ Ἱπποκράτης, ὅτι ἀπὸ τοὺς νέους ὅσοι ἔχουσι τὰς κοιλίας τῶν ὑγρὰς ἐλευθερώνονται ἀπὸ τὰ πάθη γρηγορώτερα, παρ' ἐκεῖνοι ὁποῦ τὰς ἔχουσι ξηρὰς· καὶ πάλιν ἐπειδὴ τὰς περισσοτέρας ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουσι τὰς κοιλίας τῶν ὑγρὰς εἰς τὴν νεότητα ξηραίνονται, καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ τὰς ἔχουσι ξηρὰς ὑγραίνονται· διὰ τοῦτο εἶπεν, ὅτι οἱ νέοι ὁποῦ ἔχουσι τὰς κοιλίας τῶν ὑγρὰς, ὅταν γηράσῃ ἐλευθερώνονται δυσκολώτερα ἀπ' ἐκεῖνους ὁποῦ ἔχουσι τὰς κοιλίας τῶν ξηρὰς εἰς τὴν νεότητα.

Ἄφορισμὸς νδ'.

Μεγέθη δὲ σώματος ἐνεῶσαι μὲν ἐλευθέριον, καὶ οὐκ ἀηδὲς, ἐγηράσαι δὲ δύσχηστον καὶ χεῖρον τῶν ἐλασσάνων.

Κατὰ λέξιν.

Κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος τὸ νὰ ᾖναι τις νέος εἶναι ἐλευθέριον καὶ εἰς θεωρίαν ὠραῖον, εἰμὴ τὸ νὰ γηράσῃ εἶναι δυσκολομεταχειρίσον καὶ χεῖροτερον ἀπὸ τὰ μικρώτερα.

Αιτιώδης.

1. Δι' ἀκριβεστέραν ἐξήγησιν πρῶτον ὡς σημειώσωμεν ἐν συντομίᾳ κατὰ πόσους τρόπους λαμβάνεται τὸ μέγεθος τοῦ σώματος.

2. Τὸ μέγεθος λοιπὸν τοῦ σώματος λέγεται τριχῶς· καὶ πρῶτον μὲν καὶ κυριώτερον λέγεται μέγεθος σώματος ἢ αὔξησις ὁποῦ γίνεται καὶ κατὰ τὸ μῆκος, καὶ κατὰ τὸ πλάτος, καὶ κατὰ τὸ βάθος, δηλαδή, μεγαλόσωμος κυρίως λέγεται, ἐκεῖνος ὁποῦ εἶναι καὶ ὑψηλὸς, καὶ παχὺς, καὶ πλατύς· δεύτερον, λέγεται μέγεθος σώματος καὶ ἡ αὔξησις ὁποῦ γίνεται κατὰ μῆκος μόνον, ἀλλὰ τότε τὸ σῶμα λέγεται κυρίως μακρόν· τελευταῖον μέγεθος σώματος λέγεται καὶ ἡ αὔξησις ὁποῦ γίνεται κατὰ τὸ πλάτος καὶ βάθος μόνον, καθὼς εἶναι τὸ μικρὸν σῶμα καὶ παχῆρον.

3. Ἐκεῖνος λοιπὸν ὁποῦ εἶναι μεγαλόσωμος, καὶ κατὰ τὸ μῆκος, καὶ κατὰ τὸ πλάτος, καὶ κατὰ τὸ βάθος, ὁ τοιοῦτος καὶ ὅταν γηράσῃ δὲν εἶναι διόλου κατώτερος ἀπὸ τὸν μικρόσωμον, διότι καὶ οἱ δύο, δηλαδή, ὁ μικρόσωμος καὶ ὁ μεγαλόσωμος μεταβάλλονται κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ σώματος· ὅστις δὲ εἶναι μεγαλόσωμος κατὰ τὸ μῆκος μόνον, δηλαδή, ὑψηλὸς, ἢ κατὰ τὸ πλάτος καὶ βάθος μόνον, δηλαδή, παχὺς· ὁ τοιοῦτος ὅταν γηράσῃ εἶναι δυσκολομεταχειρίσιμος καὶ κατώτερος ἀπὸ τὸν μικρόσωμον· διότι ὁ μὲν ὑψηλὸς καὶ μακρὸς εἰς τὸ γῆρας ἀφαιρῆται ἀπὸ αὐτὸν ἢ κρίσις, ὁ δὲ παχὺς καὶ χονδρὸς ἐπειδὴ εἶναι μεστὸς ἀπὸ τὰ καταβῆδα εἶναι δυσκολοκίνητος. Ὁ Ἱπποκράτης λοιπὸν λέγει ἐνταῦθα διὰ τὸν ὑψηλὸν, ἢ παχὺν μόνον· ὁ δὲ Γαληνὸς λέγει ἰδιαιτέρως, ὅτι ὁ παχὺς καὶ χονδρὸς, οὔτε εἰς τὴν νεότητά του οὔτε εἰς τὸ γῆρας του εἶναι ἐλεύθερος, ὁ δὲ μακρὸς καὶ ὑψηλὸς, ἔν καὶ εἰς τὴν νεότητά του ἦναι

ἐλεύθερος, ὅμως εἰς τὸ γῆρας εἶναι δυσκολοκίνητος, διότι ἐλαφρομυαλίζει, ὥστε ὁποῦ τὸ μέτριον σῶμα εἶναι ἐπαινετόν.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β' ΜΕΡΟΥΣ.



ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Ἀφορισμὸς α'.

Αἱ μεταβολαὶ τῶν ὥρέων μάλιστα τίκτουσι νοσήματα, καὶ ἐν τῆσιν ὥρησιν αἱ μεγάλαι μεταβολαί, ἢ ψύξις, ἢ θάλψις, καὶ τᾶλλα κατὰ λόγον οὕτως.

Κατὰ λέξιν.

Αἱ μεταβολαὶ τῶν καιρῶν γεννοῦσι μάλιστα ἀσθενείας, καὶ αἱ μεγάλαι μεταβολαί, ἢ τῆς ψυχρότητος, ἢ τῆς θερμότητος ὁποῦ γίνεται εἰς τοὺς καιροὺς, καὶ τ' ἄλλα συμβεβηκότα τῶν καιρῶν, καὶ καθ' ἓν κατὰ τὸν λόγον του οὕτως εὐρίσκεται, δηλαδή, γεννοῦσιν ἀσθενείας.

Αἰτιώδης.

1. Σκοπὸς τοῦ τρίτου μέρους εἶναι νὰ φανερώσῃ τοὺς τέσσαρας καιροὺς τοῦ χρόνου, δηλαδή, τὴν ἀνοιξιν, τὸ καλοκαίρι, τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα· ὅπως εἶναι καθ' εἷς κατὰ τὴν κρᾶσίν του, καὶ ποῖος γεννᾷ περισσοτέρας ἀσθενείας, καὶ ποῖος εἶναι ὑγιέστερος τῶν ἄλλων· ἀλλὰ

πρὶν νὰ εἰπῆ διὰ τὰ ἰδιώματα ἐκάστου καιροῦ, ἐρμηνεύει δι' ὅσα συμβαίνουν κοινῶς εἰς ἕκαστον καιρὸν· καὶ πρῶτον ἀρχίζει νὰ εἰπῆ διὰ τὰς μεταβολὰς τῶν καιρῶν, δηλαδή, ὅτι αἱ μεταβολαὶ τῶν καιρῶν γεννοῦσιν ἀσθενείας, ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃ σαφὴς ὁ λόγος ἄς σημειώσωμεν πρῶτον ποῖα λέγεται μεταβολὴ καιροῦ, καὶ διὰ ποίας μεταβολὰς λέγει.

2. Μεταβολὴ λοιπὸν καιροῦ λέγεται, ὅταν ἀλλάξῃ ὁ καιρὸς ἀπὸ ψυχρότητα εἰς θερμότητα, καὶ τὸ ἐναντίον ἀπὸ θερμότητα εἰς ψυχρότητα· γίνονται δὲ αἱ μεταβολαὶ ἀφ' ἑν καιρὸν εἰς ἄλλον, δηλαδή, γίνεται μεταβολὴ θερμότητος εἰς ψυχρότητα, ἀπὸ καλοκαίρι εἰς τὸ φθινόπωρον, καὶ μεταβολὴ ψυχρότητος εἰς θερμότητα ἀπὸ χειμῶνα εἰς τὴν ἀνοιξιν, καὶ ὀνομαζόνται αἱ τοιαῦται μεταβολαὶ διαδοχικαί, ἢ γίνονται αἱ μεταβολαὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν. Ὁ Ἰπποκράτης λοιπὸν διαλαμβάνει εἰς τὸν παρόντα ἀφορισμὸν διὰ τὰς μεταβολὰς ὅπου γίνονται εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, διότι εἰς τὰς μεταβολὰς ὅπου ὀνομαζόνται διαδοχικαί, ὄχι μόνον γίνονται τινὰ πάθη, ἀλλὰ καὶ πολλὰ φθείρονται διότι παύει καὶ τὸ αἰτιὸν τους· ὅταν δὲ γίνονται μεταβολαὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, δηλαδή, ἢ τὴν ἀνοιξιν, ἢ τὸ καλοκαίρι, ἢ εἰς ἄλλον καιρὸν, γεννῶνται καὶ ἀσθενεῖαι, διότι συγχίζεται ἡ κράσις τοῦ σώματος, καὶ μάλιστα ὅταν γίνονται εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν αἰφνῆδαι μεγάλαι μεταβολαί, γίνονται καὶ αἱ ἀσθενεῖαι μεγάλαι, διότι καὶ ἡ σύγκρισις τοῦ σώματος γίνεται μεγάλη. Γίνονται ἔτι αἱ ἀσθενεῖαι καὶ ὅταν συμβαίνουν εἰς τὸν ἴδιον

καιρὸν ἄλλα συμβεβηκότα, δηλαδή, ἀνεμοὶ, βροχαὶ καὶ τὰ ὅμοια· ὅμως δὲν γεννᾶται εἰς ἕκαστον συμβεβηκὸς ἡ αὐτὴ ἀσθένεια, ἀλλὰ κατὰ τὸν λόγον ἐκάστου συμβεβηκὸς, καθὼς θέλει σημειωθῆ ἀκριβέστερον εἰς τὰ ἐπόμενα, διότι ἄλλαι ἀσθενεῖαι γίνονται ὅταν κυριεύῃ ἀνεμος, καὶ ἄλλαι ὅταν κυριεύῃ ἡ βροχὴ.

Ἄφορισμὸς θ'.

Τῶν φύσεων αἱ μὲν πρὸς θέρος, αἱ δὲ πρὸς χειμῶνα, εὖ ἢ κακῶς ἔχουσι.

Κατὰ λέξιν.

Ἀπὸ τὰς φύσεις, δηλαδή, τὰς κράσεις τοῦ σώματος, μερικαὶ εἰς τὸ καλοκαίρι καὶ μερικαὶ εἰς τὸν χειμῶνα εὐρίσκονται καλῶς ἢ κακῶς.

Αἰτιώδης.

1. Διδάξας ἀνωτέρω, ὅτι εἰς τὰς μεταβολὰς τῶν καιρῶν γεννῶνται ἀσθενεῖαι· ἐπειδὴ δὲ εἰς μερικὰς κράσεις συμβαίνουν ἀσθενεῖαι καὶ χωρὶς νὰ γίνῃ καμμία μεταβολὴ καιροῦ· θέλων νὰ φανερώσῃ ὅτι τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὴν διαφορὰν τῆς κράσεως καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν αἰτίαν τοῦ καιροῦ, διὰ τοῦτο λέγει τῶν φύσεων, αἱ μὲν πρὸς θέρος, αἱ δὲ πρὸς χειμῶνα, ἀλλὰ πρῶτον ἄς σημειώσωμεν ποῖα ἐννοεῖται φύσις, καὶ ποῖαι εὐρίσκονται καλῶς ἢ κακῶς εἰς τὸ καλοκαίρι καὶ ποῖαι εἰς τὸν χειμῶνα· καὶ ἀκόμη διακτι εἶπε μόνον διὰ τοὺς δύο καιροὺς, δηλαδή, διὰ τὸ καλοκαίρι καὶ τὸν χειμῶνα, καὶ ὄχι διὰ τοὺς τέσσαρας.

2. Φύσις λοιπὸν λέγεται ἡ κρᾶσις τῶν τεσσάρων στοιχείων, δηλαδή, τοῦ ὑγροῦ, τοῦ ξηροῦ, τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ· διαιρεῖται δὲ ἡ κρᾶσις εἰς δύο, εἰς τὴν κυρίως κρᾶσιν καὶ εἰς τὴν κακὴν κρᾶσιν· καὶ κυρίως μὲν λέγεται, ὅταν τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἦναι ἐπίσης συγκερασμένα, ἡ δὲ κακὴ κρᾶσις, κρᾶσις ἡ ὁποία λέγεται καὶ δύσκρατος, διαμοιράζεται εἰς ἑπτὰ κακὰς κρᾶσεις, καὶ αἱ τέσσαραι εἶναι ἀπλαί, καὶ γίνονται ὅταν περισσεύῃ ἓν μόνον ἀπὸ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, αἱ δὲ λοιπαὶ τέσσαραι εἶναι μικταί, καὶ γίνονται ὅταν περισσεύουν δύο στοιχεῖα· ἀλλ' ἐκάστη τὸσον ἀπὸ τὰς ἀπλῆς ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς μικτὰς ὀνομάζονται ἀπὸ τὴν ὀνομασίαν τοῦ στοιχείου ὁποῦ περισσεύει· παραδείγματος χάριν, ἐὰν περισσεύῃ τὸ ὑγρὸν λέγεται ἡ κρᾶσις ἐκείνη ὑγρὰ, ἐὰν δὲ καὶ περισσεύῃ τὸ ξηρὸν λέγεται ξηρὰ, ὁμοίως καὶ εἰς τ' ἄλλα πάλιν, ὅταν περισσεύουν δύο στοιχεῖα, δηλαδή, θερμὸν καὶ ξηρὸν, ἡ κρᾶσις λέγεται θερμὴ καὶ ξηρὰ, ὅταν μὲν περισσεύῃ τὸ ὑγρὸν καὶ θερμὸν λέγεται ὑγρὰ καὶ θερμὴ, ὅταν δὲ περισσεύῃ τὸ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν λέγεται ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ, καὶ τελευταῖον ὅταν περισσεύῃ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν ἡ κρᾶσις λέγεται ψυχρὰ καὶ ξηρὰ.

3. Εἰς τὸν καιρὸν λοιπὸν τοῦ καλοκαιρίου αἱ ψυχραὶ καὶ ὑγραὶ κρᾶσεις εὐρίσκονται καλῶς, διότι τὸ καλοκαίρι εἶναι θερμὸν καὶ ξηρὸν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ θερμαὶ καὶ ξηραὶ κρᾶσεις βλάπτονται, εἰς δὲ τὸν χειμῶνα ἐξ ἐναντίας, αἱ θερμαὶ καὶ ξηραὶ κρᾶσεις ὠφελοῦνται καὶ αἱ ψυχραὶ βλάπτονται, διότι ὁ χειμὼν εἶναι ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς· εἰς ὅσας

δὲ κρᾶσεις δὲν περισσεύουν καὶ τὰ δύο στοιχεῖα ὅμοια, οὔτε τὰ δύο ἐναντία, ἀλλὰ τὸ ἓν εἶναι ἐναντίον καὶ τ' ἄλλο ἀρμόδιον τοῦ καιροῦ, ὅπως εἶναι ἡ ὑγρὰ καὶ ἡ θερμὴ, ἡ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ· αἱ τοιαῦται κρᾶσεις οὔτε εἰς τὸ καλοκαίρι ὅλως βλάπτονται, οὔτε εἰς τὸν χειμῶνα, ἀλλ' ὠφελοῦνται· ὅμως κατὰ τι βλάπτονται καὶ κατὰ τι ὠφελοῦνται.

4. Τὸ αἷτιον δὲ ὁποῦ εἶπε διὰ μόνον τὸ καλοκαίρι καὶ τὸν χειμῶνα εἶναι φανερόν· διότι αὐτοὶ οἱ δύο καιροὶ εἶναι εἰς ἄκρον ἐναντίοι, καὶ οἱ λοιποὶ δύο, δηλαδή, ἡ ἀνοιξίς καὶ τὸ φθινόπωρον εἶναι ὡσὰν ἄποια μέσα διὰ τὰ ὁποῖα συνάπτεται τὸ καλοκαίρι μὲ τὸν χειμῶνα, καὶ ὁ χειμῶν μὲ τὸ καλοκαίρι· διότι μεταξὺ τοῦ καλοκαιρίου καὶ τοῦ χειμῶνος εἶναι τὸ φθινόπωρον, καὶ μεταξὺ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ καλοκαιρίου εἶναι ἡ ἀνοιξίς.

Ἄφορισμὸς γ'.

Τῶν νόσων ἄλλαι πρὸς ἄλλας εἴη κακῶς πεφύκασαι, καὶ ἡλικίαι τινὲς πρὸς ὥρας καὶ χώρας καὶ διαίτας.

Κατὰ λέξιν.

* Ἄλλαι ἀσθένειαι καὶ ἄποια ἡλικίαι εὐρίσκονται καλὰ ἢ κακὰ εἰς ἄλλους καιροὺς καὶ χώρας καὶ διαίτας.

Αἰτιώδης.

1. Ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω διὰ τὰς κρᾶσεις, τὸ ἴδιον λέγει καὶ διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ διὰ τὰς ἀσθενείας καὶ τὰς ἡλικίας, καθὼς λοιπὸν ἀπεδείχθη εἰς ἐκεῖ-

νον, ὅτι αἱ ψυχραὶ καὶ ὑγραὶ κρᾶσεις ὠφελοῦνται εἰς τὸ καλοκαίρι ὅπου εἶναι θερμὸν καὶ ξηρὸν, καὶ ὅτι τὸν χειμῶνα βλάπτονται, αἱ δὲ θερμαὶ καὶ ξηραὶ ὠφελοῦνται εἰς τὸν χειμῶνα ὅπου εἶναι ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς καὶ εἰς τὸ καλοκαίρι βλάπτονται. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἀπὸ τὰς ἀσθενείας, αἱ θερμαὶ ἰατρεύονται εὐκολώτερα εἰς τὸν χειμῶνα καὶ εἰς τοὺς ψυχροὺς τόπους, παρὰ εἰς τὸ καλοκαίρι καὶ εἰς τοὺς θερμοὺς τόπους· καὶ ἐξ ἐναντίας αἱ ψυχραὶ ἀσθένειαι εὐκολώτερα ἰατρεύονται εἰς τοὺς θερμοὺς καιροὺς καὶ τόπους, παρὰ εἰς τοὺς ψυχροὺς· μᾶλλον τὰς θερμὰς ἀσθενείας ὠφελεῖ περισσώτερον ἢ ψυχρὰ δόξαι παρὰ ἢ θερμὴ δόξαι παρὰ ἢ ψυχρὰ· καὶ μάλιστα νὰ εἰπῶ ὅτι, ἐκάστης ποιότητος ἀσθένεια ἰατρεύεται εὐκολώτερα εἰς τοὺς ἐναντίους καιροὺς καὶ τόπους, καὶ ὠφελεῖται περισσώτερον μὲν τὴν ἐναντίαν δόξαι· δηλαδή, αἱ ξηραὶ μὲν τὰ ὑγρά, καὶ αἱ ὑγραὶ μὲν τὰ ξηρά. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἰατρός πρέπει νὰ ἐξετάζῃ ὄχι μόνον τὴν ἀσθένειαν ὅποια εἶναι κατὰ τὴν φύσιν καὶ ποιότητα, ἀλλὰ καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον συμβαίνει· καὶ ὅποιον ἐκ τῶν δύο εἶναι δυνατὸν διὰ νὰ μεταβῇ πρέπει νὰ τὸ μεταβαλῇ καὶ νὰ διορίσῃ ἔτι καὶ τὴν ἐναντίαν δόξαι, ὅτι τὰ ἐναντία λέγουσι οἱ ἰατροὶ γίνονται τοῖς ἐναντίοις ἰάματα.

2. Καθὼς δὲ αἱ ἀσθένειαι ἰατρεύονται εὐκολώτερα εἰς τοὺς ἐναντίους καιροὺς καὶ τόπους, καὶ ὠφελοῦνται περισσώτερον ἀπὸ τὴν ἐναντίαν δόξαι, τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς

τὰς ἡλικίας, δηλαδή, αἱ θερμαὶ εὐκολώτερα ἰατρεύονται εἰς τοὺς ψυχροὺς καιροὺς καὶ τόπους, καὶ ὠφελοῦνται περισσώτερον ἀπὸ τὴν ψυχρὰν δόξαι· αἱ δὲ ψυχραὶ ἰατρεύονται εὐκολώτερα εἰς τοὺς θερμοὺς καιροὺς καὶ τόπους, καὶ ὠφελοῦνται περισσώτερον ἀπὸ τὴν θερμὴν δόξαι, καὶ εἰς τὰς ἄλλας ὁμοίως· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὸν τριακοστὸν τέταρτον ἀφορισμὸν τοῦ δευτέρου μέρους φαίνεται νὰ λέγῃ τὸ ἐναντίον τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὸν σκοπὸν καὶ τῶν δύο ἀφορισμῶν, καὶ ἐκείνου δηλαδή καὶ τοῦ παρόντος.

3. Εἰς τὸν τριακοστὸν τέταρτον ἀφορισμὸν τοῦ δευτέρου μέρους εἶχε σκοπὸν νὰ φανερώσῃ πότε ἢ ἀσθένεια φέρει ὀλιγώτερον κίνδυνον, καὶ εἰς τὸν παρόντα νὰ δείξῃ πότε ἰατρεύεται εὐκολώτερα· καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖ μὲν λέγει, ὅτι ὅταν συμβῇ ἀσθένεια ὁμοία μὲν τὴν κρᾶσιν τοῦ πάσχοντος, ἢ μὲν τὴν ἡλικίαν, ἢ μὲν τὸν τόπον, ἢ μὲν τὸν καιρὸν, ἢ κινδυνεύῃ ὀλιγώτερον ὁ ἀσθενής· ἐνταῦθα δὲ ὅτι, ἄλλη ἀσθένεια εἰς ἄλλον καιρὸν καὶ τόπον εὐρίσκεται καλὰ ἢ κακὰ.

Ἄφορισμὸς δ'.

Ἐν τῆσιν ὥρησιν ὅταν τῆς αὐτῆς ἡμέρης, ὅτε μὲν θάλασπος, ὅτε δὲ ψυχὸς γένηται, φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα προσδέχονται χρῆ.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς τοὺς καιροὺς ὅταν εἰς τὴν ἰδίαν ἡμέραν, πότε μὲν γίνεται ζέστη, καὶ πότε κρύον, πρέπει νὰ περιμένωμεν τὰς ἀσθενείας φθινοπωρινάς.

Αιτιώδης.

1. Τὸ αἴτιον τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ εἶναι σαφές, διότι ἐπειδὴ αἱ μεταβολαὶ τῶν καιρῶν γένοιν ἀσθενείας, καὶ ὅσον γίνονται αἱ μεταβολαὶ μεγαλύτεραι, τοσοῦτον καὶ αἱ ἀσθένειαι συμβαίνουν σφοδρότεραι, καθὼς ἐσημειώθη εἰς τὸν πρῶτον τοῦ παρόντος ἀφορισμὸν· διὰ τοῦτο εἰς αὐτὸν τὸν ἀφορισμὸν λέγει, ὅτι ὅταν εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν, πότε μὲν ζέσθη καὶ πότε δὲ κρύον, εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πρέπει νὰ περιμένωμεν ἀσθενείας φθινοπωρινάς· διότι ἀπὸ τὴν συχνὴν μεταβολὴν τοῦ καιροῦ γίνεται μεγαλύτερα σύγχυσις εἰς τὴν κρᾶσιν· φθινοπωρινὰ δὲ νοσήματα λέγονται τὰ κινδυνωδέστερα, διότι εἰς τὸ φθινόπωρον συμβαίνουνσι νόσοι κινδυνωδέστεροι, καθὼς θέλωμεν ἰδεῖ εἰς τὸν ἔναυτον τοῦ παρόντος ἀφορισμὸν.

Ἀφορισμὸς ε΄.

Νότοι βαρύκοι, ἀγλώδεις, καριβαρικοί, νωθροὶ, διαλυτικοὶ, ὁκόταν οὕτως δυναστεύῃ τοιαῦτα ἐν τῆσιν ἀβρῶστίησι πάσχουσιν, ἦν δὲ βόριον ἢ βῆχες, φάριγες, κοιλίαι σκληραὶ, δυσουρίαι φρικώδεις, ὀδῦναι πλευρῶν, στήθεων, ὁκόταν οὗτος δυναστεύῃ τοιαῦτα ἐν τῆσιν ἀβρῶστίησι προσδέχεσθαι χρή.

Κατὰ λέξιν.

Οἱ νότοι εἶναι ἐπιβλαβεῖς εἰς τὴν ἀκοήν, κάμνουν σκοτινὴν τὴν ὄψιν, φέρουν σύγχυσιν καὶ μέθην εἰς τὴν κεφαλὴν, προξενοῦν ὀκνηρίαν, διαλύουν καὶ ἀδυνατοῦν τὰ μέ-

λη· ὅταν κυριεύῃ αὐτὸς ὁ νότος τοιαῦτα πάσχουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰς ἀβρῶστίας, ἀλλ' ὅταν εἶναι ὁ ἄνεμος βόριος γεννῶνται δυσουρίαι φοβεραὶ, πόνου τῶν πλευρῶν, τῶν στήθεων· ὁπόταν κυριεύῃ οὗτος ὁ βορέας τοιαῦτα πάθη πρέπει νὰ περιμένωμεν εἰς τὰς ἀσθενείας.

Αιτιώδης.

1. Εἰς τὸν πρῶτον ἀφορισμὸν τοῦ παρόντος ἐδίδαξεν, ὅτι εἰς τὰς μεταβολὰς τῶν καιρῶν καὶ εἰς τ' ἄλλα συμβεβηκότα γίνονται ἀσθένειαι· ἀλλὰ δὲν ἐφανέρωσεν ὅποια ἀσθένειαι γίνονται εἰς κάθε συμβεβηκός. Λοιπὸν ἐπειδὴ ἡ μεταβολὴ τῶν καιρῶν γίνεται ἀπὸ τοὺς ἀνέμους, καὶ οἱ ἄνεμοι ὀνομάζονται αἴτια ἐξωτερικὰ τῆς ἀσθενείας, διὰ τοῦτο διδάσκει διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ καὶ ὁποίων συμπτωμάτων γίνονται αἴτιοι οἱ δύο ἐναντιοὶ ἄνεμοι, δηλαδή, ὁ βορέας καὶ ὁ νότος· ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃ ὁ λόγος σαφῆς ἄς σημειώσωμεν πρῶτον ποίας φύσεως εἶναι ὁ νότος, καὶ ποίας ὁ βορέας.

2. Ὁ νότος λοιπὸν εἶναι θερμῆς φύσεως, ὁ δὲ βορέας ξηρᾶς καὶ ψυχρᾶς· ὅταν λοιπὸν φυσᾷ καὶ κυριεύει ὁ νότος, γερμίζει ἢ κεφαλὴ καὶ τὰ ὄργανα τῆς αἰσθήσεως ἀπὸ θερμότητα καὶ ὑγρότητα, καὶ διὰ τοῦτο τὰ ὄτα δυσκόλως ἀκούωσι, γεννᾶται βᾶρος εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ ἡ ὄψις γίνεται λυπηρὰ, καὶ προσέτι ἐπειδὴ ὑγραίνονται τὰ νεῦρα, διὰ τοῦτο προξενεῖται ὀκνηρία, καὶ τὰ μέρη τοῦ σώματος ἀδυνατοῦν. Ὅταν δὲ φυσᾷ καὶ κυριεύει ὁ βορέας ξηραίνει ὅλον τὸ σῶμα καὶ τὸ ψυχραίνει, καὶ διὰ

τοῦτο γεννῶνται οἱ βῆχες, ἐπειδὴ καὶ βλάπτονται τὰ ὄργανα τῆς ἀναπνοῆς, καὶ μάλιστα ὁ λάρυγξ ἀπὸ τὴν σκληρότητα τοῦ ἀνέμου· σκληραίνονται δὲ καὶ αἱ κοιλίαι, διότι ὅταν κυριεύῃ ὁ βορέας ξηραίνει ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ξηραίνονμενον τραβῆ πρὸς ἑαυτὸ τὴν ὑγρότητα τῶν φαγητῶν, ἢ διότι μένουσιν τὰ φαγητὰ εἰς τὴν κοιλίαν πολὺν καιρὸν καὶ ἐξατμίζονται· ἀκόμη ὅταν κυριεύῃ ὁ βορέας βλάπτεται καὶ ἡ φούσκα ἀπὸ τὴν ψυχρότητα περισσότερον ἀπὸ τ' ἄλλα μέρη, καὶ διὰ τοῦτο γίνεται ἡ δυσουρία, βλάπτονται δὲ καὶ τὰ πλευρὰ καὶ τὸ στῆθος, καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνουν καὶ εἰς αὐτὰ πόνοι.

Ἄφορισμὸς ε'.

Ὄκωταν θέρος γένηται ἦρι ὁμοιον ἐν τῆσι πυρετοῖσι ὕδρωτας πολλοὺς προσδέχεσθαι χρή.

Κατὰ λέξιν.

Ὅποταν ἤθελε γίνῃ τὸ καλοκαίρι ὁμοιον μὲ τὴν ἀνοιξιν, πρέπει νὰ περιμένωμεν εἰς τὰς θέρμας πολὺν ὕδρωτα.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ διδασκόμεθα, ὅτι πολὺλὰ σημεῖα ὁποῦ φαίνονται εἰς τὴν ἀσθένειαν δὲν συμβαίνουν ἀπὸ αἰτίαν τοῦ πάθους, ἀλλὰ ἀπὸ αἰτίαν τοῦ καιροῦ· καὶ διὰ τοῦτο πρέπει ὁ ιατρός νὰ μὴν ἐξετάζῃ μόνον τὴν αἰτίαν τοῦ πάθους, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν τῶν σημείων· διὰ νὰ γίνῃ τοῦτο σαφὲς ἄς σημειώσωμεν πόθεν συμβαίνει ὁ ὕδρωξ.

2. Ὁ ὕδρωξ λοιπὸν συμβαίνει ὅταν εἰς τὸ σῶμα εὐρίσκηται πολλὴ ὑγρότης, καὶ τὸ περιέχον, δηλαδὴ, ὁ ἀήρ εἶναι θερμὸς καὶ τραβῆ μὲ τὴν θερμότητά του ἔξω τὴν ὑγρότητα τοῦ σώματος· ἢ δὲ ἀνοιξίς εἶναι ὑγρὰ καὶ θερμὴ, διότι συνάπτεται μὲ τὸν χειμῶνα καὶ μὲ τὸ καλοκαίρι, καὶ εἰς μὲν τὸν χειμῶνα περισσεύει ἡ ὑγρότης τοῦ σώματος, εἰς δὲ τὸ καλοκαίρι περισσεύει ἡ θερμότης τοῦ ἀέρος, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἀνοιξιν περισσεύει ἡ ὑγρότης εἰς τὸ σῶμα· ὅταν λοιπὸν γίνῃ τὸ καλοκαίρι ὁμοιον μὲ τὴν ἀνοιξιν, τότε εὐρίσκηται περισσότερα ὑγρότης εἰς τὸ σῶμα, καὶ ἐπειδὴ εἰς τὸ καλοκαίρι εὐρίσκηται ἡ θερμότης καὶ εἰς τὸν ἀέρα, διὰ τοῦτο γίνονται πολλοὶ ὕδρωτες, διότι ὁ ἀήρ διὰ τῆς θερμότητος τραβῆ ἔξω τὴν ὑγρότητα τοῦ σώματος ὡς εἴρηται, ἀλλὰ δὲν τὴν κενώνει ὅλην, ἐπειδὴ περισσεύει ἡ ὑγρότης καὶ γεννῶνται οἱ ὕδρωται· εἶδὲ τὸ καλοκαίρι εἶναι ξηρὸν, διότι εἶναι ὀλίγη ὑγρότης εἰς τὸ σῶμα καὶ ἐξατμίζεται ἀπὸ τὴν θερμότητα, διὰ τοῦτο δὲν γεννῶνται πολλοὶ ὕδρωται εἰς τὰς θέρμας.

Ἄφορισμὸς ζ'.

Ἐν τοῖσιν ἀύχμοῖσι πυρετοὶ ὀξέες γίνονται, καὶ ἦν μὲν ἐπιπλέον ἢ τὸ ἔτος τοιοῦτον ἔόν, ὀκλίην καὶ τὴν κατάστασιν ἐποίησεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ τὰ νοσήματα τοιαῦτα δεῖ προσδέχεσθαι.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς τὰς ξηρασίας γίνονται θέρμαι αὐστηραὶ, ἐὰν ἤθελεν εἶσθαι ὁ χρόνος εἰς πολὺν καιρὸν τοιοῦτος ὅπως ἤθελε κά-

μη και την κατάστασιν τῶν χυμῶν, τοιαύτας πρέπει τὰς περισσότερας φορές νὰ περιμένωμεν και τὰς ἀσθενείας.

Αιτιώδης.

1. Διδάξας ἀνωτέρω διὰ τὸ καλοκαίρι ὁποῦ ἤθελε γίνῃ ὅμοιον μὲ τὴν ἀνοιξιν, δηλαδὴ, τὸ θερμὸν και ὑγρὸν ὅτι γίνεταί αἴτιον πολλῶν ὑδρώτων εἰς τὰς θέρμας· διδάσκει ἐνταῦθα και διὰ τὸ ξηρὸν καλοκαίρι, δηλαδὴ, ὁποῖοι γίνονται εἰς αὐτὸ οἱ πυρετοὶ, ἀλλὰ διὰ τὸ σαφέστερον πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν πρῶτον ποῖα τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὑγρότητος και ποῖα τῆς ξηρασίας.

2. Ἡ ὑγρότης λοιπὸν ἔχει συνήθειαν νὰ ἀυξάνῃ τοὺς χυμοὺς, και διὰ τοῦτο εἰς τὴν ὑγρότητα γίνονται αἱ ἀσθένειαι μακροχρόνιαι, ἡ δὲ ξηρασία ἔχει συνήθειαν νὰ ἐλαττώνῃ τοὺς χυμοὺς, ἐλαττούμενοι δὲ οἱ χυμοὶ γίνονται ἀυστηρότεροι, και διὰ τοῦτο ἐπειδὴ ἡ ξηρασία εἶναι ὑγιεστερά ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν, και ὅταν κυριεύῃ ἡ ξηρασία γεννῶνται ὀλιγώτεραι ἀσθένειαι παρὰ ὅταν κυριεύῃ ἡ ὑγρότης· ὅμως αἱ ἀσθένειαι ὁποῦ γίνονται εἰς τὴν ξηρασίαν εἶναι ἀυστηρότεραι, και ὅσον ἀυξάνει ἡ ξηρασία τόσον και αἱ ἀσθένειαι γίνονται ἀυστηρότεραι, ἐπειδὴ και οἱ χυμοὶ γίνονται ἀυστηρότεροι.

Ἄφορισμὸς ἦ'.

Ἐν τοῖσι καθεστῶσι καιροῖς, ἢν ὠραίως τὰ ὠραῖα ἀποδίδωσιν εὐσταθέες, και εὐκρινέστατοι γίνονται αἱ νοῦσοι, ἐν δὲ τοῖσιν ἀκατάστατοισιν, ἀκατάστατοι και δύσκριτοι.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς τοὺς καιροὺς ὁποῦ ἔχουν καλὴν στάσιν, ἀνίσως και ἀποδίδωσι τὰ καιρίσια εἰς τὸν καιρὸν αἱ ἀσθένειαι γίνονται τακτικαὶ και φανερώταται, εἰς δὲ τοὺς ἀκατάστατους καιροὺς γίνονται αἱ ἀσθένειαι ἀκατάστατοι και δύσκριτοι.

Αιτιώδης.

1. Ἡ ἔννοια τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ θέλει γίνε σαφὴς ἐὰν σημειώσωμεν πρῶτον ποῖοι καιροὶ λέγονται καθεστῶτες, και ποῖοι ὠραῖα, και ποῖοι ἀκατάστατοι. Καθεστῶτες λοιπὸν καιροὶ λέγονται οἱ εὐτακτοὶ και σύμμετροι κατὰ τὴν φύσιν τους· ὠραῖα μὲν λέγονται ἐκεῖνα ὁποῦ ἀρμόζουσι εἰς κάθε καιρὸν ὅταν γίνονται κατὰ λόγον, δηλαδὴ, ὅταν αἱ βροχαὶ, ἢ αἱ ψυχρότητες, ἢ αἱ θερμότητες, ἢ αἱ ξηρότητες και ὑγρότητες ἤθελον γίνῃ εἰς κάθε καιρὸν ὅταν γίνονται, ἤγουν ὅσον χρειάζεται και μέτρια, ἐκεῖνοι οἱ καιροὶ λέγονται καθεστῶτες· και τὰ ὠραῖα γίνονται ὠραίως, και διὰ τοῦτο εἰς τοὺς τοιοῦτους καιροὺς ὅσαι ἀσθένειαι συμβοῦν εἶναι τακτικαὶ και φανερώταται· ἀκατάστατοι δὲ καιροὶ λέγονται, ἐκεῖνοι ὁποῦ δὲν ἔχουν τάξιν και μετριότητα εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ τοὺς ἀρμόζουσι, και διὰ τοῦτο εἰς τοὺς ἀκατάστατους καιροὺς αἱ ἀσθένειαι ὁποῦ συμβοῦν εἶναι ἄτακτοι, και μάλιστα δύσκριτοι, διότι αἱ κρίσεις των γίνονται ἢ κινδυνώδεις, ἢ θανατηφόροι, ἢ φανερόνουν πῶς μέλλει νὰ γηράσῃ ἡ ἀσθένεια.

Ἄφορισμὸς θ'.

Ἐν φθινόπωρῳ ὀξύτατοι αἱ νοῦσοι, καὶ θανατωτέστατοι ὡς ἐπίπαν, ἢρ δὲ ὑγιεινότετον καὶ ἥμιστα θανατῶδες.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς τὸ φθινόπωρον αἱ ἀσθένειαι γίνονται καθόλου νὰ εἰπῶ μεγαλώταται, σφοδρώταται καὶ πολλὰ θανατηφόροι, ἢ δὲ ἀνοιξίς εἶναι ὑγιέστατος καὶ οὐδαμῶς θανατηφόρος.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ διδάσκει ὁποῖα εἶναι ἡ διαφορὰ τοῦ φθινόπωρου καὶ τῆς ἀνοιξέως· διότι καθὼς τὸ καλοκαίρι εἶναι ἐναντίον μὲ τὸν χειμῶνα, οὕτως καὶ ἡ ἀνοιξίς εἶναι ἐναντία μὲ τὸ φθινόπωρον· τὸ φθινόπωρον λοιπὸν εἶναι ἀσθενέστερον καὶ πρόξενον πολλῶν καὶ μεγάλων ἀσθενειῶν καὶ πολλῶν θανατηφόρων· ἡ δὲ ἀνοιξίς ὑγιέστατος καὶ οὐδαμῶς θανατηφόρος. Τὸ δὲ αἷτιον ὁποῦ εἰς τὸ φθινόπωρον γεννῶνται θανατηφόροι καὶ μεγάλοι ἀσθένειαι εἶναι, πρῶτον μὲν ὅτι τὸ φθινόπωρον ἀρχίζει νὰ μεταβάλληται ἢ τάξις τοῦ καιροῦ, καὶ πολλῶν εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν συμβαίνει θερμότης ὁμοῦ καὶ ψυχρότης, διὰ τὸ ὁποῖον γίνονται αἱ ἀσθένειαι κινδυνώδεις, κατὰ τὸν δ' ἀφορισμὸν τοῦ παρόντος· δεύτερον δὲ ὅτι τὸ φθινόπωρον ἀκολουθεῖ μὲ τὸ καλοκαίρι, καὶ διὰ τὴν θερμότητα τοῦ καλοκαιρίου εἰς μερικοὺς ἐκαύθησαν οἱ χυμοὶ, καὶ εἰς ἄλλους ἐξαντλήθη ἡ φυσικὴ δύναμις· καὶ διὰ τοῦτο γίνονται αἱ ἀσθένειαι σφοδρώταται καὶ θανατηφόροι· καὶ τρίτον

ὅτι οἱ χυμοὶ ὁποῦ τὸ καλοκαίρι ἐξαπλώθησαν ἔξω, εἰς τὸ φθινόπωρον δὲ ἐμβαίνουσι μέσα ἀπὸ τὴν ψυχρότητα καὶ συγχίζονται ἢ κρᾶσις τοῦ σώματος.

2. Αὐτὰ τὰ αἷτια καὶ ἄλλα παρόμοια εἶναι εἰς ὅλους κοινά. Εἶναι δὲ καὶ ἄλλο αἷτιον ἐξωτερικόν, δηλαδή, οἱ διάφοροι καιροὶ, οἱ ὁποῖοι εἰς ἐκείνους ὁποῦ τοὺς μεταχειρίζονται ἄμετρα αὐξάνουσι τοὺς χυμοὺς καὶ διὰ τοῦτο γεννῶνται εἰς αὐτοὺς διάφοροι ἀσθένειαι. Ἡ δὲ ἀνοιξίς εἶναι ὑγιεστάτη, διότι εἶναι εὐκρατος καὶ ἀκολουθεῖ μετὰ τὸν χειμῶνα, καὶ οἱ χυμοὶ ὁποῦ εἶναι κλεισμένοι μέσα ἀρχίζουσι νὰ ἐξαπλώνονται καὶ νὰ ἐκβαίνουσι ἔξω, ὅμως δὲν εἶναι πάντοτε καὶ ἡ ἀνοιξίς ὑγιεστάτη, ἀλλ' ὅταν οἱ καιροὶ εἶναι εὐτακτοὶ καὶ καθεστῶται.

Ἄφορισμὸς ι'.

Τὸ φθινόπωρον τῆσι φθίνουσι κακόν.

Κατὰ λέξιν.

Τὸ φθινόπωρον εἰς τοὺς φθινώδεις καὶ ὁποῦ ἔχουσι φθαρμένα τὰ ἔσωθεν εἶναι κακόν.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ μανθάνωμεν, ὅτι τὸ φθινόπωρον ἔχει μόνον γεννᾶ κινδυνώδεις ἀσθενείας, ἀλλὰ καὶ ὅτι φέρει βλάβην καὶ εἰς ἄλλας παλαιὰς ἀσθενείας· ἀλλ' εἰς σαφήνειαν τοῦ λόγου, ἥς σημειώσωμεν ποίους λέγει φθίνοντας.

2. Φθίνοντας λέγει ὁ Ἱπποκράτης, ὄχι μόνον ἐκείνους ὁποῦ ἔχουν διεσθαρμένον τὸν πνεύμονα, ἀλλὰ καὶ κάθε ἄλλον ὁποῦ ἔχει βλαμμένον κἀνὲν ἀπὸ τὰ ἐντόσθια· εἰς τοὺς τοιοῦτους λοιπὸν τὸ φθινόπωρον εἶναι κακὸν, διότι εἶναι ψυχρὸν, ξηρὸν καὶ ἄτακτον.

Ἐφορισμὸς ια'.

Περὶ τῶν ὥρέων ἦν μὲν ὁ χειμῶν ἀρχηρὸς καὶ βόριος γένηται, τὸ δ' ἔαρ ἔπομβρον καὶ νότιον, ἀνάγκη τοῦ θέρους πυρετοὺς ὀξεῖας, καὶ ὀφθαλμίας καὶ δυσεντερίας γίνεσθαι, μάλιστα δὲ τοῖσι γυναῖξι καὶ τοῖσι ὑγρὰς ἔχουσι τὰς φύσεως.

Κατὰ λέξιν.

Καὶ διὰ τοὺς καιροὺς, ἐὰν ὁ χειμῶν γίνῃ ξηρὸς καὶ βόριος, καὶ ἡ ἀνοιξὶς βροχερὰ καὶ νότιος, ἀνάγκη εἶναι νὰ γίνωνται εἰς τὸ καλοκαίρι θέρμαι ὀξεῖς, πονόμαστοι καὶ δυσεντερίαι, μάλιστα εἰς τὰς γυναῖκας, καὶ εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἔχουν τὰς φύσεις τῶν ὑγρὰς.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ μανθάνομεν, ὅτι συμβαίνουσι ἐνίοτε ἀσθένεια εἰς τινὰ καιρὸν ὄχι ἀπὸ τὴν ἐδικήν του αἰτίαν, ἀλλὰ ἀπὸ αἰτίαν ἄλλου καιροῦ· ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃ ἡ ἐρμηνεία σαφεστέρα, πρέπει νὰ εἴπωμεν τί προέρχεται ἀπὸ τὴν ξηρασίαν καὶ τί ἀπὸ τὴν πολυβροχίαν.

2. Ἀπὸ τὴν ξηρασίαν λοιπὸν ἐλαττοῦνται οἱ χυμοὶ καὶ ξηραίνονται, καθὼς ἐσημειώθη εἰς τὸν ζ' ἀφορισμὸν τοῦ

παρόντος· ἀπὸ δὲ τὴν πολυβροχίαν πληθαίνουσι καὶ σήπονται, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τοὺς βροχεροὺς καιροὺς γεννῶνται μακροχρόνιαι ἀσθένεια.

3. Λοιπὸν ὅταν ὁ χειμῶν γίνῃ ξηρὸς ἐλαττοῦνται οἱ χυμοὶ, καὶ ἐὰν ἡ ἀνοιξὶς γίνῃ βροχερὰ αὐξάνουσι, καὶ ἐρχόμενον τὸ καλοκαίρι φθείρονται ἀπὸ τὴν θερμότητα· καὶ διὰ τοῦτο γίνονται αἱ εἰρημέναι ἀσθένεια, καὶ μάλιστα εἰς τὰς γυναῖκας καὶ εἰς τοὺς ὑγροὺς κατὰ τὴν φύσιν· ὅτι εἰς τοὺς τοιοῦτους αὐξάνουσι περισσότερον οἱ χυμοὶ, ὥστε ὁποῦ εἰς τὰς τοιαύτας ἀσθενείας δὲν εἶναι αἴτιον τὸ καλοκαίρι, ἀλλ' ὁ χειμῶν καὶ ἡ ἀνοιξὶς, ἢ νὰ εἴπω καλλήτερα ἡ ξηρασία τοῦ χειμῶνος, καὶ ἡ πολυβροχία τῆς ἀνοιξέως· ὅμως οὔτε τὸ βροχερὸν τῆς ἀνοιξέως, οὔτε ἡ ξηρασία τοῦ χειμῶνος δὲν πρέπει νὰ ἐνοῶνται μέτρια· διότι ὅταν γίνῃ ὁ χειμῶν μετρίως ξηρὸς, καὶ ἡ ἀνοιξὶς μετρία ὑγρὰ, ὅσον ἐλαττοῦνται οἱ χυμοὶ εἰς τὸν χειμῶνα, τόσον αὐξάνουσι εἰς τὴν ἀνοιξιν, καὶ ἐρχονται πάλιν εἰς τὴν πρώτην τῶν ποσότητων, καὶ διὰ τοῦτο τότε δὲν γίνονται ἀσθένεια εἰς τὸ καλοκαίρι· ὅταν δὲ γίνῃ ἡ ξηρασία τοῦ χειμῶνος καὶ ἡ ὑγρότης τῆς ἀνοιξέως ἄμετρος, τότε ἐλαττοῦνται πολὺ οἱ χυμοὶ καὶ αὐξάνουσι πολὺ· καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸ καλοκαίρι γεννῶνται αἱ εἰρημέναι ἀσθένεια.

4. Τίνος δὲ χάριν οὔτε εἰς τὸν χειμῶνα οὔτε εἰς τὴν ἀνοιξιν συμβαίνουσι αἱ ἀσθένεια ἀλλ' εἰς τὸ καλοκαίρι; ὅτι εἰς μὲν τὸν χειμῶνα ἐλαττοῦνται οἱ χυμοὶ ἀπὸ τὴν ξηρασίαν ὡς εἴρηται, καὶ ὅταν οἱ χυμοὶ ἐλαττωθῶσι δὲν γεν-

νῶνται ἀσθένεια· εἰς δὲ τὴν ἀνοιξιν ἐπειδὴ αὐξάνουσι οἱ χυμοὶ δὲν φθείρονται ὅμως διὰ τὴν ὀλίγην θερμότητά της, καὶ διὰ τοῦτο δὲν γεννῶνται ἀσθένεια εἰς τὴν ἀνοιξιν· εἰς δὲ τὸ καλοκαίρι ἐπειδὴ οἱ χυμοὶ εἶναι περισσότεροι ἀπὸ τὴν ἀνοιξιν, διὰ τοῦτο φθείρονται ἀπὸ τὴν πολλὴν θερμότητα καὶ γεννῶνται ἀσθένεια. Πῶς δὲ ὀρίζεται ἀπὸ τοὺς ἰατροὺς, πᾶσα ἀσθένεια ἀπὸ τὰς προειρημένας θέλει σημειωθῆ εἰς ἄλλους ἀφορισμούς.

Ἄφορισμὸς ιβ'.

*Ἦν δὲ νότιος χειμῶν καὶ ἔπομβρος, καὶ εὐδῖος, τότε ἔαρ αὐχμηρὸν καὶ βόριον, αἱ μὲν γυναῖκες αἱ συνητόκοι πρὸς τὸ ἦρ ἐκ πάσης προφάσεως ἐκτετηρόσκουσι, αἱ δὲ ἂν τέκωσι, ἀκρατέα καὶ νοσώδεα τὰ παιδιά τίκτουσι, ὥστε ἢ παραιντικά ἀπόλλυσθαι, ἢ λεπτὰ καὶ νοσώδεα ζῆναι ὄντα, τοῖσι δὲ ἄλλοισι, δυσεντερία καὶ ὀφθαλμῖαι ξηραὶ γίνονται, τοῖσι δὲ πρεσβυτέροιςι κατὰρροὶ συντόμως ἀπόλυνται.

Κατὰ λέξιν.

*Ὅταν ὁ χειμῶν γίνῃ νότιος, βροχερὸς καὶ ἥσυχος, ἢ δὲ ἀνοιξὶς ξηρὰ καὶ βόριος, αἱ γυναῖκες ὅπου μέλλουσι νὰ γεννήσουν τὴν ἀνοιξιν ἀποβάλλουσι ἐξ ἀποφάσεως, καὶ ἐκεῖναι ὅπου ἤθελον γεννήσῃ, τὰ παιδιά γεννῶνται ἀδύνατα καὶ ἄρρωστα, εἰς τόσον ὅπου ἢ νὰ φθείρωνται πάραυτα, ἢ νὰ ζῶσι ὄντα λεπτὰ καὶ ἄρρωστα, εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους γίνονται δυσεντερία καὶ πονόματοι ξηροὶ, καὶ εἰς τοὺς γέροντας κατὰρροαὶ ὅπου νὰ τοὺς φθείρουσι γρήγορα.

Αἰτιώδης.

1. Καθὼς εἰς τὸν ἀνωτέρω ἀφορισμὸν ἐσημειώθη, ὅτι δὲν εἶναι ἄλλο αἴτιον τὸ νὰ γεννῶνται αἱ ἀσθένεια εἰς τὸ καλοκαίρι καὶ ὄχι εἰς τὸν χειμῶνα οὔτε εἰς τὴν ἀνοιξιν. Ὅταν ὁ χειμῶν γίνῃ νότιος, καὶ ἢ ἀνοιξὶς βόριος, φθείρονται οἱ χυμοὶ εἰς τὴν ἀνοιξιν οἱ ὅποιοι αὐξάνουσι τὸν χειμῶνα· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὸ καλοκαίρι φθείρονται ἀπὸ τὴν θερμότητα, καὶ εἰς τὴν ἀνοιξιν ἀπὸ τὴν ψυχρότητα, καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνει διάφορα ἀσθένεια εἰς τὴν ἀνοιξιν, παρὰ τὸ καλοκαίρι, ἀλλ' ἄς ἐξετάσωμεν καὶ ἐκάστου πάθους τὸ αἴτιον.

2. Ὅταν λοιπὸν γίνῃ ὁ χειμῶν νότιος καὶ ἢ ἀνοιξὶς βόριος ἀποβάλλουσι αἱ γυναῖκες, ἢ γεννῶνται τὰ βρέφη ἄρρωστα· διότι τὸν χειμῶνα ὡς προσέπωμεν αὐξάνουσι οἱ χυμοὶ καὶ πληροῦνται ὅλον τὸ σῶμα τῶν γυναικῶν ἀπὸ τοὺς χυμοὺς ἐπειδὴ εἶναι ὑγρὰς κρᾶσεως, καὶ πληρούμενον τὸ σῶμα ἀπὸ τοὺς χυμοὺς ἀνοίγουσι οἱ πόροι· καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀνοιξιν αὐξάνει ἢ ψυχρότης διὰ τὴν ξηρότητα καὶ τὸν βόριον ἄνεμον ὅπου κυριεύει, διὰ τοῦτο ψυχραίνεται ὅλον τὸ σῶμα τῶν γυναικῶν, καὶ φθάνει ἢ ψυχρότης ἕως τὴν μήτραν.

3. Εἰς δὲ τοὺς ἄλλους γίνονται δυσεντερία, ἐπειδὴ εἰς τὸν νότιον καὶ βροχερὸν χειμῶνα πληροῦνται ἢ κεφαλή ἀπὸ ὑγρότητα, ὥστε ὅπου γεννᾶται φλεγματώδης οὐσία· ὅταν δὲ ἢ ἀνοιξὶς εἶναι ψυχρὰ τότε ψυχραίνεται ὁ ἐγκέφαλος καὶ ἀδυνατεῖ, καὶ καταβαίνει φλέγματα· ἐπειδὴ δὲ τὰ

φλέγματα είναι ἀλμηρὰ καὶ γλίσχυρα, ἀπὸ τὴν θερμότητα τοῦ χειμῶνος δὲν καταβαίνουν εὐκόλως, καὶ διὰ τοῦτο βλάπτονται τὰ ἔντερα.

4. Γίνονται δὲ πονόμματοι ξηροί· ὅτι ἐπειδὴ εἶναι ὡς εἴπωμεν ὁ ἐγκέφαλος πεπληρωμένος ἀπὸ τὴν υγρότητα τοῦ χειμῶνος, θλίβεται ἀπὸ τὴν ψυχρότητα εἰς τὴν ἀνοιξιν, καὶ θλιβόμενος καταβάζει τὴν υγρὰν ἐκείνην ὕλην, ἢ ὅποια σκορπιζομένη γεννᾷ διάφορα πάθη καὶ μάλιστα τὸν πονόμματον.

5. Εἰς δὲ τοὺς γέροντας γεννῶνται τὰ κατάρβρα, δηλαδὴ, τὰ ρευματικά, διότι οἱ γέροντες εἶναι ὑγρὰς καὶ ξηρὰς φύσεως, καὶ ἀξάνομενοι οἱ χυμοὶ τὸν χειμῶνα ψυχραίνονται εἰς τὴν ἀνοιξιν, καὶ ἐπειδὴ οἱ γέροντες ὑστεροῦνται ἀπὸ θερμότητα διὰ τοῦτο φθειρόνται γλήγορα.

Ἄφορισμὸς γ'.

*Ὦν δὲ τὸ θέρος ἀχμηρὸν καὶ βόριον γένηται, τὸ δὲ φθινόπωρον ἔπομβρον καὶ νότιον, κεφαλαλγίαι ἰσχυραὶ εἰς τὸν χειμῶνα, καὶ βῆχες, καὶ βράγχαι, καὶ κόριζαι, ἐνίοισι δὲ καὶ φθήσπες.

Κατὰ λέξιν.

*Ὅταν λοιπὸν ἤθελε γίνῃ τὸ καλοκαίρι ξηρὸν καὶ βόριον, τὸ δὲ φθινόπωρον βροχερὸν καὶ νότιον, γεννῶνται εἰς τὸν χειμῶνα πονοκέφαλοι δυνατοί, βῆχες, βραχνιάσματα, μίξαι, καὶ εἰς μερικοὺς φθίσεις.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ διδασκόμεθα, ὅτι ἡ ξηρασία εἶναι ὑγιεινὴ καὶ ὠφέλιμος, ὁ δὲ νότος ἐπιβλαβής, διότι λέγει, ὅταν τὸ καλοκαίρι γίνῃ ξηρὸν ἐλαττοῦνται οἱ χυμοί, καὶ ὅταν γίνῃ τὸ καλοκαίρι ξηρὸν καὶ τὸ φθινόπωρον βροχερὸν γεννῶνται αἱ ἀσθένειαι τὸν χειμῶνα, καὶ ὄχι τὸ φθινόπωρον· τίνος δὲ χάριν δὲν γεννῶνται αἱ ἀσθένειαι εἰς τὸ φθινόπωρον· διότι ὅταν τὸ καλοκαίρι γίνῃ ξηρὸν ἐλαττοῦνται πολὺ οἱ χυμοί, καὶ ἂν τὸ φθινόπωρον γίνῃ νότιον καὶ βροχερὸν περισσεύουν· ὁμοίως οἱ χυμοὶ ἀρχίζοντας νὰ ἀυξάνουν χρειάζεται πολὺς καιρὸς διὰ νὰ ἔλθουν εἰς τὴν πρῶτην τῶν ποσότητα, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ μεταβαίνουν οἱ χυμοὶ εὐκόλα οὐδὲ φθειρόνται εἰς τὸ φθινόπωρον· ὅταν δὲ ἀπὸ τὴν πολυβροχίαν ἤθελον περισσεύσῃ, ἢ ἤθελον φθαρῆ οἱ χυμοί, τότε γεννῶνται ἀσθένειαι, ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο γίνεται εἰς τὸν χειμῶνα, διὰ τοῦτο αἱ ἀσθένειαι συμβαίνουν τὸν χειμῶνα, ὥστε ὁποῦ τὸ αἴτιον τῶν ἀσθενειῶν λέγει, ὅτι συμβαίνουν τὸν χειμῶνα εἶναι ἡ πολυβροχία καὶ ὄχι ἡ ξηρασία, διότι ἐὰν ἦτον ἡ ξηρασία ἔπρεπε νὰ συμβαίνουν αἱ ἀσθένειαι εἰς τὸ φθινόπωρον ὁποῦ εἶναι ἀκόλουθον τοῦ καλοκαιρίου. Πρέπει δὲ νὰ ἐννοεῖται ὁ χειμῶν μέτριος κατὰ τὴν υγρότητα καὶ ψυχρότητα, διότι ὅταν ὁ χειμῶν γίνῃ ἀκατάστατος προξενοῦνται περισσότεραι ἀσθένειαι, ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν αἰτίαν τοῦ φθινοπώρου ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ χειμῶνος.

2. Ὁ πονοκέφαλος, τὰ βραχνιάσματα καὶ αἱ μίξαι συμ-

βαίνουν ἀπὸ τὴν περίσσειαν τῆς υγρότητος, εἰς μερικοὺς δὲ συμβαίνουν καὶ φθίσεις, διότι τὸν χυμῶνα φθείρονται καὶ σήπονται οἱ χυμοί, καὶ τὸ σάπημα τῶν χυμῶν μεταδίδεται εἰς τὸν πνεύμονα, ἢ εἰς τὸ ἥπαρ, ἢ εἰς ἄλλο ἐντόσιον.

Ἐφορισμὸς ιδ'.

Ἦν δὲ βόριον καὶ ἄνυδρον, τοῖσι μὲν ὑγροῖσι εὐοῦσι τὰς φύσεις, καὶ τῆσι, γυναιξὶ ξυμφέρον, τοῖσι δὲ λοιποῖσι ὀφθαλμίαι ἔσονται ξηραὶ καὶ πυρετοὶ ὀξέες καὶ κόρυζαι, ἐνίοισι δὲ καὶ μελαγχολίαι.

Κατὰ λέξιν.

Ὅταν δὲ ἤθελε γίνῃ τὸ φθινόπωρον βόριον καὶ ξηρὸν, εἰς ἐκείνους ὅπου εἶναι ὑγρὰς φύσεως, καὶ εἰς τὰς γυναῖκας εἶναι ὠφέλιμον, εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς θέλουν γίνεαι πονόμματοι σκληροὶ καὶ ὀξεῖς θέρμαι, εἰς μερικοὺς δὲ θέλουν γίνεαι μελαγχολίαι.

Αἰτιώδης.

1. Ὁ παρῶν ἀφορισμὸς συνέχεται μὲ τὸν ἀνωτέρω, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ υποθέττεται εἰς αὐτὸν καθὼς καὶ εἰς ἐκεῖνον· ἐὰν ἔγινε τὸ καλοκαίρι ξηρὸν καὶ βόριον, καὶ τὸ φθινόπωρον ὁμοίως βόριον καὶ ἄνυδρον, εἶναι ὠφέλιμον εἰς ἐκείνους ὅπου εἶναι ὑγρὰς φύσεως καὶ εἰς τὰς γυναῖκας, εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς εἶναι κακόν.

2. Τὸ δὲ αἴτιον ὅπου ἡ ξηρασία ὠφελεῖ τοὺς ὑγροὺς κατὰ τὴν φύσιν καὶ βλάπτει τοὺς ξηροὺς εἶναι φανερόν,

διότι, εἰς τὴν ξηρασίαν ἐλαττοῦνται οἱ χυμοὶ ὡς προείρηται, καὶ διὰ τοῦτο οἱ ὑγρὰς φύσεως ἐπειδὴ ἔχουν πολλοὺς χυμοὺς ὄχι μόνον δὲν βλάπτονται ἀλλὰ ὠφελοῦνται εἰς τὴν ξηρασίαν διὰ τὴν ἐλάττωσιν τῶν χυμῶν ὁμοίως καὶ αἱ γυναῖκες ἐπειδὴ εἶναι ὑγρὰς φύσεως ὠφελοῦνται εἰς τὴν ξηρασίαν, οἱ δὲ ξηροὶ βλάπτονται διότι ἐξατμίζεται ὅλη σχεδὸν ἡ υγρότης τῶν χυμῶν, καὶ μένει μόνον ἡ παχύτης καὶ αὐστηρότης, καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν αὐστηρότητα τῶν χυμῶν γεννῶνται οἱ ξηροὶ πονόμματοι, οἱ ὀξεῖς πυρετοὶ, αἱ μίξαι καὶ αἱ μελαγχολίαι.

Ἐφορισμὸς ιε'.

Τῶν δὲ καταστάσεων τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ μὲν ὅλον οἱ αὐχοὶ τῶν ἐπομβρίων εἰσὶν ὑγιεινότεροι καὶ ἥσσον θανάτωδες.

Κατὰ λέξιν.

Ἀπὸ τὰς καταστάσεις τοῦ χρόνου, καθόλου νὰ εἰπῶ, οἱ ξηροὶ καιροὶ εἶναι ὑγιέστεροι ἀπὸ τοὺς βροχεροὺς καὶ ὀλίγον θανατηφόροι.

Αἰτιώδης.

1. Λέγει ὁ Γαληνός, ὅτι ὁ παρῶν ἀφορισμὸς ἔπρεπε νὰ γραφῆ ὕστερον ἀπὸ τὸν πέμπτον καὶ ἀποδίδωσι τὸ αἴτιον προσσηκόντως, διότι δι' αὐτοῦ τοῦ ἀφορισμοῦ διδασκόμεθα ὅτι ἡ ξηρασία εἶναι ὑγιέστερα ἀπὸ τὴν πολυεροχίαν, καὶ εἰς βεβαίωσιν τοῦ λόγου φαίνεται εἰς τὸν ζ', ια', ιγ', καὶ ιδ' ἀφορισμόν. Λοιπὸν ἐπειδὴ διδασκαλικὴ μὲν τάξις εἶναι

νὰ ἀρχίζῃ πᾶσα διδασκαλία ἀπὸ τὰ ἀπλούστερα καὶ σαφέστερα, φιλοσοφικὸς δὲ κανὼν εἶναι νὰ προγνωρίζονται τὰ αἷτια εἰς ἀπόδειξιν ἐκάστου, διὰ τοῦτο ὁ παρῶν ἀφορισμὸς ἔπρεπε νὰ βαλθῇ μετὰ τὸν πέμπτον, ἐπειδὴ εἶναι ἀπλούστερος τοῦ ζ', ια', ιγ', καὶ ιδ', καὶ δι' αὐτοῦ γίνεται ἡ ἐρμηνεῖα σαφεστέρα· τίνος δὲ χάριν ἡ ξηρασία εἶναι ὑγιεινότερα τῆς πολυβροχίας, ἐσημειώθη εἰς τοὺς ἀνωτέρω πολλάκις, δηλαδή, ὅτι εἰς τὴν ξηρασίαν ἐξατμίζονται οἱ χυμοὶ καὶ ἐλαττοῦνται, εἰς δὲ τὴν πολυβροχίαν αὐξάνονται καὶ σήπονται, καὶ διὰ τοῦτο γεννῶνται διάφοροι ἀσθένειαι.

2. Ὅθεν ἐπειδὴ εἰς τὴν πολυβροχίαν γεννῶνται ἀσθένειαι διὰ τὴν περίσσειαν τῶν χυμῶν, διὰ τοῦτο δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος πάντοτε νὰ προφυλάττῃ τὴν ὑγίαν του, καὶ διὰ τὴν ἀποφυγὴν τὰς ἀσθενείας ὅπου μέλλουν νὰ τοῦ συμβοῦν πρέπει νὰ μεταχειρίζεται τὴν γύμνασιν καὶ ἄσκησιν τοῦ σώματος, διότι διὰ τῆς γυμνασίας τοῦ σώματος κενώνονται οἱ χυμοὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ μάλιστα ἐμποδίζεται ἡ αὐξησίς των. Εἶναι καὶ ἄλλοι τρόποι τῆς κενώσεως τῶν χυμῶν, ὅμως δὲν εἶναι ὠφέλιμοι εἰς τὴν πολυβροχίαν, διότι ἡ κένωσις ὅπου γίνεται διὰ τῶν λουτρῶν δὲν εἶναι τόσον μεγάλη, διότι κενώνει μόνον τὰ περιττὰ ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὸ δέρμα, ἡ δὲ κένωσις ὅπου γίνεται διὰ τῶν βοτάνων εἶναι μόνον ὠφέλιμος εἰς ἐκείνους ὅπου χρειάζεται νὰ γίνῃ μεγάλη κένωσις· εἰς δὲ τὴν πολυβροχίαν πρέπει νὰ γίνεται ἡ κένωσις συνεχῶς καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον· ὥστε ὅπου ἂν μεταχειρισθῇ τις, τὴν διὰ τῶν βοτάνων

κένωσιν εἰς τὴν πολυβροχίαν, γίνεται βεβαίως μεγάλη κένωσις τῶν χυμῶν ἀλλὰ δὲν ὠφελεῖ, καὶ μάλιστα οἱ χυμοὶ πάλιν αὐξάνουν εἰς τὴν πολυβροχίαν, εἰδὲ καὶ τὴν μεταχειρισθῇ πολλάκις καὶ συνεχῶς βλάπτεται περισσότερον, διότι κενώνεται ὄχι μόνον ἡ ὑγρότης τῶν χυμῶν ὅπου περισσεύει, ἀλλὰ καὶ ἐκείνη ὅπου χρειάζεται εἰς τροφήν τοῦ σώματος.

Ἀφορισμὸς ιε'.

Νοσήματα μὲν δὲ τοῖσι ἐπομβρίοισι ὥστε πολλὰ γίνονται πυρετοῖτε μακροὶ, καὶ κοιλίης ῥύσεις, καὶ σηπεδόνας, καὶ ἐπίληπτοι, καὶ ἀπόπληκτοι, καὶ κινάγχαι, ἐν δὲ τοῖσι ἀυχοῖσι φθινώδεις ὀρθαλίαι, ἀρθρίτιδες, στραγγουρίαι, καὶ δυσεντερία.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς μὲν τοὺς βροχεροὺς καιροὺς γίνονται τὰς περισσοτέρας φορὰς νοσήματα καὶ θέρμαι μακροχρόνιαι, τρεξήματα τῆς κοιλίας, σαπήματα, ἐπιληψία, ἀποπληξία καὶ κινάγχαι· εἰς δὲ τὰς ξηρασίας γίνονται πονόμματα, ἀρθρίτιδες ἐπιβλαβεῖς, στραγγουρίαι καὶ δυσεντερία.

Αἰτιώδης.

1. Συγκρίνων ἀνωτέρω τὴν πολυβροχίαν μὲ τὴν ξηρασίαν, εἶπεν, ὅτι ἡ ξηρασία εἶναι ὑγιεινότερα τῆς πολυβροχίας, ἀλλ' ἐπειδὴ ὄχι μόνον εἰς τὴν ἄμετρον πολυβροχίαν γεννῶνται διάφοροι ἀσθένειαι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἄμετρον ξηρασίαν, διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ φανερώ-

νει ὁποίου εἶδους ἀσθένεια γεννῶνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν πολυβροχίαν, καὶ ὁποίου εἶδους εἰς τὴν ξηρασίαν. Ὅμως διὰ τὴν γίνῃ ὁ λόγος σαφῆς ἄς σημειώσωμεν πρῶτον τὸν ὄρισμόν καὶ τὴν ὑπογραφήν ἐκάστου πάθους.

2. Ὁ πυρετὸς λοιπὸν κατὰ μὲν τὸν Γαληνόν, εἶναι πλεονασμὸς θερμασίας νοσώδους, ἢ οὕτω, ὁ πυρετὸς εἶναι μία δυσκρασία τοῦ φυσικοῦ πνεύματος ἐπὶ τὸ θερμότερον καὶ ξηρότερον. Κατὰ δὲ τὸν Ἀέτιον καὶ Τραλιανόν, ὁ πυρετὸς εἶναι μία θερμότης παρὰ φύσιν καρδίας καὶ ἀρτηρίας βλάπτουσα τὸν ζωτικὸν τόνον· σημεῖον δὲ τοῦ πυρετοῦ σαφέστερον εἶναι ἢ μεταβολὴ τῶν σφιγμῶν ἐπὶ τὸ σφοδρώτερον καὶ πυκνώτερον. Ἡ δὲ βύσις τῆς κοιλίας εἶναι ἓν τρέξιμον αὐτῆς καὶ ὑγρότης. Ἡ δὲ σηπεδῶν εἶναι μία διασπορὰ τῶν χυμῶν. Ἐπίληπτοι δὲ λέγονται ὅσοι κυριεύονται ἀπὸ τὸ πάθος ὁποῦ ὀνομάζεται ἐπιληψία, κοινῶς δὲ σεληνιασμὸς, διὰ τὸ ὁποῖον πάθος ἐσημειώθησαν ἰκανά. Ἀπόπληκτοι δὲ λέγονται ὅσοι κυριεύονται ἀπὸ τὸ πάθος ὁποῦ ὀνομάζεται ἀποπληξία, ἢ ὁποία δὲ εἶναι μία παράλυσις ὅλου τοῦ σώματος, τῆς αἰσθήσεως, τῆς γνώμης καὶ τῆς κινήσεως, ἢ οὕτω, ἢ ἀποπληξία εἶναι ἓν ἐμπόδιον τῆς διανοίας ὁποῦ γίνεται μετὰ ἀναισθησίας καὶ παραλυσίας τοῦ σώματος, διὰ τῆς ὁποίας θέλει σημειωθῆ πλατύτερον εἰς ἄλλους ἀφορισμούς. Ἡ δὲ κινάγχη εἶναι μία φλεγμονὴ τοῦ λάρυγγος ὁποῦ γίνεται ἐντὸς του. Ὁφθαλμία δὲ εἶναι ἢ βλάβη τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ὀνομάζεται κοινῶς πονόμματος, σημεῖα δὲ ταύτης εἶναι τὸ ἀσπράδι κόκκινον καὶ τὰ

βλέφαρα ὑψωμένα, καὶ ὅταν μὲν κλείονται τὰ βλέφαρα δὲν φέρουν πόνον, ὅταν δὲ ἐγγείζονται μὲ τὴν χεῖρα τότε αἰσθάνεται πόνον ὁ πάσχων. Ἀρθρίτης δὲ εἶναι μία φλεγμονὴ ὁποῦ γίνεται εἰς τὰς κλειδώσεις καὶ μένει πολὺν καιρὸν, φέρει δὲ εἰς τὰ νεῦρα ὁποῦ πάσχουν ἰσχυρὸν πόνον, τῆς ὁποίας τὰ εἶδη εἶναι διάφορα. Στραγγουρία δὲ λέγεται ὅταν κατουρεῖ τις συχνὰ καὶ σταλακτικῶς. Ἡ δὲ δυσεντερία εἶναι μία πλήγῳσις τῶν ἐντέρων ὁποῦ γίνεται μετὰ φλεγμονῆς, καὶ δι' αὐτῆς τὰ περιττώματα ἐκβαίνουσι αιματώδη καὶ τρυγώδη· καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ὑπογραφῶν τῶν παθῶν, ἄς ἐξετάσωμεν δὲ τὰ αἴτια διὰ τὰ ὁποῖα συμβαίνουσι, ἄλλα μὲν εἰς τὴν πολυβροχίαν καὶ ἄλλα εἰς τὴν ξηρασίαν.

3. Εἰς τὴν πολυβροχίαν λοιπὸν γεννῶνται μακροχρόνια θέρμαι, ὅτι διὰ τὴν παύσιν ἢ ἀσθένειαν χρειάζεται να γίνῃ χώνευσις τῶν χυμῶν, διότι εἰς τὴν πολυβροχίαν περισσεύει ἢ ὑγρότης εἰς τὸ σῶμα, διὰ τοῦτο ἀργεῖ τὴν γίνῃ ἢ χώνευσις καὶ γίνονται αἱ ἀσθένεια μακροχρόνια· προσέτι εἰς τὴν πολυβροχίαν ἢ χώνευσις τῶν χυμῶν γίνεται ἀργωτέρα διότι οἱ χυμοὶ γίνονται ψυχρότεροι καὶ φλεγματικώτεροι· ἢ δὲ κινήσις τῆς κοιλίας γίνεται εἰς τὴν πολυβροχίαν διότι περισσεύουσι οἱ χυμοὶ καὶ καθαρίζονται διὰ τῆς κοιλίας· τὰ δὲ σαπήματα τῶν χυμῶν γίνονται ἐπειδὴ ὑγραίνονται οἱ χυμοὶ, οἱ δὲ ὑγροὶ χυμοὶ φθειρόνται εὐκολώτερα παρὰ οἱ ξηροί. Αἱ δὲ ἀποπληξία καὶ ἐπιληψία ἐπειδὴ εἶναι πάθη φλεγματικὰ γίνονται εἰς τοὺς βροχεροὺς

καιρούς, διότι τότε αυξάνει περισσότερο τὸ φλέγμα. Αἱ δὲ κινάγχει γίνονται ἢ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν περισσευμάτων ὁποῦ καταβαίνουν εἰς τὸν λάρυγγα, ἢ ἀπὸ τὰ ρευματικά τῆς κεφαλῆς, τὰ ὁποῖα μένουσι εἰς τὸν λάρυγγα· αὐτὰ τὰ πάθη καὶ τὰ εἰρημένα αἷτια φαίνεται νὰ συμβαίνουν τὰς περισσοτέρας φορὰς εἰς τοὺς βροχεροὺς καιροὺς, ἀλλ' ἄς ἐξετάσωμεν καὶ τὰ αἷτια τῶν παθῶν ὁποῦ συμβαίνουν εἰς τὰς ξηρασίας.

4. Εἰς τὴν ξηρασίαν λοιπὸν συμβαίνουν πονόμματοι ἐπιπλαθεῖς διότι ξηραίνονται οἱ χυμοί· καὶ ἐπειδὴ οἱ ὀφθαλμοὶ τρέφονται ἀπὸ τοὺς ὑγροὺς χυμοὺς, ὅταν ξηρανθῶσιν οἱ χυμοὶ κινδυνεύουσιν οἱ ὀφθαλμοί. Ὁ δὲ ἀρθρίτης ἐπειδὴ γίνεται ἀπὸ διάφορα αἷτια, συμβαίνει ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ξηρασίαν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πολυβροχίαν, καὶ ὅταν μὲν συμβαίνει εἰς τοὺς βροχεροὺς καιροὺς ἔχει αἷτιον τὰ ρευματικά διότι τότε αυξάνουν· ὅταν δὲ συμβῆ εἰς τὴν ξηρασίαν, προέρχεται ἢ ἀπὸ κάμμιαν αὐστηρότητα, ἢ ἀπὸ θερμότητα· διότι εἰς τὴν ξηρασίαν οἱ χυμοὶ φθείρονται καὶ γίνονται αὐστηρότεροι, ἢ δὲ μεγάλη θερμότης φθείρει τὴν ὑγρότητα, καὶ διὰ τοῦτο γίνονται πόνοι εἰς τὰς κλειδώσεις καὶ ἀκίνησις πολλάκις· ποῖον δὲ ὀνομάζει ἐνταῦθα ἀρθρίτην εἶναι ἄπορον εἰς τὸν Γαλιηόν. Ἡ δὲ στραγγουρία συμβαίνει εἰς τὴν ἄμετρον ξηρασίαν, ἢ ὅταν εἶναι ἐνωμένη με θερμότητα ἢ ψυχρότητα, διότι ἀσθενεῖ ἡ οὐρίθρα καὶ γίνεται τὸ οὔρον δρυμὸν καὶ αὐστηρὸν, ἢ δὲ ἀσθενεῖα τῆς οὐρίθρας καὶ ἡ δρυμύτης τοῦ οὔρου προέρχεται

ἀπὸ κάμμιαν δυσκρασίαν, τὰ δὲ εἶδη τῆς δυσκρασίας εἶναι ὀκτώ, καθὼς ἐσημειώθη εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ β' ἀφορισμοῦ τοῦ παρόντος μέρους· ἡ στραγγουρία ἔτι γίνεται καὶ ὅταν ἤθελε συμβῆ κάμμιαν πληγὴ εἰς τὴν οὐρίθρα, δηλαδή, ἢ ἐρισίπελας, ἢ ἀπόστημα, τὰ ὁποῖα συμβαίνουν ἀπὸ ἐναντία φαγητά· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Ἰπποκράτους εἶναι διὰ τὰς στραγγουρίας ὁποῦ συμβαίνουν ἀπὸ τὴν ξηρασίαν, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ δυσεντερίαι συμβαίνουν εἰς τὴν ξηρασίαν, ἢ ὅταν ᾖναι ἄμετρος, ἢ ὅταν ᾖναι ἐνωμένη με θερμότητα, ἢ ψυχρότητα, διότι ἀσθενοῦν τὰ ἔντερα, ἢ πληγώνονται καθὼς καὶ ἡ οὐρίθρα.

Ἐφορισμὸς ιζ'.

Αἱ δὲ καθ' ἡμέρη καταστάσεις, αἱ μὲν βόριοι τὰ τε σώματα ξυριστῶσι, καὶ εὐτονα, καὶ εὐκίνητα, καὶ εὐχρωα, καὶ εὐηκοώτερα ποιέουσιν, καὶ τὰς κοιλίας ξηραίνουσιν, καὶ τὰ ὄμματα δάκνουσιν, καὶ περὶ τὸν θώρακα ἢν τι προὔπαρχη, μᾶλλον ποιέουσι· αἱ δὲ νότιαι διαλύουσι τὰ σώματα καὶ τὰ ὑγραίνουσιν, καὶ βαρηκοῖας, καὶ καρδιαρίας, καὶ ἰλίγγους ποιέουσι, ἐν δὲ τοῖσι ὀφθαλμοῖσι, καὶ τοῖσι σώμασι δυσκινήσις καὶ τὰς κοιλίας ὑγραίνουσιν.

Κατὰ λέξιν.

Καὶ αἱ καθημεριναὶ βόρια καταστάσεις τῶν καιρῶν, συστένουν τὰ σώματα καὶ τὰ κάμνουν στερεὰ, εὐκίνητα, εὐμορφα, κολοήκοα, ξηραίνουσιν τὰς κοιλίας, καὶ θλίβουσιν τὰ ὄμμάτια, καὶ ἐὰν ὑπάρχη τις πόνος εἰς τὸ στῆθος τὸν

αυξάνει περισσότερο· αἱ δὲ νότιοι καταστάσεις διαλύουν τὰ σώματα, τὰ υγραίνουν, κἄμουν τὰς ἀκοῆς δυσκόλους, φέρουν σύγχησιν τῆς κεφαλῆς καὶ σκοτισμοὺς, δυσκινήσιαν εἰς τὰ ὀμμάτια καὶ εἰς τὰ σώματα, υγραίνουνσι καὶ τὰς κοιλίας.

Αἰτιώδης.

1. Εἰς τὸν ἀνωτέρω ἀφορισμὸν συγκρίνων ὁ Ἱπποκράτης τὴν ἄμετρον ξηρασίαν τῶν καιρῶν μὲ τὴν ἄμετρον πολυβροχίαν, ἐφάνερωσε τὰς ἀσθενείας ὅπου προξενοῦνται καὶ ἀπὸ τὰς δύο. Εἰς δὲ τὸν παρόντα συγκρίνει τὴν καθημερινὴν ξηρασίαν καὶ πολυβροχίαν· ὅμως δὲν ἐννοεῖ καὶ τὰς δύο τόσον ἀμέτρους, ὅτι εἰς τὴν μεγάλην ἀμετρίαν προξενοῦνται περισσότερα κακὰ παρὰ καλὰ· ἀλλὰ τὰς ἐννοεῖ κατὰ τι ἀμέτρους, καὶ διὰ τοῦτο φανερώνει τὰ κακὰ ἅμα καὶ τὰ καλὰ ὅπου προξενοῦνται ἀπὸ τὰς δύο, ὥστε ὅπου ἐπειδὴ μεγαλύτερα καλὰ προξενοῦνται εἰς τὴν ξηρασίαν, εἰς δὲ τὴν πολυβροχίαν μεγαλύτερα κακὰ· ἡ ξηρασία λοιπὸν εἶναι ὑγιεστέρα ἀπὸ τὴν πολυβροχίαν, καθὼς τὸ εἶπεν εἰς τὸν ἐ' ἀφορισμὸν τοῦ παρόντος μέρους.

2. Τὰ καλὰ λοιπὸν ὅπου προξενοῦνται εἰς τὴν ξηρασίαν, εἶναι ἡ σύστασις τοῦ σώματος, ἡ στερέωσις, τοῦ νὰ γίνεται εὐκίνητον, εὐμορφον, καὶ προσέτι τοῦ νὰ γίνωνται αἱ αἰσθήσεις ἐνεργητικώτεραι καὶ καθαρώτεραι· τὰ δὲ κακὰ τὸ νὰ ξηραίνονται αἱ κοιλίαι, νὰ θλίβωνται τὰ ὀμμάτια, καὶ νὰ αὐξάνῃ ὁ πόνος τοῦ στήθους, τὰ ὅποια ὅλα προέρχονται ἀπὸ τὴν ἐλάττωσιν τῶν χυμῶν.

3. Τὰ κακὰ δὲ ὅπου προξενοῦνται εἰς τὴν πολυβροχίαν εἶναι ἡ διάλυσις καὶ ἡ ἀδυναμία τοῦ σώματος, τὸ νὰ γίνονται αἱ αἰσθήσεις δυσενέργηται, τὸ νὰ συγχίζεται ἡ κεφαλή καὶ νὰ σκοτιζέται, τὸ νὰ κινῶνται δυσκόλως τὰ ὀμμάτια καὶ τὸ σῶμα. Καλὸν δὲ μόνον προξενεῖται εἰς τὴν πολυβροχίαν τὸ νὰ υγραίνωνται αἱ κοιλίαι, καὶ ὅλα αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν περίσσειαν τῶν χυμῶν καὶ τῆς ὑγρότητος.

Ἀφορισμὸς ιη'.

Κατὰ δὲ τὰς ὥρας τοῦ μὲν ἥρος καὶ ἄκρον τοῦ θέρους, οἱ παῖδες καὶ οἱ τουτέων ἐχόμενοι τῆσιν ἡλικίησιν ἀριστά τε δικάγουσιν καὶ υγιαίνουνσι μάλιστα· τοῦ δὲ θέρους καὶ φθινοπώρου μέχρι μὲν τινος οἱ γέροντες, τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ φθινοπώρου καὶ τοῦ χειμῶνος οἱ μέσοι τῆσιν ἡλικίησιν.

Κατὰ λέξιν.

Κατὰ δὲ τοὺς καιροὺς, εἰς μὲν τὴν ἀνοιξιν καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ καλοκαιρίου ἀπερνῶν ἐξαιρετά, καὶ υγιαίνουνσι κατὰ πολὺ τὰ παιδιά, καὶ οἱ νέοι ὅπου εἶναι πλησίον τῆς ἡλικίας τῶν παιδῶν· εἰς δὲ τὸ καλοκαίρι καὶ εἰς μερικὸς καιροὺς τοῦ φθινοπώρου καὶ τοῦ χειμῶνος, ἔχουν καλῶς τὴν υγίαν οἱ ἄνδρες οἱ ὅποιοι εἶναι μέσοι τὴν ἡλικίαν.

Αἰτιώδης.

1. Εἰς τοὺς προειρημένους ἀφορισμοὺς ἐδίδαξε διὰ τοὺς τέσσαρας καιροὺς τοῦ χρόνου, ὅταν γίνονται εἰς αὐτοὺς διάφορα μεταβολαί, καὶ ἐφάνερωσεν ὅποια ἀσθενεῖαι γεν-

νῶνται εἰς κάθε καιρόν· εἰς δὲ τὸν παρόντα ὑποθέττων τοὺς τέσσαρας καιροὺς κατὰ τὴν φυσικὴν τῶν κρῆσιν, διδάσκει ποία ἡλικία καὶ εἰς ποῖον καιρὸν ὠφελεῖται· λοιπὸν διαιρεῖ τοὺς τέσσαρας καιροὺς τοῦ χρόνου εἰς τρία μέρη, καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον μέρος περικλύει ὅλην τὴν ἀνοιξιν, καὶ μερικὸν καιρὸν τοῦ καλοκαιρίου· εἰς δὲ τὸ δεύτερον τὸ καλοκαίριον καὶ μερικὸν καιρὸν τοῦ φθινοπώρου· εἰς τὸ τρίτον δὲ τὸ φθινόπωρον καὶ ὅλον τὸν χειμῶνα.

2. Τὸ λοιπὸν ἐπειδὴ ἡ ἀνοιξιν καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ καλοκαιρίου εἶναι καιρὸς εὐκρατος, διὰ τοῦτο εἰς αὐτὸν τὸν καιρὸν ὠφελοῦνται τὰ παιδιά καὶ οἱ νεανίσκοι, ὅτι ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν ἀνδρῶν, ἡ ἡλικία τῶν παιδῶν καὶ μάλιστα τῶν νεανίσκων εἶναι εὐκρατος· εἰς δὲ τὸ καλοκαίρι καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ φθινοπώρου, ἐπειδὴ εἶναι καιρὸς θερμὸς ὠφελοῦνται οἱ γέροντες, διότι εἶναι ψυχρᾶς κράσεως· εἰς δὲ τὸν λοιπὸν καιρὸν τοῦ φθινοπώρου καὶ τοῦ χειμῶνος, ἐπειδὴ εἶναι καιρὸς ψυχρὸς ὠφελοῦνται οἱ νέοι, διότι εἶναι θερμᾶς καὶ ξηρᾶς κράσεως.

3. Καθὼς εἰς τῆς ἡλικίας ὅπου ἄλλη ὠφελεῖται εἰς ἄλλον καιρὸν καὶ ἄλλη εἰς ἄλλον, τοιοῦτοτρόπως καὶ αἱ φύσεις τῶν ἀνθρώπων, αἱ μὲν θερμαὶ ὠφελοῦνται εἰς τὸν ψυχρὸν καιρὸν, αἱ δὲ ψυχραὶ εἰς τὸν θερμὸν, καὶ αἱ εὐκρατοὶ εἰς τὸν εὐκρατον· ὁμοίως καὶ ἀπὸ τοὺς τόπους, οἱ μὲν εὐκρατοὶ ἔχουν τὴν ἀνοιξιν καλωπιάτην, οἱ δὲ θερμοὶ τὸν χειμῶνα, καὶ οἱ ψυχροὶ τὸ καλοκαίρι.

Ἄφορισμὸς ιθ'.

Νοσήματα δὲ πάντα μὲν ἐν πάσῃσι τῆσιν ὥρῃσιν γίνονται μᾶλλον δ' ἓνα κατ' ἓνας αὐτέων, καὶ γίνονται καὶ παροξύνηται.

Κατὰ λέξιν.

Καὶ ὅλαι αἱ ἀσθένειαι γίνονται εἰς ὅλους τοὺς καιροὺς, ἀλλὰ τὸ περισσότερον μερικαὶ ἀσθένειαι γίνονται καὶ αὐξάνουν εἰς μερικοὺς τοιοῦτους καιροὺς.

Αἰτιώδης.

1. Μέχρι τῶν ἀνωτέρω ἀφορισμῶν ἐδίδαξεν ὅποια ἀσθένειαι γεννῶνται εἰς κάθε καιρὸν ἀπὸ τὴν αἰτίαν τῶν μεταβολῶν. Εἰς δὲ τὸν παρόντα φανερώνει, ὅτι εἰς κάθε καιρὸν δύναται νὰ γεννηθῇ κάθε ἀσθένεια· μάλιστα δὲ μερικαὶ γεννῶνται εἰς τὸ καλοκαίρι καὶ μερικαὶ εἰς ἄλλον καιρὸν, παραδείγματος χάριν, ἄλλαι ἀσθένειαι γεννῶνται εἰς τὸ καλοκαίρι, ἄλλαι εἰς τὸ φθινόπωρον, καὶ ἄλλαι εἰς ἄλλον καιρὸν, καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνει ἀπὸ αἰτίαν τοῦ καιροῦ· τὸ νὰ γενᾶται δὲ πᾶσα ἀσθένεια εἰς κάθε καιρὸν, προέρχεται ὅχι μόνον ἀπὸ αἰτίαν τοῦ καιροῦ, ἀλλὰ ἀπὸ ἐξωτερικῆς αἰτίας, δηλαδή, ἀπὸ τὸν ἀέρα ὅπου κυριεύει, ἀπὸ τὴν ἀκυβερνησίαν τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ κρῆσιν τοῦ σώματος καὶ ἀπὸ ἄλλα διάφορα αἰτία.

Ἄφορισμὸς κ'.

Τοῦ μὲν ἦρος τὰ μανιακὰ, καὶ τὰ μελαγχολικὰ, καὶ τὰ

ἐπιληπτικά, καὶ αἵματος ρύσεις, καὶ κινάγχες, καὶ κόρυζες, καὶ βράγχοι, καὶ βήχες, καὶ λέπραι, καὶ λιχῆνες, καὶ ἄλφοι, καὶ ἐξανθήσεις ἐλκώδες πλεῖστοι, καὶ φύματα, καὶ ἀρθριτικά.

Κατὰ λέξιν.

Τῆς ἀνοιξέως πάθη εἶναι τὰ μανικά, τὰ μελαγχολικά, τὰ ἐπιληπτικά, αἱ ρύσεις τοῦ αἵματος, αἱ κινάγχαι, αἱ μίξαι, τὰ βραχνιάσματα, αἱ βῆχαι, αἱ λέπραι, αἱ λιχῆναι, οἱ ἄλφοι, καὶ πάμπολλα πληγωμένα ξεθυμάσματα, καὶ σπυρία, καὶ τὰ ἀρθριτικά.

Αἰτιώδης.

1. Ἐπειδὴ εἰς τὸν ἀνωτέρω ἀφορισμὸν εἶπεν, ὅτι ἂν καὶ εἰς κάθε καιρὸν συμβαίνει πᾶσα ἀσθένεια, ὅμως ἄλλαι ἀσθένειαι γεννῶνται εἰς ἄλλον καιρὸν καὶ ἄλλαι εἰς ἄλλον διὰ τὸ νὰ γίνῃ ὁ λόγος τοῦ πληρέστερος διδάσκει καθ' ἐξῆς καὶ διὰ κάθε καιρὸν ὅποια ἀσθένειαι συμβαίνουσιν, ἀρχίζων ἀπὸ τὴν ἀνοιξιν, ὅμως διὰ τὸ σαφέστερον ἄς σημειώσωμεν πρῶτον τὰς υπογραφὰς τῶν παθῶν.

2. Μανιακὰ λοιπὸν πάθη λέγονται ὅσα συμβαίνουν μετὰ μανίας. ἡ μανία δὲ εἶναι μία παραφροσύνη ἀνευ πυρετοῦ, ἢ οὕτω, ἡ μανία εἶναι μία ἔκστασις χρόνιος χωρὶς πυρετόν· γίνεται δὲ ἡ μανία κατὰ τὸν Αἴγ: ὅταν ἡ ξανθὴ χολὴ καιομένη μεταβάλλεται εἰς μέλαιναν.

3. Μελαγχολικά δὲ πάθη λέγονται ὅσα γίνονται μετὰ μελαγχολίας, εἶναι δὲ καὶ ἡ μελαγχολία μία παραφροσύ-

νη χωρὶς πυρετόν. ἡ μελαγχολία δὲ γίνεται ἀπὸ τὸν μελαγχολικὸν χυμὸν ὅπου κυριεύει τὴν διάνοιαν.

4. Ἐπιληπτικά πάθη λέγονται ὅσα προξενοῦν ἐπιληψίαν, τὶ δὲ ἡ ἐπιληψία ἐσημειώθη εἰς τὸν με' ἀφορισμὸν τοῦ δευτέρου μέρους.

5. Ῥύσεις αἵματος δὲ λέγονται τὰ τρεξήματα τοῦ αἵματος τὰ ὅποια γίνονται ἢ διὰ τῆς ρινός, ἢ διὰ τοῦ ἀφαιδρῶνος, ἢ δι' ἄλλου τινὸς μέρους τοῦ σώματος.

6. Ἡ κινάγχη δὲ εἶναι μία φλεγμονὴ τῶν μυῶν τοῦ λάρυγγος ὅπου γίνεται ἐνδοθεν.

7. Ἡ κόρυζα δὲ εἶναι ἓν ὑγρὸν λεπτόν καὶ ἀχώνευτον ὅπου τρέχει διὰ μέσου τῶν ρινῶν, ἢ οὕτω, ἡ κόρυζα εἶναι ἓν ὑγρὸν περίττωμα ὅπου καταβαίνει ἀπὸ τὴν κεφαλὴν εἰς τὰ κατώτερα μέρη καὶ τρέχει διὰ τῶν ρινῶν, ἦγουν μίξα.

8. Βράγχος δὲ εἶναι ἓν πάθος τοῦ λάρυγγος, καὶ ὀνομάζεται κοινῶς βράχνιασμα, γεννᾶται δὲ ἀπὸ τὴν ὑγρότητα ὅπου ἤθελε περισσεύσῃ εἰς τὸν ἐγκέφαλον, καὶ καταβαίνει εἰς τὸν λάρυγγα καὶ εἰς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, καὶ καταβαίνων αὐτὴ ἡ ὑγρότης τραχύνεται ὁ ἔνδον ἡμένας τοῦ λάρυγγος καὶ γίνεται ἡ φωνὴ βραχυώδεις, ἀπὸ κῶμα, ἀπὸ σφοδρὸν φῶνασμα, καὶ ἀπὸ ἀναπνεόμενον ψυχρὸν ἀέρα, διότι καὶ τότε γίνεται εἰς τὸν λάρυγγα κάποια φλεγμονώδεις τραχύτης.

9. Βῆξ δὲ εἶναι ἓν σφοδρώτατον ἐμφύσημα, καὶ ὀνομάζεται κοινῶς βῆχας, ἡ σκληρύνεται ὁ ἔνδον ἡμένας τοῦ λάρυγγος· προσέτι παρακινῶσι τὸν βῆχα καὶ ὅσα παρεμπί-

πτουν εἰς τὴν ἐπιγλωπτίδα, ἔτι δὲ καὶ οἱ λεβίθεσ ὅταν ἐνοχλῶσι τὸν στόμαχον φέρουν βῆχαν, καὶ κάποιος ἔτι δρυμὺς χυμὸς.

10. Ἡ δὲ λέπρα εἶναι μία τραχύτης καὶ σκληρότης τῆς ἐπιφανείας τοῦ δέρματος, καὶ γίνεται μεγάλη φαγοῦρα καὶ φθορὰ τοῦ σώματος καθὼς καὶ ἡ ψώρα· αἴτιον δὲ καὶ τῶν δύο παθῶν τούτων, δηλαδὴ, τῆς λέπρας καὶ τῆς ψώρας εἶναι ὁ μελαγχολικὸς χυμὸς· ἀλλ' ἡ μὲν λέπρα βλάπτει καὶ τὰ βαθύτερα μέρη τοῦ σώματος καὶ ἐκβαίνει εἰς τὴν ἐπιράνειαν τοῦ σώματος κάποια λέπια στρογγυλά. Ἡ δὲ ψώρα γίνεται εἰς τὴν ἐπιράνειαν τοῦ δέρματος καὶ ἐκβάλλει κάποια πυττυρώδη σώματα μὲ διάφορα σχήματα· διαφέρει ἔτι ἡ λέπρα τῆς ψώρας, ὅτι ἡ λέπρα γεννᾶται ἀπὸ μόνον μελαγχολικὸν χυμὸν, ἡ δὲ ψώρα ἀπὸ μειμιγμένους διαφόρους χυμοῦς, ὥστε ὁποῦ χεῖρων μὲν εἰς τὴν βλάβην τοῦ δέρματος εἶναι ἡ λέπρα, ἢ ἡ ψώρα.

11. Ἡ ληχῆνα δὲ εἶναι κατωτέρα ἀπὸ τὴν ψώρα, γεννᾶται δὲ ἡ ληχῆνα ὅταν ἤθελον ἐνωθῆ κάποιοι ὀχώρες λεπτοὶ καὶ δρυμεῖς μὲ χυμὸν παχύν, καὶ ὅταν δὲν ἤθελον ἐπιμεληθῆ ὁ πάσχων εἰς τὴν ἰατρείαν τῆς, μεταβαίνει εὐκόλως εἰς λέπραν καὶ ψώραν.

12. Ὁ δὲ ἀλφὸς εἶναι πάθος τοῦ δέρματος καθὼς καὶ ἡ λεύκη, καὶ ὅν λόγον ἔχει ἡ λέπρα πρὸς τὴν ψώραν, τὸν αὐτὸν ἔχει καὶ ἡ λεύκη πρὸς τὸν ἀλφὸν, διότι καθὼς ἡ λέπρα γίνεται βαθύτερα τοῦ δέρματος οὕτως καὶ ἡ λεύκη· καθὼς δὲ πάλιν ἡ ψώρα γίνεται εἰς τὴν ἐπιράνειαν τοῦ σώματος οὕτω καὶ ὁ ἀλφὸς. Ἐνίοτε δὲ ὁ ἀλφὸς φθάνει

καὶ βαθύτερα εἰς πότον ὁποῦ νὰ φέρονται καὶ αἱ τρίχες ὁμοίαι μὲ τὸ πάθος καθὼς καὶ εἰς τὴν λευκίην· καὶ ἡ μὲν λεύκη γίνεται ἀπὸ φλεγματικὸν καὶ γλίσχρον αἷμα, καὶ διὰ τοῦτο γίνεται τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος λευκότερον· ὁ δὲ ἀλφὸς γίνεται ἢ ἀπὸ φλεγματικὸν, ἢ ἀπὸ μελαγχολικὸν χυμὸν, καὶ ὅταν ἦναι μὲν ἀπὸ φλεγματικὸν χυμὸν γίνεται τὸ χρῶμα λευκὸν, ὅταν δὲ ἦναι ἀπὸ μελαγχολικὸν γίνεται τὸ χρῶμα μέλαν.

13. Τὰ δὲ ἐξανθήματα εἶναι κάποια πληγώματα ὀλιγον κόκκινα καὶ σκληρὰ ὁποῦ γίνονται εἰς τὴν ἐπιράνειαν τοῦ δέρματος. Δύο δὲ εἶναι τὰ εἶδη τῶν ἐξανθημάτων, καθὼς καὶ τῶν φυμάτων, διότι ἄλλα γίνονται ὑψηλότερα καὶ ἄλλα πλατύτερα καὶ ταπεινότερα, καὶ τὰ μὲν ὑψηλότερα τὰ γεννᾶ θερμότερος χυμὸς, τὰ δὲ πλατύτερα καὶ ταπεινότερα τὰ γεννᾶ ψυχρότερος, καὶ διὰ τοῦτο τὰ πλατύτερα καὶ ταπεινότερα ἔχουν ὀλιγοτέραν φαγοῦραν διὰ δύο αἴτια, ἓν μὲν ἐπειδὴ ἐξαπλώνονται εἰς πλάτος, ἐξατμίζεται ὁ χυμὸς, ἄλλα δὲ ὅτι ὁ ψυχρότερος χυμὸς ἔχει ὀλιγοτέραν δρυμύτητα παρὰ ὁ θερμότερος· κατ' ἄλλους ἰατροὺς τὰ ἐξανθήματα γεννῶνται ἀπὸ παχεῖς χυμοὺς ὅταν στενοχωρηθοῦν εἰς τὸ δέρμα, καὶ ἐπίδερμίδα εἶναι πυκνά.

14. Φύματα δὲ λέγονται τὰ παρὰ φύσιν πρίσματα ὁποῦ γίνονται ἀπὸ ἐσωτερικὴν αἰτίαν καὶ ὄχι ἀπὸ ἐξωτερικὴν, καὶ τούτων δὲ τὰ εἶδη εἶναι δύο, διότι ἄλλα φύματα γίνονται ὑψηλότερα, καὶ ἄλλα ταπεινότερα.

15. Ἀρθριτικὰ δὲ πάθη λέγονται ὅσα γίνονται ἀπὸ τὸ

πάθος ὁποῦ ὀνομάζεται ἀρθρίτης· τί δὲ εἶναι ὁ ἀρθρίτης ἐσημειώθη εἰς τὸν ἰς' ἀφορισμὸν τοῦ παρόντος, ἀλλ' ἄς ἐξετάσωμεν καὶ τὰ αἷτια διὰ τὰ ὁποῖα συμβαίνουν τὰ εἰρημένα πάθη εἰς τὴν ἀνοιξιν, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἱπποκράτης, εἰς μὲν τὸν θ' ἀφορισμὸν εἶπε τὴν ἀνοιξιν ὑγιεινὴν, εἰς τὸν παρόντα λέγει, ὅτι γεννῶνται εἰς αὐτὴν διαφοραὶ ἀσθένειαι· ὥστε δὲν πρέπει νὰ νομιζώμεν ὅτι ἐναντιώνεται αὐτὸς ἐν αὐτῷ, διότι κατὰ τοὺς ἀκριβεστέρους ἐξηγητὰς, εἰς μὲν τὸν θ' ἀφορισμὸν λέγει τὴν ἀνοιξιν ὑγιεινὴν ὄχι εἰς ὅλους, ἀλλ' εἰς ἐκείνους ὁποῦ εἶναι εὐκρατοὶ καὶ τὸ αἷτιον δῆλον, διότι ἡ ἀνοιξις εἶναι εὐκρατος καὶ δὲν αἰξάνει οὐδεὶς χυμὸς εἰς τοὺς συμμετρους κατὰ τὴν κρᾶσιν τῶν χυμῶν· εἰς δὲ τὸν παρόντα λέγει νὰ γεννῶνται διαφοραὶ ἀσθένειαι, δηλαδὴ, εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἔχουν κακὴν κρᾶσιν.

16. Τίνος δὲ χάριν γεννῶνται τὰ εἰρημένα πάθη εἰς τοὺς ἀσυμμέτρους κατὰ τὴν κρᾶσιν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀνοιξέως; ὅτι ἡ ἀνοιξις ἔχει φύσιν νὰ ἐξαπλώνη τὸ ἔμφυτον θερμὸν ἔξω, καὶ νὰ καθαρῖζη τὰ ἐσωτερικὰ πάθη τοῦ σώματος, ὥστε ὁποῦ ἂν πλεονάζη ἡ μέλαινα χολή, γεννῶνται τὰ μανικὰ, τὰ μελαγχολικὰ καὶ τὰ ἐπιληπτικὰ πάθη, εἰδὲ πλεονάζει τὸ αἷμα γίνεται τὸ τρέξιμον τοῦ αἵματος. Ὄταν δὲ ἡ κακοχυμία τοῦ αἵματος ἐξαπλωθῇ εἰς τὸν φάρυγγα προξενεῖται ἡ κινάγχη, ἡ μίξα, τὰ βραχνιάσματα καὶ οἱ βῆχες· εἰδὲ ἐξαπλωθῆ εἰς τὰ ἔξω μέρη τοῦ σώματος, γεννῶνται αἱ λέπραι, αἱ ληχῆναι, οἱ ἀλφοὶ καὶ τὰ λοιπά· ὅταν δὲ ἐξαπλωθῇ εἰς τὰς κλειδώσεις, γεννῶν-

ται τὰ ἀρθρικὰ πάθη· ἀλλ' ἂν καὶ εἰς τὴν ἀνοιξιν συμβῇ κἀνὲν πάθος, ὁμοῦ δὲν εἶναι θανατηφόρον, καθὼς ὅταν ἤθελε συμβῇ εἰς ἄλλους καιροὺς, μάλιστα ἀποδιώκει μεγαλύτερα πάθη, καθὼς πολλάκις ἠλευθερώθησαν πολλοὶ ἀπὸ μεγάλα πάθη μὲ τὸ τρέξιμον τοῦ αἵματος. Συμπαιρένεται λοιπὸν, ὅτι τὸ αἷτιον τῶν παθῶν ὁποῦ συμβαίνουν εἰς τὴν ἀνοιξιν εἶναι ἡ κακοχυμία τοῦ πάσχοντος καὶ ὄχι ἡ φύσις τῆς ἀνοιξέως.

Ἄφορισμὸς κα'.

Τοῦ δὲ θέρους ἐνιά τε τουτέων καὶ πυρετοὶ ξυνεχέες, καὶ καῦσοι, καὶ τριταῖοι πλεῖστοι, καὶ τεταρταῖοι, καὶ ἑμειοὶ, καὶ διάρροιαί, καὶ ὀφθαλμῖαι, καὶ ὄτων πόνοι καὶ στομάτων, ἐλκώσεις καὶ σεπηδόνες, αἰδοίων καὶ ἑδρωα.

Ὁ παρὼν ἀφορισμὸς ἐπειδὴ δὲν ἔχει τὴν κατὰ λέξιν ἐξήγησιν εἰς τὸ πρωτότυπον, διὰ τοῦτο δὲν κατεχωρήθη.

Αἰτιώδης.

1. Ἐπειδὴ ἀκολουθεῖ τὸ καλοκαῖρι τὴν ἀνοιξιν, διὰ τοῦτο μετὰ τὴν φανέρωσιν τῶν παθῶν ὁποῦ συμβαίνουν εἰς τὴν ἀνοιξιν, φανερώνει καὶ ποῖα πάθη συμβαίνουν εἰς τὸ καλοκαῖρι ὡς δῆλον εἰς τὸ κατὰ λέξιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν παρόντα ἀφορισμὸν πρῶτον πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὀλίγα διὰ τὰ πάθη καὶ μετὰ ταῦτα τὸ αἷτιον.

2. Συνεχῆς λοιπὸν πυρετὸς λέγεται κατὰ τὸν Γαληνόν, ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν λήγει εἰς ἀπηρεξίαν πρωτοῦ νὰ ἤθελε λυθῇ καὶ παύσῃ τελείως ἡ πηρεξία· λέγει δὲ τὸ νὰ παύη

τελειώς ὁ πυρετὸς πρὸς ὥραν, καὶ ὄχι τὸ νὰ παύῃ τελείως. Κατ' ἄλλους δὲ συνεχεῖς πυρετοὶ λέγονται ὄχι ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπου δὲν λήγουν εἰς ἀπηρεξίαν, ἀλλ' ἐξαιρέτως ἐκεῖνοι μόνον λέγονται συνεχεῖς πυρετοὶ ὅσοι δὲν ἔχουν καμμίαν μεταβολὴν δὲν τοὺς ὀνομάζουσι συνεχεῖς, ἀλλὰ συνεχεῖς δὲ μόνον ὀνομάζουσι ἐκείνους ὅπου οὔτε λήγουν εἰς ἀπηρεξίαν καὶ εἶναι διαλείποντες, ἤγουν διακεκομμένοι κατὰ τοὺς μερικοὺς παροξυσμούς· τούτους δὲ οἱ παλαιοὶ καθὼ μὲν δὲν λήγουν εἰς ἀπηρεξίαν τοὺς ὀνομάζουσι συνεχεῖς, καθὼ δὲ εἶναι διαλείποντες κατὰ τοὺς παροξυσμούς τοὺς ὀνομάζουσι διαλείποντας.

3. Καῦσος δὲ πυρετὸς λέγεται ἐκεῖνος ὅπου φέρει μεγαλωτάτην θερμότητα καὶ ἀπαυστον δίψαν, γίνεται δὲ ὅταν βράσῃ ἡ χολὴ καὶ ἀνάψῃ, ἐνίοτε δὲ καὶ ὅταν βράσῃ τὸ αἷμα· ἔχει δὲ καὶ ἄλλα σημεῖα, δηλαδὴ, τὸ νὰ γίνετα ἡ γλῶσσα τραχεῖα καὶ μέλανα καὶ τὸ χρῶμα ὑπόχολον καὶ τὰ σάλια χολώδεα, καὶ τὰ μὲν ἔξω μέρη τοῦ σώματος ψυχρά, τὰ δὲ ἔσω θερμώτατα. Τούτου δὲ τὰ εἶδη κατὰ τινὰς εἶναι τρία, δηλαδὴ, ἀπλῶς καῦσος, ἀκριβῆς καῦσος, καὶ νόθος καῦσος· κατὰ δὲ ἄλλους, δύο εἶναι τὰ εἶδη τοῦ καύσου, δηλαδὴ, ἀκριβῆς καὶ νόθος καῦσος· καὶ ἀκριβῆς μὲν λέγεται ἐκεῖνος ὅπου ἔχει μεγίστην θερμότητα καὶ φλογίζει τὸν πάσχοντα, ἀλλὰ φέρει μετρίαν δίψαν· νόθος δὲ ἐκεῖνος ὅπου εἶναι κατώτερος καὶ κατὰ τὰ δύο ἕως τὸ ἥμισυ σχεδόν.

4. Τριταῖος δὲ πυρετὸς λέγεται ἐκεῖνος ὅπου κρατεῖ μίαν ὅλην ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα, καὶ τὴν δευτέραν ἡμέ-

ραν παύει καὶ πάλιν ἀρχίζει τὴν τρίτην ἡμέραν· διαιρεῖται δὲ ὁ τριταῖος εἰς πολλὰ εἶδη, καὶ ἄλλος μὲν ὀνομάζεται ἀκριβῆς τριταῖος, ἄλλος δὲ ἀπλῶς τριταῖος, ἄλλος ἐκτεταμένος τριταῖος, καὶ ἄλλος τριταϊοφυῆς· καὶ ἀκριβῆς μὲν τριταῖος λέγεται ἐκεῖνος ὅπου παύει μετὰ τῶν δώδεκα ὥρων, ἀπλῶς δὲ λέγεται ἐκεῖνος ὅπου ἔχει τὸν παροξυσμὸν τοῦ μακροχρόνιον, τὴν ἀναπνοὴν καὶ παύσειν μακρωτέραν· ἐκτεταμένος δὲ τριταῖος εἶναι ἐκεῖνος ὅπου ἔχει τὸν μὲν παροξυσμὸν ἐξαπλωμένον εἰς περισσώτερον καιρὸν, τὸ δὲ διάλυμα καὶ παύσιμον ὀλίγον· ἡμιτριταῖος δὲ εἶναι ἐκεῖνος ὅπου δὲν λήγει εἰς ἀπηρεξίαν, οὔτε τὴν πρώτην ἡμέραν, οὔτε τὴν δευτέραν, οὔτε ἄλλην ἡμέραν· ὁμοίως εἰς τὴν προτέραν ἡμέραν κάμνει τρομακτικὰς ἐπαναλήψεις καὶ ξαναχυρίσματα τῶν παροξυσμῶν, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἐν μόνον παροξυσμὸν· τριταϊοφυῆς δὲ λέγεται ἐκεῖνος ὅπου παροξύνει ἀπλῶς διὰ τρεῖς ἡμέρας· αἴτιον δὲ τοῦ τριταίου πυρετοῦ καὶ ὡσὰν μήτηρ εἶναι ἡ ξανθὴ χολή· σημεῖα δὲ τοῦ τριταίου πυρετοῦ εἶναι τὸ μέγα ῥίγος, καὶ τὸ νὰ συμβαίῃ δίψα σφοδρὰ εἰς τὰς ἀκμάς καὶ μεγάλη καύσις, τὸ νὰ ἀκμίζῃ γλήγορα, τὸ νὰ ἐξαπλώνεται ἡ θερμότης τοῦ κατεπολλὰ ὁμαλῶς, τὸ νὰ συμβαίῃ ξερὰ τὴν τῆς χολῆς, ἡ κίνησις τῆς κοιλίας, καὶ τὸ νὰ ἐκβαίνει τὸ οὔρον χολώδες.

5. Τεταρταῖος δὲ πυρετὸς λέγεται ἐκεῖνος ὅπου μίαν ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα διαρκεῖ, καὶ ἔπειτα παύει εἰς δύο ἡμέρας καὶ εἰς δύο νύκτας, καὶ πάλιν ἔρχεται εἰς τὴν τετάρτην ἡμέραν· γεννᾶται δὲ ὁ τεταρταῖος ἀπὸ ψυχρὸν χυ-

μόν τῆς μελαίνης χολῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἀρχίζει μὲ μεγάλην ψυχρότητα καὶ δὲν ἔχει οὐδὲ τὴν θερμότητα καὶ αὐτοὶν μεγάλην, ὡσὺν ὁ τρίτατος, οὔτε ἀκολουθεῖ εἰς αὐτὸν ξερὰτὸν χολῆς, καὶ τὸ οὔρος εἶναι λευκὸν καὶ ὑδατῶδες, ὁ σπριγμὸς μικρὸς τε καὶ ὠρατός.

6. Ὁ δὲ ἐμετὸς εἶναι μία κίνησις σφαλερὰ τῆς ἐκριτικῆς δυνάμεως, καὶ οὕτως ὁ ἐμετὸς εἶναι ἓν σύμπτωμα καὶ γίνεται ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν χυμῶν ὅταν ἐπιβαρυνθῇ ὁ στόμαχος. Ἡ δὲ διάφθορα εἶναι ἓν πολυκαιρινὸν καὶ πολὺ τρέξιμον τῆς κοιλίας χωρὶς πλήγῳσιν καὶ φλεγμονήν, καὶ γίνεται ἀπὸ υγρότητα ἀχωνεύτου τροφῆς. Ποία δὲ λέγεται ὀφθαλμία ἐσημειώθη εἰς τὸν ις' ἀφορισμὸν τοῦ παρόντος. Ἰδῶρα δὲ λέγονται κάποια ξεθυμάσματα τοῦ σώματος ὅπου τὸ σκληραίνουσι καὶ τὸ πληγώνουσι· καὶ ταῦτα μὲν ἱκανὰ ὡς ἐπὶ τοῦ παρόντος, τὰ δὲ λοιπὰ πάθη εἶναι φανερὰ ἀπὸ τῆν λέξιν, ἀλλ' ἄς ἐξετάσωμεν καὶ τὸ αἴτιον.

7. Τὰ αὐτὰ πάθη προέρχονται ἀπὸ τὴν περίσσειαν τῆς χολῆς, καὶ ἄλλα ἀπὸ τὴν αὐστηρότητα τῶν χυμῶν, καθὼς καὶ ὁ ἐμετὸς προέρχεται ἀπὸ τὴν περίσσειαν τῆς χολῆς. Ἡ δὲ κίνησις τῆς κοιλίας γίνεται ὅταν καταβῇ ἡ χολὴ κάτω. Οἱ πόνοι δὲ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ὠτων συμβαίνουσι ὅταν πληρωθῇ ὁ ἐγκέφαλος ἀπὸ κακὴν ὕλην, καὶ διασκορπισθῇ αὐτὴ ἡ ὕλη εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἢ εἰς τὰ ὦτα, διότι εἰς ὅποιον μέρος διασκορπισθῇ ἡ κακὴ ὕλη εἰς ἐκεῖνο φέρει τὸν πόνον· ὁ δὲ πόνος τοῦ σώματος συμβαίνει ἀπὸ τὸν χολώδη χυμὸν· τὰ δὲ σαπίσματα τῶν αἰ-

δαίων συμβαίνουσι ὅταν ἤθελε γίνῃ τὸ καλοκαίρι υγρότερον καὶ νοτιώτερον, ἢ χωρὶς ἀέρα, διότι τὸ σάπησμα γίνεται ὅταν περισσεύσῃ ἡ υγρότης. Τὰ δὲ ἴδῶρα γίνονται ἀπὸ τὸν πολὺν ἰδρῶτα εἰς τὸ καλοκαίρι ὅταν εἶναι χολώδης, διότι διασχίζει καὶ πληγώνει τὸ σῶμα.

Ἄφορισμὸς κβ'.

Τοῦ δὲ φθινόπωρου καὶ τῶν θερινῶν καταπολλά, καὶ πυρετοὶ τεταρταῖοι, καὶ πλανίτες, καὶ σπληνες, καὶ ἴδῶρες, καὶ φθίσιες, καὶ στραγγουρίαι, καὶ δυσεντερίαι, καὶ λυεντερίαι, καὶ ἰσχυάδες, καὶ κινάγχαι, καὶ ἄσθματα, καὶ ἦλσοι, καὶ ἐπιληψίαι, καὶ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικά.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς δὲ τὸ φθινόπωρον γίνονται πολλὰ πάθη ἀπὸ τὰ καλοκαιρινὰ, δηλαδὴ, πυρετοὶ τεταρταῖοι, πλανίτες, σπληνες, ὑδρῶπηκες, φθίσιες, στραγγουρίαι, δυσεντερίαι, λυεντερίαι, ἰσχυάδες, κινάγχαι, ἄσθματα, ἦλσοι, ἐπιληψίαι, μανικὰ καὶ μελαγχολικά.

Αἰτιώδης.

1. Ἐπειδὴ τὸ φθινόπωρον εἶναι ἀκόλουθον τοῦ καλοκαιρίου, καθὼς εἶναι ἀκόλουθον τὸ καλοκαίρι τῆς ἀνοιξέως, διὰ τοῦτο λέγει, ὅτι εἰς τὸ φθινόπωρον συμβαίνουσι πολλὰ πάθη ἀπὸ τὰ καλοκαιρινὰ, καθὼς εἶπεν εἰς τὸν ἀνωτέρω ἀφορισμὸν· ἀλλ' ἄς σημειώσωμεν καὶ εἰς τὸν παρόντα.

2. Ποῖοι λέγονται τεταρταῖοι πυρετοὶ, καὶ ποῖον εἶναι τὸ αἴτιόν των ἐσημειώθη εἰς τὸν ἀνωτέρω ἀφορισμὸν· προ-

έρχονται δὲ ἀκόμη οἱ τεταρταῖοι πυρετοὶ ἀπὸ τὴν μέλαιναν χολῆν ὅπου ἔχει τὴν σύστασίν της ἀπὸ τὴν ξανθὴν χολῆν ὅταν ἤθελε ἐψηθῆ, καὶ ἀπὸ τὸ πολὺ αἷμα.

3. Πλανίτες δὲ πυρετοὶ λέγονται ὅσοι ἀπὸ τοὺς διαλείποντας καὶ κακοήθεις πυρετοὺς κάμνουν τοὺς παροξυσμοὺς ἀτάκτως, δηλαδὴ, ἄλλο τε μὲν γληγορώτερα, καὶ ἄλλο τε ἀργώτερα. Σπληνες δὲ ὀνομάζονται τὰ πάθη τῆς σπληνός, δηλαδὴ, ἡ αὐξήσις καὶ ἡ φλεγμονή, ἡ ὁποία φλέγει πολλὰκις μὴ παύουσα καὶ γυρνᾷ εἰς σκληρότητα σπληνός· σπληνικοὶ καὶ σπληνώδης κυρίως ὀνομάζονται, ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων ἡ σπληνὰ ἀπὸ τὴν φλεγμονὴν δέχεται σκληρότητα καὶ ἀλλάζει τὸ φυσικὸν χροῶμα τοῦ σώματος· αὐξάνει δὲ ἡ σπληνὰ ἀπὸ τὴν περίσσειαν τῆς μελαίνης χολῆς.

4. Ὑδρωψ δὲ ὁ ὁποῖος καὶ ὕδρος λέγεται, κοινῶς δὲ ὑδρώπικας· εἶναι ἓν πάθος ὅπου γίνεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅταν ψυχρανθῆ πολὺ τὸ ἥπαρ καὶ δὲν ἤθελε γίνῃ ἐξαιμάτωσις, συμβαίνει δὲ ἡ μεγάλη ψύχρασις εἰς τὸ ἥπαρ, ἢ ὅταν ἤθελε γίνῃ εἰς αὐτὸ φλεγμονή, ἢ σκῦρρος, ἢ ἄλλο ἀπὸ τὰ ἰδιά του πάθη, ἢ ὅταν πάσχουν ἄλλα μέρη συμπάσχει καὶ τὸ ἥπαρ· διαίρεται δὲ ὁ ὕδρος εἰς τρία εἶδη, δηλαδὴ, εἰς ὕδρον τυμπανίαν, εἰς ὕδρον ἀσκήτην, καὶ εἰς ὕδρον λευκοφλεγματίαν ὑποσαρκίδιον, ἢ ἀνὰ σάρκα. Ὑδρος μὲν τυμπανίας λέγεται ὅταν συναθροισθῆ πολὺ αἷμα μεταξὺ τῶν περιτονέων καὶ τῶν ἐντέρων μὲ ὀλίγην ὑγρότητα, ὥστε κτυπούμενον τὸ ὑπογάστριον νὰ ἠχολογῆ ὡσὰν τύμπανον· συνίσταται δὲ ὁ τυμπανίας ἀπὸ τὴν ἐμ-

πευματώσων ὅπου γίνεται εἰς τὸν στόμαχον, τὴν κοιλίαν καὶ τὸ κόλον· προσέτι ἀπὸ πυρετοὺς χρονίους, ἐνίοτε δὲ συνίσταται ἀπὸ τὴν σκληρότητα τοῦ περιτονέου, ἢ τῆς μήτρας τῶν γυναικῶν, ἢ ἀπὸ σκῦρρον.

5. Ἀσκήτης δὲ ὕδρος λέγεται ὅταν συναθροισθῆ τὸ ἐναντίον εἰς ἐκεῖνα ὅπου συναθροίζεται εἰς τὸν τυμπανίαν, δηλαδὴ, πολὺ ὑγρότης μὲ ὀλίγον αἷμα ἀλλ' εἰς τὸν αὐτὸν πόπον· ὀνομάσθη δὲ ἀσκήτης διότι φυλάττεται τὸ συναθροισμένον ὡσὰν εἰς ἀσκὸν, συνίσταται ἀπὸ τὰ αὐτὰ αἷτια ὅπου συνίσταται καὶ ὁ τυμπανίας, μάλιστα δὲ συνίσταται ἀπὸ τὴν σκληρότητα καὶ τὸν σκῦρρον ὅπου ἤθελε συμβῆ εἰς τὴν σπληνὰ καὶ εἰς τὸ ἥπαρ, ἢ ἀπὸ τὰ χρόνια βεύματα τῶν ἐντέρων, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ δύο εἶδη τοῦ ὕδρου συμβαίνει μὲν νὰ πρίσκειται ἡ κοιλία, οἱ τόποι τῶν αἰδοίων καὶ τὰ σκέλη, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα νὰ φθείρεται μὴ τρεφόμενον.

6. Λευκοφλεγματίας δὲ λέγεται ὅταν περιχυθῆ ψυχρότερον καὶ φλεγματικώτερον αἷμα εἰς ὅλον τὸ σῶμα, γεννᾶται δὲ τὸ αἷμα τοῦτο ποτὲ μὲν ἀπὸ τὸ ἥπαρ, ποτὲ δὲ ἐφ' ὅλην τὴν σάρκα· ὀνομάσθη λευκοφλεγματίας, ὅτι φαίνεται ὅλον τὸ σῶμα λευκόν, φλεγματώδες καὶ ὅμοιον μὲ τοῦ νεκροῦ· συνίσταται δὲ ἀπὸ μακροὺς πυρετοὺς καὶ τὴν καχεξίαν τοῦ στομάχου, καὶ ἀπὸ μακροχρονίους αἰμορροΐδας, ὅταν ἤθελον ἐμποδισθοῦν, ἢ ἀπὸ γυναικεῖον τρέξιμον, ἢ ἀπὸ δύσποιαν, ἢ ἀπ' ἀλόγους ἀγρυπνίας, καὶ παρόμοια ἄλλα αἷτια, τοῦ δὲ πάσχοντος διαστρέφονται τὰ αἰδοῖα, καὶ προσέτι ἔχει καὶ ἀνορεξίαν.

7. Φθῆσις δὲ ἡ ὁποία καὶ φθῆ λέγεται, κοινῶς δὲ ὄχ-
τικας, εἶναι μία φθορὰ τῶν ἐντοσθίων καὶ πλήγωσις τοῦ
πνεύμονος, ἢ τοῦ θώρακος, ἢ τοῦ φάρυγγος· ἀκολουθεῖ δὲ
εἰς τὴν φθῆσιν βῆχας, πυρετοὶ βληχροὶ, καὶ φθειρέται τὸ
σῶμα ὁμοῦ μὲ τὰ βεβλαμμένα ἐντόσθια· κυρίως δὲ φθῆσις
λέγεται μόνῃ ἡ πλήγωσις τοῦ πνεύμονος, εἰς τὴν ὁποίαν
ἀκολουθεῖ πτύσιμον αἵματος, ὅταν ἐμποδιζομένη ἡ αἰμορ-
ραγία δὲν ἤθελε κωλυθῆ· ἡ φθῆσις δὲ ἔτι εἰς τοὺς ἐμπυ-
κούς, εἰς τοὺς περιπνευμονικούς, καὶ εἰς τοὺς πλευριτικούς,
αἱ πληγαὶ δὲ ὅπου γίνονται εἰς τὸν πνεύμονα εἶναι δυ-
σκολοθεράπευται.

8. Στραγγουρία δὲ λέγεται ὅταν τὸ οὖρος ἐκβαίνει συ-
χνὰ καὶ στραγγιστικὰ, καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ φράξιμον
τῶν νεφρῶν, ἢ ὅταν γενῶνται λίθοι. Ἡ δὲ λυεντερία εἶναι
μία γλήγορος ἐξοδος τῶν φαγητῶν καὶ ποτῶν, ἢ καὶ οὖ-
τω, ἢ λυεντερία εἶναι μία στέρσις τῆς χωνεύσεως· διότι
ἐκεῖνο τὸ πάθος ὁποῦ ὀνομάζουσι λυεντερίαν εἶναι διὰ τοῦ
ὁποίου ὅσα φάγει καὶ πίνει ὁ πάσχων ἐκβαίνουν ὀγλήγορα
ἀχώνευτα καὶ δὲν ἀλλάζουσι οὔτε τὸ χρῶμά των, οὔτε τὴν
σύστασίν των, οὔτε τὴν ὄσμήν των, οὔτε τὴν ποιότητά των,
ἐπειδὴ δὲν γίνεται καμμία μεταβολὴ εἰς τὴν κοιλίαν· συμ-
βαίνει δὲ τὸ τοιοῦτον πάθος, κατὰ μὲν τὸν Ἱπποκράτην,
ὅταν γίνῃ κἀνὲν κατάβροον ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τῆς ἀνω κοι-
λίας· κατὰ δὲ τὸν Γαληνόν, ὅταν γίνουσι τὰ ἔντερα λία
καὶ γλυστερά κατὰ τὴν ἔνδον ἐπιφάνειαν ὁποῦ νὰ μὴν ἡμ-
ποροῦν νὰ κρατοῦν τὰ φαγητὰ, ἢ μάλιστα ὅταν ἀσθενίσῃ
ἢ καθεκτικὴ δύναμις, ἢ ὅταν πληγωθῆ ἢ ἔσω ἐπιφάνεια

τῶν ἐντέρων· γίνεται δὲ ἔτι τὸ τοιοῦτον πάθος χωρὶς πό-
νον, γράφεται δὲ καὶ λυεντερία.

9. Ἡ δὲ δυσεντερία εἶναι καὶ αὐτὴ μία πλήγωσις τῶν
ἐντέρων ὁποῦ γίνεται μετὰ φλεγμονῆς, καὶ ὅταν κυριεύῃ ἡ
δυσεντερία ἐκβαίνουν τὰ περιτώματα αἱματώδη, καὶ
προσέτι ἐκβαίνει κάποιον ἄγρον ὁμοιον εἰς τὸ χροῖμα τοῦ
ὑδάτος ὁποῦ ἐξαπλώνεται εἰς τὸ κρέας, φέρει δὲ πόνον καὶ
δάγκκαμα εἰς τὴν κοιλίαν, εἰς τὰ ἔντερα, καὶ προσέτι στρό-
φον· γίνεται δὲ ἡ δυσεντερία μακροχρόνιος καὶ θανατηφό-
ρος, ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν δυσεντερίαν τρέχει αἷμα κάτωθεν,
ἀλλ' ἄς σημειώσωμεν διὰ τὸ σφαιρότερον πόσαι εἶναι αἱ
διαφοραὶ τοῦ κάτωθεν τρεξήματος τοῦ αἵματος· Κατὰ τὸν
Γαληνόν, τέσσαρες εἶναι αἱ διαφοραὶ ἐκείνων ὁποῦ ἐκβαί-
νουν κάτωθεν αἱματώδη· καὶ πρώτη μὲν διαφορὰ εἶναι τὸ
νὰ τρέχῃ αἷμα καθαρόν, καὶ τοῦτο συμβαίνει ἢ ὅταν κοπῆ
κἀνὲν κόλον, δηλαδή, κἀνὲν ἀπὸ τὰ ἔσω μέρη, ἢ ὅταν κο-
πιᾶζῃ τις πολὺ εἰς τὰ γυμνάσια, ἢ καὶ εἰς ἄλλον ἀγῶνα·
δευτέρα δὲ ὅταν ἀσθενῆ τὸ ἥπαρ καὶ νὰ τρέχῃ ὑδατώδες
αἷμα, ὁμοιον μὲ τὸ ξέπλημα τῶν κρεάτων· τρίτη δὲ τὸ νὰ
ἐκβαίνῃ τὸ περίσσευμα μελαγχολικόν καὶ λαμπρόν· εἰς
αὐτὰς τὰς τρεῖς διαφορὰς γίνεται ἡ ἔκκρισις καὶ κένωσις
ὅλη ὁμοῦ καὶ πολλή· εἰς δὲ τὴν τετάρτην διαφορὰν γίνε-
ται ἡ ἔκκρισις ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ ποτὲ μὲν ἐκβαίνει
καθαρόν αἷμα, ποτὲ δὲ θρομβώδες· πολλὰς φορὰς ἐκβαίνει
ὁμοῦ μὲ τὸ αἷμα ἔμπυον καὶ κάποια ὑμενώδη ἔμπυα, ὡσάν
ξύσματα ἐντέρων· πολλάκις ἐκβαίνει ἔτι ἡ κόπρος χωνευ-
μένη καὶ κατασκευασμένη, ὁμοῦ ἐκβαίνουν ὁμοῦ καὶ στα-

λαγματῖαι αἵματος· γίνεται δὲ ἡ τετάρτη διαφορὰ ἀπὸ τὸ πλήγωμα τῶν ἐντέρων καὶ ὀνομάζεται κυρίως δυσεντε-
τία, ἀπὸ δὲ τὰς ἀνωτέρω τρεῖς ἂν ὀνομασθῆ καμμία δυ-
σεντερία, ὅμως δὲν ὀνομάζεται κυρίως.

10. Ἡ δὲ ἰσχυὰς εἶναι πόνος τῶν ἰσχύων μακροχρόνιος καὶ δυσκολοθεράπευτος, ἢ οὕτω, ἡ ἰσχυὰς εἶναι μία νόσος ὅπου φέρει ἰσχυρὸν πόνον τῶν ἰσχύων· εἰς σαφεστέραν δὲ κατάληψιν, ἡ ἰσχυὰς εἶναι ἐν εἶδος τῆς ἀρθρίτιδος, καθὼς καὶ ἡ ποδάγρα ὀνομάζεται ποδάγρα, διότι συμβαίνει πό-
νος εἰς τοὺς πόδας, οὕτω καὶ ἡ ἰσχυὰς ἐπειδὴ συμβαίνει πόνος εἰς τὸ ἰσχύον, ποῖον δὲ λέγεται ἰσχύον θέλει σημει-
ωθῆ εἰς ἄλλον ἀφορισμόν. Κοινῶς δὲ εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἀρθρίτιδος αἴτιον εἶναι ἡ πλεονεξία καὶ ἡ περίσσεισις τῶν χυμῶν ὅπου κρατεῖ τὴν κλείδωσιν· ὅταν δὲ γέμισῃ ἡ κλεί-
δωσις ἀπὸ χυμῶν τεντώνονται ὅλα τὰ νευρώδη μέρη ὅπου εὐρίσκονται γύρωθεν αὐτῆς καὶ διὰ τοῦτο γίνεται ὁ πόνος· ὁ δὲ χυμὸς ἐκεῖνος ἐνίοτε μὲν εἶναι ἐμετικὸς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ φλεγματώδης, ἢ μικτὸς, ἢ ἀπὸ φλεγματώδη καὶ χολώδη χυμῶν· μάλιστα δὲ τὰ ἀρθρίτικὰ πάθη προέρ-
χονται ἀπὸ χυμῶν ὀμῶν καὶ παχῶν, ὅμοιον μὲ παχῶν ἔμ-
που, ὅταν δὲ πολυκαιρίσῃ ὁ ταιοῦτος χυμὸς εἰς τὴν κλεί-
δωσιν, ὄχι μόνον γίνεται παχύτερος ἀλλὰ καὶ γλισχρότερος.

11. Ἄσθμα δὲ λέγεται ἡ πικρὴ ἀναπνοή, ὅπως συμ-
βαίνει εἰς ἐκείνους ὅπου τρέχουν, ἢ ἀγωνίζονται πολὺ.
Ὅταν δὲ τὸ ἄσθμα συμβῆ εἰς ἐκεῖνου ὅπου οὔτε τρέχουν,
οὔτε ἀγωνίζονται, προέρχεται ἀπὸ τὸ γέμισμα καὶ τὴν

στενοχωρίαν ὅπου γίνεται εἰς τοὺς πόρους τοῦ πνεύμονος ἀπὸ τὰ βεύματα τῆς κεφαλῆς, ἢ καὶ οὕτω, ἄσθμα εἶναι εἶδος δύσποιος ὅπου συμβαίνει χωρὶς πυρετὸν, ἢ ἄσθμα εἶναι ὅπου φέρει ἰσχυρὸν ἐμπόδιον τῆς ἀναπνοῆς, καὶ με-
ρικοὶ πάσχοντες δὲν ἡσυχάζουν διὰ τὴν μεγάλην στενοχω-
ρίαν ὅπου ἔχουν, ἀλλὰ κάθονται καὶ συκώνονται συχνά· καὶ ὅσοι μὲν κυριεύονται ἀπ' αὐτὸ τὸ πάθος ὀνομάζονται ἀσματικοὶ, ὅσοι δὲ κρατοῦν τὸ στῆθος ὄρθριον πάντοτε φο-
βούμενοι νὰ μὴ πνιγοῦν ὀνομάζονται ὄρθριτικοὶ, λέγεται κοινῶς τὸ ἄσθμα στένωσις.

12. Ὁ δὲ ἦλεος εἶναι μία φλεγμονὴ τῶν ἐντέρων, εἰς τόσον ὅπου δὲν εἶναι δυνατόν εἰς τὸν πάσχοντα νὰ ἐκβῆ οὔτε κόπαις, οὔτε ἀνεμος, ἀλλ' ἀκολουθοῦν στρόφοι ἰσχυ-
ρώτατοι καὶ πόνοι μεγαλώτατοι· ἢ καὶ οὕτω, ὁ ἦλεος εἶ-
ναι ἐν ἐμπόδιον τοῦ καταβάσματος τῶν περιττωμάτων τῆς τροφῆς, καὶ γίνεται ὅταν κινηθοῦν ἔσω οἱ χυμοὶ καὶ ψυχρανθοῦν, καὶ τὰς περισσοτέρας φορὰς ὅταν συμβῶσι φλεγμοναὶ μέρους τινος τῶν ἐντέρων· βλάπτονται δὲ τὰ ἔντερα μάλιστα καὶ ἡ κοιλία ἀπὸ τὸν ψυχρὸν καιρὸν, καὶ ἄτακτον καὶ κακόχυμον· συμβαίνει δὲ ἐτι ὁ ἦλεος καὶ ὅ-
ταν ἤθελε κλεισθῆ εἰς τὰ ἔντερα πνεῦμα ψυχρὸν καὶ ἄρ-
γὸν καὶ δὲν δύναται νὰ ἐκβῆ οὔτε ἀνωθεν οὔτε κάτωθεν, καὶ τοσοῦτον εἶναι ὁ ἦλεος δεξύτατον πάθος λυπηρότατον ὅπου ἔχει ἐν σύμπτωμα βαρύτερον ἀπὸ τὸν κίνδυνον καὶ χειρότερον ἀπὸ τὸν θάνατον, διότι ὅταν κυριεύσῃ ὁ ἦλεος πρῶτον μὲν ἀκολουθοῦν ξερατὰ τῶν χυμῶν καὶ τῶν τρο-

φῶν, καὶ δὲν ἐκβαίνει κάτωθεν ἄνεμος, ὕστερον ἀκολουθεῖ τὸ μεγαλύτερον κακὸν, δηλαδὴ, νὰ ἐκβαίῃ ἢ κόπρος διὰ τοῦ στόματος, καὶ τέλος πάντων ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἐλπίς σωτηρίας, ἀλλ' οἱ πάσχοντες τελευτῶσι μὲ πικρότατον θάνατον· διὰ δὲ τὴν ἐπιληψίαν, τὰ μανιακὰ καὶ τὰ μελαγχολικὰ πάθη ἐσημειώθησαν εἰς τὸν παρόντα ἀφορισμὸν· καὶ ταῦτα μὲν ἱκανὰ περὶ τῶν παθῶν, ὡς σημειώσωμεν δὲ ὀλίγα διὰ τὴν αἰτίαν ὅπου γινῶνται εἰς τὸ φθινόπωρον τὰ εἰρημένα πάθη.

13. Ἡ δὲ ἀνωμαλία καὶ κακοχυμία εἶναι φανερωτικαὶ τῶν φθίσεων, ἢ στραγγουρία δὲ συμβαίνει εἰς τὸ φθινόπωρον, διότι τότε γίνεται αἰφνιδίως ἢ μετὰβολὴ τοῦ καιροῦ, ἀπὸ τὴν θερμότητα εἰς τὴν ψυχρότητα, καὶ ὅταν γίνῃ ἢ τοιαύτη μετὰβολὴ ψυχραίνεται καὶ νεκρώνεται ἢ φούσκα, ἢ γυρίζουν εἰς τὴν φούσκην οἱ χυμοὶ ὅπου ἐξατμίζοντο μὲ τὸν ἰδρωτα· ἢ δὲ λυεντερία συμβαίνει διὰ τὴν περίσσειαν τῶν χολώδη χυμῶν ὅπου συμβαίνουσι εἰς τὸν φάρυγγα· διαφέρει δὲ ἡ φθινοπωρινὴ πνύχχη ἀπὸ τῆς ἀνοιξέως, ὅτι ἡ τῆς ἀνοιξέως εἶναι φλεγματώδεστέρα· τὰ δὲ ἄσθματα γίνονται διὰ τῆς κινήσεως τῶν ἐσωτερικῶν χυμῶν καὶ τὴν ψυχρότητα· ὁ δὲ ἥλιος γίνεται διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ καιροῦ, τὴν ἀνωμαλίαν τε καὶ κακοχυμίαν· αἱ δὲ ἐπιληψίαι διὰ τὴν αἰφνιδίαν μετὰβολὴν τοῦ καιροῦ, ὅτι τὸ φθινόπωρον ἢ ἡμέρα εἶναι ψυχρὰ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῆς, εἰς δὲ τὸ μέσον θερμὴ· τὰ δὲ μανιακὰ καὶ μελαγχολικὰ γίνονται καὶ αὐτὰ τὸ φθινόπωρον διὰ τὴν κακότη-

τα τῶν λεπτῶν καὶ αὐστηρῶν χυμῶν, διότι εἰς τὸ φθινόπωρον εὐρίσκονται οἱ χυμοὶ αὐστηροὶ ἀπὸ τὴν πολλὴν θερμότητα τοῦ καλοκαιρίου.

Ἀφορισμὸς κγ'.

Τοῦ δὲ χειμῶνος πλευρίτιδες, περιπνευμονίαι, κόρυζαι, βράγχχοι, βῆχες, πόνοι στηθίων, πλευρῶν, ὀσφύος, κεφαλαλγίαι, ἠλιγκοὶ, ἀποπληξίαι.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς τὸν χειμῶνα δὲ γίνονται αἱ πλευρίτιδες, αἱ περιπνευμονίαι, αἱ κόρυζες, οἱ βράγχχοι, οἱ βῆχες, οἱ πόνοι τῶν στηθίων, οἱ πόνοι τῶν πλευρῶν, οἱ πόνοι τῆς μέσης, οἱ κεφαλόπονοι, αἱ σκοτινιάσεις, αἱ ἀποπληξίαι.

Αἰτιώδης.

1. Ἀπορεῖται πρῶτον ἐνταῦθα διατί δὲν εἶπεν εἰς τὸν παρόντα ἀφορισμὸν καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἀνωτέρω, ὅτι εἰς τὸν χειμῶνα, ἐπειδὴ ὁ χειμὼν ἀκολουθεῖ τὸ φθινόπωρον, διὰ τοῦτο γίνονται μερικὰ πάθη φθινοπωρινὰ, ἀλλὰ μόνον λέγει τὰ ἴδια πάθη τοῦ χειμῶνος; λύεται δὲ ἡ ἀπορία διὰ δύο αἰτία· δὲν εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης νὰ συμβαίνουσι εἰς τὸν χειμῶνα κάποια φθινοπωρινὰ πάθη, ἢ διότι ἠμποροῦμεν νὰ συναξώμεν ὡς παράδειγμα ἀπὸ τ' ἀνωτέρω, ὅτι καθὼς εἰς τὸ καλοκαῖρι συμβαίνουσι κάποια πάθη τῆς ἀνοιξέως, καὶ εἰς τὸ φθινόπωρον πάθη καλοκαιρινὰ, οὕτως καὶ εἰς τὸν χειμῶνα συμβαίνουσι κάποια φθινοπωρινὰ. Ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ

τοῦ χειμῶνος δὲν ἔχει κάμμιαν ὁμοιότητα μετὰ τὴν φύσιν τοῦ φθινοπώρου, διὰ τοῦτο εἶπε μόνον διὰ τὰ ἴδια πάθη τοῦ χειμῶνος, ἀλλ' ἄς σημειώσωμεν ἐνταῦθα πρῶτον διὰ τὰ πάθη καὶ μετὰ ταῦτα τὸ αἴτιον.

2. Ὁ πλευρίτης κατὰ μὲν τὸν Γαληνόν, εἶναι ἓνας πόνος κεντιστικὸς τῶν πλευρῶν καὶ τοῦ ὑμέρος ὅπου ἔνδοθεν ἐξαπλώνεται καὶ περιζώνει τὰ πλευρά· φθάνει δὲ οὗτος ὁ πόνος ἕως εἰς τὸ μέρος ὅπου ὀνομάζεται κλειῖς, κοινῶς δὲ κλειδί, καὶ ἕως εἰς τὸ ἀκρόμιον, δηλαδή, τὴν ἄκραν τῆς πλάτης, καὶ ἕως εἰς τὸν ὠμοπλάτην, καὶ γίνεται μετὰ δξὺ πυρετὸν καὶ ἀκατάπαυστον ἀνατριχιασμὸν, καὶ δύσπνοιαν μετὰ βῆχα. Κατὰ δὲ τὸν Ἀέτιον, ὁ ἀκριβὴς πλευρίτης εἶναι μία φλεγμονὴ τοῦ ὑμέρος ὅπου περιζώνει ἔνδοθεν τὰ πλευρά, καὶ φέρει πόνον σφοδρὸν καὶ κεντιστικὸν ὁμοῦ μετὰ δξὺ πυρετὸν μετὰ δὲ τὸν πυρετὸν συμβαίνει καὶ συνεδρεύει ἢ δύσπνοια καὶ ὁ βῆχας γίνεται κάποτε ξηρὸς, ἄλλοτε δὲ μετὰ πτύσματα, ὅμως τὸ πτύσμα εἰς μὲν τὴν ἀρχὴν εἶναι ὀλίγον κόκκινον, μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ὀριμάζων ἢ φλεγμονὴ γίνεται ἐμπυώδης, ὁ δὲ σφυγμὸς εἰς τοὺς πάσχοντας εἶναι σκληρὸς.

3. Ἡ δὲ περιπνευμονία εἶναι κατὰ τὸν Γαληνόν, μία φλεγμονὴ τοῦ πνεύμονος καὶ συμβαίνει ὁμοῦ μετὰ δξὺ πυρετὸν καὶ δύσπνοιαν, εἰς τοὺς πάσχοντας δὲ κοκκινίζουσι τὰ μῆλα τῶν μαγούλων καὶ κινδυνεύει νὰ πνιγῆ. Κατὰ τὸν Ἀέτιον δὲ, ἡ περιπνευμονία εἶναι φλεγμονὴ τοῦ πνεύμονος καὶ γίνεται τὰς περισσοτέρας φορὰς εἰς κατάρροα ἰσχυρὰ, ἢ εἰς κινάγχας, ἢ εἰς ἄσθματα, ἢ εἰς πλευρίτιδας, ἢ καὶ

εἰς ἄλλα πάθη, ἐνίοτε γίνεται αὐτὴ μόνη ἀρχὴ τοῦ πάθους. Ὅταν δὲ γίνεται ἢ περιπνευμονία εἰς κινάγχας ἢ εἰς πλευρίτιδας, δυσκόλως καὶ σπανίως ἐλευθερώνεται ὁ πάσχων· τί δὲ εἶναι ἢ κόρυζα, ὁ βράγχος καὶ ὁ βῆχας ἐσημειώθησαν εἰς τὸν κ' ἀφορισμὸν τοῦ παρόντος μέρους. Ἡ δὲ κεφαλαλγία εἶναι ἓνας πόνος τῆς κεφαλῆς· κατὰ δὲ τὸν Αἰγ'· εἶναι ἐν σύμπτωμα χαλεπότερον, καὶ ποτὲ μὲν γίνεται ἀπὸ δύσκριτον καὶ αὐστηρὰν ποιότητα, ποτὲ δὲ ἀπὸ πλῆθος χυμῶν, ἄλλοτε καὶ ἀπὸ τὰ δύο· γίνεται ἔτι ἢ κεφαλαλγία ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ καὶ προκαταρκτικὰ αἰτία, παραδείγματος χάριν, ἢ ἀπὸ μεγάλῃν θερμότητα, ἢ μεγάλῃν ψυχρότητα, ἢ μέθην, ἢ ἀπὸ πληγῆν· καὶ ὅταν μὲν γίνεται ἀπὸ αὐστηρὰν ποιότητα εἶναι σφοδρωτάτη, ὅταν δὲ ἀπὸ ξηρότητα εἶναι κατωτέρα, ὅταν δὲ ἀπὸ μόνην ὑγρότητα εἶναι παντελῶς χωρὶς πόνον, εἰμὴ ἐὰν προέρχεται ἀπὸ ὑγρότητα καὶ ψυχρότητα, ἢ ἀπὸ πλῆθος τῶν χυμῶν φέρει καὶ τότε πόνον, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀκριβέστερον ἄς σημειώσωμεν πόσα εἶναι τὰ εἶδη τοῦ πόνου τῆς κεφαλῆς.

4. Τὰ κυριώτερα εἶδη τῆς κεφαλῆς εἶναι δύο, δηλαδή, ἢ κεφαλαῖα καὶ κεφαλαλγία· καὶ ἡ μὲν κεφαλαλγία γίνεται ἀπὸ πρόσκιρον αἰτίαν καὶ κρατεῖ τὸν πάσχοντα ὀλίγον καιρὸν· ἢ δὲ κεφαλαῖα φέρει πόνον ἰσχυρότερον, καὶ κρατεῖ πολὺν καιρὸν· γίνεται δὲ ἢ κεφαλαῖα ἀπὸ μικρᾶς αἰτίας, ἔχει δὲ μεγάλους παροξυσμοὺς, εἰς τὸσον ὅπου ὅσοι κυριεύονται ἀπ' αὐτὴν δὲν ὑπομένουν μῆτε κρότους καὶ ἠχολογίας, μῆτε φωνὰς μεγάλας, μῆτε πολὺ φῶς, μῆτε οἰ-

νοποσίας, μήτε εὐωδίας, μήτε κίνησιν, ἀλλὰ θέλουσι νὰ κοίτωνται εἰς ἥσυχον τόπον καὶ σκοτεινόν· εἰς μερικοὺς δὲ φαίνεται ὡσάν νὰ τοὺς κτυποῦν εἰς τὴν κεφαλὴν μὲ σφυρία, εἰς ἄλλους δὲ ὅτι σπάνουν τὰ κόκκαλα τῆς κεφαλῆς των, καὶ εἰς ἄλλους φθάνει ὁ πόνος ἕως τὰς ρίζας τῶν ὀφθαλμῶν. Φέρει δὲ ἡ κεφαλαῖα ἐνίοτε πόνους ἀκαταπαύστους καὶ διαλείποντας παροξυσμοὺς, ἢ εὐτάκτους ὅπου γίνονται εἰς ἓν διωρισμένον καιρὸν, ἢ ἀτάκτους, ὥστε ὅπου ἡ κεφαλαῖα καθὼς καὶ ἡ κεφαλαλγία γίνονται ὅταν πάσχει ὁ ἐγκέφαλος· διαφέρει δὲ ἡ κεφαλαῖα τῆς κεφαλαλγίας, ὅτι ἡ μὲν κεφαλαῖα εἶναι πάθος σφοδρώτατον, ἡ δὲ κεφαλαλγία ἐλαφρώτερον.

5. Ὁ δὲ ἥλιγξ εἶναι μία σύγκλισις καὶ σκοτασμός τῆς κεφαλῆς, καὶ ὀνομάζεται κοινῶς σκοτοῦρα· προέρχεται δὲ ἢ ἀπὸ τὴν ἄτακτον κίνησιν τοῦ ἀτμώδους πνεύματος ὅταν ὑπάγῃ εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ἢ ἀπὸ τὴν ἀτμώδη ἀναθυμίασιν ἢ ὅποια ὑπάγει ἐγκέφαλον, ὅταν διασκορπισθοῦν εἰς τὴν κοιλίαν πολλὰ κακὰ περιττώματα.

6. Ἡ δὲ ἀποπληξία εἶναι μία παράλυσις ὅλου τοῦ σώματος, τῆς αἰσθήσεως, τῆς γνώμης καὶ τῆς κινήσεως, καὶ διὰ ταῦτο ἀποπληκτικοὶ λέγονται· ἐκεῖνοι ὅπου πίπτουν αἰφνηδῶς καὶ γίνονται ἀκίνητοι καὶ ἀκίνητοι· εἶναι τὸ πάθος τοῦτο ἴδιον τῶν γερόντων· ἐπειδὴ γερμίζει ἡ κεφαλή των ἀπὸ φλεγματώδη περίσσειμα, διότι ἡ ἀποπληξία προέρχεται ἀπὸ πρῆξimon τῶν κοιλιῶν τοῦ ἐγκεφάλου· ἢ καὶ οὕτω, ἡ ἀποπληξία εἶναι ἐν ἐμπόδιον τῆς διανοίας γι-

νομένου μετὰ ἀναισθησίας καὶ παραλυσίας· αἴτιον δὲ τῆς ἀποπληξίας εἶναι ὁ ψυχρὸς καὶ ταχὺς θερμὸς καιρὸς, καθὼς καὶ τῆς ἐπιληψίας, ὅτι ἡ μὲν ἀποπληξία γίνεται διὰ παντελῆ ὑστέρησιν τῆς κινήσεως· τῶν νεύρων, ἡ δὲ ἐπιληψία δι' ἄτακτον κίνησιν· ποῖα δὲ λέγεται ἰσχυρὰ ἀποπληξία καὶ ποῖα ἀσθενὴς ἐσημειώθη· εἰς τὸν κβ' ἀφορισμόν· προηγεῖται δὲ ἡ λυποθυμία τῆς ἀποπληξίας, ἀλλ' ὡς ἰδόμεν καὶ τὸ αἴτιον τῶν τοιούτων παθῶν.

7. Ὁ χειμὼν ἐπειδὴ εἶναι ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς, διὰ τοῦτο βλάπτονται ἀπὸ τὴν ψυχρότητα του τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα, καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνουν οἱ πλευριτίδες, αἱ περιπνευμονίαι, οἱ βῆχες, οἱ πόνοι τῶν πλευρῶν, τῆς μέσης καὶ τῶν νεύρων· ὅταν δὲ ἀπὸ τὴν ψυχρότητα βλαφθῇ ὁ ἐγκέφαλος, γεννῶνται αἱ μίξαι, οἱ βῆχες, οἱ βράγχοι καὶ οἱ πονοκέφαλοι, ὅταν δὲ γερμισθῇ ἡ κεφαλή ἀπὸ φλέγμα γίνονται αἱ σκοτοῦρες καὶ αἱ ἀποπληξίαι.

Ἐφορισμὸς κδ'.

Ἐν δὲ τῆσιν ἡλικίῃσιν τοιαῦτα συμβαίνει, τοῖσι μὲν μικροῖσι καὶ νεογνοῖσι παιδίοισι ἄφθαι, ἐμετοὶ, βῆχες, ἀγρυπνίαι, φόβοι, ὀμφαλοῦ φλεγμοναῖς, ὧτων ὑγρότητες.

Κατὰ λέξιν.

Καὶ εἰς τὰς ἡλικίας τοιαῦτα πάθη συμβαίνουν εἰς τὰ μικρὰ καὶ νεογεννημένα παιδιά, αἱ ἄφθαι, τὰ ξερὰτά, οἱ βῆχες, αἱ ἀγρυπνίαι, οἱ φόβοι, τὰ πρίσματα τοῦ ὀμφαλοῦ, αἱ ὑγρότητες τῶν αὐτίων.

Αιτιώδης.

1. Εἰς τὸν ἀνωτέρω ἀφορισμὸν ἐφανέρωσε διὰ τὰ κοινὰ πάθη ὅπου συμβαίνουν εἰς τοὺς τέσσαρας καιροὺς καὶ διὰ τὰ ἴδια πάθη κάθε καιροῦ, καὶ δι' ἄλλα τινὰ ἀκόλουθα· εἰς δὲ τὸν παρόντα καὶ τοὺς ἐξεῖς μέλλει νὰ διδάξῃ διὰ τὰς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πρώτην, ἀλλ' ἄς σημειώσωμεν πόσαι εἶναι αἱ ἡλικίαι, μετ' ἔπειτα ἄς ἐξετάσωμεν καὶ τὰ πάθη ὅπου συμβαίνουν εἰς κάθε ἡλικίαν. Αἱ ἡλικίαι τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τέσσαραι, ἡ τῶν παιδῶν, τῶν νεανίσκων, τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γερόντων· ἡ μὲν ἡλικία τῶν παιδῶν φθάνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἕως εἰς τοὺς δεκατέσσαρας χρόνους, τῶν δὲ νεανίσκων ἀπὸ τὸν δεκάκτον τέταρτον ἕως τὸν τριακοστὸν πέμπτον, τῶν ἀνδρῶν δὲ ἀπὸ τὸν τριακοστὸν πέμπτον ἕως τὸν τεσσαρακοστὸν ἕννατον· διότι κατὰ τὸν Γαληνὸν, ἡ μὲν ἡλικία τῶν παιδῶν κλείεται εἰς δύο ἐβδομάδας, τῶν νεανίσκων εἰς πέντε ἐβδομάδας, καὶ τῶν ἀνδρῶν εἰς ἑπτὰ, ἡ δὲ ἡλικία τῶν γερόντων ἀπὸ τὸν τεσσαρακοστὸν ἕννατον ἕως εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς των. Διαιροῦνται δὲ αἱ ἡλικίαι κατ' ἄλλους εἰς πέντε καθὼς ἐσημειώθη εἰς τὸν ἰγ' ἀφορισμὸν· ἐνταῦθα δὲ ὁ Ἰπποκράτης ὑποδιαιρῶν τὴν ἡλικίαν εἰς τέσσαρα, φαίνεται νὰ τὰς διαιρῇ εἰς ἑπτὰ, καὶ πρώτην ἡλικίαν βάλλει τῶν νεογεννημένων βρεφῶν, τῆς ὁποίας τὰ πάθη ἐπαριθμεῖ εἰς τὸν παρόντα ἀφορισμὸν.

2. Ἄφθαι ὀνομάζονται παρὰ πάντων τῶν ἰατρῶν, τὰ πληγώματα ὅπου γίνονται εἰς τὸ στόμα τῶν παιδῶν ἐπι-

πολαίως, δηλαδή, εἰς τὴν πέτξαν· τρεῖς δὲ εἶναι αἱ διαφοραὶ τῆς ἄφθας, ἄλλοτε μὲν γίνονται ἄφθαι ὀλίγον λευκαί, ἄλλοτε κόκκιναι, καὶ ἄλλοτε μαῦσαι, καὶ αἱ μὲν λευκαὶ εἶναι μετριώτεραι, αἱ δ' ὀλίγον κόκκιναι χειρότεραι, καὶ αἱ μαῦραι κακώταται καὶ θανατωδέσταται· ἔχουσι δὲ αἱ ἄφθαι καὶ κἄποιαν πυρῶδη θερμότητα, γίνονται δὲ ἀπὸ διαφόρους χυμοὺς ὅταν ἤθελον ἐμπυᾶσθαι καὶ σταθῇ εἰς κἄν μέρους τοῦ σώματος. Κατὰ δὲ τὸν Γαληνὸν καὶ Ἀέτιον, γίνονται μάλιστα ὅταν τὸ γάλα τῆς μητρὸς, ἢ ἄλλης γυναικὸς ὅπου βυζάνει τὸ βρέφος ἤθελον εἶσθαι μοχθηρὸν καὶ διεφθαρμένον, ἢ ὅταν δὲν χωνεύῃ τὸ παιδίον τὸ γάλα· ἢ καὶ οὕτω, ἢ ἄφθα εἶναι μία πλήγωσις ὅπου ἀσπρίζει ἢ μαυρίζει κάποτε τὴν γλῶσσαν εἰς τὰ μέρη ὅπου ὀνομάζονται παρίσθμια, δηλαδή, τὰ πλευρὰ τοῦ λαιμοῦ, ἢ τὸν κιάνα, δηλαδή, τὸν γαργαρεῶνα, κοινῶς καλούμενον σταφυλίτην, ἢ τὸν λάρυγκα. Ὅταν συμβῇ τὸ πάθος τοῦτο εἰς τὰ βρέφη, δὲν τ' ἀφίνει νὰ δεχθῶν οὔτε ἀφῆν, οὔτε γάλα, διότι τὸ γάλα ἔχει πολὺ ὀβρωδες τὸ ὅποτον εἶναι ζεσχοιστικόν.

3. Ὁ δὲ ἐμετὸς ἐσημειώθη εἰς τὸν β' ἀφορισμὸν· συμβαίνει δὲ εἰς τὰ βρέφη ἀπὸ τὸ πολὺ γάλα ὅπου πίνουν· ἢ δὲ ἀγρυπνία τῶν παιδῶν δὲν εἶναι ὁμοία μὲ τὴν τῶν μεγάλων κατὰ τὴν ἡλικίαν· διότι τότε λέγεται ὅτι ἀγρυπνοῦν οἱ μεγάλοι ὅταν δὲν κοιμῶνται ὄλην τὴν νύκτα, τὰ δὲ βρέφη ἐπειδὴ κοιμῶνται περισσότερον καιρὸν, διὰ τοῦτο ὅταν κοιμῶνται ὀλιγώτερον τότε λέγεται ὅτι ἀγρυπνοῦν.

4. Οἱ δὲ φόβοι συμβαίνουν μάλιστα εἰς τὸν ὕπνον ὅταν τὰ μέρη τῆς κοιλίας εἶναι φυσικὰ ἀσθενῆ, διότι τότε ἡ κίνησις γίνεται ἄτακτος, καὶ συκώνονται φοβεραὶ φαντασίαι, ἐπειδὴ εἶναι γρήγορος ἡ αἴσθησις τῶν παιδίων. Τοῦτο συμβαίνει πολλάκις καὶ εἰς τοὺς μεγάλους, δηλαδή, ὅταν περισσεύῃ κακὸς χυμὸς καὶ δαγκάνει τὴν κοιλίαν, καὶ μάλιστα τὸ στόμα αὐτῆς.

5. Τὰ δὲ πρίσματα τῶν ὀφθαλμῶν συμβαίνουν, ἐπειδὴ τότε ἦτον γλήγορα κοιμημένος, καὶ βλέπτονται εὐκόλως ἀπὸ τὴν ψυχρότητα ἢ καὶ ἄλλο αἴτιον. Ἡ δὲ ὑγρότης τῶν αὐτίων συμβαίνει ἀπὸ τὴν πολλὴν ὑγρότητα ὅπου ἔχουν εἰς ὅλον τοὺς τὸ σῶμα, καὶ μάλιστα εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ διὰ τοῦτο ὅταν καθαρισθῇ φυσικὰ ἡ κεφαλὴ, ἀποδιώκει τὴν ὑγρότητα εἰς τὸ στόμα διὰ τοῦ οὐρανίσκου, ἢ διὰ τῆς μῆτης, ἢ διὰ τῶν αὐτίων.

Ἄφορισμὸς κε'.

Πρὸς δὲ τὸν ὀδοντοφυῆ προσάγουσιν οὐλῶν ὀδαζυσμῶν, πυρετοὶ, σπασμὸς, διάρροια, καὶ μάλιστα ὅταν τοὺς κινώδοντας ἀνάγωσιν, καὶ τοῖσι παχυτάτοισι τῶν παιδίων, καὶ τοῖσι τὰς κοιλίας σκληρὰς ἔχουσι.

Κατὰ λέξιν.

Ὅταν δὲ τὰ παιδία ἐκβάλλουν τὰ δόντια συμβαίνουν φαγοῦρες εἰς τὰ γούλια των, θέρμαις, σπασμοί, διάρροια, καὶ μάλιστα ὅταν ἐκβάλλουν τοὺς σκυλόδοντας, καὶ αὐτὰ

συμβαίνουν εἰς τὰ παχύτατα παιδία, καὶ εἰς ἐκεῖνα ὅπου ἔχουν τὰς κοιλίας των σκληρὰς.

Αἰτιώδης.

1. Φανερόνων ἀνωτέρω τὰ πάθη ὅπου συμβαίνουν εἰς τὴν πρώτην ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία περιορίζεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς γεννήσεως ἕως εἰς τὸν καιρὸν ὅπου φυτρώνουν τὰ δόντια· λέγει εἰς τὸν παρόντα ἀφορισμὸν τὰ πάθη ὅπου συμβαίνουν εἰς τὴν δευτέραν ἡλικίαν, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου πρωτοφυτρώνουν τὰ δόντια, ἕως οὗ φυτρώσουν ὅλα· πόσα δὲ πάθη συμβαίνουν εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτὴν φαίνεται εἰς τὸ κατὰ λέξιν.

2. Ὅλαι αἱ σάρκες ὅπου περιέχουν καὶ σκεπάζουν τὰ δόντια κατὰ τὴν ρίζαν των πρὸς τὰ ἔξω, λέγονται κοινῶς γούλια· ὁ δὲ ζυσμὸς κατὰ τὸν Γαλιηῶν, εἶναι μία φαγοῦρα ὅπου γίνεται εἰς τὰ γούλια μὲ ὀλίγον πόνον, καὶ συμβαίνει διὰ τὸ φύτρωμα τῶν ὀδόντων· ὅλοι δὲ οἱ ὀδόντες εἶναι τριάκοντα δύο, δεκαεξ εἰς τὸ κατωσάγουνον καὶ δεκαεξ εἰς τὸ ἄνω μέρος, καὶ οἱ μὲν τέσσαρες μεσαῖοι καὶ ἐμπροσθηνοὶ ὀνομάζονται τομεῖς, διότι τέμνουσιν ἦτοι κόπτουν τὴν τροφήν· διχαστῆρες δὲ διότι διαίρουσιν κτείνες δὲ διότι φονεύουσι ἐκεῖνο ὅπου σφύζουσι· γελασσῖνοι δὲ διότι φαίνονται ὅταν ὁ ἀνθρώπος γελάσῃ· οἱ δὲ δύο σουβλεροὶ ὅπου ὀμοιάζουν τὰ δόντια τῶν σκύλων καὶ ἔχουν μόνον μίαν ρίζαν ὀνομάζονται κυνώδοντες· πλησίον εἰς τοὺς κυνώδοντας εἶναι τὰ πλατέα δόντια ὅπου ὀνομάζονται κοινῶς δοντοῦρες, καὶ εἶναι εἰς ἕκαστον μέρος ἀπὸ πέντε· ἀπ' αὐτὰ

ἄλλα μὲν ὀνομάζονται γόμφοι, ἄλλα δὲ μύλοι, καὶ ἄλλα σωφρονιστῆρες· ἐκεῖνα δὲ ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν ρίζαν τῶν κατωσαγούνων ὀνομάζονται ὀψήγονοι, ἢ κρατῆρες, καὶ εἰς μερικούς φυτρώνουν μετὰ τὸν εἰκοστὸν χρόνον, καὶ εἰς ἄλλους μετὰ τὸν ὀγδοηκοστὸν· μερικά δὲ ἀπ' αὐτὰ τὰ δόντια ἔχουν δύο ρίζας, καὶ ἄλλα τρεῖς· ἄλλ' ἄς σημειώσωμεν καὶ τῶν λοιπῶν παθῶν τὰ αἷτια.

3. Ὁ πυρετὸς κατὰ τὸν Γαληνὸν, εἶναι μία περίσσεισις καὶ αὐξήσις θερμότητος νοσώδους, καὶ ὅταν συμβοῦν πυρετοὶ μεταβάλλονται οἱ σριγμοὶ καὶ γίνονται συχνότεροι καὶ σφοδρότεροι, ἢ καὶ οὕτω, ὁ πυρετὸς εἶναι μία δυκρασία τοῦ φυσικοῦ πνεύματος εἰς τὸ θερμότερον καὶ ξηρότερον, ἢ καὶ οὕτω κατὰ τὸν Ἀέτιον, ὁ πυρετὸς εἶναι μία παρὰ φύσιν θερμότης τῆς καρδίας καὶ τῶν ἀρτηριῶν. Τὶ δὲ εἶναι ὁ σπασμὸς ἐσημειώθη πρότερον· ἡ δὲ διάβροια εἶναι κατὰ τὸν Γαληνὸν, ἐν περισσώτερον τρέξιμον τῆς κοιλίας, καὶ γίνεται μακροχρόνιος χωρὶς φλεγμονὴν καὶ πληγὴν μέρους τινος.

4. Συμβαίνουν δὲ οἱ πυρετοὶ, οἱ σπασμοὶ καὶ αἱ διάβροιαὶ εἰς τὰ παιδιά ὅταν ἐκβάζουν τὰ δόντια ἀπὸ τοὺς πόνους, μάλιστα οἱ σπασμοὶ καὶ αἱ διάβροιαὶ συμβαίνουν ὅταν φυτρώνουν οἱ κυνῶδοντες, τὰ κοινῶς λεγόμενα δωδεκάρια, ὅτι τότε γίνεται ὁ πόνος ἰσχυρότερος, παρὰ ὅταν φυτρώνουν τὰ ἔμπροσθεν δόντια· συμβαίνουν δὲ τὰ εἰρημένα πάθη ὅχι εἰς ὅλα τὰ παιδιά ὁμοίως, ἀλλὰ τὸ περισσότερον εἰς τὰ παχύτατα, καὶ εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ ἔχουν

τὰς κοιλίας των σκληρὰς, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἔχουν περισσότερους χυμούς καὶ εἶναι εὐκολόδεκτα ἀπὸ τὰ εἰρημένα πάθη, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς σπασμούς.

Ἄφορισμὸς κς'.

Πρεσβυτέριστοι δὲ γινομένοισι παρίσθημα, σπονδύλου τοῦ κατὰ τὸ ἴνιον ἔσω ὄσσιαις, ἄσθηματα, λιθιάσις, ἔλμινθες, στρογγύλαι, ἀσκαρίδες, ἀκροχορδῶνες, σατυριασμοὶ, χοιράδες, λαφύματα, καὶ μάλιστα τὰ προειρημένα.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς δὲ τὰ μεγαλύτερα παιδιά ἀπ' ἐκεῖνα ὁποῦ ἐκβάζουν τὰ δόντια, συμβαίνουν τὰ παρίσθημα, τὰ ἔσω ἀμποξήματα καὶ στραβώματα τοῦ σπονδήλου ὁποῦ εὕρσκεται κατὰ τὸ ἴνιον, τὰ ἄσθηματα, αἱ πέτραι τῆς φούσκας, οἱ λεβίνθες, οἱ στρογγυλες, οἱ ἀσκαρίδες, οἱ ἀκροχορδῶνες, οἱ σατυριασμοὶ, οἱ χοιράδες, τὰ λαφύματα, καὶ μάλιστα τὰ προειρημένα.

Αἰτιώδης.

1. Διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ φανερώνει τὰ πάθη ὁποῦ συμβαίνουν εἰς τὴν τρίτην ἡλικίαν· πρεσβύτερα λοιπὸν λέγει τὰ παιδιά ἀφοῦ φυτρώσουν τὰ δόντια, ἕως εἰς τὸν δωδέκατον, ἢ δέκατον τέταρτον χρόνον· ἀλλὰ διὰ τὸ σαφέστερον ἄς σημειώσωμεν πρῶτον ποῖα ὀνομάζονται παρίσθημα, καὶ κατὰ πόσους τρόπους, καὶ ποῖον λέγεται ἴνιον, ποῖον σπόνδυλος, καὶ μετὰ ταῦτα ἐκάστου πάθους τὴν περιγραφὴν καὶ τὸ αἷτιον.

2. Παρίσθμια μὲν λέγονται κατ' ἓνα τρόπον αἱ φλεγμοναὶ καὶ τὰ κόκκινα πρίσματα τοῦ τραχήλου· κατ' ἄλλον δὲ τρόπον ὀνομάζονται παρίσθμια αἱ φλεγμοναὶ τοῦ κοινοῦ ἐνδόηματος τῆς λεπτῆς πέτρας ὁποῦ περικλύει τὴν κοιλίαν, τὸν στόμαχον, τὸν λάρυγγα καὶ τὸ στόμα· ἀκόμη παρίσθμια λέγονται καὶ τὰ φουσκάματα τῶν μυῶν, δηλαδὴ, τῶν βαλανιδίων τοῦ λαμποῦ· ὀνομάσθησαν παρίσθμια διότι καθὼς ὀνομάζεται ἰσθμὸς ἡ στενὴ γῆ ὁποῦ εὐρίσκεται μεταξὺ εἰς δύο θαλάσσας, οὕτω πως καὶ ὁ τράχηλος ἐπειδὴ εἶναι μεταξὺ τοῦ στόματος καὶ τοῦ στομάχου, λέγεται ἰσθμὸς, καὶ διὰ τοῦτο τὰ πάθη ὁποῦ συμβαίνουν ἐσω γύρωθεν αὐτοῦ ὀνομάζονται παρίσθμια, προέρχονται δὲ ἀπὸ τὴν πολλὴν ὑγρότητα καὶ τὰ περισσεύματα τῆς κεφαλῆς.

3. Ἴνιον δὲ λέγεται τὸ νεῦρον ὁποῦ εὐρίσκεται ὀπισθεν τοῦ τραχήλου· σπόνδηλος δὲ λέγεται τὸ κόκκαλον τοῦ τραχήλου διότι εἶναι στρογγύλον ὡσάν τὸ σφονδῆλι· ὅταν φουσκώσουν αἱ βαλανίδαι τοῦ τραχήλου τραβοῦν τὸν σπόνδηλον εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος, καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνουν τότε τὰ ἀμποξήματα καὶ στραβώματα τοῦ κατὰ τὸ ἴνιον σπονδήλου· ἄσθματα δὲ ποῖα λέγονται καὶ πόθεν συμβαίνουν ἐσημειώθησαν εἰς τὸν κβ' ἀφορισμόν.

4. Λιθιάσεις δὲ λέγονται αἱ πέτρες ὁποῦ γεννῶνται εἰς τὴν φούσκα καὶ ἐμποδίζουν τὸ οὔρον νὰ ἐκβῆ· συμβαίνει δὲ τὸ πάθος τοῦτο ἀπὸ τὴν πολυφαγίαν, διότι δὲν γίνεταί τότε τελεία χώνευσις καὶ συναθροίζονται πολλοὶ χυμοὶ ἀχώνευτοι, καὶ τὸ παχύτερον αὐτῶν τῶν χυμῶν καταβαί-

νει εἰς τὸ οὔρον. Εἰς τὰ παιδιά λοιπὸν ὅταν πολυφάγωσι δὲν ἐξατμίζεται ὅλη ἡ θερμότης ἐπειδὴ ἔχουν πολλὴν θερμότητα, καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖνο ὁποῦ μένει εἰς τὴν φούσκαν πῆζει εἰς πέτρα, καὶ εἶναι ἴδιον πάθος τῶν παίδων· καὶ εἰς τοὺς γέροντας συναθροίζονται πολλάκις ἀχώνευτοι χυμοὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς χωνευτικῆς δυνάμεως, μ' ὅλον τοῦτο ἐπειδὴ δὲν ἔχουν πολλὴν θερμότητα δὲν ἐξατμίζεται ὅλη ἡ ὑγρότης ὡσάν εἰς τὰ παιδιά, καὶ διὰ τοῦτο δὲν γεννῶνται πέτραι· ὀνομάζεται δὲ τὸ πάθος κοινῶς πυρί.

5. Ἐλμινθες λέγονται αἱ κοινῶς ὀνομαζόμεναι λεβήθες· εἶναι δὲ τρία εἶδη, δηλαδὴ, ἔλμινθες στρογγύλαι, ἀσκαριῖδαι καὶ πλατεῖς· αἱ στρογγύλαι γεννῶνται μάλιστα εἰς τὰ λεπτὰ ἔντερα, καὶ πολλάκις πλησιάζουν εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκβαίνουν· πολλάκις διὰ τοῦ στόματος, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τῆς ρινός. Τοῦτο συνέβη εἰς μίαν γυναῖκα ὑπὲρ τὰ ἐβδομήκοντα ἔτη, ἡ ὁποῖα οὔσα κοιτάμενη ἐπαρτίσθη πολλάκις πυκνὰ, καὶ νομίζουσα ὅτι ἐκατέβη μίξα καὶ φουσὼν διὰ νὰ καθαρισθῆ ἡ μήτη τῆς ἐκβαλε τὴν λεβήθα, καὶ οὕτως ἔπαυσε τὸ πτόρισμα. Αἱ δὲ ἀσκαριῖδαι εἶναι λεβήθαι λεπταὶ καὶ ὅμοιαι μὲ σκώληκας, συνίστανται καὶ γεννῶνται εἰς τὰ κάτω μέρη τοῦ εὐθέως καὶ παχέως ἐντέρου· γίνονται δὲ ἀπὸ σαπημένην ὑγρότητα καὶ μετρίαν θερμότητα, καθὼς γίνονται εἰς ἔξω μέρη καὶ ζωογονοῦνται εἰς τὴν σαπημένην ὑγρότητα αἱ μύες, οἱ σκώληκες καὶ ἄλλα ἕτερα, φέρουν δὲ αἱ ἀσκαριῖδαι εἰς τὸν πάσχοντα ἰσχυρὸν γαργαλισμόν. Ἡ δὲ πλατεῖα λεβή-

θα εἶναι μακρὰ, καὶ πολλάκις ἐξαπλοῦται εἰς ὅλα τὰ ἔντερα, εἰς δὲ τὰ παιδιά γεννῶνται τὰ τρία εἶδη τῶν ἐλμίνθων, διὰ τὸ μάσημα τῆς τροφῆς καὶ τὴν πολλὴν θερμότητα· περισσότερον δὲ γεννῶνται αἱ στρογγύλαι παρὰ αἱ ἀσκαρίδαι, αἱ δὲ πλατεῖς σπανίως.

6. Αἱ δὲ ἀκροχορδῶνες εἶναι σπυρία στρογγύλα καὶ ἔχουν τὴν βάσιν των στενὴν, γεννῶνται δὲ ἔξωθεν τοῦ δέρματος κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ μάλιστα εἰς τὰ παραδάγκαλα καὶ εἰς τὰς ἀμασχάλας ἐκεῖ ὅπου εἶναι αἱ βαλανῖδαι· γίνονται δὲ ἀπὸ ψυχροτέραν καὶ φλεγματικωτέραν ὕλην, καὶ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν κακῶν χυμῶν ὅπου ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν φύσιν ἔξω.

7. Ὁ δὲ σατυριασμὸς ὁ ὁποῖος καὶ σατυρίασις λέγεται, εἶναι κατὰ τὸν Παῦλον Αἴγυ· εἰς παλμὸς τοῦ αἰδίου καὶ τέντωμα ὅπου γίνεται, καὶ μία φλεγμονώδης διάθεσις τῶν σπερματικῶν ἀγγείων. Κατὰ δὲ τὸν Ἀρετέον, ὁ πάσχων ἔχει μίαν ἀκράτητον ὄρμην εἰς τὸν συνουσιασμὸν, καὶ τὸ αἰδοῖόν του εἶναι ὄρθιον, ὥστε ὅπου μῆτε μὲ τὰς πυκνάς σμίξεις καὶ συνουσιασμοὺς καταπραΰνει καὶ ταπεινώνεται τὸ αἰδοῖον, ἀκολουθοῦν δὲ καὶ σπασμοὶ ὅλων τῶν νεύρων, καὶ τέντωμα τῶν τενόντων, δηλαδὴ, τῶν νεύρων τοῦ τραχήλου καὶ τῶν βουβόνων, ἀκολουθεῖ ἔτι καὶ φλεγμονὴ τῶν αἰδοίων, καὶ πόνος, καὶ κοκκίνισμα τοῦ προσώπου· ὠνομάσθη δὲ κατὰ παρομοίωσιν τῶν σατύρων, οἱ ὅποιοι ἦτον ἱερεῖς τοῦ Διονύσου, καὶ τοὺς ἱστορίζον εἰς τὰ εἰδῶλα μὲ τὰ αἰδοῖά των ὄρθα, εἰς σημεῖον τῶν τοῦ Διονύσου ἔργων.

8. Αἱ δὲ χοιράδες κατὰ μὲν τὸν Γαληνὸν, εἶναι ξηραὶ σάρκες δυσδιάλυται, κατὰ δὲ τὸν Παῦλον, εἶναι ἀδένες ἐσκυρῶμένοι καὶ γίνονται μάλιστα εἰς τὸν τράχηλον, ἢ ἔμπροσθεν, ἢ εἰς τὸ ἓν μέρος, ἢ καὶ εἰς τὰ δύο, εἰς τὰς ἀμασχάλας καὶ εἰς τοὺς βοθόνας, καὶ ἢ μία γεννᾶται ἢ δύο, ἢ καὶ περισσότεραι, καὶ ἐκάστη προσέρχεται εἰς ἰδικόν της ἡμένα· διαίρουσται δὲ εἰς δύο εἶδη, δηλαδὴ, εἰς εὐήθεις καὶ κακοήθεις· καὶ οἱ μὲν κακοήθεις φέρουν πόνον εἰς τὴν ἀφὴν καὶ εἰς τὸ βάλσιμον τῶν βοτάνων, καὶ προσέτι ἰατρευόμεναι γίνονται χειρότεροι· διὰ τοῦτο παραγγέλλουν οἱ ἰατροὶ νὰ μὴν ἐπιχειρῶνται τὴν θεραπείαν οὔτε τὴν χειρουργίαν τῶν κακοήθων χοιράδων· οἱ δὲ εὐήθεις δύνανται νὰ ἰατρευθοῦν, καὶ οὔτε εἰς τὴν ἀφὴν οὔτε εἰς ἄλλην ἐπιχείρησιν εἶναι δύσκολοι· ὠνομάσθησαν δὲ χοιράδες, ἢ διότι παρομοιάζουν τὰς θαλασσίους πέτρας, ἢ διότι ὁμοιάζουν τοὺς χοίρους, οἱ ὅποιοι εἶναι πολύτοκοι καθὼς τὸ πάθος τῶν χοιράδων, ἢ διότι οἱ χοῖροι ἔχουν τοὺς τραχήλους τοιούτους· γεννῶνται δὲ οἱ χοιράδες ἀπὸ τὴν κακοχυμίαν ὅπου διώκῃται ἔξω, καὶ ὀνομάζονται γενικώτερον φύματα, κοινῶς δὲ ἀχελόνια.

Σημ. Ἰστέον δὲ ὅτι τὰ ἀμποξήματα τοῦ σπονδήλου καὶ τὰ ἄσθματα γίνονται καὶ εἰς τὰ νεογεννημένα παιδιά, διότι εἶναι ὑγροτέρας κρᾶσεως καὶ ἔχουν περισσότερα περιτώματα εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ὅμως ἐπειδὴ εἶναι ἀπαλὰ καὶ ἀδύνατα πρὶν νὰ διαγνωσθοῦν τὰ τοιαῦτα πάθη ἀποθνήσκουν, καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης, μόνον νὰ γίνον-

ται εἰς τὰ πρεσβύτερα, διότι ἠμποροῦν νὰ ὑποφέρουν ἐν καὶ συμβῆ καὶ ἐναντίον.

Ἄφορισμὸς κζ'.

Τοῖσι δ' ἔτι πρεσβυτέροισι καὶ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσιν, τουτέων τε τὰ πολλὰ καὶ πυρετοὶ χρόνιοι, μᾶλλον καὶ ἐκρινῶν αἵματος ῥύσεις.

Κατὰ λέξιν.

Καὶ εἰς τὰ πολὺ μεγαλύτερα παιδιά ὅπου πλησιάζουν εἰς τὴν νεότητα τῶν νεανίων γίνονται πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ πάθη, καὶ τὸ περισσότερο θέρμαι πολυκαιριναί, καὶ τρεξήματα αἵματος ἀπὸ τῆς μήτης.

Αἰτιώδης.

1. Τετάρτη ἡλικία εἶναι ἡ τελευταία τῶν παιδῶν, ἡ ὅποια τελειώνει εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἡλικίας τῶν νέων, ὅμως ἐμπεριέχεται καὶ αὐτὴ εἰς τὴν τρίτην ἡλικίαν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ὀρισμένης, ὥστε ὅπου ἡ τρίτη ἡλικία ὅπου μετρεῖται ἀφοῦ φυτρώσουν τὰ δόντια καὶ τελειώσῃ ἕως εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἡλικίας τῶν νεανίων διαιρεῖται εἰς δύο, καθὼς καὶ τὰ παιδιά· εἰς μὲν τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτῆς ἡλικίας ὀνομάζονται πρεσβύτερα ἢ πρεσβύτατα, τὰ πάθη λοιπὸν ὅπου συμβαίνουν εἰς τὸ τέλος τῆς τρίτης ἡλικίας τὰ σημειώνει εἰς τὸν παρόντα ἀφορισμόν.

2. Εἰς τὰ παιδιά λοιπὸν ὅπου πλησιάζουν εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν νεανίων, συμβαίνουν πολλὰ ἀπὸ τὰ πάθη ὅπου

γίνονται εἰς τὰ πρεσβύτερα διὰ τὴν ὁμοίότητα τῆς ἡλικίας· συμβαίνουν δὲ ἔτι καὶ πυρετοὶ χρόνιοι, δηλαδή, πολυκαιριναὶ θέρμαι καὶ τρεξήματα αἵματος ἀπὸ τῆς μήτης· καὶ οἱ μὲν χρόνιοι πυρετοὶ συμβαίνουν, διότι ὅσον αὐξάνει ἡ ἡλικία τῶν παιδῶν τόσον ἀσθενεῖ καὶ ἡ δύναμις τῆς κράσεως τῶν ἐπειδὴ ἐλαττοῦται τὸ ἐμφυτόν τους θερμόν, καθὼς ἐσημειώθη εἰς τὸν ἰδ' ἀφορισμόν· τὰ δὲ τρεξήματα τοῦ αἵματος συμβαίνουν, διότι περισσεύει τὸ αἷμα, καὶ ὄχι διότι γεννᾶται περισσότερο, ἀλλὰ διότι γίνεται εἰς τὸ τέλος τῆς ἡλικίας τῶν παιδῶν ὀλιγωτέρα ἢ αὔξησις παρὰ εἰς τὴν ἀρχὴν.

Ἄφορισμὸς κη'.

Τὰ δὲ πλεῖστα τοῖσι παιδίοισι πάθη κρίνεται, τὰ μὲν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρησι, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ μηνσὶ, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ ἔτεσι, τὰ δὲ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσιν· ὅσα δ' ἂν διαμείνῃ τοῖσι παιδίοισι πάθη καὶ μὴ ἀπολυθῆ παρὰ τὸ ἠθάσκειν, ἢ τοῖσι θήλεσι περὶ τὰς τῶν καταμηνίων ῥύσεις, χρονίζειν εἴωθε.

Κατὰ λέξιν.

Τὰ περισσότερα πάθη κρίνονται εἰς τὰ παιδιά, μερικὰ εἰς τὰς σαράντα ἡμέρας, μερικὰ εἰς τοὺς ἑπτὰ μῆνας, μερικὰ εἰς τοὺς ἑπτὰ χρόνους, καὶ ἄλλα ὅταν πλησιάζουν εἰς τὴν νεότητα· ὅσα δὲ πάθη ἤθελον μένει ἀνιάτρευτα, εἰς μὲν τὰ ἀρσενικὰ ὅταν γίνουν νεανία, εἰς δὲ τὰ θηλυκὰ ὅταν γίνῃ ἡ ἀρχὴ τῶν καταμηνίων τῶν, ἔχουν τότε τὴν συνήθειαν νὰ πολυκαιρίζουν.

Αιτιώδης.

1. Εἰς τὸν ἀνωτέρω ἀφορισμὸν εἶπε διὰ τὰ πάθη ὅπου συμβαίνουν εἰς ἐκάστην ἡλικίαν τῶν παιδῶν, εἰς δὲ τὸν παρόντα διδάσκει πότε κρίνονται τὰ πάθη· ἀπλῶς εἰς τέσσαρας λοιπὸν καιροὺς κρίνονται τὰ πάθη εἰς τὰ παιδιά, δηλαδή, εἰς σαράντα ἡμέρας, ἢ εἰς ἑπτὰ μῆνας, ἢ εἰς ἑπτὰ χρόνους, ἢ εἰς τὴν νεότητά των· ὥστε ὅπου ὅσα πάθη δὲν ἤθελον ἰατρευθῆ εἰς τὰς σαράντα ἡμέρας ἰατρεύονται εἰς τοὺς ἑπτὰ μῆνας, ὅσα δὲν ἰατρευθῶν εἰς τοὺς ἑπτὰ μῆνας ἰατρεύονται εἰς τοὺς ἑπτὰ χρόνους, καὶ ὅσα δὲν ἤθελον ἰατρευθῆ εἰς τοὺς ἑπτὰ χρόνους ἰατρεύονται μὲν τὰ ἀρσενικὰ εἰς τὸν καιρὸν τῆς νεότητός των, δηλαδή, ὅταν γίνουσι νεανίαι, εἰς δὲ τὰ θηλυκὰ ὅταν ἀρχίσουσι νὰ φαίνωνται τὰ συνήθια των· ὅσα δὲ πάθη δὲν ἤθελον ἰατρευθῆ οὔτε εἰς τὴν νεότητα τῶν ἀρσενικῶν, οὔτε ὅταν τρέχουσι τὰ καταμήνια τῶν θηλυκῶν, συνηθίζουσι νὰ πολυκαιρίζουσι, καὶ τὸ αἷτιον δῆλον, διότι ἀπὸ μὲν τὰς σαράντα ἡμέρας ἕως εἰς τὸν ἑβδομον μῆνα μεταβάλλεται ἡ κρίσις ὀλίγον, ἀπὸ δὲ τὸν ἑβδομον μῆνα ἕως εἰς τὸν ἑβδομον χρόνον μεταβάλλεται περισσύτερον, καὶ ἀπὸ τὸν ἑβδομον χρόνον ἕως εἰς τὸν καιρὸν τῆς νεότητος πολὺ περισσύτερον, μετὰ δὲ τὸν καιρὸν τῆς νεότητος δὲν γίνεται μεγάλη μεταβολή, διότι παύει ἡ αὔξησης καὶ διὰ τοῦτο πολυκαιρίζουσι τὰ πάθη.

2. Ἄλλ' ἐπειδὴ θέλουσι τινὲς νὰ διακροῦνται τὰ πάθη εἰς χρόνια καὶ εἰς ὀξεία, καὶ ὁ Ἰπποκράτης διαλαμβάνει

μόνον διὰ τὰ χρόνια πάθη, διότι τῶν χρονίων παθῶν γίνεται ἡ κρίσις ἀργότερα· ὁ δὲ Γαληνὸς θέλει νὰ διαλαμβάνῃ διὰ τὰ χρόνια καὶ διὰ τὰ ὀξεία· καὶ διὰ τοῦτο λέγει, ὅτι ἡ τεσσαρακοστὴ ἡμέρα γίνεται ἀρχὴ μὲν εἰς τὴν κρίσιν τῶν χρονίων παθῶν, τέλος δὲ εἰς τὴν κρίσιν τῶν ὀξείων ἐκ μεταπτώσεως.

Ἄφορισμὸς κθ'.

Τοῖσι δὲ νεανίσκοισι αἵματος πτύσεις, φθύσεις, πυρετοὶ ὀξείαι, ἐπιληψίαι, καὶ τ' ἄλλα νοσήματα, μάλιστα τὰ προειρημένα.

Κατὰ λέξιν.

Καὶ εἰς τοὺς νέους γίνονται πτυσηματα αἵματος, φθοραὶ τῶν ἐντοσθίων, πυρετοὶ ὀξεῖς, ἐπιληψίαι, καὶ ἄλλαι ἀσθένειαι καὶ μάλιστα ὅσα εἶπαμεν προηγήτερα.

Αιτιώδης.

1. Λέγων πρότερον τὰ πάθη ὅπου συμβαίνουν εἰς τοὺς παῖδας ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς γεννήσεώς των, ἕως ὅπου πλησιάσουσι εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν νέων, καὶ διδάσκων εἰς τὸν ἀνωτέρω διὰ τὰς κρίσεις τῶν παθῶν, δηλαδή, πότε γίνονται εἰς κάθε ἡλικίαν τῶν παιδῶν· εἰς τὸν παρόντα ἀπλῶς φανερώνει καὶ ποῖα πάθη συμβαίνουν εἰς τοὺς νέους, διότι ἡ ἡλικία τῶν νέων ἀκολουθεῖ τὴν ἡλικίαν τῶν παιδῶν.

2. Πόθεν λοιπὸν ἀρχεται ἡ ἡλικία τῶν νέων ἐσημειώθη εἰς τὸν κθ' ἀφορισμὸν· ποῖα δὲ πάθη συμβαίνουν εἰς αὐτὰ ἐσημειώθη εἰς τὸ κατὰ λέξιν. Ὅταν λοιπὸν οἱ νέοι πτύουσι

αἷμα, δὲν προέρχεται τοῦτο ἀπὸ ἀδυναμίας των, ἀλλ' ἀπὸ ἀκυβερνησίαν των, δηλαδὴ, ἢ ἀπὸ κτύπημα, ἢ ἀπὸ πῆδημα, ἢ ἀπὸ μέγαν φώνασμα, ἢ ἀπὸ μεγάλην ψυχρότητα, ἢ ἀπὸ πολυφαγίαν, ἢ ἀπ' ἄλλο ἐξωτερικὸν αἴτιον.

3. Αἱ φθύσιες δὲ ἐννοοῦνται ἐνταῦθα αἱ φθοραὶ τῶν ἐντοσθίων, καὶ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀκυβερνησίαν των, καθὼς καὶ αἱ πτύσιες· οἱ δὲ ὀξεῖς πυρετοὶ εἶναι ὅπως ὁ τριταῖος καῦσος καὶ οἱ ὅμοιοι των, οἱ ὅποιοι γεννῶνται ἀπὸ τὴν ξανθὴν χολὴν ἐπειδὴ περισσεύει εἰς τοὺς νέους.

4. Τί δὲ εἶναι ἡ ἐπιληψία ἐσημειώθη εἰς τὸν με' ἀφορισμὸν τοῦ β' μέρους, συμβαίνει δὲ κάποτε εἰς τοὺς νέους διὰ τὴν ἀκυβερνησίαν τῆς τροφῆς, ἢ ἀπὸ τὰ ἔργα των, προσέτι συμβαίνουν εἰς τοὺς νέους καὶ ἄλλα τινα πάθη, μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα, καὶ πολὺ περισσώτερον οἱ ὀξεῖς πυρετοί.

Σημ. Διὰ τὴν φυλαχθῆ τελειωτέρα τάξις τῆς διδασκαλίας, ἔπρεπε νὰ εἰπῆ ὁ Ἱπποκράτης, πρῶτον ποῖα πάθη συμβαίνουν εἰς τοὺς παῖδας, καὶ μετὰ ποῖα πάθη συμβαίνουν εἰς τοὺς νεανίας· ἀλλ' ὅμως ὁ ἔμπειρος ἰατρὸς δύναται νὰ γνωρίσῃ ἀπὸ τὰ προειρημένα ποῖα πάθη γίνονται εἰς τοὺς νεανίας, διότι πᾶσα ἡλικία δέχεται καὶ τὰ πάθη τῆς προηγουμένης καὶ τῆς ὑστερινῆς. Ἐπειδὴ λοιπὸν οἱ νεανία εἶναι μετὰ τῶν παίδων καὶ τῶν νέων, διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἀρχὴν των δέχονται τὰ πάθη τῶν παίδων, καὶ εἰς τὸ τέλος τὰ πάθη τῶν νέων.

Ἐφορισμὸς λ'.

Τοῦτοι δὲ ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν ταύτην ἄσθηματα, πλευρίτιδες, περιπνευμονία, λήθαργοι, φρενήτιδες, καῦσοι, χολέραι, διάρροιαί χρόνιαι, λυεντερίαί, αἰμορροΐδες.

Κατὰ λέξιν.

Καὶ εἰς ἐκείνους ὅπου εἶναι ἀνωτέρας ἡλικίας τῶν νέων, συμβαίνουν τὰ ἄσθηματα, οἱ πλευρίτιδες, αἱ περιπνευμονία, οἱ λήθαργοι, αἱ φρενήτιδες, οἱ καῦσοι, αἱ χολέραι, αἱ πολυκαριναὶ διάρροιαί, δυσεντερίαί, καὶ αἰμορροΐδες.

Αἰτιώδης.

1. Μετὰ τὴν ἡλικίαν τῶν νέων ἀκολουθεῖ ἡ τῶν ἀνδρῶν, εἰς τὴν ὁποίαν πόσα καὶ ποῖα πάθη συμβαίνουν διαλαμβάνει διὰ τοῦ παρόντος ἀφορισμοῦ· τότε δὲ ἀρχεται ἡ ἡλικία τῶν ἀνδρῶν καὶ τότε τελειώνει ἐσημειώθη εἰς τὸν κδ' ἀφορισμὸν. Εἶναι δὲ ἀσθενεστέρα ἡ ἡλικία τῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τῶν νέων, καὶ βλάπτονται εὐκόλως ἀπὸ τὴν ψυχρότητα, τὸν ὕπνον, τὴν ἀγρυπνίαν, καὶ τὴν πλησμονὴν, διὰ τοῦτο πολλοὶ φθισικοὶ ὅταν φθάσουν εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν ἀποθνήσκουν. Κάποιοι δὲ φθισικοὶ ἄνδρες δὲν πτύουν αἷμα, διότι εἰς αὐτοὺς ἐλαττοῦται τὸ αἷμα· εἶναι προσέτι κατὰ τὸν Γαληνὸν καὶ μελαγχολικώτερα ἀπὸ τὴν ἡλικίαν τῶν νέων· καὶ καθὼς ἡ μέλαινα χολὴ αὐξάνει εἰς τὸ φθινόπωρον διότι εἶναι ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, οὕτως αὐξάνει καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν ἀνδρῶν· κυριεύεται δὲ ἀπὸ τὰ προειρημένα πάθη καὶ ἀπὸ κάποια πάθη ὅμοια μὲ τῶν

νέων, ὅμως ὀλιγώτερον, ἀλλ' ἄς σημειώσωμεν ἐκάστου πάθους καὶ τὸ αἷτιον.

2. Ἄσθμα λοιπὸν τί εἶναι καὶ πόθεν συμβαίνει ἐσημειώθη εἰς τὸν κβ' ἀφορισμὸν, καλεῖται δὲ κοινῶς στένωσις· τί δὲ ὁ πλευρίτις καὶ ἡ περιπνευμονία ἐσημειώθησαν εἰς τὸν κγ' τοῦ αὐτοῦ· ὁ δὲ λήθαργος εἶναι ἐν πάθος πρόξενον ἀλησημονησίας καὶ γίνεται ἀπὸ χυμὸν φλεγματοῶδη, ὅταν περισσεύῃ καὶ ὑγραίνει τὸν ἐγκέφαλον, οἱ δὲ πάσχοντες πίπτουν εἰς μεγάλην ἀλησημονησίαν, καὶ θέλουν πάντοτε νὰ ἡσυχάζουν καὶ νὰ κλείουν τὰ ὁρμάτιά των, καὶ καθόλου νὰ εἰπῶ γίνονται ὡσάν μεθυσμένοι καὶ ἐσκοτισμένοι ἀπὸ τὴν πολλὴν ὑγρότητα, ὅπου πνίγει καὶ μουδιάζει τὸ ζωτικὸν πνεῦμα, καὶ ὅταν μὲν περισσεύει μόνος ὁ φλεγματικὸς χυμὸς γίνεται ὁ ἀκριβὴς λήθαργος, εἰδὲ μετὰ τοῦ φλεγματοῦ χυμοῦ ἤθελε συναθροισθῆ καὶ χολή εἰς τὸν ἐγκέφαλον γίνονται τὰ προειρημένα συμπτώματα καὶ ἄλλα τινὰ εἰς τόσον ὅπου οἱ πάσχοντες, ἄλλοτε μὲν ἀγρυπνοῦν, ἄλλοτε δὲ κλείουν τὰ ὁρμάτιά των, καὶ προσέτι παραλαλοῦν καὶ κινοῦν τὰς χεῖράς των ὡσάν νὰ ψηλαφοῦν καὶ νὰ χαϊδεύουν τινὰ, καὶ ἄλλα παρόμοια.

Ἐν τῷ φρενήτη εἶναι μία φλεγμονὴ τῆς πέττας τοῦ μί-
νιγκος ὅπου σκεπάζει τὸν μυελὸν καὶ προξενεῖ συνεχῆ πα-
ραφροσύνην· αἷτιον δὲ τῆς φρενήτιδος εἶναι τὸ αἷμα ὅταν
περισσεύῃ, ἢ ὁ ξανθοχολικὸς χυμὸς· ἐνίοτε δὲ ἡ ξανθὴ χολή
ὅταν ἤθελε κατῆ καὶ μεταβληθῆ εἰς μέλαιναν καὶ τότε
ὁ φρενήτης γίνεται λεπτότατος· καῦσος δὲ πυρετὸς ποῖος

λέγεται ἐσημειώθη εἰς τὸν κα' ἀφορισμὸν· τί δὲ ἡ δυσεν-
τερία ἐσημειώθη εἰς τὸν κβ' τοῦ αὐτοῦ· ἡ δὲ χολέρα εἶναι
πάθος κατὰ τὸ ὅποσον τρέχει χολή ἄνωθεν καὶ κάτωθεν·
τί δὲ εἶναι ἡ διάρροια ἐσημειώθη εἰς τὸν κα' ἀφορισμὸν,
προέρχεται δὲ ἀπὸ τὴν ἀχωνευσίαν καὶ ὀλίγην ἀνάδωσιν
ἀνάδωσις λέγεται ἡ ὀλίγη ἀνάβασις τοῦ χυλοῦ ἀπὸ τὸν
στόμαχον εἰς τὴν καρδίαν, καὶ ἀπ' αὐτὴν εἰς ὅλον τὸ σῶ-
μα, προσέτι συμβαίνει ἡ διάρροια καὶ ἀπὸ τὴν δρυμύτητα
τῆς χολῆς ὅπου ζύει τὸ ἔντερον.

4. Αἱ δὲ αἰμορροῖδες εἶναι μία ἔκχυσις καὶ κένωσις πολ-
λοῦ αἵματος, καὶ συμβαίνει ὅταν ἀναστομοῦνται καὶ ἀνοί-
γουν κάποιαι φλέβαι, αἱ ὅποιαι ὀνομάζονται αἰμορροῖδες·
ἀναστομοῦνται δὲ αἱ φλέβαι διότι πέμπει τὸ ἥπαρ εἰς αὐ-
τὰς ἐλῶδες καὶ μελαγχολικὸν αἷμα.

5. Συμβαίνει λοιπὸν τὸ ἄσθμα καὶ ὁ πλευρίτις εἰς τοὺς
ἄνδρας ἀπὸ τὴν πολυφαγίαν καὶ τοὺς ἀμέτρους κόπους, ἢ
ἀπὸ τὴν ψυχρότητα· ἡ δὲ περιπνευμονία, ἢ διότι κυριεύον-
ται ἀπὸ τὰ ἄσθματα καὶ τοὺς πλευρίτας, εἰς τὰ ὅποια
πάθη ἀκολουθεῖ πολλάκις ἡ περιπνευμονία, καθὼς ἐσημει-
ώθη εἰς τὸν κγ' ἀφορισμὸν, ἢ διότι περισσεύουν εἰς τοὺς
ἄνδρας τὰ κατάρροια. Ὁ δὲ λήθαργος συμβαίνει εἰς τοὺς
ἄνδρας διότι περισσεύει ὁ φλεγματικὸς χυμὸς, ὁ ὅποιος πε-
ρισσεύει πολὺ περισσότερο εἰς τοὺς γέροντας· αἱ δὲ φρενή-
τιδες, οἱ καῦσοι, αἱ χολέραι καὶ αἱ δυσεντερίαι, συμβαί-
νουν ὅλα εἰς τοὺς ἄνδρας καὶ εἰς τοὺς νέους ἀπὸ τὴν ξαν-
θὴν χολήν· ἡ δὲ διάρροια γίνεται πολυκαιρινὴ εἰς τοὺς ἄν-

δρας, διότι εὑρίσκεται εἰς αὐτοὺς ἡ χολή δρυμεῖτα, καὶ γίνεται ἔτι ὀλίγη ἢ ἀνάδωσις, διότι τὸ σῶμά των δὲν εἶναι τόσον θερμὸν, οὔτε χρειάζεται πολλήν τροφήν εἰς αὐξήσιν· αἱ δὲ αἱμορροΐδες συμβαίνουν εἰς τοὺς ἀνδρας, διότι περισσεύει εἰς αὐτοὺς ἡ μέλαινα χολή, καὶ διὰ τοῦτο ἡ αἱμορροΐς ὀνομάζεται ἴδιον πάθος τῶν ἀνδρῶν.

Ἀφορισμὸς λα'.

Τοῖσι δὲ πρεσβυτέριστι δύσπνοια καὶ κατάρροιο βηχώδεις, στραγγουρία, δυσουρία, ἄρθρων πόνοι, νεφρήτιδες, ἴλιγκοι, ἀποπληξία, καχεξία, ξυσμοὶ τοῦ σώματος ὅλου, ἀγρυπνία, κοιλίης καὶ ὀμφαλῶν καὶ βινῶν ὑγρότητες, ἀμβλιωπία, γλαυκώσεις, βαρυκοΐα.

Κατὰ λέξιν.

Εἰς δὲ τοὺς γέροντας συμβαίνουν δύσπνοια καὶ κατάρροιο βηχώδη, στραγγουρία, δυσουρία, πόνοι τῶν κλειδώσεων, νεφρήτιδες, ἴλιγκοι, ἀποπληξία, φαγοῦρες ὅλου τοῦ σώματος, ἀγρυπνία, ὑγρότητες τῆς κοιλίας, τῶν ὀμφαλῶν καὶ τῆς μήτης, ἀμβλιωπία, γλαυκώσεις, βαρυκοΐα.

Αἰτιώδης.

1. Ἡ τελευταία ἡλικία τῶν ἀνθρώπων εἶναι τῶν γερόντων, καὶ διὰ τὴν ἀδυναμίαν των συμβαίνουν τὰ περισσότερα πάθη εἰς αὐτήν, τὰ ὅποια διαλαμβάνονται ἑνταῦθα.
2. Ἡ δύσπνοια εἶναι μία βλάβη τῆς ἀναπνοῆς ἢ οὕτω, ἡ δύσπνοια εἶναι μία παραφύσιν καὶ βία ἀναπνοῆς, συμβαίνει δὲ ἀπὸ τὰ φλεγματώδη κατάρροια ὅπου ἤθελον κα-

ταβῆ ἀθρῶα ἀπὸ τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν πνεύμονα, ἡ καὶ ἀπὸ πολλὴν ψυχρότητα τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων· ποῖα δὲ λέγεται στραγγουρία ἐσημειώθη εἰς τὸν κβ' ἀφορισμὸν· ἡ δὲ δυσουρία εἶναι ἓν ἐμπόδισμα τοῦ οὔρου, καὶ ὄχι μόνον ὁ πάσχων κατουρεῖ δυσκόλως ἀλλὰ καὶ μὲ πόνον, προέρχεται δὲ ἢ ἀπὸ τὸ φράξιμον τῶν νεφρῶν, ἢ ἀπὸ δρυμείαν χολήν· οἱ δὲ πόνοι τῶν κλειδώσεων καὶ τῶν νεφρῶν προέρχονται ὅταν καταβῆ εἰς αὐτὰ περισσεύματα, ἐνίοτε συμβαίνει πόνος εἰς τὰ νεφρὰ ὅταν ψυχρανθοῦν ἐκεῖνα τὰ μέρη ὅπου τὰ κινοῦν· ποῖος δὲ λέγεται ἴλιγξ, καὶ ἡ ἀποπληξία ἐσημειώθησαν εἰς τὸν κγ' ἀφορισμὸν· ὁ δὲ ξυσμὸς, λέγεται κοινῶς φαγοῦρα, καὶ προέρχεται ὅταν κινῶνται τὰ περιττώματα, καὶ ὅταν εἶναι κλεισμένοι οἱ πόροι τοῦ σώματος δὲν δύναται νὰ ἐκβοῦν· ἡ δὲ ἀγρυπνία εἶναι ἔλειψις τοῦ ὕπνου, καὶ προέρχεται ἢ ἀπὸ μεγάλην φροντίδα, ἢ ἀπὸ μεγάλην κένωσιν καὶ ξηρότητα τοῦ ἐγκεφάλου· ἡ δὲ ὑγρότης τῶν ὀμφαλῶν, τῆς κοιλίας καὶ τῆς μήτης προέρχονται ἀπὸ περιττώματα τοῦ ἐγκεφάλου· ἡ δὲ ἀμβλιωπία εἶναι ἀμαύρωσις καὶ ὀλιγόστευσις τῆς ὀράσεως, προέρχεται δὲ ἀπὸ τινα ἀφανῆ αἰτίον· ἡ βαρυκοΐα εἶναι ἀδυναμία καὶ ὀλιγόστευσις τῆς ἀκοῆς· γλαυκώσεις δὲ ὀφθαλμῶν λέγεται, ὅταν τὸ κρυσταλοειδὲς ἤθελε γίνῃ λευκότερον, σκληρότερον καὶ ἀνεπητήθειον εἰς ὄρασιν, προέρχεται δὲ ἀπὸ τὴν ἀμετρον ξηρότητα.

Συμβαίνει λοιπὸν εἰς τοὺς γέροντας ἡ δύσπνοια διότι εἶναι ψυχρᾶς κράσεως, καὶ διότι περισσεύουν εἰς αὐτοὺς τὰ

κατάρροα· τὰ δὲ βηχῶδη κατάρροα γίνονται ἐπειδὴ ψυ-
χραίνεται εὐκόλως ἢ κεφαλὴ τῶν γερόντων καὶ γεννῶνται
φλέγματα· ἢ δὲ δυσουρία καὶ στραγγουρία προέρχονται
εἰς τοὺς γέροντας διότι περισσεύει ὁ γλῶσχος καὶ παχὺς
χυμὸς ἀπὸ τὸν ὑποῖον φράττονται τὰ νεφρά· οἱ δὲ πόνοι
τῶν νεφρῶν προέρχονται, διότι οἱ γέροντες εἶναι ψυχρῶς
κράσεως καὶ ἔχουν πολλὰ περιττώματα, τὰ ὅποια ὅταν
συναθροισθοῦν εἰς τὸν ἐγκέφαλον γίνεται ὁ ἴλιγξ· ἢ ἀπο-
πληξία δὲ εἶναι ἴδιον τῶν γερόντων, διότι περισσεύει εἰς
αὐτοὺς τὸ περιφλεγματικὸν περίσσευμα· ὁ δὲ ζυμὸς προ-
έρχεται εἰς τοὺς γέροντας διότι κινῶνται τὰ περιττώμα-
τα, καὶ πόροι τοῦ δέρματος κλείονται ἀπὸ τὴν πυκνότη-
τα· ἢ δὲ ἀγρυπνία τῶν γερόντων προέρχεται, διότι εἶναι
πολλὰ ξηροὶ, καὶ συναθροίζονται εἰς αὐτοὺς πολλὰ περι-
τώματα φλεγματώδη, καὶ ὅταν μὲν συναθροισθοῦν εἰς τὸν
ἐγκέφαλον γίνονται οἱ γέροντες ὑπνώδεις, ὅταν δὲ καθαρι-
σθοῦν μένουσιν ἄϋπνοι· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τοὺς γέροντας γεν-
νῶνται μὲν ὀλιγότερα, καθαρίζονται δὲ περισσότερα, διὰ
τοῦτο γίνονται τὸ περισσότερον ἄϋπνοι· ἢ δὲ ὑγρότης τῶν
ὀμφαλῶν, τῆς κοιλίας καὶ τῆς μήτης γίνονται διὰ τὴν αὔ-
ξησιν τῶν περιττωμάτων· ἢ δὲ ἀμβλωπία καὶ ἢ βα-
ρυσία διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως·
ἢ δὲ γλαυκῶσις γίνεται διὰ τὴν ἀμετρον ξηρότητα τῶν
γερόντων.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

	Σελίς.
Πρόλογος	3
Μέρος πρῶτον.	
Ἄφορ. α'. Ἡ δοκιμὴ τοῦ ἱατροῦ εἶναι σφαλτὴ καὶ διατὶ	5
Διατὶ ἢ ἱατρικὴ τέχνη λέγεται μεγάλη	6
Διατὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀσθενείας εἶναι γλήγορος	»
Ποῖα εἶναι ἢ κρίσις τοῦ ἱατροῦ καὶ διατὶ εἶναι δύσκολος	7
Ἄφ. β'. Οἱ ἔμετοι τί εἶναι καὶ πῶς ὀνομάζονται κοινῶς	8
Ἐμετοὶ αὐτομάτως γινόμενοι ποῖοι λέγονται	»
Ὁ ἱατρὸς πῶς δύναται νὰ γνωρίσῃ ποῖος χυμὸς περισσεύει εἰς τὸν πάσχοντα	9
Ὁ ἱατρὸς πόσα πρέπει νὰ στοχάζεται διὰ νὰ θε- ραπεύῃ κατὰ λόγον	»
Καθάρσις τί σημαίνει	»
Ὅταν γίνεται ξηρατὸν ἀπὸ τὴν φύσιν πῶς γνωρίζεται	10
Νοσήματα ἔσχατα ποῖα ὀνομάζονται	»
Ἄφορ. γ'. Εὐδεξία ποῖα λέγεται	11
Εὐδεξία σώματος μεγάλη διατὶ πρέπει νὰ λύεται	»
Εὐδεξίαν ἄκραν ὅταν ἔχη τις διατὶ νὰ πέρνη καθάρσις	12
Ποῖα λέγονται ὀξέα πάθη	»
Κένωσις χυμῶν πότε πρέπει νὰ γίνεται καὶ πόσον ὠφελεῖ ὅταν γίνεται	13
Συμπτώσιαι ποῖαι λέγονται	»
Ἀνατρέψιαι ποῖαι λέγονται	14
Ἄφορ. δ'. Ποῖα πάθη λέγονται ὀξέα, ποῖα μακρῆα καὶ ποῖα κατόξια	»
Τὰ ὀξέα πάθη πότε κάμνουν τὴν κρίσιν των, καὶ πότε τὰ κατόξια	15

	Σελ.
Ὁ ἀσθενὴς πότε πρέπει νὰ τρώῃ, καὶ πότε νὰ βαστᾷ δίαιταν	15
Ποῖα δίαιτα πρέπει νὰ μεταχειρίζεται ὁ ἰατρός εἰς τοὺς ἀσθενεῖς	16
Καθαίρουσα τροφή ποῖα λέγεται	»
Μακρὰ πάθη ποῖα λέγονται	»
Παραύξουσα τροφή ποῖα λέγεται	»
Ἡ τροφή εἰς πόσα διαιρεῖται	»
Ἄφορ. ε'. Ποῖα λέγονται λεπταὶ δίαιται	17
Ἄφορ. ς'. Νοσήματα ἔσχατα ποῖα ὀνομάζονται	18
Ἐσχατα νοσήματα ποῖα λέγει ὁ Ἱπποκράτης	»
Ἄφορ. ζ'. Ποῖον λέγεται νόσημα κατόξυ	19
Ἐσχατοὶ πόνοι ποῖοι λέγονται	»
Ἄφορ. η'. Ἀκμὴ πάθους ποῖα λέγεται	20
Ἄφορ. θ'. Ἀκμὴ πάθους πότε δὲν πρέπει νὰ δίδῃ τροφήν ὁ ἰατρός	21
Ποῖα δίαιτα λέγεται λεπτή καὶ ἔσχατη λεπτή	»
Ἄφορ. ι'. Εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ πάθους τί δίαιταν πρέπει νὰ δίδῃ ὁ ἰατρός	22
Ἄφορ. ια'. Παροξυσμοὶ ποῖοι λέγονται	23
Ἡ τροφή πότε πρέπει νὰ ἐμποδίζηται	»
Πότε πρέπει νὰ διορίζῃ ὁ ἰατρός λεπτήν δίαιταν καὶ πότε στερεωτέραν	»
Ἄφορ. ιβ'. Ποῖαν δίαιταν πρέπει νὰ διορίζῃ ὁ ἰατρός	24
Ἡ κατάστασις τοῦ πάθους ποῖα λέγεται	»
Κρίσιμα σημεῖα ποῖα λέγονται	»
Κρίσιμα σημεῖα πότε συμβαίνουν	»
Παροξυσμοὶ πότε γίνονται καὶ πότε γνωρίζονται	25
Παθογνωμικὰ σημεῖα πότε συμβαίνουν	»
Τὰ πάθη εἰς πόσα διαιροῦνται	»
Πέψεως σημεῖα πότε συμβαίνουν	»

	Σελ.
Σημεῖα εἰς πόσα διαιροῦνται	26
Ποῖα σημεῖα ἐλευθερώνουν θάνατον καὶ ποῖα ὄχι	27
Ὅταν πτύουν σύλον οἱ πλευριτικοὶ πότε λέγεται καλὸν σημεῖον καὶ πότε κακὸν	28
Τὰ συμπτώματα εἰς πόσα διαιροῦνται καὶ ποῖα λέγονται	»
Συνοδρεύοντα σημεῖα πότε συμβαίνουν	»
Τριτάσιον πυρετοῦ πότε γίνεται ὁ παροξυσμὸς	29
Ἐπίδοσις πάθους ποῖα λέγεται	30
Ἐπιφαινόμενα ποῖα λέγονται καὶ εἰς πόσα διαιροῦνται	31
Ἀπεψίας σημεῖα πότε γίνονται	»
Ἄφορ. ιγ'. Τὴν νηστείαν ποῖα ἡλικία τὴν ὑποφέρει καὶ ποῖα ὄχι	32
Πόσαι εἶναι αἱ ἡλικίαι καὶ ποῖαι ὑποφέρουσι τὴν νηστείαν	33
Ἄφορ. ιδ'. Οἱ γέροντες πότε χρειάζονται πολλὴν τροφήν καὶ πότε ὀλίγην	34
Ἡ ἡλικία ποῖα εἶναι ὑγροτέρα καὶ ποῖα ξηροτέρα	35
Υγρὸν εὐκολώτερα φθείρεται παρὰ τὸ ξηρὸν	36
Ἄφορ. ιε'. Αἱ κοιλίαι πότε γίνονται θερμότεραι	37
Εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀνοιξεως πῶς πρέπει νὰ μεταχειρίζομεθα τὴν τροφήν	38
Ἡ χώνευσις πότε γίνεται εὐκολώτερα	39
Ἄφορ. ις'. Πῶς πρέπει νὰ διδῆται ἡ τροφή εἰς τοὺς ἀσθενεῖς μάλιστα καὶ εἰς τοὺς γέροντας	40
Πυρετὸς ποῖας φύσεως εἶναι	»
Ποῖα δίαιτα ὀφελεῖ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ποῖα τοὺς υγιεῖς	»
Ἡ ὑγρὰ δίαιτα εἰς ποῖον ὀφελεῖ	»
Ἄφορ. ιζ'. Τροφή πότε πρέπει νὰ διδῆται εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, πολλὴ ἢ ὀλίγη καὶ πόσας φορὰς	41
Ἄφορ. ιη'. Ἡ τροφή διὰ τίνος χωνεύεται	43
Ἄφορ. ιθ'. Ἡ δίαιτα κατὰ πόσα πρέπει νὰ διορίζηται	44
Περίοδος πάθους κατὰ ποῖα μέρη λέγεται	45

Περίοδος τριταίου πυρετοῦ ποῖα λέγεται κατὰ μέρος	46
Ἄφορ. κ'. Ὁ ἰατρὸς πότε πρέπει νὰ μεταχειρίζηται βότανα καὶ πότε ὄχι	47
Κρίσις ποῖα λέγεται τελεῖα καὶ ποῖα ἀτελής	48
Σημεῖα κριτικὰ ποῖα εἶναι	»
Ἄφορ. κβ'. Κρίσις κατίξιν ποῖα λέγεται	49
Κένωσις κατίξιν ποῖα λέγεται	»
Πότε πρέπει νὰ καθαρῖξῃ ὁ ἰατρὸς τοὺς κακοὺς χυμοὺς	»
Σύμφωνα εἰς κένωσιν ποῖα λέγονται καὶ ποῖα ἀσύμφωνα	50
Τόποι ὠφέλιμοι εἰς κένωσιν ποῖοι εἶναι	»
Ἄφορ. κβ'. Πέπονα ποῖα λέγει ὁ Ἰπποκράτης	51
Ὅργα πῶς ἐξηγεῖται	»
Φαρμακεύει τί δηλοῖ	52
Ἄφορ. κγ'. Κένωσις αἵματος ἕως πότε πρέπει νὰ γίνεται εἰς τὸν ἀσθενῆ ὅταν χρειάζεται καὶ πόση	53
Λυποθυμία πῶς προέρχεται	»
Ἄφορ. κδ'. Καθάρσια πότε πρέπει νὰ δίδωνται καὶ κατὰ ποῖον τρόπον	54
Καθάρσια πότε νὰ δίδωνται καὶ πότε ὄχι	»
Εἰς ποῖα πάθη πρέπει νὰ δίδωνται καθάρσια	»
Καθάρσια πότε δίδονται κατὰ λόγον	»
Ὁ ἀσθενὴς πότε εἶναι διὰ καθάρσιν καὶ πότε ὄχι	55
Ἄφορ. κε'. Εὐρωστα σώματα πῶς γίνονται	56
Καθάρσια πῶς πρέπει νὰ δίδωνται	»
Ἄφορισμὸς κς'.	57

Μέρος δεύτερον.

Ἄφορ. α'. Ἡ βλάβη τοῦ ὕπνου ποῖα εἶναι καὶ πόθεν συμβαίνει	57
Ἡ βλάβη τοῦ ὕπνου εἰς πόσα διαιρεῖται	58
Ὁ ὕπνος πότε ἐμποδίζεται ἀπὸ τοὺς ἰατροὺς	»

	Σελ.
Ὁ ὕπνος πότε φανερώνει θάνατον καὶ πότε υγιάν	59
Ἐπισημασίαι ποῖαι λέγονται	»
Πότε εἶναι θερμότερα τὰ ἕξω μέρη τοῦ ἀνθρώπου καὶ πότε τὰ ἔσω	60
Ἄφορ. β'. Τί ἐστὶ παραφροσύνη καὶ πόθεν συμβαίνει	61
Ἄφορ. γ'. Ληθαργικὰ πάθη πόθεν προέρχονται	»
Ἡ κατάληψις εἰς τὰ πάθη πόθεν προέρχεται	»
Ἄφορ. δ'. Ἡ υγιεία πόθεν προέρχεται	62
Ἄμετρία τί πάθος εἶναι καὶ πότε γίνεται	»
Ἄφ. ε'. Κόποι αὐτόματοι ποῖοι λέγονται καὶ πόσοι εἶναι	63
Ἄφορ. ς'. Ἡ υγιεία εἰς τὸ σῶμα πῶς ἐννοεῖται	64
Ἄφορ. ζ'. Λεπτυνόμενα σώματα ποῖα λέγει ὁ Ἰπποκ.	65
Ἄφορ. η'. Κένωσις πῶς πρέπει νὰ γίνεται	66
Ἄφορισμὸς θ'.	67
Ἄφορ. ι'. Ὅταν ὁ ἀσθενὴς σηκωθῇ ἀπὸ τὴν ἀσθενίαν, ἂν δὲν ἔχη δρεξίν πόθεν προέρχεται	»
Ἄφορ. ια'. Ποῖα τροφή τρέφει περισσότερο τὸ σῶμα	68
Ἄφορ. ιβ'. Οἱ κακοὶ χυμοὶ ὅταν μένωσιν εἰς τὸν ἀσθενῆ πῶς γνωρίζονται	69
Ἄφορ. ιγ'. Ποῖα νύκτα εἶναι δύσκολος εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ποῖα ἀναπαυτικῇ	70
Ἄφορ. ιδ'. Ποῖα μεταβολὴ τῶν κόπρων εἶναι ὠφέλιμος καὶ ποῖα βλαβερὰ	71
Ἄφορ. ιε'. Πόθεν ἐξέρχονται τὰ πρίσματα	72
Πότε πᾶσχει ὁ λάρυγξ ἀπὸ κακοὺς χυμοὺς	»
Ἄφορ. ις'. Ἡ πείνα πόθεν προέρχεται	73
Ὁ πεινασμένος διατί δὲν πρέπει νὰ κοπιάζῃ	»
Πότε χρειάζεται ἡ κίνησις εἰς τὸν ἀνθρώπον	»
Ἄφορ. ιζ'. Ποῖα τροφή λέγεται περισσότερο καὶ ποῖα παρὰ φύσιν	74
Κένωσις καὶ καθάρσις κατὰ τί διαφέρει	75

	Σελ.
Ἄφορ. ιή. Ποῖα εἶναι τὰ ταχέως τρέφοντα φαγητὰ	76
Ἄθροως τρέφοντα φαγητὰ ποῖα λέγονται	77
Βραδέως τρέφοντα φαγητὰ ποῖα λέγονται	78
Ποῖον κρασί εἶναι θρεπτικόν	79
Τὰ κρασία ποῖαν διαφορὰν ἔχουσι μεταξύ των	80
Ποῖα φαγητὰ εἶναι θρεπτικὰ καὶ ποῖα εὐκολοχώνευτα	»
Ἄφορ. ιθ'. Ποῖα λέγονται ὀξέα πάθη	81
Χρόνια πάθη ποῖα λέγονται	»
Ἄφορ. κ'. Εἰς πόσα διακροῦνται αἱ ὑγραὶ κοιλίαι	82
Ἡ κοιλία ὑγρὰ πόθεν προέρχεται	83
Ποῖα τροφή ἀναβαίνει ἐπάνω καὶ ποῖα μὲ τὴν χώνευσιν	84
Νέοι ὄντες κατὰ τὴν ἡλικίαν ξηροί, διατὶ γηράσκοντες ὑγραίνονται	85
Ποῖται λέγονται ξηραὶ κοιλίαι	»
Πότε ὀρεγόμεθα πολλὰ φαγητὰ	»
Δύναμις καθεκτικὴ καὶ ἀποκριτικὴ ποῖα εἶναι	»
Καθεκτικὴ δύναμις τίς, καὶ πόθεν γίνεται ἰσχυρὰ	»
Ἄφορ. κβ'. Ἡ πεῖνα κατὰ πόσους τρόπους γίνεται	86
Εἰς ποῖαν ἀσθένειαν πρέπει ἡ κένωσις	87
Ἄφορ. κβ'. Πῶς πρέπει νὰ ἐξετάζη διατοῦς τὸν ἀσθενῆ	88
Ἄφορ. κγ'. Ὅξέα αἵματα πτώσεως ποῖα ὀνομάζονται	89
Καίσις τί ἐστί καὶ εἰς πόσα διαιρεῖται	90
Ἄφορ. κδ'. Κρίσις εἰς ποῖαν ἡμέραν μέλλει νὰ γίνῃ καὶ πῶς γνωρίζεται	91
Ἐπίδηλος θεωρητικὴ ἡμέρα ποῖα λέγεται	92
Αἱ ἐβδομάδες τῶν παθῶν ποῖται λέγονται καὶ πῶς μετροῦνται	»
Ἄφορ. κε'. Διατὶ ὁ πυρετὸς διαρκεῖ τὸ θέρος ὀλιγώτερον καὶ τὸν χειμῶνα περισσύτερον	93
Διατὶ τὰ πάθη ἰατρεύονται εὐκολώτερα τὸ θέρος παρὰ τὸν χειμῶνα	94

	Σελ.
Ἄφορ. κς'. Ὁ σπασμὸς τί πάθος εἶναι, πόθεν συμβαίνει καὶ πότε δὲν ὀφλεῖ	95
Ἄφορ. κζ'. Ποῖα σημεῖα πρέπει νὰ φοβώμεθα καὶ ποῖα εἶναι ἄφοβα.	96
Ἄφορ. κη'. Συμβουλὴ ἰατροῦ διὰ τὴν θέρμην	97
Ἄφορ. κθ'. Εἰς ποῖαν ἀσθένειαν πρέπει ἡ κένωσις	98
Ἄφορ. λ'. Τὰ συμπτώματα πότε εἶναι ἰσχυρὰ καὶ πότε ἀσθενέστερα	100
Ἡ δύναμις εἰς τὰ πάθη πότε εἶναι ἰσχυροτέρα	»
Ἄφορ. λα'. Τὸ νὰ μὴ ἀναλαμβάνῃ ὁ ἀσθενὴς ὅταν σηκωθῇ ἐὰν ἦναι καλὸν σημεῖον	101
Ἄφορ. λβ'. Ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν ἀναλαμβάνων ὅταν πίπτῃ εἰς ἀνορεξίαν	102
Ἄφορ. λγ'. Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου πότε εἶναι ὑγιής	103
Ἄφορ. λδ'. Ἀσθένεια ὁμοία μὲ τὴν φύσιν τοῦ ἀσθενοῦς ποῖα λέγεται	105
Ἀσθένεια ὁμοία μὲ τὴν φύσιν τοῦ ἀσθενοῦς, διατὶ φέρει ὀλιγώτερον κίνδυνον	»
Ὅταν ὁ ἀσθενὴς σηκωθῇ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν ἂν δὲν δυναμώνῃ τί τὸ αἴτιον	106
Ἡ καῦσις πυρετοῦ εἰς ποῖον καιρὸν φέρει ὀλιγώτερον κίνδυνον	»
Ἄφορ. λε'. Εἰς τὸ ζῶον ἡ ἀναπνοὴ διατὶ εἶναι ἀναγκαία	107
Ἄφορ. λς'. Ποῖα καθάρσια δὲν πρέπει νὰ λαμβάνῃ ὁ ἀσθενὴς	108
Τὰ καθαριστικὰ βότανα πότε βλάπτουσι	»
Γέρων ὅταν λαμβάνῃ καθάρσιον διατὶ βλάπτεται	109
Ἄφορισμὸς λζ'.	»
Ἄφορ. λη'. Τὰ νόστιμα φαγητὰ ἂν ἦνε βλαβερὰ ἢ ἂν ὤφελῶσι περισσύτερον	110
Πότε καὶ ποῖα φαγητὰ πρέπει νὰ διορίζῃ ὁ ἰατρὸς	»

Ἄφορ. λθ'. Ποῖοι γέροντες ὄντες εἶναι φιλάσθενοι καὶ ποῖοι νέοι	111
Ἄφορ. μ'. Ποῖοι λέγονται βράγχνοι καὶ κόρυζαι	112
Ἄφορ. μα. Ποῖα πάθη φέρουσι μεγαλύτερον κίνδυνον	113
Κατὰ πόσους τρόπους συμβαίνουν τὰ πάθη	»
Ἄφορ. μβ'. Πόθεν προέρχεται ἡ αποπληξία	114
Τί πάθος εἶναι ἡ αποπληξία	»
Ποῖα λέγεται αποπληξία ἰσχυρὰ καὶ ποῖα ἀσθενῆς	115
Ἄφορ. μγ'. Ὁ ἀφρὸς πῶς γίνεται	116
Λιγῶδες περίπτωμα ποῖον λέγεται	117
Ἄφορ. μδ'. Ποῖοι ἄνθρωποι ζῶσι περισσότερο καὶ ποῖοι ὀλιγώτερον	119
Ἄφ. μέ. Ἐπιληψία τί πάθος εἶναι καὶ πόθεν προέρχεται	120
Ἐπιληψία (ἀποπληξία) κατὰ τί διαφέρει	121
Ἐπιληπτικοὶ διὰ τίνος ὠφελοῦνται	»
Ἄφορ. μς'. Ὅταν συμβαίνουν δύο πόνοι διατί αἰσθάνεται ὁ ἀσθενῆς τὸν σφοδρότερον	122
Ἄφορ. μζ'. Τὸ ἔμπυον τί εἶναι καὶ πόθεν γίνεται	123
Τὸ ἔμπυον ὅταν γίνεται εἰς κανὸν μέρος διατί εἰς τὴν ἀρχὴν ἔχει πυρετὸν	»
Ἄφορ. μη'. Ὁ πόνος τί σημαίνει	124
Ἄφορ. μθ'. Περὶ συνειθησμένων πόνων	125
Ἄφ. ν'. Πόνοι ἀσυνήθιστοι καὶ φαγητὰ διατί βλάπτουν	126
Ἄφορ. νά. Ἄμετρος κινήσεις, ἡ γέμησις, ἡ κένωσις, ἡ θέρμησις διατί βλάπτει	128
Ἄφορ. νβ'. Δὲν πρέπει ὁ ἰατρὸς ν' ἀλλάζῃ τὰ ἰατρικὰ	129
Ἄφορισμὸς νγ'.	130
Ἄφορ. νδ'. Τὸ μέγεθος τοῦ σώματος κατὰ πόσους τρόπους λέγεται.	131

Μέρος τρίτον.

Ἄφορ. ἀ. Μεταβολὴ τοῦ καιροῦ ποῖα λέγεται	133
Ἄφορ. β'. Κρᾶσις κυρίως ποῖα λέγεται	135
Κακὴ κρᾶσις ποῖα λέγεται	»
Τὸ καλοκαῖρι εἰς ποῖους ὠφελεῖ ἢ βλάπτει	137
Ἄφορ. γ'. Τὸν χειμῶνα τί διαίτα χρειάζεται	*
Ἄφορ. δ'. Ποῖα εἶναι αἱ ἄνω καὶ κάτω κοιλίαι	139
Ἄφορ. ε'. Ποῖοι καιροὶ εἶναι ὑγιεῖς ἢ βλαβεροὶ	141
Ἄφορ. ς'. Πόθεν καὶ διατί τὸ καλοκαίριον συμβαίνει ἰδρῶς εἰς τοὺς ἀσθενεῖς	142
Ἄφορ. ζ'. Πότε γίνονται αἱ ἀσθένειαι αὐστηρότεραι	144
Ἄφ. η'. Πότε εἶναι αἱ ἀσθένειαι τακτικαὶ καὶ φανεραὶ	145
Ἄφορ. θ'. Διατί τὸ φθινόπωρον αἱ μεγάλαι ἀσθένειαι	146
Διατί τὴν ἄνοιξιν εἶναι ὑγία	147
Ἄφορ. ι'. Οἱ φθίνοντες ποῖοι λέγονται	»
Ἄφορ. ιά. Ποῖας ἀσθενείας γενῶσιν αἱ ξηρασίαι	149
Ἄφορ. ιβ'. Εἰς ποῖον καιρὸν αἱ γυναῖκες εὐκολογεννοῦν ἢ δυσκολογεννοῦν	151
Ἄφ. ιγ'. Ἀπὸ ποῖαν τροφὴν ὑγραίνονται τὰ σώματα	153
Ἄφορισμὸς ιδ'.	154
Ἄφορ. ιε'. Ἡ ξηρασία εἶναι ὑγιεινότερα	155
Ἄφορ. ις'. Διατί γίνονται αἱ αποπληξίαι εἰς καιροὺς βροχεροῦς	157
Ὁ ἀρθρίτης τί πάθος εἶναι καὶ πόθεν συμβαίνει	158
Ἡ δυσεντερία διατί συμβαίνει εἰς τὴν ξηρασίαν	159
Ἄφορ. ιζ'. Πότε τὰ σώματα γίνονται στερεὰ καὶ εὐκίνητα	161
Ἄφορ. ιη'. Εἰς ποῖαν ἡλικίαν καὶ φύσιν ὠφελεῖ ἡ ἄνοιξις, τὸ θέρος καὶ ὁ χειμῶν	163
Ἄφορισμὸς ιθ'.	165
Ἄφορ. κ'. Τί πάθος εἶναι ἡ λέπρα	166

Ἡ ληχεῖνα πόθεν γίνεται καὶ ὅταν ἀμεληθῆ εἰς τί μεταβάλλεται	»
Ὁ βήξ τί πάθος εἶναι καὶ πόθεν γεννᾶται	167
Ἄφορ. κβ'. Ποῖοι λέγονται συνεχεῖς πυρετοὶ	171
Πότος λέγεται τριταῖος πυρετός, πόσα τὰ σημεῖά του καὶ ποῖος λέγεται ἀκριβῆς	173
Τεταρταῖος πυρετός ποῖος λέγεται	»
Ἄφορ. κβ'. Ποῖα εἶναι τὰ συμπτώματα τοῦ ἡλέου	175
Ποῖοι λέγονται πλανίται πυρετοὶ καὶ πόθεν γεννῶνται	176
Ἡ σπλὴν διατί αὐξάνει τὸ φθινόπωρον	177
Ἄφ. κγ'. Λευκοφλεγματίας ὑδρώπικας ποῖος λέγεται	»
Τυμπανίας ὑδρώπικας ποῖος λέγεται	178
Ἐδρώπικας ἑλλημιστὶ πῶς λέγεται καὶ πόσα τὰ εἶδη του	179
Διατί συμβαίνει εἰς τὰ παιδιά υγρότης	180
Ποῖα πάθη γίνονται τὸ φθινόπωρον	183
Διατί συμβαίνουν οἱ ὑδρώπικες τὸ φθινόπωρον	»
Τῆς σπληνὸς τὰ πάθη ποῖα λέγονται	184
Ἰσχάς τί πάθος εἶναι καὶ πόθεν συμβαίνει	185
Ἡ δυσεντερία καὶ ὁ ἡλεος πόθεν προέρχονται	186
Ἄσθμα τί πάθος εἶναι	»
Ἄφορ. κδ'. Γαργαρεὼν ποῖος λέγεται	187
Τὰ ξερὰ τὰ διατί συμβαίνουν εἰς τὰ παιδιά	189
Ἡ ἀγρυπνία πόθεν συμβαίνει	»
Τοῦ ἀνδρὸς ἡ ἡλικία εἰς πόσας ἐβδομάδας περι- κλείεται	»
Ἄφορ. κε'. Οὐλα ποῖα λέγονται	191
Ὁδαζυσμὸς τί πάθος εἶναι καὶ πόθεν συμβαίνει	»
Ὁδόντια πόσα εἶναι καὶ πῶς ὀνομάζονται	192
Ὅταν φυτρῶνουν ὀδόντια ποῖα πάθη γεννῶνται	»
Ἄφορ. κδ'. Ἴνιον ποῖον λέγεται	193

Ποῖα ὀνομάζονται λιθιάσεις, πόθεν προέρχονται καὶ διατί εἶναι ἴδιον πάθος τῶν παιδῶν	»
Ποῖα πάθη συμβαίνουν εἰς τὰ βρέφη ὅταν ἐβγάζουν ὀδόντια	194
Χελονίτζια ποῖα λέγονται καὶ πόθεν γεννῶνται	195
Ἡ χολέρα ποῖα λέγεται καὶ πόθεν γεννᾶται	196
Ἀκροχορδῶνα ποῖα λέγονται καὶ πῶς γίνονται	197
Ἄφορ. κζ'. Ποῖοι λέγονται νεανίαι	198
Διατί τρέχει αἷμα ἀπὸ τὰς μύτας τῶν παιδῶν ὅταν πλησιάζουν εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν νεανίων	199
Ἄφορ. κη'. Εἰς ποίαν ἡλικίαν διακρίνονται τὰ πάθη εἰς τὰ βρέφη	200
Ἄφορ. κθ'. Ἡ φθίσις πόθεν συμβαίνει	201
Ἄφορ. λ'. Λήθαργος τί πάθος εἶναι	203
Ἀνάδοσις ποῖα λέγεται	204
Αἰμορροῆ τί πάθος εἶναι	205
Αἰμορροῆ ποῖα λέγεται καὶ πόθεν συμβαίνει	»
Ἄφορ. λα'. Ἡ υγρότης τῆς κοιλίας πόθεν συμβαίνει εἰς τοὺς γέροντας	206
Τῶν νεφρῶν οἱ πόνοι πόθεν γεννῶνται	»
Ἀμβλυοπία τί πάθος εἶναι	207
Ἀμβλυοπία εἰς τοὺς γέροντας πόθεν γίνεται	208
Βαρυκοῖα εἰς τοὺς γέροντας πόθεν συμβαίνει	»

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

- | | |
|-------------------|-------------------|
| Γ. Μαγούσος | Μ. Θεοφανίδης |
| Γ. Βαφιάδης | Χ. Κυριακίδης |
| Κ. Ίωακείμopoulos | Π. Ρούμπος |
| Σ. Χριστοφορίδης | Κ. Λοῦπος |
| Ρ. Ἐλευθερίου | Π. Πελοπίδας |
| Β. Μακρόπουλος | Γ. Λιανόπουλος |
| Κ. Ἀλφραντζής | Ν. Ῥηγόπουλος |
| Ε. Δόμπρας | Σ. Καβαδίας |
| Π. Ρούσσος | Γ. Τριανταφυλίδης |
| Γ. Μακρόπουλος | Θ. Κωνσταντινίδης |
| Β. Παπανικολάου | Ν. Δεπάστας |
| Π. Ἀλεξόπουλος | Δ. Φιλικός |
| Γ. Ἡλιάδης | Ν. Γρυπάρης |
| Δ. Ζέμπερης | Ι. Παπάδης |
| Γ. Μαντζαβίνος | Γ. Λογαριάδης |
| Ι. Προδρόμου | Π. Δημητριάδης |
| Δ. Ζησίδης | Γ. Ἀκαστορίδης |
| Ι. Καβαδιάδης | Ο. Βασιλειάδης |
| Ι. Τζερκόνη | Γ. Ἀγγλίδης |
| Π. Καραπαναγιώτου | Ν. Ἀγγελίδης |
| Ε. Ῥαφαλίας | Δ. Κυριακίδης |
| Κ. Λοῦπος | Η. Παντζάρης |
| Φ. Βουτζινᾶς | Φ. Μιχολόπουλος |
| Ε. Παρθενίδης | Δ. Γεράρδου |
| Ι. Φραγκόπουλος | Δ. Βασιλογαριάδης |
| Δ. Λεκατζᾶς | Τ. Παπαδημητρού |
| Α. Κουβαρᾶς | Γ. Φαναρᾶς |
| Ι. Ἀντωνιάδης | Κ. Παπανικολάου |
| Φ. Γεωργιάδης | Ε. Πατρινός |
| Γ. Τροχάνης | Κ. Π. Πατρινός |

- Γ. Πατρινός
 Σ. Κουτσουβέλης
 Κ. Γαλανούδης
 Σ. Τζηρόπουλος
 Κ. Π. Νικορτίζου
 Β. Θεοφιλίδης
 Ν. Τελαμών
 ᾽Αδάμ
 Λ. Ἰωνίδης
 Χ. Κακαρούκας
 Ν. Κερβαράκης
 Θ. Ἰωαννίδης
 Β. Βασιλειάδης
 Κ. Καροῦζος
 Σ. Τζάλη
 Μ. Δ. Φινάλης
 Τ. Γραφιάς
 ᾽Εμμαν. Γεωργίου
 Φ. Μιχαλόπουλος
 Δ. Γεράρδος
 Δ. Τζήρος
 Π. Κουμαριανός
 Γ. Βιδάλης
 Ι. Μήξης
 Ν. Κυριακός
 Γ. Παπακηρόπουλος
 Γ. Χρηστόπουλος
 Κ. Διδασκαλόπουλος
 Κ. ᾽Αγης
 Ε. Λοῦπος
 Λ. Φιλιππίδης
- Σ. Παλαιολόγος
 Κ. ᾽Οθωναῖος
 Ν. Ε. Μπασιόπουλος
 Σ. Καλογιάνης
 Δ. Κυριακίδης
 Ο. Σαρδελάνος
 Γ. ᾽Αλούσης
 Ι. Βροντόλαλος
 Γ. Ι. Καραγανούστη
 Ι. Πετρόπουλος
 Ι. Γρηγοριάδης
 Χ. ᾽Αρβανίτης
 Ν. Παπαπέτρος
 Χ. Πρίμος
 Κ. Μιχαλόπουλος
 Ε. Παπακωνσταντόπουλος
 Μ. ᾽Ροντόπουλος.
 Α. Διδούσος
 Ε. Σκουταράκης
 Σ. Σκουταράκης
 Γ. Χ. Ζαγουράς
 Κ. Δ. Μητρόπουλος
 Κ. Τσαλαγκίρης
 Λ. Καμμένος
 Ν. Σ. Οἰκονόμου
 Πετρουλῆς
 Η. Σκούρτης
 Α. Καμμένος
 Α. ᾽Αρβανίτης
 Γ. Ν. Χαραλαμπούνης
 Α. Γ. Βρέτας

